

AGDER
fylkeskommune

Årsberetning 2022

FORSIDEN:

Foto, rad 1:

Venstre, Grimstad tannklinikk / Jo Vegard Aardal.
Høyre, Fagskolen i Agder / Filter/Arkitekter AS.

Foto, rad 2:

Fagskolen i Agder / Jo Vegard Aardal.

Innholdsfortegnelse

1	Forord	3
2	Sammendrag	3
3	Demokrati	6
3.1	Politisk organisering.....	6
3.2	Fylkestinget	7
3.3	Fylkesutvalget og hovedutvalgene	8
3.4	Andre råd og utvalg	8
3.5	Ombud i Agder	10
4	Organisasjonen	11
4.1	Ledelse og medarbeiderskap.....	11
4.2	Bærekraftig virksomhetsstyring i Agder fylkeskommune	13
4.3	Internkontroll.....	14
4.4	Eierstyring.....	17
4.5	Felles mål for organisasjonen	18
5	Regionplan Agder 2030	33
5.1	Agder - en bærekraftig region med lave utslipp og gode levekår.....	34
5.2	#vårtagder - regional struktur for samhandling i Agder.....	34
5.3	Regional planstrategi for Agder.....	37
5.4	Oppfølging av handlingsprogrammet til Regionplan Agder 2030.....	39
6	Klima	39
6.1	Innledning	39
6.2	Klimamål Agder	39
6.3	Status klimagassutslipp Agder	40
6.4	Status klimatiltak 2022-2025.....	44
6.5	Større satsinger	52
7	Økonomi	55
7.1	Driftsregnskap	56
7.2	Investeringsregnskap.....	62
7.3	Analyse av økonomisk status.....	80
7.4	Balansen.....	88
7.5	Finans.....	89
8	Analyse og plan	93
9	Folkehelse	96
10	Innovasjon og organisasjonsutvikling	98

11	Næring, kultur og kulturminnevern	103
12	Regionplan 2030	112
13	Økonomi og styring	118
14	Samferdsel og eiendom	125
15	Utdanning.....	146
Virksomheter		
16	Tannhelsetjenesten	153
17	Arendal vgs.	156
18	Byremo vgs.	161
19	Dahlske vgs.....	165
20	Eilert Sundt vgs.	170
21	Flekkefjord vgs.	174
22	Kristiansand katedralskole Gimle.....	179
23	Kvadraturen vgs.	184
24	Lillesand vgs.....	189
25	Mandal vgs.	194
26	Risør vgs.	199
27	Sam Eyde vgs.	202
28	Setesdal vidaregåande skule	207
29	Sirdal vgs.	212
30	Søgne vgs.	216
31	Tangen vgs.....	221
32	Tvedestrand vgs.	227
33	Vennesla vgs.....	232
34	Vågsbygd vgs.	237
35	SMI-skolen Agder	242
36	Karriere Agder.....	244
37	Fagskolen i Agder.....	247

1 Forord

Tre år som Agder fylkeskommune

2022 var det tredje driftsåret vårt som Agder fylkeskommune. Sammen fortsetter vi å levere på samfunnsoppdraget vårt. Hver eneste dag går våre 3 000 ansatte på jobb for å levere gode tjenester til det beste for egden, og nå målene i regionplanen vår.

Slik bidrar vi til å utvikle Agder til et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Året 2022 var preget av Russlands invasjon av Ukraina, strømkrise og inflasjon. Det er et vanskelig bakteppe, men vi har stått på for å levere på våre mål i alle deler av organisasjonen.

Det skjer masse spennende på Agder nå og Agder fylkeskommune tar del i utviklingen, gjennom samarbeid på tvers av sektorer og fagområder. Det er inspirerende å se at #vårtagder etablerer seg stadig sterkere i hele Agder som et begrep for hva vi får til sammen her i landsdelen vår. Det er med på å løfte Agders posisjon nasjonalt, skaper stolthet og fører oss nærmere å nå målene i regionplanen.

I årsberetningen vil du se hva vi i Agder fylkeskommune har prioritert og hvordan vi har løst vårt mangfoldige samfunnsoppdrag i 2022.

Tusen takk til alle medarbeidere for flott innsats i vårt tredje driftsår.

2 Sammendrag

Agder fylkeskommune er nå i normal drift, og den regionale samhandlingsarenaen #vårtagder er operativ.

Vi er rute i arbeidet med å bygge én organisasjon som løfter landsdelen. Vi har utviklet sterke fagmiljøer, konstruktive medvirkningsarenaer og motiverte medarbeidere som opplever mening og mestring i arbeidet. Nå får vi effekt av den betydelige endringskompetansen vi har utviklet og trent på de siste årene. «Den nye normalen» etter pandemien er blitt en integrert del av vår fleksibilitet og vår arbeidshverdag.

Vi bruker kraften til våre 3 000 ansatte gjennom våre roller som samfunnsutvikler, tjenesteproducent, myndighetsutøver og demokratisk arena til å sikre gode liv på Agder for våre 316 051 egder.

#vårtagder – regional struktur for samhandling i Agder

#vårtagder er et samlende begrep for aktiviteter som innebærer regional samhandling på tvers av sektorer og fagområder, og som bidrar til å nå målene i Regionplan Agder 2030. Strukturen skal forsterke den regionale gjennomføringskraften og styrke Agders posisjon nasjonalt og internasjonalt.

Det overordnede målet er å bedre levekårene og redusere klimagassutslippene. #vårtagder er et virkemiddel for å styrke samhandlingen blant aktører på Agder og stoltheten av å arbeide for Agder.

Gjennom 2022 har #vårtagder bidratt til å skape en felles virkelighetsforståelse for de sentrale utfordringene med klima- og naturtilpasninger, levekårs- og demografiutfordringer.

#vårtagder bidrar til å redusere avstandene på Agder. Felles mål, god fysisk og digital infrastruktur, samarbeid, felles identitet og relasjoner gjør Agder mer oversiktlig og tilgjengelig.

Støttenettverkene i samhandlingsstrukturen synliggjør gevinsten og effekten av samarbeid:

- fellesanskaffelser gjennom OFA (offentlig fellesinnkjøp på Agder)
- analysekompetansen i analysenettverket
- økt digitaliseringstakt og nasjonale posisjoner gjennom Digi Agder
- felles kompetanseheving gjennom arbeidsgivernetverket.

Klima og miljø – vår miljømessige bærekraft

I 2022 ble Agder fylkeskommunes andre klimabudsjett fulgt opp, med totalt 32 klimatiltak fordelt på ulike avdelinger i organisasjonen. Samtidig arbeidet vi for å sikre innspill fra organisasjonen til nye klimatiltak for 2023, slik at fylkestinget i desember 2022 kunne vedta et ambisiøst klimabudsjett for 2023.

Miljødirektoratets utslippsregnskap for fylker og kommuner viser at utslipp av klimagasser i Agder i ikke-kvotepiktig sektor i 2021 var på 1 237 868 tonn CO₂-ekvivalenter. Dette er de nyeste tallene fra Miljødirektoratet. Agder har en utslippsreduksjon på 3,7 prosent fra referanseåret 2017 til 2021, men utslippene var tilnærmet uendret fra 2020 til 2021. På landsbasis viser tallene at utslippene gikk ned i kun tre av de elleve fylkene.

På organisasjonsnivå økte klimagass utslippene i 2022 med 15 prosent i forhold til i 2020. Mens utslippene er redusert med 12 prosent i forhold til 2021. Størst reduksjon ser vi innen kollektivtrafikken hvor økt innblanding av biodrivstoff har redusert utslippene og for asfaltering hvor det har lyktes å skaffe mer klimavennlige produkter. De nye hybridferjene i Hidra- og Andabeløysambandet har også bidratt til å redusere utslippene betydelig. På den andre siden har økt reiseaktivitet med fly bidratt til økte utslipp.

Klimaregnskapet til Agder fylkeskommune inkluderer kun driften, og inkluderer ikke utslipp og opptak knyttet til arealbruk, eller klimagassutslipp i utbyggingsprosjekter. Siden det er store klimagassutslipp knyttet til utbyggingsprosjekter, særlig vegprosjekter, har fylkestinget vedtatt egne klima- og miljømål for utbyggingsprosjekter, som er beskrevet nærmere i kap. 4.5.3 Klima og miljø. På de største utbyggingsprosjektene fører vi oversikt over mengde CO₂-tonn som slippes ut på grunn av arealbeslag, materialbruk, utbygging og drift/vedlikehold, og jobber systematisk med å få utslippene ned.

Klimakrisen og naturkrisen henger tett sammen og forsterker hverandre og tap av natur og biologisk mangfold er en stor utfordring verden over. I perioden 2019–2022 bygde vi ned 175 dekar skog, myr og dyrket mark per år. Dette tilsvarer rundt 30 fotballbaner i året. Men, det er en nedgang fra 265 dekar fra 2017 til 2020. Det vil i

utbyggingsprosjektene fremover være meget viktig å optimalisere veglinjene, blant annet med tanke på arealbruk og massehåndtering, for å redusere klimagassutslippene og tap av natur og biologisk mangfold.

Klimabudsjettet er styringsverktøyet som brukes for å bidra til å nå de vedtatte målene for klimagassreduksjon både for Agder som region (45 prosent) og internt for egen organisasjon (63 prosent). Klimaregnskapet viser at vi ligger på etterskudd i forhold til målsettingene våre, både på Agder og i egen organisasjon. Dette gjør at vi fremover må ta enda større utslippskutt over færre år for å nå vedtatte klimamål for Agder. Det må derfor brukes enda sterkere virkemidler og et bredt spekter av tiltak fra alle aktørene i både offentlig og privat sektor i alle de 25 kommunene i Agder i årene fremover. Agder fylkeskommune skal ta vår del av utslippsreduksjonene som kreves.

I tillegg til klimabudsjett og klimaregnskap er Miljøfyrtårn et viktig verktøy for miljøledelse og systematisk arbeid for å nå våre organisatoriske mål. Miljøfyrtårnsertifisering er ikke noe nytt i Agder fylkeskommune. Vår historie startet med sertifisering av Risør videregående skole i 2009, og vi har nå 43 sertifiserte enheter. Målt etter antall ansatte så i underkant av 90 prosent av virksomheten sertifisert.

Medarbeidere – vår sosiale bærekraft

Som en av landsdelens største arbeidsgivere har vi et særlig ansvar for å bidra til sosial bærekraft i Agder. Vi har arbeidsgiveransvar for over 3 000 ansatte og skal kvalifisere egder til arbeidslivet gjennom utdanningsløp og lærlingeordningen.

Vi skal som alle arbeidsgivere i Norge ivareta en lovbestemt plikt til å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å skape mer likestilling og hindre diskriminering på arbeidsplassen.

I 2022 ble Agder fylkeskommune sertifisert som en likestilt arbeidslivsbedrift. Det er utarbeidet en handlingsplan som skal sikre at vi jobber målrettet frem mot resertifisering i 2024.

Menneskene i Agder fylkeskommune er drivkraften og den viktigste ressursen for at organisasjonen skal kunne nå målene i Regionplan Agder 2030. Medarbeiderundersøkelsen 10-faktor fra KS er både medarbeiderskaps- og ledelsesorientert, og fanget opp viktige faktorer på medarbeider-, gruppe-, organisasjons- og ledernivå, som skal danne grunnlag for utvikling i hele organisasjonen. Medarbeiderundersøkelsen hadde sin oppstart høsten 2021 og ble gjennomført i hele organisasjonen i 2022.

Også i 2022 har fylkeskommunen hatt et høyt aktivitetsnivå, og arbeidspresset og langvarige endringsprosesser har preget organisasjonen. Ledelsens oppmerksomhet på normal drift begynner å gi effekter med noe lavere tempo, noen flere sosiale lommer i hverdagen og bedre balanse mellom arbeid og fritid. Det er fortsatt for høyt korttids- og langtidsfravær i organisasjonen.

Sykefraværet er på samme nivå som 2021. Det er gledelig at langtidsfraværet er gått ned fra 5,3 prosent til 4,7 prosent, mens korttidsfraværet følger samfunnet for øvrig og er i perioden økt fra 1,3 prosent til 2,1 prosent. Sykefraværsoppfølging er høyt

prioritert i organisasjonen.

Økonomi – vår økonomiske bærekraft

Regnskapet for 2022 viser et netto driftsresultat på 318,7 mill. kroner. Dette utgjør 5 prosent av brutto driftsinntekter. Korrigert netto driftsresultat (korrigert for netto avsetning til bundne fond) er 194,5 mill. kroner, eller 3,1 prosent.

I tråd med økonomireglementet vedtatt av fylkestinget i sak 95/2020 og vedtak gjort av fylkestinget gjennom året har vi før regnskapet ble avsluttet avsatt øremerkede midler til bundne fond med 376,3 mill. kroner og det er avsatt 141,4 mill. kroner til disposisjonsfond. Videre har vi foretatt følgende avsetninger:

Netto premieavvik avsatt til disposisjonsfond*	3,1
<u>Inntil 5 prosent av innsparingen ved virksomhetene og politisk virksomhet</u>	<u>60,1</u>
Sum	63,2

* Premieavviket i 2022 er vesentlig lavere enn tidligere år. For KLP er premieavviket «positivt» med 14,9 mill. kroner, mens vi har et "negativt" premieavvik i SPK på 11,8 mill. kroner. Netto utgjør dette 3,1 mill. kroner i "positivt" premieavvik.

Når alle de regnskapsmessige transaksjonene er gjennomført har vi et mindreforbruk på 193,7 mill. kroner. For mer informasjon vises det til kap. 7 økonomi.

3 Demokrati

3.1 Politisk organisering

Politisk organ	Antall møter	Antall saker
Fylkesting	6	83
Fylkesutvalg	10	175
Hovedutvalg for samferdsel	6	45
Hovedutvalg for utdanning og kompetanse	8	36
Hovedutvalg for næring, klima og miljø	6	48
Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet	6	64
Administrasjonsutvalget	10	28
Kontrollutvalget	7	52

3.2 Fylkestinget

Foto: Agder fylkeskommune/ J. Buchard

Fylkestinget er øverste politiske organ og består av 49 representanter. Agder fylkeskommune er organisert etter hovedutvalgsmodellen med fire hovedutvalg i tillegg til fylkesting og fylkesutvalg. Kvinneandelen i fylkestinget er 47 prosent.

Fylkestinget var ved utgangen av 2022 sammensatt av representanter fra følgende partier:

Parti	Antall representanter
Arbeiderpartiet	10
Demokratene	3
Fremskrittspartiet	4
Folkets Parti	1
Høyre	10
Kristelig folkeparti	6
Miljøpartiet de grønne	3
Uavhengig	1
Pensjonistpartiet	1
Rødt	1
Senterpartiet	5
SV – Sosialistisk venstreparti	2
Venstre	2

3.3 Fylkesutvalget og hovedutvalgene

Fylkesutvalget

Fylkesutvalget har et helhetlig og koordinerende ansvar for fylkeskommunens drift, og har et spesielt fagansvar for områdene økonomi, regionale utviklingsprosjekter og levekår. De elleve medlemmene velges av og blant fylkestingets medlemmer for fire år.

Hovedutvalgene

Hovedutvalgene er fylkestingets faste utvalg med et bestemt saksområde fastsatt av fylkestinget gjennom hele perioden.

Hovedutvalg for utdanning og kompetanse har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til opplæring. Dette innebærer ansvar for hele utdanningssektoren med videregående skoler, SMI-skolen, PP-tjenesten, fagskole, Karriere Agder, fagopplæring, oppfølgingstjenesten, voksenopplæring, botilbud og opplæring innenfor kriminalomsorgen.

Hovedutvalg for samferdsel har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til samferdsel, trafikksikkerhet og mobilitet, herunder ansvar for å følge opp leveranser fra Agder kollektivtrafikk AS.

Hovedutvalg for næring, klima og miljø har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til næring, reiseliv, landbruk, høstbart vilt og innlandsfisk, naturforvaltning, akvakultur, klima, energi, marin sektor, vassdrag og vannforvaltning.

Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet har ni medlemmer og har ansvar for fylkeskommunens oppgaver knyttet til kultur, bibliotek, kulturminnevern, folkehelse, tannhelse, friluftsliv, idrett og frivillige organisasjoner.

Administrasjonsutvalget

Administrasjonsutvalget er fylkeskommunens øverste partssammensatte utvalg for behandling av saker som gjelder forholdet mellom fylkeskommunen som arbeidsgiver og de ansatte. Administrasjonsutvalget består av fylkesutvalgets medlemmer og de ansattes representanter, til sammen 16 medlemmer.

3.4 Andre råd og utvalg

Kontrollutvalget

Kontrollutvalget formål er på vegne av fylkestinget å forestå det løpende tilsyn med forvaltningen i fylkeskommunen. Kontrollutvalget har fem medlemmer valgt av fylkestinget. Utvalgets leder er også medlem i fylkestinget. Utvalgets formål og oppgaver er nedfelt i egen forskrift med hjemmel i kommuneloven.

Vestfold, Telemark og Agder kontrollutvalgssekretariat IKS (Vetaks), hvor fylkeskommunen er en av eierne, ivaretar sekretariatsfunksjonen for kontrollutvalget.

Kontrollutvalgets årsberetning vil bli forelagt fylkestinget.

Agder kommunerevisjon IKS er fylkeskommunens valgte revisor.

Medvirkningsrådene

Kommuneloven pålegger alle kommuner og fylkeskommuner å ha ungdomsråd, eldreråd og råd for personer med nedsatt funksjonsevne. I forskriften til lovbestemmelsen heter det at de respektive gruppene skal sikres en «bred, åpen og tilgjengelig medvirkning» gjennom rådene. Selv om forpliktelsen til å etablere ungdomsråd kom inn i kommuneloven først 2019, hadde det siden 1991 vært tilsvarende forpliktelse til å etablere eldreråd og, siden 2005, råd for personer med funksjonsnedsettelse. Man kan se lovendringen i 2019 som en milepæl i en gradvis økt vektlegging av medvirkning (se NOU 2011: 20: 45).

I tillegg til de lovpålagte rådene har Agder fylkeskommune etter eget ønske opprettet et råd for likestilling, inkludering og mangfold, for å løfte frem medvirkning i saker som berører diskrimineringsgrunnlagene i LIM-planen.

Rådsmedlemmene regnes som folkevalgte og har samme rettigheter og plikter som medlemmene av folkevalgte organer. Medlemmer av medvirkningsrådene velges for fire år av gangen, med unntak av ungdomsrådet som velges med ett års varighet.

Rådene har rett til å uttale seg i saker som angår dem, og skal involveres tidlig i prosesser. Medvirkningsrådene er rådgivende organ for fylkespolitikere. Medvirkningsrådene har sammen inntil 60 minutters taletid i fylkestinget. Hvert av medvirkningsrådene kommer med årsberetning for 2022 i egen behandling.

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse er et lovpålagt fylkeskommunalt organ oppnevnt av fylkestinget. Rådet skal være bredt sammensatt med spredning i alder og erfaringsbakgrunn, og representerer i stor grad ulike interesseorganisasjoner. Rådet har ni medlemmer. Rådet skal gjennom uttalelser sikre brukermedvirkning for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Fylkeseldrerådet

Agder fylkeseldreråd velges av fylkestinget, og fungerer i fylkestingsperioden. Eldrerådet er et lovpålagt rådgivende organ for fylkeskommunen i alle saker som gjelder eldre. Rådet har rett til å uttale seg i saker som angår dem. Rådets rolle er å gi anbefalinger og innspill i saker som omhandler eldre sine interesser. Rådet har ni medlemmer.

Ungdommens fylkesutvalg

Ungdommens fylkesutvalg er et lovpålagt organ og er ungdommenes talerør overfor politikere og beslutningstakere, og skal ha en rådgivende rolle. Ungdommens fylkesutvalg har møte- og talerett i alle hovedutvalg, fylkesutvalg og fylkesting.

Rådet representerer ungdommens interesser og har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder ungdom. Ungdomsrådet kan også ta opp egne saker. Medlemmene i rådet blir valgt for ett år av gangen av ungdommens fylkesting. Ungdomsrådsmedlemmene er valgt for å representere ungdom i hele fylket. I 2022 har rådet 15 medlemmer.

Rådet for likestilling, inkludering og mangfold (LIM-rådet)

Formålet med LIM-rådet er å hente inn kunnskap og perspektiver fra grupper i befolkningen som har erfaringer knyttet til diskrimineringsgrunnlagene i LIM-planen (likestilling, inkludering og mangfold). Dette skal bidra til et mer systematisk arbeid med å integrere likestillingsperspektiver i regional samfunnsplanlegging.

Rådet skal involveres i oppfølging av LIM-planen og i utarbeidelsen og oppfølgingen av andre regionale planer og relevante strategiske satsinger som fylkeskommunen deltar i. Rådet har ni medlemmer.

3.5 Ombud i Agder

Agder fylkeskommune har tre aktive ombudsområder;

Oppvekstombudet i Agder

Oppvekstombudet i Agder skal på fritt og selvstendig grunnlag jobbe for å ivareta barn og unges interesser i Agder. Oppvekstombudet skal jobbe for å fremme et godt oppvekst- og læringsmiljø for barn og unge gjennom hele løpet fra barnehagealder til fullført videregående opplæring.

Oppvekstombudets årsberetning legges årlig frem for fylkestinget i egen sak.

NAV-ombudet i Agder

NAV-ombudet i Agder skal på fritt og selvstendig grunnlag jobbe for å veilede NAV brukere i Agder som trenger hjelp til å komme videre i sin sak. NAV-ombudet skal bistå med råd og veiledning, samt utarbeide oversikter som på en objektiv måte sier noe om brukernes opplevelser av NAV.

NAV-ombudet rapporterer årlig til fylkestinget i egen sak.

Personvernombudet

Personvernombudet skal styrke vår evne til å følge personvernregelverket. En dedikert person, som både skal kunne opptre i uavhengighet og som er faglig kompetent, øker sikkerheten for at virksomheten følger reglene i praksis. Dette kommer til nytte for både fylkeskommunen selv og de som vi behandler personopplysninger om.

I likhet med tidligere år har personvernombudet i 2022 brukt mest tid og ressurser på å gi råd og bistand til ulike deler av organisasjonen. Dette handler om alt fra å svare på små, enkle spørsmål til bistand i større saker eller prosjekter med komplisert problematikk.

I 2022 har personvernombudet også brukt mye tid på å lage maler og systematikk til nytte for fylkeskommunens arbeid med personvern. Noen eksempler fra personvernombudets arbeid i 2022:

- Rapporterings- og dialogmøter med fylkeskommunedirektøren. Her tas det opp status og saker i fylkeskommunens personvernarbeid og det blir gitt råd.

- Møter med hver enkelt direktør om direktørområdet og mulighet for bistand.
- Laget forbedret mal for vurdering av risiko (ROS-analyse), hvor konsekvenser av informasjonssikkerhetshendelser for berørte innbyggere også blir eksplisitt vurdert.
- Etablert ny mal for vurdering av personvernkonsekvenser til bruk når regelverket pålegger dypere vurderinger og mye dokumentasjon. Arbeidet er gjort sammen med andre fylkeskommunale personvernombud.
- Laget en test for å måle status for fylkeskommunens personvernarbeid. Testen gjøres jevnlig slik at progresjonen kan følges.

Personvernombudet rapporterer til fylkeskommunedirektøren.

4 Organisasjonen

Fylkeskommunen er det regionale forvaltningsorganet, og styres av et folkevalgt fylkesting. Samfunnsoppdraget til Agder kan oppsummeres gjennom hovedmålet i Regionplan Agder 2030: "Sammen skal vi utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår!"

For å løse samfunnsoppdraget har fylkeskommunen flere roller knyttet til å være samfunnsutvikler, myndighetsutøver og tjenesteprodusent.

Agder fylkeskommune har 3 000 medarbeidere med høy kompetanse som arbeider med for å levere på samfunnsoppdraget gjennom videregående opplæring, samferdsel, kultur, næringsutvikling, folkehelse, tannhelse og en rekke andre fagfelt.

Fylkeskommunen har blant annet ansvar for

- 18 videregående skoler med over 11 000 elever og 3 000 løpende lærekontrakter
- Fagskolen i Agder med nærmere 500 studenter
- SMI-skolen Agder med avdelinger i Arendal og Kristiansand (sosialmedisinske institusjoner)
- 28 tannklinikker som tilbyr tannbehandling til barn, ungdom og voksne
- 4 000 km fylkesveg inkludert gang- og sykkelveg
- kollektivtransport med 19 millioner årlige bussreiser i Agder

Nærmere informasjon om vår organisasjon og våre tjenester finnes på våre nettsider, under "Om oss".

4.1 Ledelse og medarbeiderskap

Samfunnsoppdraget og organisasjonspolitik

Organisasjonspolitik kan defineres som handlinger, holdninger og verdier som medarbeidere og ledere står for og praktiserer i vårt forhold til hverandre. I Agder fylkeskommune ligger de førende prinsippene, i tillegg til tillitsbasert medarbeiderskap og mestringsorientert lederskap, til grunn for måten vi løser samfunnsoppdraget vårt på. Vi skal utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og

økonomisk bærekraftig region – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Vi skal arbeide for at likestilling og mangfoldsarbeid er en integrert del av fylkeskommunens måte å tenke og jobbe på. Fylkeskommunen skal være i stand til å løse sine oppgaver både som myndighetsutøver, demokratisk arena, tjenesteprodusent og samfunnsutvikler.

I dette arbeidet har ledere og medarbeidere et felles ansvar for å praktisere organisasjonspolitikken og skape en organisasjonskultur preget av tillit, åpenhet og medbestemmelse.

Førende prinsipper

Våre ni førende prinsipper definerer hvordan vi må være for å løse samfunnsoppdraget. Prinsippene skal reflekteres i fylkeskommunens holdninger og handlinger, samt måten vi organiserer arbeidet på i fylkeskommunen:

- åpenhet og tillit
- samhandling på tvers, internt og eksternt
- kvalitet i leveransene og brukeren i sentrum
- en robust og fleksibel fylkeskommune
- en synlig fylkeskommune
- tydelig strategisk retning, og god gjennomføring
- innovasjon og kontinuerlig forbedring
- bruke fylkeskommunens samlede kompetanse
- en attraktiv og framoverlent fylkeskommune

Tillitsbasert medarbeiderskap

Medarbeiderskap handler om hvordan vi forholder oss til den jobben vi skal gjøre og til hverandre som kolleger, ledere og medarbeidere i organisasjonen.

I Agder fylkeskommune leder og samhandler vi basert på åpenhet og tillit, både internt og eksternt. Tillit innebærer at vi som et grunnleggende utgangspunkt stoler på hverandre og på våre samarbeidspartnere og deres kompetanse.

Tillit kommer ikke av seg selv, men krever noe av hver enkelt av oss. Vår organisasjon preges av tillit gjennom:

- Deling: Vi deler og etterspør kompetanse og informasjon, og drøfter ting i fellesskap, slik at vi lærer og forbedrer beslutningsgrunnlaget vårt og unngår konkurranse- og forhandlingskultur.
- Trygghet: Vi har rom for å prøve og feile, og er åpne for nye løsninger, slik at vi lærer og får til kontinuerlig forbedring og innovasjon.
- Selvstendighet: Innenfor gitte rammer har vi stor frihet til å løse oppgavene våre.
- Lojalitet: Lojaliteten er alltid seende, kritisk og verdiforankret og innebærer en sterk grad av to (likeverdige) parter som kommuniserer aktivt sammen. Vi bidrar konstruktivt i beslutningsprosesser, og er lojale til politiske vedtak og administrative beslutninger.
- Tilbakemeldinger: Vi er gode til å gi hverandre konkrete og nyttige

tilbakemeldinger og anerkjennelse, slik at vi sammen kan bli enda bedre.

Mestringsorientert ledelse

I Agder fylkeskommune er vi opptatt av lederskap som vektlegger at den enkelte medarbeider skal få utvikle seg og bli best mulig ut fra sine egne forutsetninger. På den måten vil vi som medarbeidere oppleve mestring og yte vårt beste. Viktige elementer i mestringsorientert lederskap er å gi:

- Retning – hvor skal vi? (roller, krav og mål)
- Mening – hvorfor skal vi dit? (motivasjon)
- Individuell oppmerksomhet og støtte – hva trenger jeg for å gjøre jobben?

Leder- og medarbeiderutvikling

Det pågår til enhver tid mange leder- og medarbeiderutviklingstiltak for å bygge én organisasjon som løfter landsdelen. Tre store pågående satsinger kan trekkes frem:

- 10-FAKTOR medarbeiderundersøkelsen er gjennomført i hele organisasjonen slutten av 2021 og starten av 2022. Undersøkelsen skal danne grunnlaget for medarbeider-, organisasjons- og lederutvikling. Det var første gang Agder fylkeskommune gjennomførte undersøkelsen, og svarprosenten er i 2021 76 prosent og i 2022 78 prosent.
- Etablering av rammer for den fleksible arbeidshverdagen gjennom refleksjonsmodell for fleksibelt arbeid og hjemmekontorforskriften. Det er hva som skal utføres og hvordan det skal utføres, som er styrende for hvilken type arbeidsplass man har behov for.
- I 2022 og 2023 har vi gjennomført kompetanseprogrammet digital transformasjon i regi av Digi Agder sammen med 300 andre toppledere på Agder. Formålet med det felles løftet er å gi ledergruppene på tvers i egen kommune og mellom kommuner og fylkeskommuner et felles begrepsapparat og forståelse av den digitale utvikling, slik at de lettere kan identifisere muligheter og barrierer og samarbeide om å realisere mulighetene. Vi som fylkeskommune skal bygge en organisasjon som løfter landsdelen, og gjennom det bidra til å få klimagassutslippene ned og levekårene opp. For å lykkes med det, må vi finne nye måter å løse våre utfordringer og tjenester på. Dette krever at vi tenker og handler annerledes. Agder fylkeskommune er i gang med å rulle ut programmet til 50 ledere og medarbeidere på neste ledernivå.

4.2 Bærekraftig virksomhetsstyring i Agder fylkeskommune

4.2.1 Plan- og styringssystem

Fylkeskommunens plan- og styringssystem skal sikre sammenheng mellom politikkenes langsiktige målsettinger, prioritering av tiltak gjennom økonomiplan, løpende virksomhetsplanlegging og god gjennomføring. Plan- og styringssystemet er basert på lover, forskrifter og retningslinjer fra sentrale myndigheter.

Regionplan Agder 2030 ligger til grunn for vårt planarbeid, og inneholder mål og angir veier til målet, som alle er sentrale premisser for fylkeskommunens planlegging. I tillegg er FNs bærekraftsmål, andre planer og føringer, samt krav gitt gjennom lov og forskrift, førende i styringen av Agder fylkeskommune. Gjennom våre arbeidsformer og systemer for plan og styring vil vi legge til rette for at alle fylkeskommunens ansatte sammen skal eie samfunnsoppdraget og se sitt bidrag til å oppfylle målsettingene.

4.2.2 Verktøy for bærekraftig virksomhetsstyring

For å bidra til at vi sikrer en ønsket utvikling innenfor de tre bærekraftsdimensjonene bruker Agder fylkeskommune ulike tilnærminger og styringsverktøy.

Plan- og styringssystemet rammer inn fylkeskommunens virksomhet i samsvar med gjeldende krav fra sentrale myndigheter. Plan og styringssystemet står også sentralt i den politiske styringen av fylkeskommunen. Gjennom plan- og styringssystemet prioriteres de fleste av fylkeskommunens satsinger som gjøres enten alene eller sammen med andre aktører. Disse satsingene vil kunne bidra inn mot alle dimensjonene i bærekraftsbegrepet.

I 2022 startet fylkeskommunen opp prosjektet "Den røde tråden - Framsikt fra plan til realisering". Prosjektet har sitt utgangspunkt i at Agder fylkeskommune har anskaffet nytt verktøy for planlegging og virksomhetsstyring fra leverandøren Framsikt. Gjennom prosjektet ser vi på arbeidsprosessene våre fra overordnet planlegging til ledelses- og rapporteringssystemet som brukes av alle ledere. Målet er en enklere hverdag for ledere og bedre grunnlag for beslutninger og prioritering både på administrativt og politisk nivå.

Fylkeskommunen er en av Agders største arbeidsgivere, med over 3 000 ansatte. Det stiller store krav til oss som organisasjon og arbeidsgiver innenfor alle bærekraftsdimensjonene. Gjennom å sette felles mål som gir retning for organisasjonen, sikrer vi styring som bygger opp under vårt samfunnsansvar.

I tillegg har vi tatt i bruk verktøy som støtte i arbeidet med å drive bærekraftig virksomhetsstyring. Eksempler på dette er:

- Likestilt arbeidsliv
- Miljøfyrtårn
- Klimabudsjett og klimaregnskap

4.3 Internkontroll

Internkontrollen defineres og vurderes inn i en modenhetsskala på fire trinn i Agder fylkeskommune: Tilfeldig – Formalisert – Systematisert – Integreert og helhetlig. Agder fylkeskommunes internkontroll skal være systematisert, som defineres slik:

- Ansvar og organisering er klarlagt
- Dokumentasjon er utviklet og tatt i bruk helt ut i organisasjonen

- Avvik håndteres fortløpende
- Risikoanalyser er gjennomført og repeteres årlig
- Nødvendige kontroller og forbedringer kjøres jevnlig som en del av årshjulet

Strategi for innføring av internkontrollen i Agder fylkeskommune ble godkjent og iverksatt høsten 2021. I strategien ligger fylkeskommunedirektørens krav og målsettinger til internkontroll. Strategien gjenspeiler beskrivelsen i kommuneloven § 25-1 av den systematiserte internkontrollen gjennom en generell del og fem punkter (bokstav a-e). En egenkontroll ble gjennomført i januar 2023 for å fastslå status på internkontrollen samlet sett for fylkeskommunen. Vi beskriver kort status ved årsskiftet 2022/2023 og planlagt aktivitet fremover.

Fylkesadministrasjonen og tannhelsetjenesten fikk innføring i strategien for internkontroll høsten 2021, mens alle skolene ble enkeltvis besøkt høsten 2022. Her ble kravene til internkontroll presentert, status ved skolene diskutert og veien videre planlagt. Alle virksomheter og avdelinger i fylkeskommunen er således orientert om innholdet i strategien og de krav som settes til internkontrollen. I 2022 er det utviklet et årshjul for internkontrollen, som vil virke for fullt fra 2023. Årshjulet inneholder de samme punktene som ligger i lovteksten.

Gjennom jevnlig dialog mellom tjenesteansvarlig for internkontrollen sentralt og ansvarlige lokalt (ledere eller utpekte internkontrollansvarlige ved skolene) vil punktene i årshjulet bli tatt opp og tiltak iverksatt for å vedlikeholde og forbedre nivået innen internkontrollens ulike sider.

Kort om Kommunelovens § 25-1, punktene a-e:

a) Utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
Agder fylkeskommune har ved utgangen av 2022 i stor grad oppfylt kravene som ligger i dette punktet gjennom eksterne og interne nettsider. Jevnlig oppdatering og kontroll av informasjonen kjøres minimum årlig i henhold til årshjulet.

b) Ha nødvendige rutiner og prosedyrer

Informasjonen og beskrivelsene i punkt a) ovenfor må på en rekke områder nedfelles i forpliktende dokumenter som ansvarliggjør hvem som skal utføre tjenestene og hva, når og hvordan disse skal utføres.

Gjennom hele 2022 har det vært god fremdrift i redaksjonskomiteene og minimumskravene beskrevet i strategien rundt dokumentasjon, er i stor grad oppfylt. Det gjenstår noe arbeid rundt arkivering og tilgjengeliggjøring i tråd med kanalstrategien for fylkeskommunen.

c) Avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik

Uønskede hendelser, avvik og forbedringer meldes inn og følges opp ved bruk av kvalitetssystemet QM+, samt enkelte andre fagsystemer ved samferdsel og eiendom og Fagskolen. Antallet månedlige innmeldinger har gjennom 2022 variert, med en klar økning høsten 2022. Kulturen for å sende inn HMS-meldinger kan fortsatt bedres ved de fleste virksomheter, og kompetansehevende tiltak kjøres i henhold til årshjulet for internkontrollen. For 2022 ble 1064 HMS- og kvalitetsmeldinger sendt inn i QM+ (opp fra 758), Fagskolen i Agder fikk inn i sitt EK3-system 65 meldinger, samt at det

ble meldt inn 1732 driftsmeldinger i QM+ og Facilit.

Fylkeskommunen skal også avdekke og følge opp risiko for avvik gjennom aktiv bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser, modenhetsanalyser og andre verktøy for å avdekke områder som krever særskilt tiltak eller overvåking. Strategien for innføring av internkontroll legger til grunn at alle avdelinger og virksomheter har gjennomført en lokalt utviklet modenhetsanalyse. ROS-analyser hvor dette er påkrevet, har i stor grad blitt påbegynt innen utgangen av 2022. Her gjenstår det imidlertid fortsatt arbeid.

d) Dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
Arbeidet med å dokumentere en tilfredsstillende internkontroll er kommet godt i gang, og det utvikles nye rapporteringer og sjekklister som inngår i kvalitetssystemene og ivaretar historikk på utførte kontroller, som vernerunder, medarbeidersamtaler, psykososiale undersøkelser, hendelsesbaserte innmeldinger og lignende dokumentasjon.

e) Evaluerer og ved behov forbedrer skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll

Eget årshjul for internkontrollen er laget i 2022 og vil få full effekt fra 2023, med jevnlig påminnelser og kontroller innen internkontroll fra sentralt hold og ut til alle virksomhetene. Det henvises til årshjulet for videre informasjon.

Egenkontroll for internkontroll ble gjennomført i januar 2023 og danner grunnlaget for utvikling av tiltaksplan 2023 for internkontroll. Det henvises til rapporten og tiltaksplanen som ligger på Agda.

I rapporten ligger det også oversikt over ulike tilsyn utført i fylkeskommunens virksomheter.

Konklusjoner:

- Agder fylkeskommune har hatt en god utvikling på internkontrollen i 2022
- Fylkeskommunen har i større grad fått på plass en overordnet, systematisering og formalisering som ligger til grunn for internkontrollen.

Videre fremdrift inn i 2023:

- Internkontrollen skal fortsatt forankres gjennom hele 2023 i henhold til årshjul for internkontrollen.
- Tiltaksplan etter egenkontrollen for internkontrollen 2022 utarbeides og samkjøres med tiltakslisten etter skolebesøk høsten 2022. Tiltakene følges opp ut over i 2023 i tråd med fristene i planen.

4.3.1 Informasjonssikkerhet og personvern

Agder fylkeskommune har ett mål om økt digitalisering av tjenester, brukersentrert tjenesteutvikling og en mer effektiv og samordnet utnyttelse av felles IT-løsninger. Utviklingen av sikre løsninger med innbygget personvern forutsetter at en tidlig i digitaliseringsprosessen har fokus på informasjonssikkerhet og personvern. Bevisstheten knyttet til betydningen av å inkludere informasjonssikkerhet og

personvern tidlig i en prosess er blitt høyere, men det er allikevel en vei å gå før dette sitter i hele organisasjonen.

I desember 2021 mottok fylkeskommunedirektøren et forhåndsvarsel om vedtak fra Datatilsynet. Forhåndsvarselet er gitt for avvik som ble meldt inn til Datatilsynet første halvår 2020. I august 2022 fattet Datatilsynet vedtak i saken. Agder fylkeskommune ble ilagt irettesettelse for brudd på personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav f om integritet og konfidensialitet, artikkel 5 nr. 2 om ansvarlighet og artiklene 24 og 32 om plikten til å gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i tråd med forordningen. Fylkeskommunen fikk videre pålegg om å iverksette tiltak for å ivareta kravene etter personvernforordningens artikkel 5 og artiklene 24 og 32.

Fylkeskommunedirektøren tok vedtaket til etterretning og det ble besluttet å implementere et fullverdig styringssystem for informasjonssikkerhet- og personvern (ISMS). ISMS systemet Neupart One ble anskaffet og arbeidet med å fyller systemet med innhold ble påbegynt. Avdeling jus og informasjonforvaltning ble videre styrket med en stillingshjæmmel for tilsetting av en informasjonssikkerhetsrådgiver.

Datatilsynet ble orientert om fylkeskommunedirektørens oppfølging av vedtaket i brev av 30.11.2022. Tilsynet konkluderte med at pålegget var fulgt opp i tilstrekkelig grad og forutsatte at en fortsetter å følge opp vedtaket.

Tilsetting av ny personvernrådgiver og informasjonssikkerhetsrådgiver ble gjennomført i desember 2022, med tiltredelse i henholdsvis februar og april 2023.

I 2022 ble det rapportert i overkant av 60 avvik i kategorien informasjonssikkerhet og personvern. Svært mange av avvikene har oppstått som følge av menneskelig feil. Det handler stort sett om feilsending av brev og bruk av uegnede kommunikasjonskanaler. Det er også enkelte forsøk på «direktørsvindel» overfor tilsatte.

2022 har også vært preget av krigen i Ukraina og den økte risikoen for cyberoperasjoner som kan påvirke vår operasjonelle evne. Både IKT Agder IKS og fylkeskommunens øvrige leverandører arbeider godt for å forhindre fiendtlige cyberangrep mot fylkeskommunens tjenester.

4.4 Eierstyring

Fylkestinget behandlet 13. desember 2022 eierskapsberetningen for Agder fylkeskommune for 2022. Fylkestinget godkjente beretningen og sluttet seg til vurderingene som er gjort per selskap med tilhørende prinsipper for oppfølging. I 2022 er det selskap som er presentert som "svært vesentlige" som har hatt mest oppmerksomhet og vi fortsetter arbeidet med disse selskapene også i 2023. Vi vurderer fortløpende eierskapet knyttet til de "vesentlige" og "mindre vesentlige" selskapene når det gjelder avvikling eller avhending av eierpost. [Hele eierskapsberetningen kan leses på nettsiden til Agder fylkeskommune.](#)

Gjennom 2022 har det vært arbeidet med mange ulike oppgaver knyttet til eierstyring. I 2022 har blant annet følgende saker blitt lagt frem;

I 2021/2022 ble det utarbeidet eierstrategi, ny aksjonæravtale og vedtekter for AKT AS. Aksjonæravtalen og vedtektene ble endelig vedtatt av fylkesutvalget våren 2022. Fylkesutvalget har også i 2022 godkjent ny selskapsavtale for Vigo IKS og ny selskapsavtale og reorganisering av Etablerersenteret Agder IKS.

Agder fylkeskommune vedtok i 2022 å delta i en emisjon i Agder Næringssselskap AS. Agder fylkeskommune eier 52 prosent av Agder Næringssselskap AS. Et majoritetsseierskap fra Agder fylkeskommune er viktig for å sikre stabil drift av selskapet, og virker utløsende for privat kapital. Fylkestinget vedtok at Agder fylkeskommune sikrer sitt eierskap også etter emisjonen, og fylkeskommunen bidrar inn i selskapet med inntil 26,1 mill. kroner. Emisjonen er ikke gjennomført per 31.12.2022.

Agder fylkeskommune bevilget i 2022 10 mill. kroner til en emisjon i Jordøya Tomteutvikling AS for å fullfinansiere opparbeidelse av tomtearealet til bygging av en biozinfabrikk på Jordøya i Åmli kommune. Agder fylkeskommune eier 25,45 prosent av Jordøya Tomteutvikling AS.

Eierstyringsgruppen, bestående av seks eieransvarlige, har hatt jevnlige møter gjennom 2022. De eieransvarlige har løpende fulgt opp de selskap som de har ansvar for og løst spørsmål og problemstillinger på selskapsnivå. Vi vil fortsette å jobbe for en tett og god dialog med de vesentligste eierskapene.

4.5 Felles mål for organisasjonen

Fylkeskommunen som samfunnsutvikler skal ha høye krav og forventninger til egen organisasjon innenfor de tre bærekraftsdimensjonene. Våre felles mål er derfor gruppert som følger:

- økonomi (økonomisk bærekraft)
- medarbeidere (sosial bærekraft)
- klima og miljø (miljømessig bærekraft)

Arbeidet med våre felles mål er et pågående arbeid. Restansene er særlig avhengig av utrulling av vårt internkontrollsystem og sertifiseringsprosessen likestilt arbeidsliv.

4.5.1 Økonomi

Agder fylkeskommune må ha en bærekraftig økonomi med et aktivitetsnivå innenfor forsvarlige økonomiske rammer. Samtidig skal vi som en del av vårt samfunnsoppdrag bidra til en bærekraftig økonomisk utvikling i samfunnet rundt oss.

Økonomiske måltall

Fylkestinget vedtar i forbindelse med behandling av økonomiplan, klimabudsjett og budsjett, økonomiske måltall for å sikre en bærekraftig økonomisk utvikling. Hovedpoenget med finansielle måltall og økonomisk strategi er å sikre god økonomisk handleevne på lang sikt, samt ivareta de løpende økonomiske forpliktelser. Det er valgt ut tre nøkkeltall som indikatorer for dette:

- Netto driftsresultat
- Disposisjonsfond
- Gjeldsgrad

Indikatorene er nærmere beskrevet i eget kapittel om finansielle nøkkeltall.

4.5.2 Medarbeidere

Målsettingene innenfor perspektivet "medarbeidere" er for Agder fylkeskommune satt opp med utgangspunkt i at fylkeskommunen har to viktige roller:

- Som en av landsdelens største arbeidsgivere har vi et særlig ansvar for å bidra til sosial bærekraft i Agder. Vi har arbeidsgiveransvar for over 3000 ansatte og skal kvalifisere egder til arbeidslivet gjennom utdanningsløp og lærlingeordningen.
- Vi må som alle arbeidsgivere i Norge, ivareta en lovbestemt plikt til å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å skape mer likestilling og hindre diskriminering på arbeidsplassen, og dokumentere og redegjøre for dette arbeidet.

I 2022 ble Agder fylkeskommune sertifisert som en likestilt arbeidslivsbedrift. Det er utarbeidet en handlingsplan som skal sikre at vi jobber målrettet frem mot resertifisering i 2024 med likestilling, inkludering og mangfold. Det ble avholdt en høytidelig seremoni på Arendals-uka hvor åtte virksomheter mottok Likestilt Arbeidsliv plaketten.

Foto: Agder fylkeskommune

Likestillingsredegjørelsen for 2022, vedlagt årsberetningen, inneholder faktisk tilstand, samt iverksatte og planlagte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering i Agder fylkeskommune.

Organisasjonspolitikken til Agder fylkeskommune skal sikre god gjennomføring av overordnede mål, og at hele organisasjonen drar i en felles retning. Organisasjonspolitikken sier blant annet at «Vi skal arbeide for at likestilling og mangfoldsarbeid er en integrert del av fylkeskommunens måte å tenke og jobbe på»

Lønnsoppgjøret 2022

Hovedtariffoppgjøret i 2022 endte med enighet mellom KS og LO, Unio, YS og Akademikerne om en økonomisk ramme på 3,84 prosent. 37 av 40 fagforbund godtok resultatet, mens tre lærerorganisasjoner gikk til streik. Streiken ble avsluttet ved tvungen lønnsnemd 27. september.

Som følge av at alle ansatte i 2022 hadde opplevd utfordringer med høy prisvekst og svekket kjøpekraft, var de lokale parter i Agder fylkeskommune enige om å avsette om lag 75 prosent av lokal avsetning i kapittel 5 til prosentvise, generelle lønnsoppyrkk. Dette resulterte i at partene i hovedsak benyttet begrensede, resterende midler til å utjevne utilsiktede skjevheter. Andre kriterier knyttet til økt kompetanse, ansvar eller arbeidsutførelse ble i mindre grad prioritert innenfor de begrensede rammer som forelå.

Lærerstreiken slo inn i lokalt lønnsoppgjør ved at medlemmer av streikende organisasjoner i kapitlene 3 og 5 måtte forhandles etter at streiken ble avsluttet i slutten av september og endog etter at de øvrige fagforeningene var ferdig. En fleksibel og løsningsorientert tilnærming fra både fagforeninger og arbeidsgiver bidro til at partene kom til omforente løsninger.

Etter lønnsoppgjøret har det vært gjennomført en lønnskartlegging i organisasjonen. Detaljer om dette finnes i vedlagte likestillingsredegjørelse. Her beskrives kjønnsbalansen i Agder fylkeskommune og uttak av foreldrepermisjon fordelt på kvinner og menn.

10-FAKTOR medarbeiderundersøkelse

Medarbeiderundersøkelsen 10-faktor fra KS er både medarbeiderskaps- og ledelsesorientert, og fanger opp viktige faktorer på medarbeider-, gruppe-, organisasjons- og ledernivå. Denne danner grunnlag for å jobbe med medarbeider-, organisasjons- og lederutvikling i hele organisasjonen. Medarbeiderundersøkelsen hadde sin oppstart høsten 2021 og ble gjennomført i hele organisasjonen våren 2022. Det var første gang Agder fylkeskommune gjennomførte undersøkelsen, og svarprosenten er i 2021 76 prosent og i 2022 78 prosent.

Faktor	2021	2022	Kommunenorge 2021
1. Indre motivasjon	4,1	4,3	4,5
2. Mestringstro	4,3	4,4	4,3
3. Autonomi	4,2	4,4	4,4
4. Bruk av kompetanse	4,1	4,3	4,4

Faktor	2021	2022	Kommunenorge 2021
5. Mestringsorientert ledelse	3,8	4,0	4,5
6. Rolleklarhet	3,9	4,2	4,1
7. Relevant kompetanseutvikling	3,5	3,6	4,3
8. Flexibilitetsvilje	4,5	4,4	4,8
9. Mestringsklima	3,9	4,1	4,5
10. Prososial motivasjon	4,6	4,6	4,2

Tabellnavn: Tabellen viser skår for de 10 faktorene i medarbeiderundersøkelsen fordelt på 2021 og 2022, sammenlignet med kommunenorge.

Noen hovedfunn:

- Prososial motivasjon, at vi er opptatt av å gjøre noe som er nyttig for andre, er høy i Agder fylkeskommune og de fleste anser seg selv som fleksibilitetsvillige.
- Relevant kompetanseutvikling kommer jevnt over ut med lav skår alle puljer.
- Mestringsorientert ledelse, mestringsklima og rolleklarhet er faktorer med i det lavere sjiktet i begge puljer når du ser på overordna nivå.
- I 2021 var vi under landsgjennomsnittet på alt, bortsett fra prososial motivasjon hvor vi skårer 4,6 og mestringsstro hvor vi ligger på snittet.
- Svarprosenten i 2021 er 76 prosent opp mot 78 prosent i 2022. Vi mener dette er en god svarprosent.

Oppfølging: Den enkelte virksomhet og aktuell leder har ansvar for å følge opp resultatene med sine medarbeidere. Det er planlagt en erfaringsamling for 10-FAKTOR medarbeiderundersøkelse i 2023 for erfaringsdeling og felles læring.

Refleksjonsmodell for fleksible arbeidsformer

Arbeidsmiljø handler om arbeidet, altså det vi gjør på jobben, og knytter seg til hvordan vi organiserer, planlegger og gjennomfører arbeidet. Dette påvirker helse, engasjement på jobben, hvilke resultater vi får til og hvor produktive vi er. Derfor er det viktig å kvalitetssikre at vi gjør dette på en god måte. Denne modellen er lagd som en hjelp til å vurdere HVORDAN og HVOR du jobber. Den er ikke ment å gi noen uttømmende eller standardiserte svar, men snarere gi noen gode knagger til refleksjon for de som skal igangsette eller gjøre et arbeid.

Figurnavn: Refleksjonsmodellen for fleksible arbeidsformer

Det er HVA som skal utføres som bør styre HVORDAN det skal utføres. Dette påvirker hva slags type arbeidsplass vi har behov for. Kombinasjonen av de fem elementene i denne modellen kan hjelpe oss å komme fram til en fornuftig og effektiv måte å jobbe på. Modellen er ikke ment å gi uttømmende eller standardiserte svar på spørsmålene, men snarere gi noen gode knagger til refleksjoner for ansatte, og i god dialog mellom ansatte og ledere.

Noen ganger passer det å møtes på en fysisk arbeidsplass. Andre ganger passer det å reise for å møtes på tvers av geografisk plassering. I tillegg har vi selvsagt også digitale alternativer – og kombinasjonen av digitale og fysiske løsninger. Kombinasjonen og vektingen mellom de fem elementene i modellen er styrende for valg av arbeidssted og -form.

4.5.2.1 Mål og medarbeiderindikatorer for Agder fylkeskommune som organisasjon

FNs bærekraftsmål	Indikator og mål	Resultat 2022	Mål for 2030
3. God helse	Arbeide forebyggende med sykefravær, med en målsetting om et sykefravær under 5,5 %	6,8 %	5,50 %
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Heltidskultur (prosentandel ansatte med ansettelsesforhold mindre enn 100 prosent av alle ansatte fordelt på kvinner og menn.)	Se likestillingsredegjørelsen	
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Midlertidighet (Antall ansatte som arbeider midlertidig fordelt på kvinner og menn.)	Se likestillingsredegjørelsen	

FNs bærekraftsmål	Indikator og mål	Resultat 2022	Mål for 2030
5. Likestilling mellom kjønnene	Kjønnsbalanse/kjønnsfordeling i virksomheten	Se likestillingsredegjørelsen	
5. Likestilling mellom kjønnene	Uttak av foreldrepermisjon	Se likestillingsredegjørelsen	
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Medarbeidersamtale gjennomføres årlig	OK	
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Lønnskartlegging (Kartlegge forskjeller i gjennomsnittslønn mellom kvinner og menn på de ulike stillingsnivåene.)	Se likestillingsredegjørelsen	
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Medarbeiderundersøkelse skal gjennomføres minimum hvert tredje år, med 90 % deltagelse	76 % i 2021 og 78 % i 2022	90 %
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	5 % av dem som ansettes i Agder fylkeskommune skal ha hull i CV-en eller nedsatt funksjonsevne	Mangler fortsatt gode data	5 %
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Antall personer inne på arbeidsmarkedstiltak.	Mangler fortsatt gode data	
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	120 lærlinger i egen organisasjon	74	120
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	Minimum 10 praksisplasser og arbeidsmarkedstiltak fra NAV i egen organisasjon*	Mangler fortsatt gode data	10 (ambisjonen vil økes i 2023)
8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	50 sommerjobber i egen organisasjon	12	50

*Det eksisterer flere praksisplasser, språkpraksisplasser og arbeidsmarkedstiltak ved virksomheter i Agder fylkeskommune, men omfanget er usikkert. Vi mangler et godt helhetlig system med felles rutiner for registrering. Dette er under utarbeidelse i forbindelse med prosjektet "den røde tråden - fra plan til realisering", og har en målsetting om å sikre gode data på alle typer praksisplasser.

4.5.2.2 Sosial bærekraft

Likestilt arbeidsliv har vært et sentralt innsatsområde innen sosial bærekraft. Agder fylkeskommune ble sertifisert i 2022 og sertifiseringsordningen er nå en del av det systematiske arbeidet for mangfold, inkludering og likestilling. Dette er omtalt separat i rapporten, samt i vedlegget likestillingsredegjørelsen.

Som offentlig myndighet og arbeidsgiver har Agder fylkeskommune et ansvar for å finne enda bredere satsing for sosial bærekraft. Derfor har det i 2022 også blitt igangsatt et mer intensivt og målrettet arbeid med å inkludere flere innsatsområder for sosial bærekraft. Dette innebærer at det har blitt ansatt rådgiver som skal jobbe spesielt med sosial bærekraft og følgende tiltak er igangsatt:

- Flere lærlingeplasser: Antall lærlinger i 2022 var 74. Fylkestinget vedtok i oktober 2022 at det skal utarbeides en helhetlig struktur for lærlingeordningen. Det er også en målsetning i regionplanen om å øke antallet læreplasser til 120 innen 2030. Kartlegging og arbeidet med en ny strategi er igangsatt.

- Livsfase- og seniortiltak for å få ansatte til å stå lenger i arbeid.
- En egen satsing på sommerjobber for å gi flere unge muligheter til arbeidserfaring, igangsatt i 2022.
- Praksisplasser og inkludering av flere arbeidstakere, i samarbeid med arbeidsmarkedsaktører. Arbeid er igangsatt for å legge til rette, bl.a. med å se på rekrutteringsprosesser i forhold til kvalifikasjonsprinsippet versus inkludering.

Heltid

Agder fylkeskommune er opptatt av å redusere antall ansatte som jobber ufrivillig deltid. Vi skal i hovedsak utlyse og ansette nye medarbeidere i 100 prosent stillinger. En heltidskultur betyr ikke at alle skal arbeide 100 prosent, men at alle skal få muligheten til å arbeide det som anses som full stilling ut fra sine forutsetninger.

I området for utdanning kan andelen deltidsansatte blant annet knyttes til at det er vanskelig å kunne tilby 100 prosent stilling på mindre fagområder. Det er også andre ansatte enn undervisningspersonell som følger skolens ferier, og derfor har komprimerte stillingsforhold.

Ansatte med flere arbeidsforhold på til sammen 100 prosent, regnes ikke som deltidsansatte. Arbeidet med heltidskultur kommenteres nærmere i likestillingsredegjørelsen for Agder fylkeskommune.

Inn i arbeid

Inkluderingsdugnaden skal sørge for at Agder fylkeskommune bidrar til at flere kommer i arbeid og aktivitet på Agder. Dette gjelder utsatte grupper, med stor risiko for å bli diskriminert i arbeidslivet (alle diskrimineringsgrunnlagene er relevante), og mennesker med hull i CV.

Inkluderingsdugnaden er et sentralt arbeid i forbindelse med sertifiseringen i likestilt arbeidsliv og vil være gjenstand for videre arbeid i 2022.

4.5.2.3 Rekruttering og kompetanse

Årsverk	2020	2021
 Faste årsverk	2 606	2 598
 Midlertidige årsverk	325	347

Enhets navn	Faste 2021	Midlertidige 2021	Faste 2022	Midlertidige 2022
Analyse og plan	17	0	17	1
Folkehelse	194	21	202	16
Innovasjon og organisasjonsutvikling	54	9	60	8
Næring, kultur og kulturminnevern	55	5	55	7
Regionplan 2030	29	4	29	6
Økonomi og styring	50	0	52	0
Samferdsel og eiendom	160	8	201	2

Enhets navn	Faste 2021	Midlertidige 2021	Faste 2022	Midlertidige 2022
Utdanning	2 046	278	2 181	225
Samlet	2 606	325	2 801	268

Differansen mellom faste årsverk i 2021 og i 2022 er 195 årsverk i forhold til lønnsandel. Oversikten viser at det er 57 færre midlertidig ansatt antall årsverk. Antall årsverk regnes ut ifra lønnsprosent som er utbetalt per 31.12.2022.

Antall medarbeidere registrert som midlertidig ansatte i vårt system er sammensatt. I dag inngår frikjøpte tillitsvalgte, lærlinger, trainee, praksisplasser, prosjektstillinger, egne ansatte i prosjektstillinger, vikarer for fødselspermisjon og utdanningspermisjon. Mens oppdragstakere som eksamensvakter og sensorer inngår ikke i tallene for midlertidige ansatte.

En oversikt over faste/midlertidige årsverk fordelt på kjønn finnes i likestillingsredegjørelsen for Agder fylkeskommune.

Attraktiv arbeidsgiver

Agder fylkeskommune satser offensivt på å være en synlig og attraktiv arbeidsgiver for å tiltrekke seg og beholde rett og tilstrekkelig kompetanse. Å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver bidrar til å øke antall kvalifiserte søkere til våre rekrutteringer.

Vi legger vekt på å gjennomføre strukturert rekruttering- og seleksjonsprosess. I prosessene tilstrebtes metoder som er stabile, pålitelige og konsekvente for å redusere risikoen for feilansettelser og sikrer en god og profesjonell behandling av søkerne som bidrar til godt arbeidsgiveromdømme.

Våre strukturerte og grundige rekrutteringsprosesser sikrer også likestilling og mangfold til fylkeskommunen. En rekrutteringsprosess starter med en grundig jobbanalyse av hvilken kompetanse og egenskaper organisasjonen trenger. Jobbanalysen er et verktøy som skal anvendes aktivt gjennom hele rekrutteringsprosessen og er sentral for å sikre objektivitet i alle ledd i prosessen. Enhver rekrutteringsprosess har et ansettelsesutvalget bestående av leder, ansattrepresentant, fagperson og/eller en HR som skal tilstrebe en objektiv utvelgelse av søkere til intervju, hvor det settes søkelyset på de faktiske kvalifikasjonene til søkeren.

Ved intervjuer benyttes en semistrukturert intervjuguide tilpasset respektiv stilling, hvor samme spørsmål blir stilt til alle intervjukandidatene med åpning for oppfølgingsspørsmål. Intervjuguiden innehar påminnelse til ansattutvalget om spørreforbudene, forbud som kommer frem av likestillings- og diskrimineringsloven § 30 og arbeidsmiljøloven § 13 – 4. Ved den endelige utvelgelsen er ansettelsesutvalget bevisst bruk av informasjon fra metodene benyttet i prosessen og hva som følger av kravene fra jobbanalysen, for å unngå ansettelse basert på magefølelse av hvem som passer best til stillingen.

Til slutt i rekrutteringsprosessen er det viktig med en god onboardingsprosess. Hensikten med god onboardingssprosess er å sørge for at kandidaten får en god start i ny jobb ved å sette forventninger, bygge relasjoner med andre ansatte,

statusamtaler, skape tillit og lage en klar definisjon av roller og grenser.

I løpet av årene har 229 faste ansatte startet i 2020, 112 i 2021 og 107 i 2022, totalt 448. I samme periode har 413 sluttet, fordelt på 136 i 2020, 139 i 2021 og 138 i 2022. Det gir en total gjennomtrekk (turnover) i perioden på 14,7 prosent.

Alderssammensetning i Agder fylkeskommune

Aldersgruppe	Personer	Kvinner	Menn	Ansattandel
Under 20	38	16	22	38
20-29	231	143	88	196,4
30-39	600	376	224	565,2
40-49	940	582	358	883,6
50-59	1 044	617	427	992,9
60-62	228	135	93	211,2
Over 62	207	109	98	182,2
Sum	3 288	1 978	1 310	

Statistikken viser at den største aldersgruppen er mellom 50 og 59 år (1 044) og har økt med 59. Aldersgruppen over 60 år er fortsatt høy (435) og har økt med 22, noe som betyr at det fortsatt kan bli stor utskifting av den samlede kompetansen de kommende årene. Det å rekruttere for et fremtidig arbeidsliv med den rette kompetansen, blir en viktig målsetting.

Likestilling mellom kjønnene

Tabellen nedenfor viser antall ledere fordelt på kvinner og menn i ulike deler av organisasjonen. I sum er det god fordeling mellom kjønnene, mens i enkelte deler av organisasjonen kunne fordelingen vært bedre.

	Kvinner	Menn
Fylkeskommunedirektørens lederteam	4	5
Fylkesadministrasjonens avdelingsledere	14	10
Fylkesadministrasjonens seksjonsledere	5	10
Virksomhetsledere, assisterende rektor og avdelingsledere skole	70	82
Karriere Agder	1	3
Tannhelsetjenesten i Agder	17	3
Sum	111	113

4.5.2.4 Sykefravær

Agder fylkeskommune arbeider forebyggende og med klar målsetting om at sykefraværet skal reduseres i hele organisasjonen. Det skal være tett oppfølging fra leder til medarbeider, og det skal jobbes med tilrettelegging for å sørge for at ansatte ikke blir lenge borte fra jobb. Fylkeskommunens målsetting er at sykefraværet skal reduseres til 5,5 prosent innen 2030. Det totale sykefraværet i Agder fylkeskommune var 6,77 prosent i 2022. Av dette var 2,08 prosent korttidsfravær (under 16 dager), og 4,69 prosent var langtidsfravær.

Sykefraværet varierer innenfor de ulike sektorene. Det høyeste fraværet har som tidligere år vært innen tannhelse under direktørområdet folkehelse. Det jobbes målrettet for å redusere og forebygge sykefravær innen denne sektoren og bedriftshelsetjenesten bistår i dette arbeidet. Lavest sykefravær er på analyse og plan og på samferdsel og eiendom. Utdanningssektoren hadde et fravær på 6,6 prosent.

Sykefraværet rapporteres kvartalsvis i hovedarbeidsmiljøutvalget (HAMU), og lokalt i AMU. Ved høyt sykefravær vurderer og iverksetter den enkelte avdeling nødvendige tiltak i samråd med avdeling for HR eller bedriftshelsetjenesten (BHT). HR eller BHT er også involvert i enkeltsaker. Dersom arbeidstaker har redusert arbeidsevne over en lengre periode, vil leder i samarbeid med HR følge den ansatte tett opp og gjøre nødvendige avklaringer. Som et ledd i det systematiske arbeidet knyttet til forebygging av sykefravær, har det i 2022 blitt gjennomført opplæring i sykefraværstrutinen for ansatte i tannhelsetjenesten, ledergrupper og merkantile. Det er planlagt opplæring for ledere og merkantile innenfor alle direktørområdene i løpet av neste år. Oppfølging av sykefravær er en viktig del av det systematiske HMS-arbeidet og tiltak som iverksettes skal være kunnskapsbasert.

Sykefravær fordelt på langtids- og korttidsfravær for Agder fylkeskommune samlet.

	2020	2021	2022
Korttid	1,0 %	1,3 %	2,1 %
Langtid	4,9 %	5,3 %	4,7 %
Agder fylkeskommune samlet	5,9 %	6,7 %	6,8 %

Sykefravær samlet for direktørområdene.

	2020	2021	2022
Analyse og plan	0,5 %	2,0 %	2,7 %
Folkehelse	10,9 %	12,0 %	11,4 %
Innovasjon og organisasjonsutvikling	3,0 %	6,1 %	5,0 %
Næring, kultur og kulturminnevern	3,9 %	5,2 %	5,7 %
Regionplan 2030	4,3 %	9,8 %	6,6 %
Økonomi og styring	4,1 %	5,3 %	7,9 %
Samferdsel og eiendom	4,3 %	4,4 %	4,8 %
Utdanning	5,8 %	6,5 %	6,6 %

4.5.2.5 HMS

Agder fylkeskommune skal være en helsefremmende arbeidsplass som arbeider for et forsvarlig arbeidsmiljø. Det er utarbeidet et årshjul for AMU og HAMU for å sikre det systematiske helse, miljø og sikkerhetsarbeidet (HMS) i alle ledd. Avvikssystemet QM+ benyttes for å melde inn uønskede hendelser og bidrar til kontinuerlig forbedringsarbeid. Det er utarbeidet varslingsrutiner og alle ansatte skal bruke QM+, både som dokumentbibliotek og avviksmelding.

Miljøfyrtårnsertifiseringen har krav om at virksomheten har rutiner for å lære opp ansatte i grunnleggende helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid og holde dem oppdatert på endringer. Det gjennomføres årlig vernerunder og medarbeidersamtaler, og hvert tredje år måles medarbeidertilfredshet. Agder Arbeidsmiljø IKS er Agder fylkeskommunes bedriftshelsetjeneste og bistår med tjenester for å skape sunne og trygge arbeidsforhold.

4.5.2.6 Arbeid med etikk i Agder fylkeskommune

Agder fylkeskommune har bygget opp sine etiske retningslinjer med utgangspunkt i etisk refleksjon. Retningslinjene tar også opp spørsmål om rolleforståelse, vår rolle som markedsaktør, representasjon, reiseutgifter, gaver osv. Avdeling HR har i 2022 publisert ny informasjon om forhold knyttet til bierverv og har startet opp et arbeid med utvikling av en rutine for vurdering av bierverv.

De etiske retningslinjene var et av flere tema som ble tatt opp under en av leder-samlingene i 2022 og flere avdelinger har i løpet av året arbeidet med retningslinjene i sine avdelingsmøter. Temaer har bl.a. vært opplæring på innkjøpsområdet og bruk og utlån av utstyr.

4.5.3 Klima og miljø

I sak 33/21 vedtok fylkestinget klima- og miljømål for Agder fylkeskommune som organisasjon. I avsnittene under presenteres klima- og miljømålene for Agder fylkeskommune som organisasjon, samt indikatorer for å følge utviklingen over tid.

For å bidra til å nå klimamålene i Regionplan Agder, ble en rekke tiltak vedtatt i klimabudsjett 2022-2025. I klimabudsjettet er det klimatiltak som vil bidra til reduksjon av klimagasser i egen organisasjon og i Agder.

4.5.3.1 Klima- og miljøindikatorer

I tabell under presenteres de 13 prioriterte indikatorer på klima og miljø, med tilhørende klima- og miljømål for 2030. Indikatorene utgjør de største klima- og miljøpåvirkningene for Agder fylkeskommune på organisasjonsnivå.

Tabellen under viser resultater i 2020, 2021 og 2022 for 13 klima- og miljøindikatorer på organisasjonsnivå, sett opp mot vedtatte mål i 2030. 2019 er valgt som referanseår for reiseaktivitet, pga. koronasituasjonen.

FNs bærekraftsmål	Indikator og mål	Resultat 2020	Resultat 2021	Resultat 2022	Mål 2030
7. Ren energi for alle	Redusere energiforbruk med 30 % kwh per årsverk, kwh/årsverk	15 097	16 584	14 661	10 500

FNs bærekraftsmål	Indikator og mål	Resultat 2020	Resultat 2021	Resultat 2022	Mål 2030
12. Ansvarlig forbruk og produksjon	Redusere mengde avfall per årsverk med 50 %. Totale mengder avfall per årsverk i kg per år.	298	368	251	149
12. Ansvarlig forbruk og produksjon	Kildesorteringsgrad i % i egen drift per år.	48 %	55 %	49 %	70 %
13. Stoppe klimaendringene	Tjenestereiser fly og bil, redusert med 50 %, fra 2600 (2019 ref. år) til 1300, km/årsverk/år	867	817	1 693	1 300
13. Stoppe klimaendringene	100 % utslippsfri kjøretøy og maskinpark. % -andel utslippsfrie kjøretøy og maskiner	10 % (25/243)	16 % (42/268)	19 % (52/272)	100 %
13. Stoppe klimaendringene	Andel som benytter, sykkel, gå, kollektivt har økt fra 40 % i 2019 til 60 % i 2030.			32 %	60 %
15. Liv på land	80 % reduksjon i nedbygging av natur i 2030. Antall dekar som er omgjort fra skog og myr til bygge/samferdselsformål per år.	250	176	175*	50
15. Liv på land	80 % reduksjon i nedbygging natur i 2030. Antall dekar som er omgjort fra dyrkamark til bygge/samferdselsformål per år.	19	14	15*	4
15. Liv på land	Antall km artsrike vegkanter som er registrert i NVDB og lagt inn i driftskontraktene.	68		78	
13. Stoppe klimaendringene	Redusere utslippene av klimagasser knyttet til drift av egen virksomhet med 63 % fra 2020 til 2030, % endring.	Ref. år	Økt 30% fra 2020	Økt 15% fra 2020	63 %
13. Stoppe klimaendringene	I 2030 er 90 % av kollektivtransporten utslippsfri, % andel elektriske busser av totale busspark.	2,4 % (11/449)	2,6 % (11/431)	4,1 % (18/438) **	90%
13. Stoppe klimaendringene	Alle virksomhetene er Miljøfyrtårn -sertifisert. Antall sertifiserte virksomheter.	90 %	90 %	87 %	100 %
	Antall leverte klima og miljørapporter	46	49	49	53

Mål og utvikling av klima- og miljøindikatorer for Agder fylkeskommune.

[*] Gjennomsnittstall for siste fire år, 2019 til 2022.

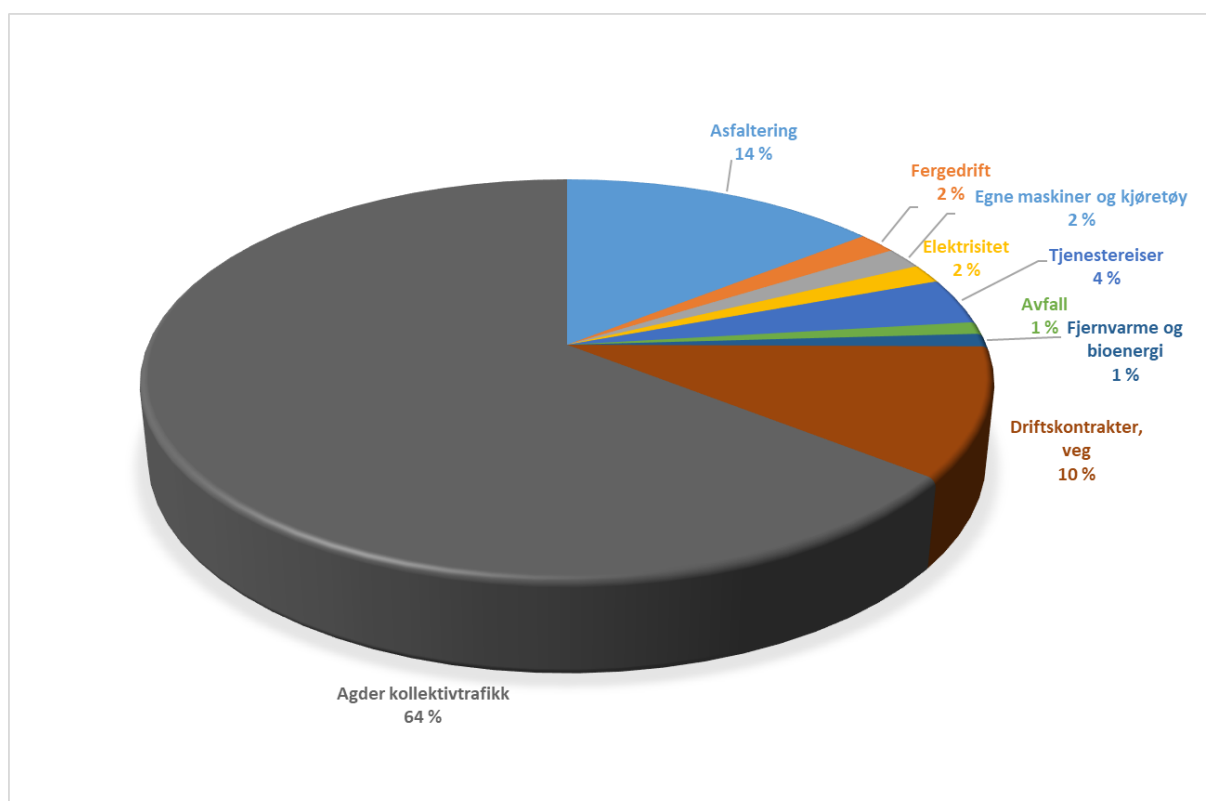
[**] 3,0 % av antall vognkilometer

Klima- og miljømål i utbyggingsprosjekter, er gjengitt i sin helhet i eget avsnitt. Ikke alle mål lar seg måle med en indikator over tid, og følgende mål ble også vedtatt av fylkestinget:

- Vår innkjøpsmakt skal brukes som et strategisk verktøy i klima- og miljøpolitikken.
- Vi skal være en pådriver for nullutslippsløsninger for transport og anleggsdrift ved å bidra til etablering av nødvendig infrastruktur og premiere utslippsfrie løsninger i sine anskaffelser.
- Vi skal implementere sirkulære løsninger og sikre bærekraftige forbruk i egne virksomheter, prosjekter og drift.

4.5.3.2 Klimaregnskap

Utslippene fra fylkeskommunens egne virksomheter og tjenestekjøp utgjør bare om lag to prosent av de direkte klimagassutslipp innenfor Agders geografiske område. Vi har direkte påvirkningskraft på utslippsnivået. Det påligger oss et særlig ansvar om å «feie for egen dør» for å kunne lede an i rollen som samfunnsutvikler i henhold til regionplanens mål. Klimaregnskapet for Agder fylkeskommune som organisasjon er presentert i figuren under.

Klimaregnskap 2022 for Agder fylkeskommune som organisasjon.

Scope	Utslippskilde	2020 tonn CO2e	2021 , tonn CO2e2	2022 , tonn CO2e
Scope 1	Utslipp egne kjøretøy, maskiner	408	451	421
Scope 2	Fjernvarme og bioenergi	116	318	297
Scope 2	Elektrisitet	527	583	435
Scope 3	Tjenestereiser, egen bil	339	283	421
Scope 3	Tjenestereiser, fly	71	169	638
Scope 3	Avfall	251	390	279
Scope 3	Ferjedrift	974	925	491
Scope 3	AKT	13 280	20 253	18 182
Scope 3	Asfaltering	6 035	5 863	4 049
Scope 3	Driftskontrakter, veg	2 609	2 840	2 964
Sum		24 609	32 073	28 246

Klimaregnskap 2022 for Agder fylkeskommune som organisasjon.

Klimaregnskapet for 2022 inkluderer kun fylkeskommunens faste drift, og inkluderer ikke utslipp og opptak knyttet til arealbruk og utslipp knyttet til produksjon av varer og tjenester utover det som er spesifisert. Med unntak av utslipp knyttet til elektrisitetsproduksjon, og deler av reisevirksomheten og asfaltproduksjonen, skjer disse utslippene innenfor Agders geografiske område. Klimagassutslipp i utbyggingsprosjekter er presentert under.

Klimagassutslippene har økt med 15 prosent i forhold til i 2020. Nesten hele økningen skyldes at AKT gikk over fra biodiesel til vanlig diesel på bussene i 2021. Utslippene er redusert med 12 prosent i forhold til 2021. Størst reduksjon ser vi innen kollektivtrafikken hvor økt innblanding av biodrivstoff har redusert utslippene og for asfaltering hvor det har lyktes å skaffe mer klimavennlige produkter. De nye hybridfergene i Hidra- og andabeløysambandet har også bidratt til å redusere utslippene betydelig. På den andre siden har økt reiseaktivitet med fly bidratt til økte utslipp.

Klimamål i byggeprosjekter

Siden det er store klimagassutslipp knyttet til utbyggingsprosjekter, særlig vegprosjekter, har fylkestinget vedtatt følgende klimamål for utbyggingsprosjekter.

Agder fylkeskommune skal jobbe systematisk for å minimere klimafotavtrykket i utbyggingsprosjekter. Klimagassutslippene skal vurderes i alle faser av utbyggingsprosjekter. Det er et mål om at det gradvis skal innføres et areal- og klimabudsjett og regnskap i de utbyggingsprosjekter fylkeskommunen påtar seg.

Tap av natur og biologisk mangfold er en stor utfordring verden over. I perioden 2017–2020 bygde man i Agder ned 265 dekar skog, myr og dyrket mark per år. Dette tilsvarer rundt 40 fotballbaner i året. Det ble derfor vedtatt seks naturmål.

Vi skal:

- redusere nedbygging av natur (skog og myr) med 80 prosent fra 250 dekar/år i 2020 til 50 dekar per år i 2030
- redusere nedbyggingen av dyrkbar mark med 80 prosent fra 19 dekar/år i 2020 til 4 dekar/år i 2030
- legge til rette for artsrike vegkanter, pollinerende insekter og ivareta naturmangfold
- i våre byggeprosjekt som berører vann/vassdrag ivareta kantsoner og tilrettelegge for vandring av fisk
- i egne prosjekter sikre restaurering/gjenoppbygging av ødelagt natur
- i egne prosjekter følge opp/kartlegge og ivareta kystnære økosystemer i sjø

Klimaregnskap for fullførte byggeprosjekter

Fagskolen i Agder tilfredsstiller passivhuskravkriteriene og både fagskolen og Grimstad tannklinikk, har energiklasse A. Byggene har solcelleanlegg som produserer mer strøm enn det byggene forbruker ved normert bruk. Byggene forsynes med fjernvarme fra Agder Energi Varme. Som det første bygget i Agder benyttes også fjernvarmen til kjøling, såkalt sorptiv kjøling.

Det er beregnet et klimagassutslipp knyttet til produksjon og utskifting av materialer på 2 932 tonn CO₂e, dvs. 190 kgCO₂e/m². Sammenlignet med et standard bygg, har nybyggene en reduksjon i klimagassutslipp knyttet til materialbruk på 31 prosent (600 tonn CO₂e). Bruk av tre til utvendig kledning og innvendig til gulv, skillevegger, spilehimling, trapper og søyler har bidratt til dette, sammen med bruk av lavkarbonbetong og minimering av materialmengdene. Solcellepanelene bidrar til økt materialbruk i forhold til et standard bygg uten solceller. Sammenliknet med et standard bygg vil byggene i sitt livsløp på 60 år redusere klimagassutslippene med 57 prosent (3 900 tonn CO₂e).

Det er anvendt fossilfri byggeplass i byggeprosessen. Energiforbruket fordeler seg på 54 prosent el, 45 prosent biodiesel og 1 prosent sprengstoff. Bruk av biodiesel og noe mer elektriske maskiner enn normalt har redusert klimagassutslippene i anleggsfasen med ca. 130 tonn CO₂e. Fagskolen har vært en del av prosjektet [«Scandinavian Sustainable Circular Construction»](#) (Interreg S2C).

Søgne videregående skole er etablert i nytt bygg som del av Tangvall skole- og idrettssenter som fylkeskommunen eier og drifter i sameie med Kristiansand kommune. Etableringen er en viktig del av tettstedsutviklingen på Tangvall. Byggets fornybare energiproduksjon kompenserer for klimagassutslipp knyttet til drift, samt 20 prosent av klimagassutslippet knyttet til produksjon av byggematerialene i bygget, inkludert de materialene som må skiftes i løpet av levetiden (ZEB O+20%M). Det er beregnet et klimagassutslipp knyttet til produksjon og utskifting av materialer på 4 069 tonn CO₂e, dvs. 215 kgCO₂e/m². Sammenlignet med et standard bygg, har nybyggene en reduksjon i klimagassutslipp knyttet til materialbruk på 26 prosent (1 240 tonn CO₂e). Bruk av lavkarbonbetong, limtrebæring i taket på idrettshallen, resirkulert armeringsstål, bruk av trefibergips og utvendig trekledning har bidratt til dette. På takflatene ligger Agder største solcelleanlegg, 4 808 kvadratmeters utstrekning og produksjon opptil 1060 kW. Solcellepanelene bidrar til økt materialbruk i forhold til et bygg uten solceller. Sammenliknet med et standard bygg vil byggene i sitt livsløp på 60 år redusere klimagassutslippene med 66 prosent (9 900 tonn CO₂e).

Klimakrav i vegprosjekter

I tillegg til varig tap av natur, gir nye vegprosjekter store klimagassutslipp de første årene, og varig økning i årlige utslipp som følge av flere vegkilometer å vedlikeholde. Utbygging av veger fører til både direkte og indirekte klimagassutslipp.

Klimagassutslippene skyldes at det benyttes betydelige mengder materialer, men også at det benyttes anleggsmaskiner og kjøretøy som går på fossilt drivstoff. De direkte utslippene er utslipp fra anleggsmaskiner, sprengning, transport av masser ved drift og vedlikehold av vegene, samt arealbruksendringer. Agder fylkeskommune har, som byggherre, jobbet systematisk med å redusere klimagassutslipp fra utbyggingsprosjekter både i planleggingsfasen og byggefasen. Igjennom året har vi skaffet oss en verdifull kompetanse og erfaringer som har blitt innarbeidet i skriftlige konkurransegrunnlag, maler og sjekklister.

I 2022 ble Agder fylkeskommune tildelt 2 079 000 kroner i klimasatsmidler til to pilotprosjekter for å teste ut bonus for utslippsreduksjoner innenfor vegutbygging. Dette er prosjektene ny fv. 410 til Eydehavn og til fv. 43 Viksvannet som allerede ligger i Agder fylkeskommunens klimabudsjett. Basert på vårt optimaliserte klimabudsjett (VegLCA) skal entreprenørene selv komme med løsninger for å redusere antall tonn CO₂-ekvivalenter i forkant av og under bygging. Byggeprosjektene vil være piloter som måler total mengde CO₂-utslipp, og hvordan entreprenøren ved ulike tiltak får ned CO₂-utslippet i byggefasen. I begrunnelsen for å tildele midlene står det at «Miljødirektoratet vurderer bruk av bonus for klimagassreduksjoner som nytenkende når det gjelder anskaffelsesmodell for veibygging. Gjennom denne typen anskaffelse kan vi oppnå klimagassreduksjoner også på områder der det ikke er lett å sette ambisiøse, absolutte krav i anskaffelsen».

Agder fylkeskommune har utarbeidet et forslag til regional plan for mobilitet på Agder 2023-2033. I den forbindelse er det utarbeidet en fagrapport for nullutslipp, klima og miljø. Her er det, blant annet, et forslag til retningslinjer for fylkeskommunale bærekraftige vegprosjekter. Dette er i henhold til tiltak i klimabudsjett for 2022. Videre har fylkeskommunen fått utarbeidet en konsulentrapport hvor fire større planlagte vegprosjekter er vurdert. Dette er fv. 410 ny veg til Eydehavn, fv. 415 ny veg Selåsvatn-Simonstad, fv. 460 ny veg til GE Healthcare og fv. 42 Gåsehelltunnelen. Norconsult har grovt beregnet klimagassutslipp på de fire vegprosjektene til å kunne bli på omtrent 51 400 tonn CO₂, summert for materialforbruk og -transport, anleggsfase, arealbruksendringer, samt drift og vedlikehold over ti år. Direkte utslipp fra prosjektene utgjør omtrent 24 300 tonn CO₂ summert for alle prosjektene. Det vil i disse utbyggingsprosjektene være meget viktig å optimalisere veglinjene, blant annet med tanke på arealbruk og massehåndtering, for å redusere klimagassutslippene.

5 Regionplan Agder 2030

Regionplan Agder 2030s hovedmål er å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår. Dette innebærer å:

- Bruke hele Agder, og sørge for at utviklingen kommer alle deler av Agder til

gode.

- Samarbeide om å nå FNs bærekraftsmål på regionalt og lokalt nivå.
- Jobbe kunnskapsbasert og målrettet for å forbedre levekårene gjennom en langsiktig og helhetlig levekårssatsing,
- Redusere klimagassutslipp på Agder med minst 45 prosent innen 2030.
- Utnytte mulighetene som digitalisering gir.

Regionplan Agder 2030 har fem tema som er hovedsatsingsområder frem mot 2030:

- Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
- Verdiskaping og bærekraft
- Utdanning og kompetanse
- Transport og kommunikasjon
- Kultur

I tillegg har planen tre gjennomgående perspektiver som samsvarer med de tre dimensjonene av bærekraft i hovedmålet:

- Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser
- Levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- Klima og miljø

5.1 Agder - en bærekraftig region med lave utslipp og gode levekår

Regionplan Agder 2030 er et overordnet strategisk styringsdokument for hele Agder. Den beskriver de viktigste utfordringene og mulighetene for landsdelen, et ønsket fremtidsbilde for 2030, og hva som skal til for å nå konkrete mål. Planen er grunnlaget for politikktutforming i Agder. Den er retningsgivende for prioritering, samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører. Planen er utarbeidet etter smart spesialiseringsmetodikken og peker på relevante områder for internasjonalt samarbeid.

Offentlige og private samfunnsaktører på Agder har over mange år samarbeidet godt for å nå ambisiøse mål. Eksempler på slike samarbeid er «Felles mål for Sørlandet 2003-2010» og Regionplan Agder 2020, og fra 2021 samhandling i felles regional samhandlingsstruktur "#vårtagder". Nøkkelen til å nå felles mål er å videreføre og forsterke det gode samarbeidet i et regionalt partnerskap. Samarbeidet skal kjennetegnes av kunnskapsbasert praksis, som tar utgangspunkt i et felles utfordringsbilde og kobler kompetanse fra erfaring, forskning og medvirkning.

5.2 #vårtagder - regional struktur for samhandling i Agder

#vårtagder er et samlende begrep for aktiviteter som innebærer regional samhandling på tvers av sektorer og fagområder, og som bidrar til å nå målene i Regionplan Agder 2030 og styrke Agders posisjon nasjonalt og internasjonalt.

Det overordnede målet er å bedre levekårene og redusere klimagassutslippene. #vårtagder er et virkemiddel for å styrke samhandlingen blant aktører på Agder og

stoltheten av å arbeide sammen for Agder.

FNs bærekraftsmål er overgripende for den regionale samhandlingen. Regionplan Agder 2030, kommuneplanene til de 25 kommunene på Agder, og andre planer og strategier gir retning for arbeidet i #vårtagder.

#vårtagder er også en emneknagg som kan brukes i sosiale medier. På denne måten blir det enkelt å merke og samle innlegg som viser omfanget og variasjonen i hvordan regionen samarbeider om regional utvikling.

Samhandlingsstrukturen

Et samarbeid av dette omfanget krever struktur for å fungere godt. #vårtagder-strukturen består av regionale møteplasser og fag- og støttenettverk. Den mest sentrale møteplassen er Forum for samfunnsutvikling, som gjennomføres 1-2 ganger i året. Det arrangeres også flere mindre samlinger gjennom året, hvor ulike temaer løftes frem. Felles for arrangementene i #vårtagder-strukturen er at de skal bidra til å nå målene i Regionplan Agder 2030 og innebærer regional samhandling.

Det er etablert fag- og støttenettverk som går på tvers av forvaltningsnivå, sektorer og fagområder. Hensikten er å støtte arbeidet i #vårtagder og å styrke relasjoner og samarbeid på tvers i landsdelen.

Videre er det etablert et regionalt årshjul. Det regionale årshjulet synliggjør sentrale møteplasser og prosesser i Agder gjennom et kalenderår. Arbeidet i årshjulet følger den kommunale budsjett- og økonomiplanarbeidet.

- desember til februar – rapportering og oppspill regionale prioriteringer
- mars til mai - drøfte og forankre felles satsinger
- juni til november - økonomiplanarbeid beslutte satsinger

Les mer her: [Agder fylkeskommunes nettsider om #vårtagder.](#)

Forum for samfunnsutvikling

Foraene skal legge til rette for bred involvering, inspirere til handling og måloppnåelse. Hvert område i Forum for samfunnsutvikling har sine strategiske råd. Strategisk råd setter retning for arbeidet i Forum for samfunnsutvikling gjennom å sette tema og å spisse innspillene som kommer gjennom arrangementene. Det er tre samfunnsfora:

- Forum for klima og miljø
- Forum for levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- Forum for næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

#vårtagder generelt og Forum for samfunnsutvikling spesielt er ikke et sted for beslutninger, men en måte å samle aktører i regionen om felles innsats på samme tid. Beslutninger om tilskudd, satsinger og andre prioriteringer gjøres i de respektive kommune- og bystyrene, organisasjoner og virksomheter.

I 2022 ble det gjennomført to fora for samfunnsutvikling:

- 9. mai i Arendal, med tema *Arealforvaltning og industrietableringer – hvordan blir vi enige?*
- 2. november i Mandal, med tema *Ut av blindsonen – Mobilisering av arbeidskraft i Agder.*

Som oppfølging av forumsmøtene er det etablert flere målrettede satsinger innenfor de tre gjennomgående perspektivene i Regionplan Agder 2030.

Arbeidet i 2022 i forum for klima og miljø

Deltakere i forum for klima og miljø har identifisert helhetlig og bærekraftig arealforvaltning som et prioritert tema for regionalt samarbeid. Temaet knytter seg til ivaretagelse av naturhensyn i arbeidet med kraft- og kraftforedlende industri, jordbruk- og skogsdrift, boligutbygging, fritidsbebyggelse, veiutbygging og etablering av ny handels- og næringsvirksomhet.

I løpet av 2022 har flere offentlige og private aktører gått sammen om arrangementer og aktiviteter for å adressere målkonflikter innen arealbruk i regionen.

Fylkeskommunen har bl.a. utviklet et regionalt arealregnskap og en digital innsynsløsning for arealbruk for kommunene. Innsynsverktøyet gir kunnskap om arealer, nåværende arealbruk og planlagt arealbruk over tid. Innsynsløsningen kan hjelpe kommuner, politikere og utviklingsaktører med å identifisere konkrete løsninger tidligere enn før i arealkrevende utviklingsprosesser. Dette kan bidra til å forebygge- og dempe konflikter, samt øke forutsigbarheten i arealforvaltningen både for kommuner og private aktører.

Deltakerne har videre identifisert et innovasjonsbehov knyttet til den videre bruken av innsynsverktøyet og regnskapene det kan generere. Åtte kommuner i Østre Agder har gått sammen med fylkeskommunen og Østre Agder interkommunale politiske råd om å etablere et felles pilotprosjekt for utviklingen av nye interkommunale samarbeidsformer knyttet til bruken av arealregnskap for sin region. Prosjektets formål er å begrense tap av natur og ta ned utslipp i Østre Agder, samt skape mer forutsigbarhet i arealforvaltningen. Prosjektet ble tilkjent skjønnsmidler fra Statsforvalteren i 2022.

Det forventes at erfaringene fra prosessen kan overføres til andre regioner i Agder og på sikt resultere i utviklingen av nye retningslinjer og/eller metoder for samarbeid på tvers av kommunegrenser og sektorer om krevende areal- og naturspørsmål. Prosjektet forventes å ha nasjonal verdi.

Arbeidet i 2022 i forum for levekår, likestilling, inkludering og mangfold

I forum for levekår, likestilling, inkludering og mangfold har en identifisert barn og unge som en strategisk viktig målgruppe i arbeidet med levekårsutfordringene i Agder. I tillegg står deltakelse i arbeidslivet sentralt.

Disse to satsingsområdene; en helhetlig satsing på barn og unge og økt arbeidsdeltakelse, involverer aktører fra ulike forvaltningsnivå og på tvers av sektorer. Det å ha møteplasser og mulighet for dialog på tvers trekkes av flere aktører frem som viktig for å lykkes i arbeidet.

Det eksisterer allerede flere gode tiltak og satsinger i regionen, hvor kommuner,

fylkeskommune og andre aktører samarbeider godt. I det videre arbeidet vil kommuner og fylkeskommunen styrke og utvikle de samarbeidene som retter seg spesielt mot barn og unge og deres nærmiljø.

Arbeidet i 2022 i Forum for næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

Et prioritert satsingsområde i forum for næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser er å utnytte kraftressursene i Agder og sikre krafttilgang. Aktørene i forumet identifiserte et behov for en felles strategi på dette området. I oktober 2022 ble strategi for kraftforedlende industri på Agder vedtatt i fylkestinget. Strategien er et viktig felles referansepunkt for aktører som bidrar til utviklingen av industri i regionen.

Et annet viktig satsingsområde i forumet er rekruttering av arbeidskraft. Landsdelen står overfor store utfordringer i tiden fremover knyttet til å tiltrekke seg relevant kompetanse. I tillegg er det en stor andel som står utenfor arbeidslivet i Agder. Tiltrekking av kompetanse og en styrking av omdømmet til regionen vil stå sentralt i arbeidet for forumet det kommende året.

Under Arendalsuka 2022 ble podcasten «Dialog på vannet» produsert med interessante samtaler om viktige tema om Agder og egden og betydningen av samarbeid. Samtalene er tilgjengelig i Spotify eller der du hører podcast.

5.3 Regional planstrategi for Agder

Regional planstrategi for Agder 2020-2024 ble vedtatt i fylkestinget høsten 2020. Gjennom regional planstrategi har fylkestinget bestemt hvilke planer og strategier som skal utarbeides i løpet av inneværende valgperiode. Tabellen under angir status ved utgangen av 2022 på aktuelle planer og strategier.

Plan eller strategi	Ansvarlig avdeling	Status per 31.12.2022
Regionplan Lister 2030	Avdeling for plan	Plan og handlingsprogram vedtatt februar 2021.
Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder	Avdeling for bærekraftig utvikling	Ny plan, tiltaks- og handlingsprogram vedtatt i desember 2021. Godkjent i departementet oktober 2022.
Regional plan for handel og senterstruktur i Agder	Avdeling for plan	Under utarbeidelse. Planforslag sendt på høring emd frist 31.3.2023.
Regional plan for mobilitet Agder	Avdeling for strategi og mobilitet	Under utarbeidelse. Planforslag sendt på høring emd frist 31.3.2023.
Regional plan for bolig, areal og transport i kristiansandsregionen	Avdeling for plan	Under utarbeidelse. Planforslag sendt på høring med frist 31.3.2023.
Regional plan for naturmangfold	Avdeling for bærekraftig utvikling	Blir ikke utarbeidet i denne valgperioden pga ressursmangel. Tas opp til ny vurdering i forbindelse med neste regionale planstrategi.

Plan eller strategi	Ansvarlig avdeling	Status per 31.12.2022
Aktive liv i Agder – Regional plan for fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv og folkehelse	Avdeling for kultur, idrett og frivillighet	I gang (forberedende fase).
Regional plan for Setesdal	Avdeling for plan	Oppstartsmøte gjennomført våren 2022, men videre arbeid utsatt til 2023, fordi ressursene er bundet til utarbeidelsen av andre planer.
Regional plan for Østre Agder		Utarbeides ikke likevel, fordi kommunene i Østre Agder ikke ønsket å prioritere den.
Handlingsprogram for fylkesveg 2021–2024	Avdeling for strategi og mobilitet	Ferdigstilt og vedtatt i juni 2021.
Tannhelsestrategi	Folkehelse	Ferdigstilt og vedtatt i oktober 2021, utredningsarbeidet fortsatte i 2022. Forslag til ny struktur for tannhelsetjenesten ble vedtatt i fylkestinget i oktober 2022.
Frivillighetsstrategi	Avdeling for kultur, idrett og frivillighet	Vedtatt i fylkestinget i oktober 2022.
Studentstrategi Agder 2030	Avdeling for samskaping og internasjonalisering	Vedtatt i fylkestinget i mars 2022.
Strategi om talentsatsinger i skolen ("Strategi for elever med stort læringspotensial")	Utdanning	Vedtatt / behandlet i fylkestinget 15./16 desember 2020. Etter det fortløpende oppfølging med flere politiske enkeltsaker både i 2021 og 2022.
Skolebruksplan for Agder	Utdanning	Under arbeid. Fortløpende prosess med vedtak underveis om konkrete tiltak.
Landbruksstrategi	Avdeling for virkemidler og entreprenørskap	Vedtatt av fylkestinget 14./15. juni 2022.
Energistrategi for Agder	Avdeling for bærekraftig utvikling	Blir ikke utarbeidet i denne valgperioden pga ressursmangel. Tas opp til ny vurdering i forbindelse med neste regionale planstrategi.
Strategi for kulturarv 2030	Avdeling for kulturminnevern og kulturturisme	Sterkt forsinket og oppstart utsatt flere ganger pga ressursmangel. Planen er å begynne med forarbeidet etter kommende valg, det vil si fra høsten 2023
Strategi for høstbart vilt og høstbar innlandsfisk	Avdeling for bærekraftig utvikling	Arbeidet ble påbegynt høsten 2022.
Eventuelt: Strategi for grunnopplæringen i Agder		Utarbeides ikke med bakgrunn i administrative prioriteringer.
Eventuelt: Smart spesialiseringsstrategi for Agder		Utarbeides ikke med bakgrunn i administrative prioriteringer.
Strategi for kraftforedlende industri på Agder	Virkemidler og entreprenørskap / bærekraftig utvikling	Vedtatt høsten 2022, men status uklar pga en pågående "lovlighetskontroll" av det politiske vedtaket.

5.4 Oppfølging av handlingsprogrammet til Regionplan Agder 2030

For å nå de konkrete målene for Agder 2030, ble det sommeren 2021 vedtatt et handlingsprogram som skal være verktøyet for å oppnå målene. Handlingsprogrammet er delt inn i de tre tverrgående temaene. Handlingsprogrammet ble rullert i 2022 og behandlet i fylkestinget i desember. I dokumentet er de ulike handlingene beskrevet, og status fremkommer gjennom bruk av fargekoder. Handlingsprogrammer er tilgjengelig her:

<https://sru.agderfk.no//api/utvalg/200038/moter/737380/behandlinger/8/1>

Tiltakene og handlingene vil i mange tilfeller være nærmere omtalt andre steder i dokumentet, f.eks. under klimabudsjett/klimaregnskap eller under ett eller flere av direktørområdene.

6 Klima

6.1 Innledning

I 2022 ble Agder fylkeskommunes andre klimabudsjett fulgt opp, med totalt 32 klimatiltak fordelt på ulike avdelinger i organisasjonen. Samtidig arbeidet vi for å sikre innspill fra organisasjonen til nye klimatiltak for 2023, slik at fylkestinget i desember 2022 kunne vedta et ambisiøst klimabudsjett for 2023.

Klimabudsjettet er styringsverktøyet som brukes for å bidra til å nå de vedtatte målene for klimagassreduksjon både for Agder som region (45 prosent) og internt for egen organisasjon (63 prosent). For å bidra til å nå overordnede målsettinger i Regionplan Agder 2030, ble en rekke tiltak vedtatt i klimabudsjett 2022-2025. Status på de vedtatte tiltakene er presentert i kap. 6.4. De viktigste satsningene i 2022 er beskrevet nærmere i kap. 6.5.

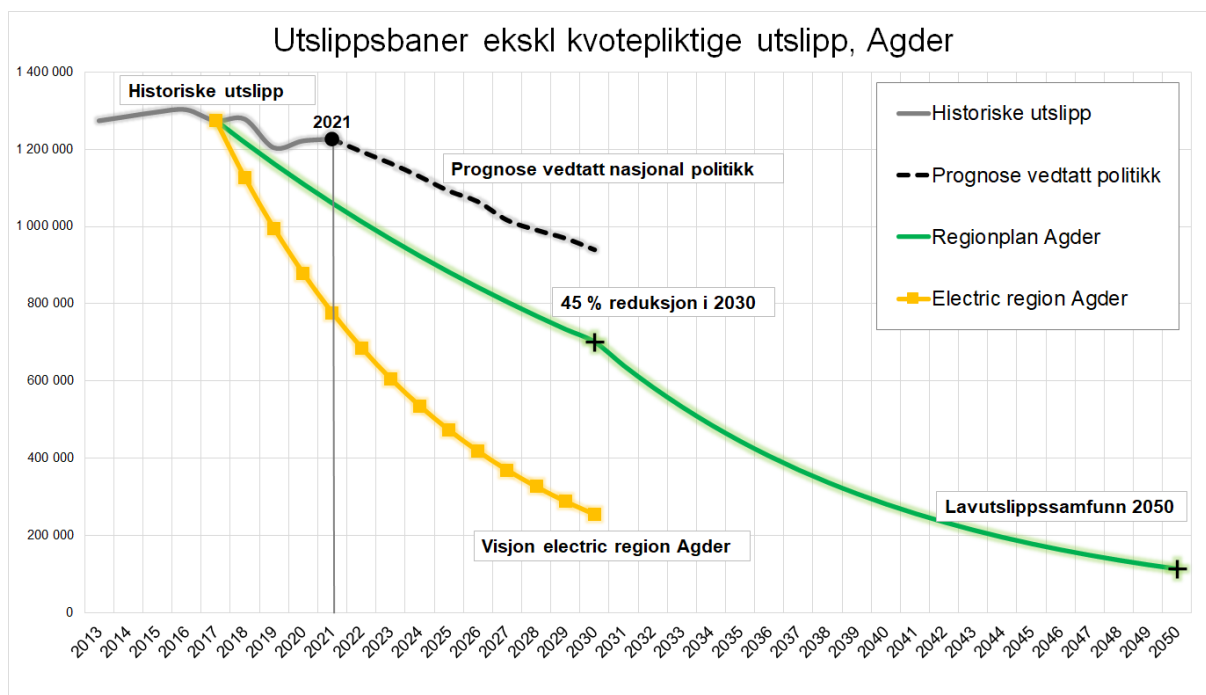
Miljødirektoratet publiserer årlig utslippsregnskap for fylker og kommuner, men med ett års forsinkelse. Miljødirektoratets kommunefordelte klimagassregnskap viser at utslipp av klimagasser i Agder i 2021 var på 1 237868 tonn CO₂-ekvivalenter, sett bort fra kvotepliktig sektor. Agder har en utslippsreduksjon på 3,7 prosent fra referanseåret 2017 til 2021, men utslippene var tilnærmet uendret fra 2020 til 2021. På landsbasis viser tallene at utslippene gikk ned i kun tre av de elleve fylkene.

Dette gjør at vi fremover må ta enda større kutt over færre år for å nå ønsket reduksjon på Agder for å nå vedtatte mål. Det må imidlertid brukes enda sterkere virkemidler og et bredt spekter av tiltak fra alle aktørene i både offentlig og privat i alle de 25 kommunene i Agder i årene fremover. Agder fylkeskommune skal ta sin del av utslippsreduksjonene som kreves, og dersom alle andre også gjør det vil vi sammen kunne nå målene i regionplanen og Parisavtalen.

6.2 Klimamål Agder

Gjennom Regionplan Agder 2030 er det vedtatt at Agder skal redusere direkte

klimagassutslipp med minst 45 prosent innen 2030 (ikke-kvotepliktig sektor), og Agder skal bidra til å oppnå lavutslippssamfunnet. Agder fylkeskommune har også stilt seg bak en regional felles visjon kalt «Electric Region Agder». Visjonen innebærer at Agder skal bli 100 prosent elektrisk og fornybart. Dersom visjonen blir nådd vil reduksjonene tilsvare ca. 70-80 prosent kutt i direkte utslipp i Agder.

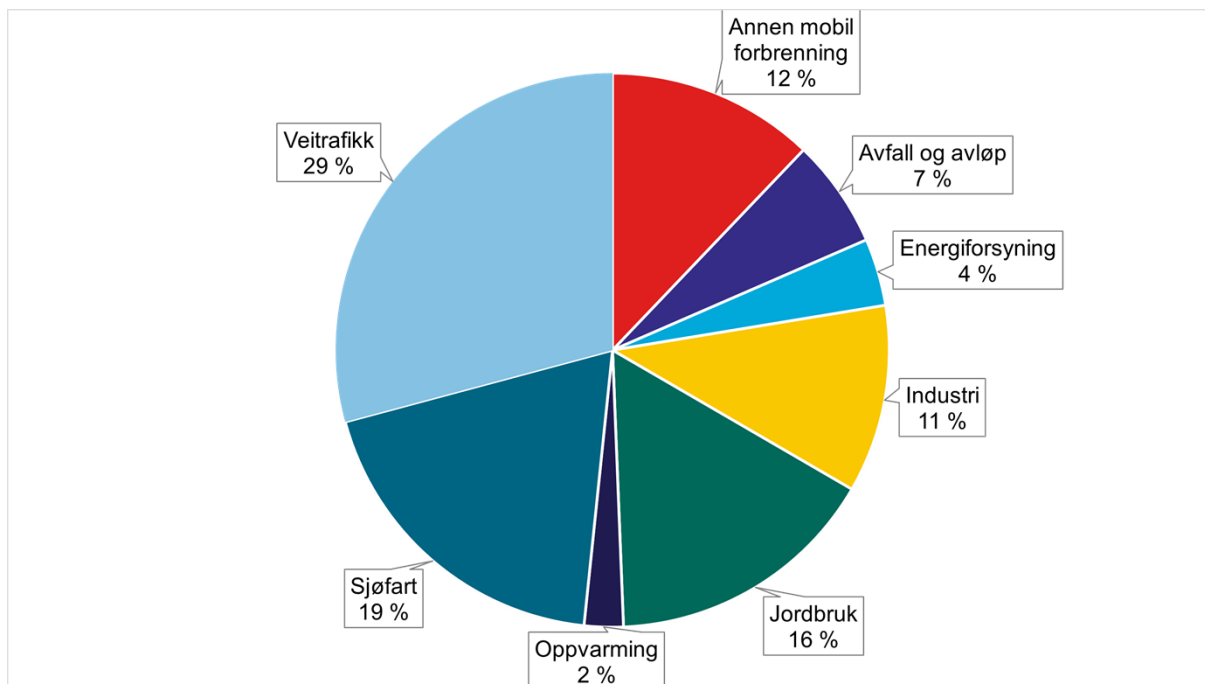

Figuren viser historiske utslipp (grå), referansebane (svart) og nødvendig utslippsbane (grønn) for å nå målet om 45 prosent reduksjon i 2030, samt lavutslippssamfunn i 2050 (90 prosent utslippsreduksjon). Orange linje viser visjonen «Electric Region Agder».

Framskrivningen (referansebanen, svart linje) baserer seg på hvilke utslippsendringer som er forventet som en konsekvens av nasjonal klima- og miljøpolitikk. Tallgrunnlaget er hentet fra regjeringens klimastatus og -plan (Særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2022–2023)) og baserer seg på beregninger som er gjort for nasjonale utslipp utarbeidet av Finansdepartementet, Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå. Framskrivningen er tilpasset Agders sektorfordelte utslipp i 2021.

6.3 Status klimagassutslipp Agder

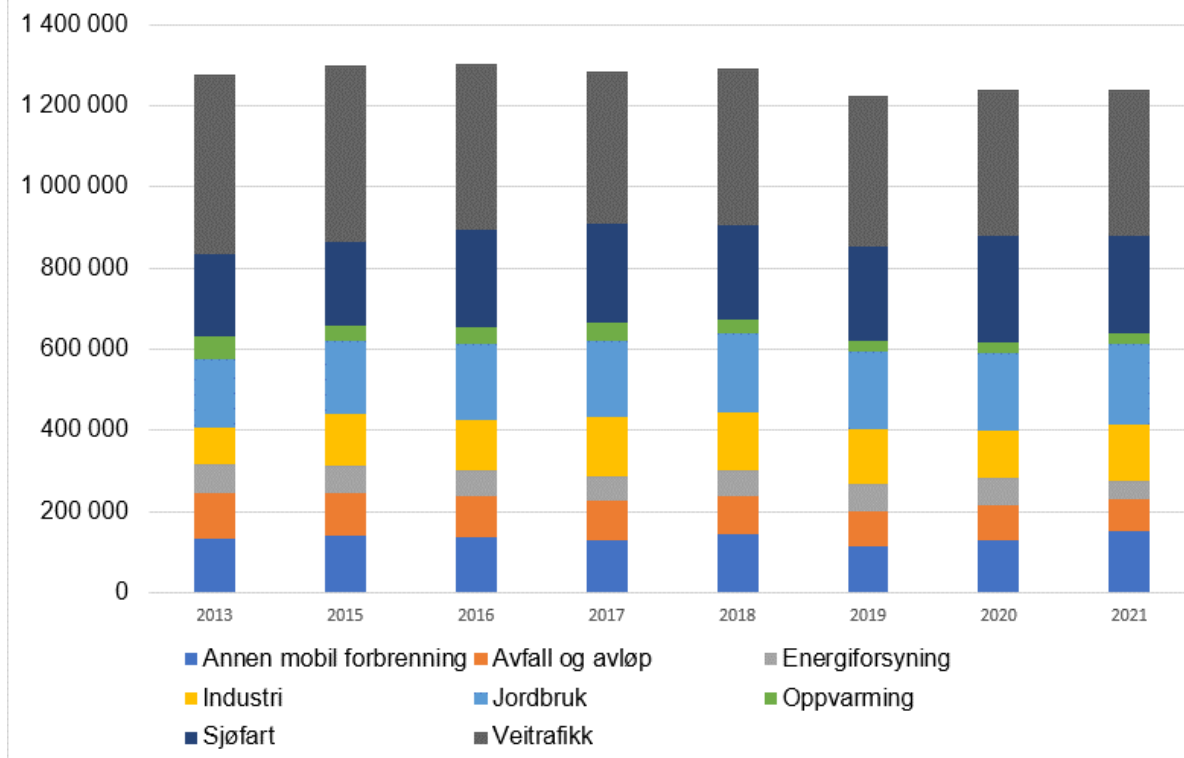
Figuren under viser klimagassutslipp fra aktiviteter sortert på sektorer for 2021. Tallene er hentet fra ERA-modellen (kilder: Miljødirektoratet/SSB) og dekker direkte utslipp på Agder, men ser bort fra kvotepliktig sektor og dermed storparten av industriutslippene.

Figuren viser de direkte utslippene for Agder i 2021, eks. kvotepliktig sektor fordelt på sektorer. Det er veitrafikk, sjøfart, jordbruk og annen mobil forbrenning som er de største utslippskildene på Agder.

Det presiseres at statistikken kun gir en oversikt over de direkte utslippene innenfor Agders geografiske grenser. Indirekte utslipp som skjer andre steder i verden som konsekvens av agdersamfunnets forbruk, er ikke inkludert.

Utviklingen av utslippene på Agder fordelt på sektorer

Figuren viser utviklingen av de direkte utslippene på Agder (eks. kvotepliktig sektor)

fordelt på sektorer fra 2013 til 2021 (kilde: Miljødirektoratet). Utslippene økte fra industri, annen mobil forbrening, jordbruk, veitrafikk og oppvarming. Mens det var en nedgang i utslippene fra energiforsyning, avfall og avløp og sjøfart.

År	Annen mobil forbrening	Avfall og avløp	Energiforsyning	Industri	Jordbruk	Oppvarming	Sjøfart	Veitrafikk	Totalt
2021	152510	78768	45556	136076	198559	28262	238053	362012	1237868
2020	130694	83889	67729	115547	193684	26307	262679	359506	1238065
2019	114296	86626	67989	134728	190935	25657	234025	369271	1221436
2018	142375	93896	66021	143071	193294	33290	233788	387629	1291285
2017	129748	96486	61471	144697	188694	44087	244052	377152	1284286
2016	136053	103538	62662	123885	186097	43817	238142	409925	1311498
2015	139122	105552	70106	126285	179895	38311	204703	434487	1306266
2013	131285	113103	72585	89533	169889	53767	204703	441151	1284404

Tabellen viser utviklingen av de direkte utslippene på Agder (eks. kvotepliktig sektor) fordelt på sektorer fra 2013 til 2021 (kilde: Miljødirektoratet).

Den største økningen i utslipp fra 2020 til 2021 ser vi innen industrisektoren og i sektoren annen mobil forbrening som i all hovudsak er bygg- og anleggsmaskiner. Økningen i utslipp fra industrien skyldes i stor grad at 2020 var et unntaksår med lav produksjon grunnet pandemien. I 2021 tok aktivitet seg opp, og det resulterte i en økning i utslippene. Økningen i sektoren annen mobil forbrening, kan også forklares med økt aktivitet i 2021.

Videre preget pandemien 2020 og 2021 med reiserestriksjoner og hjemmekontor. Dette resulterte i mindre reisevirksomhet som har ført til lavere utslipp, spesielt fra fly. I sektoren veitrafikk ser vi en reduksjon i utslippene fra personbilene i Agder til tross for økt antall personbiler på veiene. Dette skyldes hovedsakelig innblanding av biodiesel, en mer moderne bilpark samt en økning av elektriske personbiler på vegene. Totalt for hele sektoren veitrafikk var det likevel en økning i utslipp og det skyldes en økning i antall tunge kjøretøy og varebiler. For tungransport og varebiler er det fortsatt en svært lav andel nullutslippskjøretøy, som kan forklare økte utslipp.

Jordbruket hadde en økning fra 2020 til 2021 på 4020 tonn CO₂ ekv. Et stigende antall husdyr har gitt denne økningen, og det er særlig et høyt antall ammekuer som gir seg utslag i økte utslipp i 2021. Videre var året 2021 0,7 grader kaldere enn året før og gav dermed et større behov for oppvarming og noe økte utslipp.

Den kraftige utslippsøkningen knyttet til sjøfart som vi fikk i 2020 er i 2021 redusert,

forklaringen kan ligge i at flere fartøy har hatt mindre liggetid i havner i Agder.

Når det gjelder nedgang i utslippene fra sektoren energiforsyning, skyldes det hovedsakelig at avfallsforbrenningsanlegget til Returkraft var ute av drift i nesten et halvt år pga eksplosjon i anlegget i juni 2021. Og nedgangen i sektoren avfall og avløp skyldes hovedsakelig redusert utslipp fra avfallsdeponianleggene i Agder. Forbud mot deponering av organisk avfall og krav om oppsamling av deponigass har ført til utslippsreduksjoner.

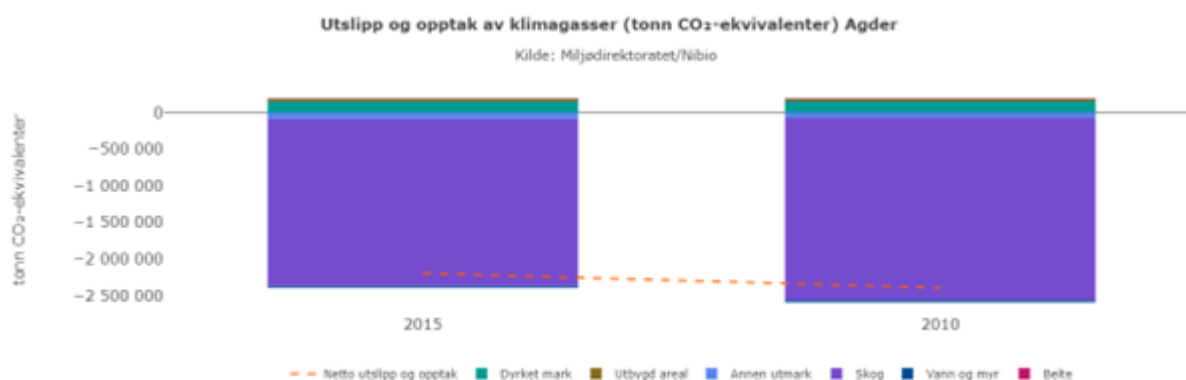
Kommentarer til endringer i utslippsnivå i kommunene (2020–2021):

19 kommuner på Agder hadde en økning i utslippene fra 2020 til 2021. Det betyr at det var kun seks kommuner som hadde en nedgang i utslippene sine. Størst utslippsreduksjon hadde Risør kommune og Flekkefjord kommune på hhv 8,9 prosent og 7,1 prosent. Det var hovedsakelig sektoren sjøfart som bidro til utslippsreduksjonen, der årsaken kan være mindre liggetid i havnene.

Utslipp og opptak i utslippssektoren skog og arealbruk

Miljødirektoratet publiserer to ulike klimaregnskap for kommunene som geografiske enheter, og for Agder som geografisk enhet. Det ene regnskapet viser direkteutslipp fra kommunen fordelt på sektorer, og dette legger grunnlaget for å beregne referansebane og effekt av ulike tiltak. Utslipp og opptak fra skog og arealbruk er et annet klimaregnskap. Dette ser på hvilke arealer som tar opp klimagasser og hvilke tiltak og omdisponeringer av areal som fører til utslipp. Disse tallene publiseres bare hvert femte år. I henhold til dette regnskapet hadde Agder i 2010 et stort netto opptak av klimagasser, og dette var betydelig mindre i 2015. Det er også opptak av klimagasser i Agder. Dette kommer ikke fram i utslippsregnskapet for direkteutslipp eller i referansebanen, siden det nasjonalt behandles som adskilte regnskap. Skogen i Agder binder mye CO₂ som kan ses på figur under hentet fra Miljødirektoratet. Det er viktig å opprettholde god vekst i skogen i Agder og bidra til at trevirke erstatter fossilintensive produkter og aller helst blir bevart i konstruksjoner med lang levetid. Endring i arealbruk som nedbygging av myr og produktiv skog, vil bidra til utslippsøkning. Dermed er det viktig å anerkjenne naturen som viktig CO₂- fanger og -lager og begrense nedbygging av jomfruelig natur. Arealregnskap som gir oversikt over arealbruksendringer, er et prioritert satsingsområde i forum for klima og miljø i #vårtagder. Arealregnskap kan være et nyttig verktøy i møte med klima- og naturkrisen, og gi et viktig kunnskapsgrunnlag for fremtidig planlegging av utbygging.

Agder fylkeskommune begynte med arealregnskap for egne utbyggingsprosjekter allerede i 2021, og vedtok egne målsettinger for reduksjon av nedbygging av natur på fylkestinget i juni 2021.

Figuren viser utslipp og opptak av klimagasser i CO₂-ekv. for skog og arealbruk i Agder. Agder hadde i 2010 et stort netto opptak av klimagasser, og dette var betydelig mindre i 2015.

6.4 Status klimatiltak 2022-2025

I avsnitt 6.4.1 presenteres status på klimatiltakene i klimabudsjettet for 2022. Klimabudsjettet er avgrenset til tiltak som Agder fylkeskommune har hovedansvar for.

6.4.1 Direkte

Tiltak	Status	Ansvarlig
Agder fylkeskommunes skal øke andelen utslippsfri maskiner - og kjøretøy fra 10 prosent i 2020 til 100 prosent i 2030.	Pågående	Enhet Bærekraftig utvikling (60010)
Kommentar Klimaregnskap for 2022 viser at utslippene fra egen maskinpark og kjøretøypark er på 490 tonn CO ₂ ekv. Og at 52 av 272 av kjøretøy og maskinparken til Agder fylkeskommune er utslippsfri per januar 2022, dvs elektrifiseringsgrad på 19 prosent. Det er en økning i elektrifisering på 3 prosent sammenliknet med 2021.		
AKT Svipp	Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (8003)
Kommentar AKT Svipp er foreløpig innført innenfor et definert sentrumsområde i Arendal og i bydelen Vågsbygd i Kristiansand. Det arbeides med å tilrettelegge flere områder, i tråd med Fylkestingets vedtak. Svipp (bestillingstransport) er nå lansert i Kristiansand og Arendal. Målgruppen er eldre og mennesker med funksjonsnedsettelse. Det er planlagt lansering i Sirdal (togforbindelse) høsten 2022, og både Iveland og Bykle er i prosess med å finne riktig konsept. Det er et prøveprosjekt som strekker seg over 3-4 år. Ulike konsepter vil bli testet ut og evaluert fortløpende. Det er allerede behov for å forlenge prosjektperioden og behov for ytterligere finansiering 2-3 år. Det pågår et samarbeid med Kristiansand kommune og forskningsinstitusjoner (UIA og TØI) for å få frem samfunnsnyttene av bedre mobilitet. Kristiansand kommune har delegert ansvaret for mikromobilitet til AKT. Sommeren 2022 har AKT som eneste i Norge gått inn som oppdragsgiver for leverandører av el-sparkey sykler. Målet er å få til en tettere integrasjon mot busstilbudet, både i form av tilgjengelighet og betaling.		
Byvekstavtale for kristiansandsregionen skal etableres. Nullvekstmål for personbiltransport.	Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
Kommentar Arbeidet pågår som planlagt.		

Tiltak	Status	Ansvarlig
<p>Bompenggeordningen for en avtale er politisk behandlet i Fylkestinget og Bystyret i Kristiansand. Saken er oversendt til Vegdirektoratet og Samferdselsdepartementet for videre prosess. Formelt skal bompenggeordningen vedtas av Stortinget før forhandlingene kan starte. Det er gitt signaler på at det kan startes forberedende arbeider. Det forventes tilbakemelding fra Direktoratet om når disse forberedende arbeidene kan starte opp. KS2 konsulent for pakken har nå ferdigstilt sin rapport, som er oversendt til Vegdirektoratet. Saken skal nå behandles i Direktoratet før den oversendes til Departementet som forbereder behandling i Stortinget. Om alt går som planlagt vil bompengesaken kunne behandles i vårsesjonen på Stortinget. Etter det vil forhandlingene kunne starte.</p>		
Hybridferje til Hidra og Andabeløy	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
<p>Kommentar</p> <p>Ny kontrakt med avtale om helelektrisk ferjedrift i Flekkefjord kommune startet opp 1. september 2021. Operatøren er Boreal Sjø.</p> <p>Både utbedring av ferjekaier og levering av nye ferjer har vært forsinket. Oppgradering av ferjekaiaen på Kvellandsstrand ble ferdigstilt i april 2022. Oppgradering av ferjeleiet på Launes utsettes til 2023. Hybridferjene ble satt i drift etter intern opplæring.</p> <p>Det er innført autopass til billettering. Hybridferjene vil være tilknyttet sanntidssystemet Shiplog, og data vil bli overført til AKT AS, som har ansvaret for ruteinformasjon. I samarbeid med blant annet Flekkefjord kommune vurderes det om el-satsingen kan benyttes innen andre områder som serviceskip til oppdrettsnæringen.</p> <p>Klimagassutslippene er redusert med 47 prosent, dvs. 434 tonn CO₂e.</p>		
Fossilfri fjernvarme	 Pågående	Enhet Utbygging eiendom (800504)
<p>Kommentar</p> <p>Det pågår forhandlinger om inngåelse av nye kontrakter om fjernvarme i forbindelse med kjøp av fjernvarme til Fagskole og tanneklinikk i Grimstad og nytt Fylkeshus i Kristiansand er det krevd fossilfri fjernvarme fra leverandøren. Agder Energi varme er leverandør begge steder.</p>		
Fossilfri og mest mulig utslippsfri bygge- og anleggsplass, Fagskolen i Agder	 Avsluttet	Enhet Utbygging eiendom (800504)
<p>Kommentar</p> <p>Entreprenør har rapportert månedlig på energiforbruk. Vi har i forbindelse med S2C (Interreg) utviklet en modell for måling og kategorisering av energiforbruk og utslipp knyttet til byggefasen. I anleggsperioden er det forbrukt 1 242 000 kWh, herav 54% el, 45 % HVO biodiesel, 1 % sprengstoff og 0,5 % propan. Byggeplassen har vært 99,5 % fossilfri. Klimagassutslippene er redusert med ca. 139 tonn CO₂e som følge av bruk av biodiesel. I tillegg kommer utslippsreduksjon som følge av elektriske anleggsmaskiner som ikke ble målt. Sum effekt anslås til 150 tonn CO₂e.</p>		
Fossilfri og mest mulig utslippsfri bygge- og anleggsplass. Søgne videregående skole (Tangvall)	 Pågående	Enhet Utbygging eiendom (800504)
<p>Kommentar</p> <p>Anlegget gjennomføres i henhold til og kontrakt med bruk av biodiesel som hovedgrep for å redusere klimagassutslippene. Byggeprosjektet ble i hovedsak avsluttet i forbindelse med overtakelse av nybygg i desember 2022, men byggeplassaktivitetene pågår i forbindelse med rivningsarbeider mv. fram til sommeren 2023. Det foreligger foreløpig ikke tallgrunnlag som viser foreløpige resultatoppnåelse.</p>		
Fossilfri/utslippsfri byggeplass, Fylkeshuset i Agder	 Pågående	Enhet Utbygging eiendom (800504)
<p>Kommentar</p> <p>Det er utført gravearbeider med store elektrisk gravemaskiner og dette blir lagt merke til i bybildet. Energiforbruket for første halvår foreligger og viser ca. 10 tonn reduksjon i klimagassutslipp i forhold til konvensjonell byggeplass. Effekten er påregnelig mye større når tallgrunnlaget oppdateres.</p>		
Fv43 Viksvannet klimatiltak inn i kontrakt	 Pågående	Enhet Utbygging veg vest (800403)
<p>Kommentar</p>		

Tiltak	Status	Ansvarlig
Vi har fått 450 000 kr i klimasatsmidle til prosjektet. Prosjektet jobbes med, men er ikke lyst ut enda. Da skal det være mulighet for entreprenør å innhente bonus hvis de reduserer CO2 ift. klimabudsjettet		
Gradvis elektrifisering av bybusser på Agder. Potensiale for utslippskutt.	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
<p>Kommentar</p> <p>Går etter planen.</p> <p>Anbudet for Østre del av Agder ble avgjort høsten 2022 og kontrakten starter opp 1.juli 2024. Kontrakten består av mer enn 150 busser og vil bli utført med 90% utslippsfri produksjon fra sommeren 2024. 18 av 438 busser er elektriske.</p>		
Kartlegging av egne kjøretøy og maskiner/maskinpark og utskiftingsplan	 Avsluttet	Enhet Internservice (800503)
<p>Kommentar</p> <p>Det er gjort en kartlegging av kjøretøy og maskinparken til Agder fylkeskommune, og vedtatt en målsetting i 2021 om 100 % utslippsfri kjøretøy og maskinpark innen 2030. Status på måloppnåelse rapporteres årlig.</p>		
Klimafordelaktige krav til maskinparken som drifter fylkesvegene. Reduksjon av antall kjørte km for drift av veinettet.	 Pågående	Enhet Drift veg (800102)
<p>Kommentar</p> <p>Arbeid pågår</p>		
Klimafordelaktige krav ved leveranse av asfalt.	 Pågående	Enhet Vedlikehold veg (800103)
<p>Kommentar</p> <p>Vekting av utslipp er gjennomført for 2 asfaltkontrakter. Oppfølging av krav satt i kontrakt pågår.</p>		
Klimavennlige arbeidsreiser (til og fra jobb)	 Pågående	Enhet Innovasjon og organisasjonsutvikling (40)
<p>Kommentar</p> <p>I oktober 2022 ble alle ansatte i Agder fylkeskommune invitert til å svare på en undersøkelse om arbeidsreisevaner. Undersøkelsen antyder at utviklingen i andelen grønne arbeidsreiser har gått i feil retning fra 40 % i 2020 til 32 % i 2022. Bilandelen har samlet økt med 6,3%, og da står elbil for 5,2%. Samtidig har bussandelen gått ned med 5,1%, uten at man kan konkludere med at overgangen har vært fra nettopp buss til elbil. Bussbruken generelt fikk seg en knekk under og etter pandemien, og det kan tenkes at en del ansatte har lagt seg til nye vaner. Men uavhengig av årsak har oppgaven med å øke andelen grønne arbeidsreiser til 60% i 2030 blitt større. Det er flere ansatte som benytter elektriske reisemidler, og andelen som reiser med både elbil og elsykkel har økt.</p> <p>Et sentralt tiltak for å nå målet for klimavennlige arbeidsreiser er retningslinjer for parkering i Agder fylkeskommune. Retningslinjene vil inngå i eiendomsstrategien og bidra til å redusere klimagassutslipp, svevestøv, støy, slitasje, kø, og ulykker.</p> <p>Ved systemsetting av vår nye arbeidshverdag er flere aspekter ved klimavennlig arbeidsreiser og kontormiksen på Agder et sentralt element, særlig gjennom økt bruk av digitale løsninger og "den fleksibel og fysiske arbeidshverdag".</p> <p>I tillegg er det iverksatt flere tiltak for å tilrettelegge for sykkel.</p>		
Klimavennlige tjenestereiser på vei.	 Pågående	Enhet Innovasjon og organisasjonsutvikling (40)
<p>Kommentar</p> <p>Koronasitasjonen reduserte antall tjenestereiser på vei betraktelig. Innføringen av vår nye hverdag og fleksible arbeidsformer har redusert reisebehovet i tjeneste betraktelig. Særlig økt bruk av digitale løsninger og "digitalt førstevalg" har bidratt godt. Dette arbeidet var forsterket i 2022.</p> <p>Det er også økt antall elbiler og elsykler på arbeidsplassene i perioden. Økt dekning forsterker klimavennlige</p>		

Tiltak	Status	Ansvarlig
<p>tjenestereiser og legger til rette for at flere kan sykle, gå eller ta kollektivt til og fra jobb. Vår hybride hverdag bidrar til at flere møter gjennomføres digitalt og tar bort behovet for tjenestereiser på vei.</p>		
Ny fv. 410 til Eydehavn klimatiltak inn i kontrakt	 Pågående	Enhet Utbygging veg øst (800404)
<p>Kommentar Vi har fått 1 629 000 kr i klimasatsmidler til prosjektet. Klimakrav er bakt inn i konkurransegrunnlaget og entreprenør er valgt og skal i gang med bygging av tiltaket i disse dager. Entreprenøren har sett på forskjellige løsninger når det gjelder å få en klimagevinst. Entreprenøren rapporterer på klimatiltak i forhold til kontrakt.</p>		
Sykelbyavtaler med Farsund, Mandal, Grimstad og Arendal	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
<p>Kommentar Vi har levert som planlagt i 2022.</p>		
Tilskuddsmidler til nullutslippstransport	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (8003)
<p>Kommentar Søknadsportalen er etablert og søknadene begynner å komme inn.</p>		
Tiltak for økt sykling og gåing i byer uten sykkelbyavtaler, med utgangspunkt i mulighetsstudier.	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
<p>Kommentar Fylkestinget har vedtatt programområdet "sykkel i sentrum", som skal ivareta fokuset på syklende og gående i de aktuelle kommunene. Tiltak vedtas av hovedutvalg for samferdsel årlig.</p>		
Utslippskrav til drosjenæringen.	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
<p>Kommentar Agder fylkeskommune og AKT stiller krav til nullutslipp i drosjebud på skolekjøring, spesialskyss, bestillingstransport og transport for mennesker med nedsatte funksjonsevne (TT-ordningen) Kravet gjelder for liten bil (1-4 personer) og er å anse som et minimumskrav. - 50 % av antall kjørte kilometer SKAL være nullutslipp i 1. kontraktsår. - 75 % av antall kjørte kilometer SKAL være nullutslipp i 2. kontraktsår - 100 % av antall kjørte kilometer SKAL være nullutslipp i 3. kontraktsår Ridel/Intercab vant tilbudet og de har kun elektriske kjøretøy i kategorien liten bil. Det er også stilt krav om nullutslipp for kontraktsområde Arendal, Grimstad og Lillesand. Dette kravet gjelder for liten bil og er å anse som minimumskrav. Det er stilt krav om at 50 % av antall kjørte kilometer skal være nullutslipp. Det er stilt krav om nullutslipp for kontraktsområde Mandal, Lyngdal og Flekkefjord. For kjøreområdene Lyngdal og Flekkefjord er det stilt krav om at minimum 20 % av liten bil skal være nullutslipp innen 1.7.2024. For kjøreområdet Lindesnes kommune i området «tidligere Mandal kommune» skal minimum 90 % av liten bil være utslippsfri innen 1.7.2024</p>		

6.4.2 Energi

Tiltak	Status	Ansvarlig
Energieffektivisering - veginstallasjoner	 Pågående	Enhet Vedlikehold veg (800103)
<p>Kommentar Pågår</p>		

Tiltak	Status	Ansvarlig
Energioppfølging i bygg	 Pågående	Enhet Utbygging eiendom (800504)
Kommentar Energioppfølgingssystem, Energy Manager er etablert for alle bygg med energiforbruk av betydning som fylkeskommunen eier og driver. På noen bygg overvåkes bare energiforbruket på hovedmåleren og der jobbes det med å instrumentere opp bygget slik at det kan skilles mellom forbruk knyttet til ventilasjon, oppvarming og annet forbruk, samt produksjon av solenergi. Ressursbruken knyttet til sentral oppfølging av energiforbruket er styrket og det er gjennomført opplæringskurs for alle byggdrufterne. Høye energipriser har bidratt til å gi tiltaket prioritet. Energiforbruket er redusert 14 prosent i 2022 i forhold til 2021.		
Klimavennlig digitale arbeidsprosesser	 Pågående	Enhet Innovasjon og organisasjonsutvikling (40)
Kommentar Det pågår nå flere prosesser for å effektivisere og digitalisere arbeidsprosesser, noe som vil medføre mindre papir og post. Eksempelvis innbygget arkiv i Visma InSchool og elnnsyn på Public 360. Satsingen EKKO, med visjonen "arkivering bare skjer i 2025" vil ha en viktig bi gevinst ved at man arkiverer ett sted og ingen fysiske papirer blir sendt til dokumententeret for scanning. Agder fylkeskommune er i gang med å skifte ut printerne på våre virksomheter, her er det funksjonalitet som vil ha en positiv klimaeffekt.		
Solenergi på fylkeskommunale bygg	 Pågående	Enhet Bygg og eiendom (8005)
Kommentar Fylkeskommunen har 17 solcelleanlegg i drift. Disse produserte ca. 2,2 GWh i 2022. I løpet av 2022 ble det satt i drift nye anlegg på Fagskolen i Agder og nye Søgne vgs., og det iverksatt bygging av nye anlegg på Lillesand vgs. og Kristiansand katedralskole vgs. Det planlegges for minst tre nye anlegg i 2023. Solcelleanleggene blir fortløpende koblet opp mot nytt energioppfølgingssystem (Energy manager).		

6.4.3 Indirekte

Tiltak	Status	Ansvarlig
Avfallsredusert drift av fylkeskommunale bygg	 Pågående	Enhet Utbygging eiendom (800504)
Kommentar 88 prosent av fylkeskommunens virksomhet er Miljøfyrtårnsertifisert. Pt. mangler Fagskolen, Mandal, Søgne, Sirdal og Flekkefjord vgs. sertifisering. Sertifiseringene stiller krav til virksomhetenes avfallsrutiner og legger grunnlag for forbedringstiltak. Avfallsmengden ble redusert med 18 prosent i forhold til 2021, men kildesorteringen ble dårligere. Fylkeskommunen gjennomfører sammen med Kristiansand kommune prosjektet her "Ta vare på ressursene - Agder". Det er anskaffet et digitalt kartleggings- og formidlingssystem (Loopfront) som skal legge til rette for økt ombruk. Dette har til dels fungert godt. Det kan dokumenteres en høy grad av ombruk i forbindelse med flyttingen av Fagskolen avd. Kristiansand. Det fungerte mindre bra i forbindelse med flytting av Grimstad tannklinikk. Etter en evaluering er det konkludert med at bruken av Loopfront videreføres. Det pågår prosesser for å oppnå høy grad av ombruk knyttet til flytting av fylkeshuset.		
Færre tjenestereiser med fly	 Pågående	Enhet Innovasjon og organisasjonsutvikling (40)
Kommentar Koronasitasjonen har redusert antall tjenestereiser med fly betraktelig i 2020 og 2021, men i 2022 er det en markant økning i antall flyreiser. Reiseveilederen til Agder fylkeskommune fremmer klimavennlig reiseform og kortere reiser fortrinnsvis uten fly. Fremtiden arbeidsform med tilhørende digitale virkemidler vil fremme andre møteformer enn fysiske samlinger som innebærer fly, både som heldigitale eller hybride. Det er i dag langt større krav til å vurdere behovet for å møtes fysisk, både klima og tidsbruk fordrer dette.		

Tiltak	Status	Ansvarlig
Klimafordelaktig materialbruk, Fagskolen i Agder	✓ Avsluttet	Enhet Utbygging eiendom (800504)
Kommentar Rambøll har levert "Klimagassberegninger for Grimstad fagskole og tannklinikk " (som bygget) datert 22.04.2022. Produksjon av materialer (A1-A3) har 34% lavere klimagassutslipp (600 tonn CO _{2e}) enn for et tilsvarende referansebygg. Utskifting av materialer har et høyere utslipp enn for referansebygget (160 tonn CO _{2e}) siden det er kalkulert inn utskifting av solceller for vårt bygg, mens referansebygget er kalkulert uten solceller. Klimagassutslippet knyttet til energibruk i byggets levetid er 74% lavere (3500 tonn CO _{2e}) enn for referansebygget. Totalt sett er utslippene knyttet til bygging og bruk av bygget over byggets levetid på 60 år redusert med 57% (nesten 4000 tonn CO _{2e}).		
Klimafordelaktig materialbruk, Fylkeshuset i Agder	▶ Pågående	Enhet Utbygging eiendom (800504)
Kommentar Forprosjektet er fullført med påfølgende prosjektering med mindre justeringer med hensyn til materialbruk. Ved endringer jobbes det med å finne alternative løsninger som ikke svekker materialbruken i bygget med hensyn til tallfesta klimagassreducerende målsetting.		
Klimafordelaktig materialbruk, Søgne videregående skole (Tangvall)	▶ Pågående	Enhet Utbygging eiendom (800504)
Kommentar BGR Entreprenør AS har levert rapport for ferdig bygg "Tangvall skolesenter - Energi- og klimagassberegninger". Rapporten viser at bygget tilfredsstiller kravet om at byggets fornybare energiproduksjon kompensere for klimagassutslipp knyttet til energibruk til drift av bygget og 20 prosent av klimagassutslippet knyttet til produksjon av byggematerialer inkludert utskifting i løpet av levetiden. Det er beregnet et klimagassutslipp knyttet til produksjon og utskifting av materialer på 4069 tonn CO _{2e} , dvs. 215 kg/m ² CO _{2e} . Resultater er betydelig bedre enn standard byggeri på grunn av bruk av lavkarbonbetong, limtrebæring i taket på idrettshallen, resirkulert armeringsstål, bruk av trefibergips og utvendig trekledning.		

6.4.4 Andre verktøy og aktiviteter

Tiltak	Status	Ansvarlig
Areal- og transportplansamarbeidet i arendalsregionen	▶ Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (8003)
Kommentar Arbeidet pågår som planlagt. Bolig-, areal-, og transportplan for arendalsregionen er blitt enda mer aktuell etter at Nasjonal transportplan 2022-2033 har åpnet for statlig tilskudd til regionbyene. Statlig tilskudd forutsetter et helhetlig opplegg for finansiering og mål om nullvekst for personbiltrafikken. Det er oppnevnt politiske representanter fra fylkeskommunen og kommunene til en gruppe som skal utarbeide et forslag til mandat for et formelt samarbeid.		
Areal- og transportsamarbeid i kristiansandsregionen	▶ Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
Kommentar ATP samarbeidet er nå passert halvvegs inn i gjeldene belønningsavtale-periode (2020-2023). Det er for første gang vekst i biltrafikken i byområdet og nullvekstmålet er således ikke oppfylt. Det er gode forklaringer på dette. Covid19 og det at bommene ble tatt ut av drift i halvt år er de viktigste. Det har vært høy lokal og nasjonal trafikk inn i byområdet i perioder, bl.a. norgesferier og det at byen ikke har vært stengt ned i like sterk grad som andre byområder. Problemstillingen er godt kjent hos staten og belønningsmidlene for 2022 er utbetalt til ATP Kristiansand. Arbeidet med tiltakene i belønnings-porteføljen pågår, drift av kollektivtrafikk utgjør størstedelen av budsjettet.		

Tiltak	Status	Ansvarlig
Det digitale Agder. Forvaltning av bredbåndstøtteordningen	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
<p>Kommentar</p> <p>Fylkeskommune administrerer ordningen med statsstøtte til bredbåndsutbygging i det digitale Agder (DDA). Tilskuddet fra staten sammen med tilskudd fra fylkeskommunen og kommunene fordeles ut på aktuelle prosjekter i hele Agder gjennom en dialogbasert anskaffelse. Det ble i 2022 arbeidet med 16 prosjekter i 10 kommuner. Alle prosjektene vil bli gjennomført som fiberløsninger med en kapasitet på 1000Mbit/s opp- og nedlastning. Det er 437 husstander som inngår i prosjektporteføljen. I tillegg medfører utbyggingen at 339 fritidsboliger og 8 bedrifter også vil få tilbud om fiber, selv om disse ikke er stønadsberettiget.</p> <p>I Agder gjenstår det 6350 husstander som mangler 100 Mbit/s, hvorav det er 1291 husstander som mangler 30 Mbit/s.</p> <p>I tillegg administrerer DDA arbeidet med ny telefonianskaffelse som skal gjelde fra 15. februar 2024.</p>		
Eksempelsamling og veiledning for bruk av verktøyet VegLCA	 Avsluttet	Enhet Utbygging (800400)
<p>Kommentar</p> <p>Dette tiltaket er ikke gjennomført slik det er tenkt da vi heller har bruk av verktøyet til å få egne erfaringer med bruk av verktøyet og snakket med andre fylkeskommuner. Vi har heller leid inn Asplan Viak som konsulenter til å hjelpe oss med å optimalisere VegLCA i konkrete prosjekter.</p>		
Elektrifisering innen samferdsel - utredning, tilrettelegging	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (800300)
<p>Kommentar</p> <p>Politisk sak om arbeid med nullutslipp innen samferdsel ble vedtatt mai 2021 (HSAM 31/21). Arbeidet vil bli innlemmet i regional plan for mobilitet.</p> <p>Kristiansand havn og Kristiansand kommune har invitert Hirtshals havn, Hjørring kommune, Agder fylkeskommune og andre interesserte til et felles prosjekt med mål om å gjøre ferjestrekningen Kristiansand - Hirtshals utslippfri.</p> <p>Holland Norway Lines skal kontrahere ny ferje for sambandet til Nederland. Den nye ferjen skal bruke lokalt produsert hydrogen som drivstoff, og være utslippfri.</p>		
Hydrogensatsingen 2021-2025 i Agder fylkeskommune	 Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (8003)
<p>Kommentar</p> <p>Fylkeskommunen har deltatt aktivt i arbeidet for å få etablert kommersiell hydrogenproduksjon i regionen. I juni 2022 fikk prosjektet Hydrogenknutepunkt Agder 148 mill. kr i støtte fra ENOVA, til etablering av et produksjonsanlegg for hydrogen på Fiskå. Åpner i Q4 2024. Skal hovedsakelig forsyne maritim sektor. Satsingen ser samtidig ut til å føre til at det blir kontrahert ny ferje til Nederland, som planlegges bygget for hydrogendrift.</p> <p>Oppstart for fabrikken er planlagt til 3.kvartal 2024. Satsingen retter seg hovedsakelig mot maritim sektor, men planlegges å ha overskudd for salg til andre sektorer.</p> <p>UiA planlegger også et mindre anlegg rettet mot landgående kjøretøy med oppstart i 2024. Hovedprosjektet Grønn jyllandskorridor starter opp 1.1.2023 og vil som en av arbeidspakkene ha alternative nullutslippsdrivstoffer til transportnæringen både til lands, til sjøs og på bane.</p>		
Klima og energiprosjekter	 Pågående	Enhet Bærekraftig utvikling (600100)
<p>Kommentar</p> <p>Vi har jobbet på flere områder i 2022, blant annet gjennomført arrangementer for kommunene, fulgt opp arbeidet med klimabudsjettet og ferdigstilt ny hjemmeside av Electric region Agder. Vi har støttet en rekke klima arrangement og prosjekter. De viktigste satsningsområde har vært;</p> <p><u>Agder symbiose</u></p> <p>I 2022 har vi prioritert å arbeide for regional forankring gjennom god informasjonsflyt om Agder symbiose til det interkommunale politiske råd og alle kommunene på Agder. Vært mottaksapparat for regionale initiativ med behov knyttet til sirkulærøkonomi og industriell symbiose. Delt av gode prosjektene som er i gang på Agder, i Norden og internasjonalt gjennom workshops og seminarer. Gjennomført workshops mellom privat og offentlige aktører for å se på mulighetene for å tilrettelegge for industriell symbiose. Støttet forprosjekter og</p>		

Tiltak	Status	Ansvarlig
<p>mulighetsstudier innenfor sirkulær økonomi (total ramme på 1.mill. kroner). Agder Symbiose videreføres også i 2023 som en regional satsning.</p> <p><u>Kommune satsning</u> I november 2022 behandlet hovedutvalget for næring klima og miljø en større satsning mot kommunene. Den omfattet støtte til energirådgivning, støtte til klima, miljø og energiplaner, samt støtte til klimasats for skrijving og gjennomføring i kommunene. Gjennom hele 2022 har vi vært med på å gi innspill til klima og miljø delen i kommuneavtalene.</p> <p><u>Regionalpolitiske gruppen for havvind</u> Agder fylkeskommune har støttet driften av Fremtidens Havvind. Og har deltatt på en rekke havvind arrangement både nasjonalt og internasjonalt. Spesielt kan nevnes ett eget arrangement under Arendalsuka i regi av Agder fylkeskommune. Arbeidet med havvind vil videreføres i 2023. Vi har hatt sekretariatsoppgavene for den regionalpolitiske gruppen for havvind. Den har i løpet av 2022 utvidet sitt mandat til å gjelde alle de 7 områdene i regjeringens veikart for grønt industriløft. Gruppen har endret navn til regionalpolitisk industrigruppe agder. Sekretariatsoppgavene vil fortsette i 2023.</p> <p><u>Industristrategi</u> Vi har hatt hovedansvaret for utforming av strategi for kraftforedlende industri i 2022. Strategien ble vedtatt i fylkestinget 26. oktober. Vi vil være med i arbeidet med oppfølgingen av strategien.</p>		
Klimafordelaktig materialbruk for vegbygging i fylkeskommunens konkurransegrunnlag	✓ Avsluttet	Enhet Utbygging (800400)
Kommentar		
Ikke startet. Vi har fått 200 000 kr i klimasats. Så er planen å leie inn konsulenter med å holde prosessen og oppdatere konkurransegrunnlaget		
Klimakalkulatoren – Verktøy for å kutte utslipp og binde karbon i norsk landbruk *	! Forsinket	Enhet Virkemidler og entreprenørskap (50030)
Kommentar		
Korona har bidratt til at arbeidet er forsinket, men er i prosess.		
Klimakommunikasjon	▶ Pågående	Enhet Innovasjon og organisasjonsutvikling (40)
Kommentar		
<p>Klimakommunikasjon er et av de viktigste verktøyene vi har for å stimulere både egne arbeidstakere og innbyggere til mer klimavennlig adferd. Økt bevissthet om klimakommunikasjon både internt fra ledelsen i egen organisasjon og ut mot næringsliv, kommuner og innbyggere er viktig.</p> <p>Gjennom samhandlingsstrukturen #vårtagder og samarbeids- og utviklingsavtalene med kommunene vil klimautfordringen settes på dagsorden og oversettes til aktuelle sektorer og kommuner.</p> <p>En prioritert satsing i Agder fylkeskommune er å ta vare på naturen vår, hvor arealregnskap er en viktig første brikke i satsingen</p> <p>Gjennom arbeidet med eiendomsstrategien og innkjøpsstrategien vil klima være et fundament.</p>		
Klimapartnere	▶ Pågående	Enhet Bærekraftig utvikling (600100)
Kommentar		
<p>Klimapartnere er et aktivt partnerskap over hele landet som kobler virksomheter sammen. Store og små, offentlige og private – og stadig flere. Slik utløser vi det grønne omstillingspotensialet som ligger i vår samlede kreativitet, handlingskraft og gjennomføringsevne.</p> <p>De beste løsningene blir til gjennom samarbeid. Klimapartnere i Agder er 60 partnere som i 2022 har hatt både digitale og fysiske samlinger.</p> <p>Fokusområder har vært sirkulære løsninger gjennom anskaffelser, bærekraft tuftet på profitt, vitenskapsbaserte klimamål, elektrifisering, kommunikasjon, Lydløsfestival og klimaregnskap.</p>		
Miljøfyrtårn -miljøledelse i Agder fylkeskommune	▶ Pågående	Enhet Bygg og eiendom (8005)
Kommentar		
Agder fylkeskommune er sertifisert etter hovedkontormodellen. 44 enheter er sertifisert, dette utgjør 87 prosent av virksomhetene. Det pågår resertifisering ved flere virksomheter, blant disse er arbeidet forsinket ved		

Tiltak	Status	Ansvarlig
Mandal, Sirdal og Søgne videregående skoler slik at disse midlertidig har mistet sin sertifisering. Sertifisering ved de to lokasjonene av Flekkefjord vgs. har stanset opp fordi kommunelegen har registrert avvik som er uforenelige med å bli Miljøfyrtårnsertifisert. Det pågår sertifisering av Eiendomsavdelingen, her gjenstår det tiltak knyttet til uønska fremmede arter i grøntområdene i tilknytning til fylkeskommunale bygg. Fagskolen i Agder er i gang med sertifiseringsprosessen.		
Pilotprosjekt på klimaregnskap -Fv. 415 Selåsvatn - Simonstad	✓ Avsluttet	Enhet Utbygging veg øst (800404)
Kommentar VegLCA er testet ut på reguleringsplan og byggeplan. Det er skrevet en evalueringsrapport hvor anbefalingen er å begynne å bruke verktøyet VegLCA for å utarbeide klimabudsjett og klimaregnskap på vegutbyggingsprosjekter.		
Pilotprosjekt på klimaregnskap - Hølleveien	✓ Avsluttet	Enhet Utbygging veg vest (800403)
Kommentar VegLCA-verktøyet er testet ut på prosjektering for Hølleveien. Det er skrevet en evalueringsrapport hvor anbefalingen er å begynne å bruke verktøyet VegLCA for å utarbeide klimabudsjett og klimaregnskap på vegutbyggingsprosjekter.		
Rapportering på klimagassutslipp i prosjekter.	✓ Avsluttet	Enhet Innovasjon og organisasjonsutvikling (40)
Kommentar Løsning er besluttet og teknisk implementert i malverk og rapporteringsløsning. Eget tema på prosjektskolen.		
Samarbeidsavtale med UiA om FoU knyttet til bygging, forvaltning, drift og vedlikehold	▶ Pågående	Enhet Strategi og mobilitet (8003)
Kommentar Avtalen innbefatter også samarbeid om hydrogen innen transportsektoren.		
Strategi og retningslinjer for veg i et bærekraftsperspektiv	▶ Pågående	Enhet Utbygging (800400)
Kommentar Agder fylkeskommunen har utarbeidet et forslag til regional plan for mobilitet på Agder 2023-2033. I den forbindelse er det utarbeidet en fagrapport for nullutslipp, klima og miljø. Her er det, blant annet, et forslag til retningslinjer for fylkeskommunale bærekraftige vegprosjekter. Planen er ventet å vedtas sommeren 2023		
Tilskudd til næringsutvikling på Agder.	✓ Avsluttet	Enhet Virkemidler og entreprenørskap (50030)

6.5 Større satsinger

De viktigste satsningene i 2022 er beskrevet nærmere under.

Klimapartnere

Klimapartnere er et aktivt partnerskap over hele landet som kobler virksomheter sammen. Store og små, offentlige og private – og stadig flere. Slik utløser vi det grønne omstillingspotensialet som ligger i vår samlede kreativitet, handlingskraft og gjennomføringsevne. De beste løsningene blir til gjennom samarbeid. Klimapartnere i Agder er 60 partnere som i 2022 har hatt både digitale og fysiske samlinger. Fokusområder har vært sirkulære løsninger gjennom anskaffelser, bærekraft tuftet på profitt, vitenskapsbaserte klimamål, elektrifisering, kommunikasjon, Lydløsfestival og klimaregnskap.

Kommunesatsing

I november 2022 behandlet hovedutvalg for næring, klima og miljø en politisk sak som omfattet støtte til energirådgivning, og støtte til klima, miljø og energiplaner i kommunene på Agder. I tillegg har Agder fylkeskommune i 2022 bidratt med støtte til kommuner til hjelp med skriving og gjennomføring av klimasatsprosjekter i kommunene. Dette vil videreføres i 2023.

Regionalpolitiske gruppen for havvind

Agder fylkeskommune har støttet driften av Fremtidens Havvind. Videre har vi deltatt på en rekke havvindarrangement både nasjonalt og internasjonalt. Spesielt kan nevnes ett eget arrangement under Arendalsuka i regi av Agder fylkeskommune. Arbeidet med havvind vil videreføres i 2023. Vi har hatt sekretariatsoppgavene for den regionalpolitiske gruppen for havvind. Den har i løpet av 2022 utvidet sitt mandat til å gjelde alle de syv områdene i regjeringens veikart for grønt industriløft. Gruppen har endret navn til regionalpolitisk industrigruppe agder. Sekretariatsoppgavene vil fortsette i 2023.

Industristrategi

Vi har hatt hovedansvaret for utforming av strategi for kraftforedlende industri i 2022. Strategien ble vedtatt i fylkestinget 26. oktober. Vi vil være med i arbeidet med oppfølgingen av strategien.

Langemyr, et klimapositivt teknologi- og transportknutepunkt

På oppdrag fra Kristiansand kommune og Agder fylkeskommune er det gjennomført en kartlegging og utarbeidet en rapport om Langemyr. På Langemyr ligger i dag forholdene godt til rette for å ta i bruk ulike transportløsninger, utnytte synergier mellom energibærere, samt å ta i bruk nye teknologiske løsninger. Samlet gjør dette Langemyrområdet til et unikt område nasjonalt. Det er avdekket at Langemyr kan bli et fremtidig transport- og teknologiknutepunkt med negative klimautslipp. Samarbeidet med Kristiansand kommune om videreutvikling av Langemyrområdet fortsetter i 2023.

Agder symbiose

I 2022 har vi prioritert å arbeide for regional forankring gjennom god informasjonsflyt om Agder symbiose til det interkommunale politiske råd og alle kommunene på Agder. Vært mottaksapparat for regionale initiativ med behov knyttet til sirkulærøkonomi og industriell symbiose. Delt de gode prosjektene som er i gang på Agder, i Norden og internasjonalt gjennom workshops og seminarer. Gjennomført workshops mellom privat og offentlige aktører for å se på mulighetene for å til rette legge for industriell symbiose. Støttet forprosjekter og mulighetsstudier innenfor sirkulær økonomi (total ramme på 1.mill. kroner).

Agder Symbiose videreføres også i 2023 som en regional satsning. En felles satsing og retning for regionen vil gjøre det mulig å posisjonere oss nasjonalt og internasjonalt.

Hydrogen

Fylkeskommunen har gitt støtte til forprosjektet Agder hydrogenknutepunkt. 23. juni 2022 tildelte ENOVA knutepunktet 148 mill. kroner til å bygge hydrogenfabrikk på Fiskå i Kristiansand i første rekke til maritim sektor. Produksjonsstart er Q4/2024. Dette anlegget vil ha muligheter til å levere til landtransportsiden.

Agder fylkeskommune har tatt en posisjon nasjonalt og ledet Norsk Hydrogenforum/ fylkesnettverket for hydrogen. I tillegg ar fylkeskommunen vært med på etableringen av «Agder hydrogennettverk», som hadde sin oppstart i november.

Byvekstavtale for kristiansandsregionen

Stortinget vedtok 20. desember at regjeringen skal ta sikte på å inngå forhandlinger om byvekstavtale med kristiansandsregionen så fort som mulig. KS2 konsulent for pakken har nå ferdigstilt sin rapport, som er oversendt til Vegdirektoratet. Saken skal nå behandles i Direktoratet før den oversendes til departementet som forbereder behandlingen i Stortinget. Om alt går som planlagt vil bompakken kunne behandles av Stortinget i vårsesjonen 2023. Etter det håper vi at forhandlingene kan starte opp så snart som mulig.

Destinasjonslading i Agder

I 2022 ble det er vedtatt en tilskuddsordning for ladeinfrastruktur i Agder. Ordningen er et viktig supplement til den statlige hurtigladeordningen fra Enova. I første omgang er ordningen ment for etablering av destinasjonsladere ved offentlig eide kulturdestinasjoner og på andre reise- og opplevelsesdestinasjoner. Gjennom 2022 har det vært jobbet for å utvide ordningen til også å kunne brukes på andre lokasjoner. Dette for å kunne avlaste et kostbart hurtigladenettverk med rimelige destinasjonsladere ved ulike typer destinasjoner i Agder, for eksempel tilrettelegge for normalladere på fylkeskommunale innfartsparkeringsplasser, ved stasjonsbyene og eventuelt på andre knutepunkt. Ny støtteordning vil tre i kraft i 2023 i tråd med politiske vedtak.

Tilrettelegging for økt gåing og sykling

Det er stor aktivitet for å tilrettelegge for gåing og sykling. I handlingsprogram for fylkesveg er en stor del av investeringsprosjektene slike tiltak. Flere prosjekter ble åpnet for trafikk, og mange er under planlegging og bygging. Det er inngått oppdaterte avtaler med sykkelbyene for perioden 2021 til 2024. Tiltaket bidrar til økt aktivitet i sykkelbyene, men det er fortsatt et stort potensialt for økt gåing og sykling i de utvalgte byene. For byer uten sykkelbyavtaler eller bompengemidler er det vedtatt et eget programområde "sykkel i sentrum", som skal bidra til økt aktivitet for gåing og sykling. Det nye programområdet "trygg skoleveg" vil bidra til å realisere en rekke trafiksikkerhetstiltak som vil tilrettelegge og sikre vegnettet for myke trafikanter.

Elektrifisering

Hidra og Andabeløy-sambandet i Flekkefjord kommune er det satt inn hybridferjer som sikrer at minst 80 prosent av ferjedriften skal være elektrisk. I prosjektet ble det også utført nødvendig oppgradering av ferjekaiene av fylkeskommunen, samt at ny operatør måtte gjøre nødvendige tilpasning for å elektrifisere ferjesamband. Ny kontrakt med Boreal sjø startet opp 1. september 2021. Hybridferjene på sambandene skulle vært satt i drift fra september 2021, men på grunn av forsinket levering kom ikke de nye hybridferjene i drift før i 2022.

Det digitale Agder (DDA)

Fylkeskommune administrerer ordningen med statsstøtte til bredbåndsutbygging i det digitale Agder (DDA). Tilskuddet fra staten sammen med tilskudd fra fylkeskommunen og kommunene fordeles ut på aktuelle prosjekter i hele Agder gjennom en dialogbasert anskaffelse. Det ble i 2022 arbeidet med 16 prosjekter i ti

kommuner. Alle prosjektene vil bli gjennomført som fiberløsninger med en kapasitet på 1000Mbit/s opp- og nedlasting. Det er 437 husstander som inngår i prosjektporteføljen. I tillegg medfører utbyggingen at 339 fritidsboliger og åtte bedrifter også vil få tilbud om fiber, selv om disse ikke er stønadsberettiget. I tillegg administrerer DDA arbeidet med ny telefonianskaffelse som skal gjelde fra 15. februar 2024. Det er nedsatt et brukerutvalg som har jobbet med anbudet siden våren 2022.

Solenergi på fylkeskommunale bygg

Fylkeskommunen har 17 solcelleanlegg i drift. Disse produserte ca. 2,2 GWh i 2022. I løpet av 2022 ble det satt i drift nye anlegg på Fagskolen i Agder og nye Søgne vgs., og det iverksatt bygging av nye anlegg på Lillesand vgs. og Kristiansand katedralskole vgs. Det planlegges for minst tre nye anlegg i 2023. Solcelleanleggene blir fortløpende koblet opp mot nytt energioppfølgingssystem (Energy manager).

Grønnere asfaltdekke

Asfaltbransjen i Norge har vært langt fremme i flere år med å prøve og produsere mer miljøvennlig asfalt. Utvikling og bruk av EPD (Environmental Product Declaration) for de forskjellige asfalttypene har vært et nyttig redskap for å bevisstgjøre seg klimaavtrykket asfaltering medfører. Allerede i 2012 hadde vi i Agder forsøk på å produsere og legge ut lavtemperatur asfalt med innhold av resirkulert asfalt. Mye utvikling har skjedd siden denne tid, og i den siste tiden har arbeidet med å produsere asfalt med så lite miljøavtrykk som mulig virkelig skyt fart. En viktig årsak til dette er miljøvektig av CO2 utslipp i forbindelse med tildeling av asfaltkontrakter. Denne tildelingsmetoden var på forsøksstadiet 2019-2021. Agder fylkeskommune var blant fylkeskommunene som tok denne metoden i bruk på to av fire asfaltkontrakter i 2022. I 2023 vil alle Agder-fylkeskommune sine asfaltkontrakter bli tildelt etter pris + vekting av CO2 utslipp.

7 Økonomi

Vesentlige avvik fra budsjett og fylkestingets premisser for bruk av midlene

Fylkeskommunedirektøren skal i årsberetningen forklare vesentlige beløpsmessig budsjettavvik og vesentlige avvik fra fylkestingets premisser for bruk av bevilgningene som fremkommer av årsbudsjettet. Fylkestingets premisser for bruk av bevilgningene er blant annet beskrevet i økonomiplan 2022-2025, klimabudsjett og budsjett 2022 kapittel 6, samt budsjettdelen av dokumentet. De fleste av fylkestingets premisser for bruk av midlene, slik de er beskrevet i budsjettdokumentet, vil naturlig inngå i fylkeskommunes daglige drift og aktiviteter. Små og store avvik vil forekomme på alle områder gjennom et regnskapsår. Dette kapitlet i årsberetningen omtaler avvik som har større beløpsmessige betydning.

Det er utarbeidet økonomiske handlingsregler og finansielle måltall som skal være langsiktige mål for hvordan fylkeskommunens økonomi skal utvikle seg. Det er foretatt en grundig analyse av de finansielle måltallene i kapittel 7.3. I dette kapitlet er det også foretatt en sammenligning med andre fylkeskommuner.

2022 har vært noe påvirket av koronasituasjonen og det har påvirket aktiviteten og hverdagen til våre politikere, ledere og medarbeidere. Vi har tatt med oss nyttige

erfaringer fra 2020 og 2021, og utviklet nye arbeidsformer og -metoder ytterligere. Det har ført til at mesteparten av aktiviteten har kunnet gå uten store endringer.

Krigen i Ukraina har påvirket store deler av virksomheten vår da vi i 2022 har opplevd en langt høyere prisvekst enn tidligere år. Gjennom 2022 har Norges Bank hevet styringsrenten flere ganger. Det påvirker også kostnadene våre.

Disse forholdene har ført til at vi har fått økte kostnader på de fleste områder. Økningen er størst innenfor drift og vedlikehold av fylkesveg og bygninger. Videre har vi hatt høyere kostnader til strøm og fjernvarme. Dette er de områdene som berøres mest, men det gjelder også undervisningsmateriell, innenfor tannhelsesektoren og andre områder. Investeringsprosjektene våre påvirkes også av disse forholdene ved at kostnadene øker.

Gjennom 2022 har vi budsjettmessig økt inntektene ved å justere opp skatteinntektene og forventede konsesjonskraftsinntekter, med hhv. 233,9 og 93 mill. kroner. Selv etter disse oppjusteringene har vi merskatteinntekter på 100,8 mill. kroner (inkl. inntektsutjevning) og merinntekter konsesjonskraft på 4 mill. kroner. I 1. tertial ble rammetilskuddet for 2022 justert ned med 137,6 mill. kroner.

Det er etablert en strategi som går ut på at ledige midler til enhver tid bør avsettes til disposisjonsfond. Fylkeskommunedirektøren anser dette som viktig dersom en skal ha en bærekraftig økonomi i årene fremover. I løpet av 2022 er det ved behandling av tertialrapportene og sak om endringer i budsjett 2022, avsatt betydelige beløp til disposisjonsfond, i tråd med nevnte strategi.

Investeringer

Regulert investeringsbudsjett for 2022 er 1 084,6 mill. kroner, og forbruket er totalt 1 048 mill. kroner. For å finansiere investeringene er det brukt lån på 524,3 mill. kroner. I all hovedsak er gjennomførte prosjekter innenfor godkjent investeringsramme og planlagt ferdigstillelse. Det vises ellers til kapittel 7.2 for mer detaljer.

7.1 Driftsregnskap

Tabellen nedenfor viser hovedstørrelsene i driftsregnskapet. Tabellen viser regnskapet sammenlignet med regulert budsjett 2022. Etter tabellen følger kommentarer til noen av postene. Alle tall i tabellene i dette kapittelet er i hele tusen kroner.

Økonomisk oversikt drift	Regnskap 2022	Reg. budsjett 2022	Avvik
Rammetilskudd	-2 535 526	-2 484 438	-51 088
Inntekts- og formuesskatt	-2 123 642	-2 058 700	-64 942
Andre skatteinntekter	-31 869	-32 000	131
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-316 420	-298 545	-17 875
Overføringer og tilskudd fra andre	-1 140 571	-1 045 129	-95 442
Brukerbetalinger	-25 517	-29 883	4 366
Salgs- og leieinntekter	-157 322	-125 116	-32 206

Økonomisk oversikt drift	Regnskap 2022	Reg. budsjett 2022	Avvik
Sum driftsinntekter	-6 330 868	-6 073 811	-257 057
Lønnsutgifter	1 953 521	1 882 735	70 786
Sosiale utgifter	539 945	607 525	-67 580
Kjøp av varer og tjenester	2 330 433	2 484 079	-153 646
Overføringer og tilskudd til andre	957 841	1 324 447	-366 606
Avskrivninger	383 030	383 030	0
Sum driftsutgifter	6 164 770	6 681 817	-517 046
Brutto driftsresultat	-166 098	608 006	-774 103
Renteinntekter	-58 485	-57 268	-1 217
Utbytter	-3 000	0	-3 000
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	7 604	0	7 604
Renteutgifter	89 871	87 203	2 668
Avdrag på lån	194 455	194 455	0
Netto finansutgifter	230 445	224 390	6 055
Motpost avskrivninger	-383 030	-383 030	0
Netto driftsresultat	-318 683	449 366	-768 049
Overføring til investering	241 344	235 609	5 735
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	124 219	-245 618	369 837
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-46 880	-439 357	392 476
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	318 683	-449 366	768 049
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0

Differansen mellom regulert budsjett og regnskap når det gjelder brutto og netto driftsresultat, må ses i sammenheng med overførte midler fra 2021. Mindreforbruket for overføringer og tilskudd til andre på utgiftssiden gjenspeiles i netto avsetning til bundne fond. Det regnskapsmessige mindreforbruket for 2022 på 193,7 mill. kroner er regnskapsmessig ført som redusert bruk av disposisjonsfond.

Driftsinntekter

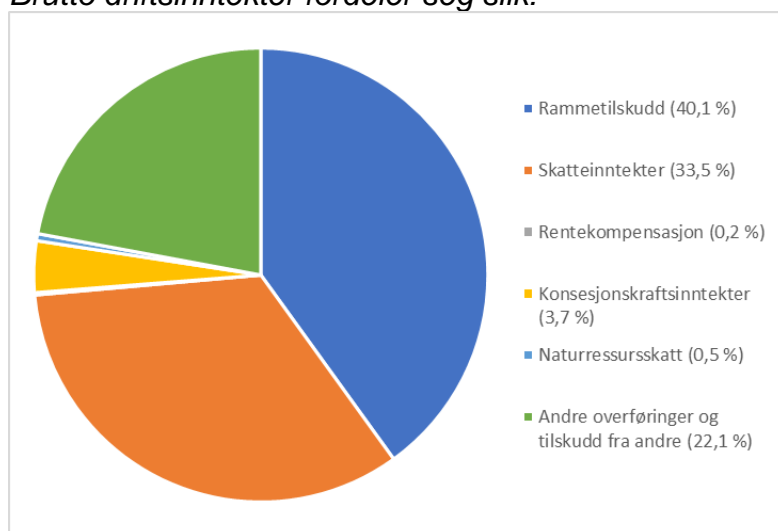
Det er store avvik mellom regulert budsjett og regnskap, noe som skyldes at vi ikke i tilstrekkelig grad klarer å følge opp merinntekter med tilsvarende endringer i budsjettet. Ser vi bort fra avvikene knyttet til skatteinntekter og rammetilskudd, er avvikene på samme nivå som i 2021. Vi vil fortsatt ha oppmerksomhet på dette i 2023. Netto driftsutgifter (netto ramme) er det sentrale begrepet i budsjettfullmaktene og den økonomiske styringen. Vi vil derfor alltid ha noe differanse mellom budsjett og regnskap når det gjelder andre driftsinntekter. Differansen er størst for virksomhetene, men også fylkesadministrasjonen har noe avvik for andre driftsinntekter.

I budsjettet for 2022 har en lagt til grunn skatteinntekter og rammetilskudd som lå til grunn for statsbudsjettet for 2022. I løpet av året er det gjort endringer i samsvar med endringene i de statlige forutsetningene. Det er en betydelig økning i

kommunesektorens skatteinntekter også i 2022. I løpet av året er skatteanslaget oppjustert med 233,9 mill. kroner. Skatteinntektene er 100,8 mill. kroner høyere enn anslått etter de siste prognosene for 2022, som kom i forbindelse med statsbudsjettet for 2023. Inntektsutjevningen inntektsføres som rammetilskudd. Økningen i inntektsutjevning inngår i omtalen av skatteinntektene, og utgjør 36 mill. kroner.

I fylkeskommunens frie inntekter inngår skatt, inntektsutjevning, rammetilskudd, naturressursskatt, samt rentekompensasjon veg og skoleanlegg. Til sammen utgjorde de frie inntektene 4 701,7 mill. kroner i 2022. Frie inntekter utgjør 74,3 prosent av brutto driftsinntekter. Skatteinntektene alene utgjør 33,5 prosent av brutto driftsinntekter. Tar en med inntektsutjevningen utgjør skatteinntektene 52,6 prosent av frie inntekter.

Brutto driftsinntekter fordeler seg slik:

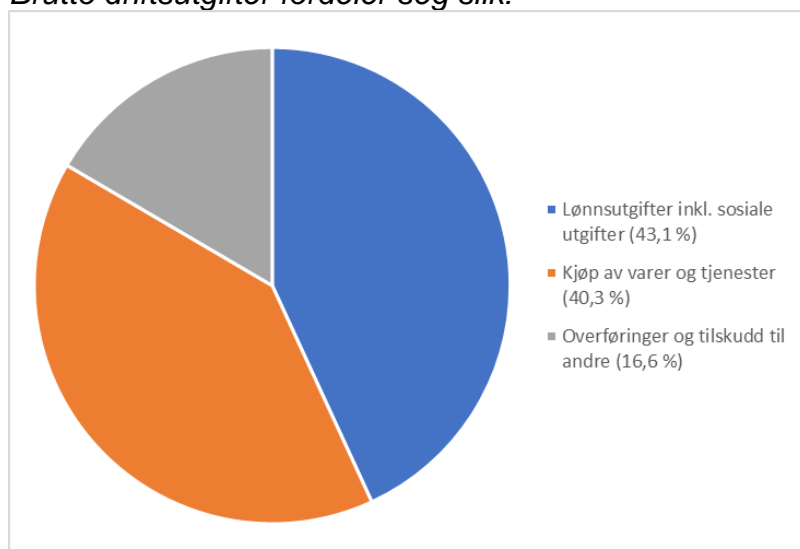
Konsesjonskraftsinntekter

I 2022 har vi mottatt 232 mill. kroner i konsesjonskraftsinntekter. Forventede inntekter ble oppjustert med 93 mill. kroner i løpet av året, som følge av ekstraordinære høye strømpriser som følge av ubalanse i energimarkedet. Noe av årsaken til dette skyldes ekstraordinær prisstigning på gass og magasinfillingen i Sør-Norge var svært lav. Regnskapet viser at vi har mottatt 4 mill. kroner mer enn budsjettert.

Driftsutgifter eksklusive avskrivninger

I tabellen foran, økonomisk oversikt drift, vises brutto driftsutgifter for fylkeskommunen samlet. Det er relativt store avvik mellom budsjetterte utgifter og regnskapet, noe som bl.a. har sammenheng med at avsetninger til fond i forbindelse med regnskapsavslutningen ikke budsjetteres. Ved årets slutt avsettes ubrukte øremerkede midler til bundne fond. Midler som gjennom året er bevilget til tilskudd eller spesielle formål gjennom politisk vedtak, men som ennå ikke er utbetalt, avsettes til ubundet fond ved årsavslutningen.

Brutto driftsutgifter fordeler seg slik:

Lønnsutgifter utgjør hovedtyngden av utgiftene med 43,1 prosent, mens kjøp av varer og tjenester utgjør 40,3 prosent. Overføringer og tilskudd til andre utgjør 16,6 prosent.

Avsetninger

Etter reglene i ny kommunelov skal regnskapet det enkelte år gjøres opp i balanse, enten ved bruk av fond eller ved avsetning til fond. Driftsregnskapet for Agder fylkeskommune for 2022 viste et regnskapsmessig mindreforbruk («overskudd») på 193,7 mill. kroner som er avsatt til disposisjonsfond.

I tråd med økonomireglementet vedtatt av fylkestinget i sak 95/2020 og vedtak gjort av fylkestinget gjennom året har vi før regnskapet ble avsluttet avsatt øremerkede midler til bundne fond med 376,3 mill. kroner og det er avsatt 140,1 mill. kroner til disposisjonsfond. Videre har vi foretatt følgende avsetninger:

Netto premieavvik avsatt til disposisjonsfond*	3,1
Inntil 5 prosent av innsparing ved virksomhetene og politisk virksomhet	60,1
Sum	63,2

* Premieavviket i 2022 er vesentlig lavere enn tidligere år. For KLP er premieavviket "positivt" med 14,9 mill. kroner, mens vi har et "negativt" premieavvik i SPK på 11,8 mill. kroner. Netto utgjør dette 3,1 mill. kroner i "positivt" premieavvik.

Når alle de regnskapsmessige transaksjonene er gjennomført har vi et mindreforbruk på 193,7 mill. kroner.

Driftsutgifter per område

Tabellen nedenfor viser regnskap, regulert budsjett og budsjettavvik for de ulike direktørområdene i fylkesadministrasjonen. I denne oversikten er avsetning og bruk av fond hensyntatt.

	Regnskap	Regulert budsjett	Avvik
10 - Fylkeskommunedirektør	2 233	2 586	353
20 - Analyse og plan	21 565	21 446	-119
30 - Folkehelse	9 309	10 262	953
40 - Innovasjon og organisasjonsutvikling	115 302	116 335	1 033
50 - Næring, kultur og kulturminnevern	293 382	295 772	2 390
60 - Regionplan 2030	71 232	74 881	3 649
70 - Økonomi og styring	93 612	96 349	2 737
80 - Samferdsel og eiendom	1 562 726	1 570 460	7 734
90 - Utdanning	285 998	280 162	-5 836
Sum	2 455 359	2 468 253	12 894

Kommentarene som følger, er gitt med bakgrunn i tabellen ovenfor. Samlet er det et mindreforbruk på 12,9 mill. kroner. Det er innsparing for alle direktørområdene med unntak av utdanning. Merforbruket for utdanning skyldes merutgifter for fagopplæring på 9,7 mill. kroner, som følge av sterk økning i tallet på lærekontrakter og avlagte fagprøver.

Innsparing for ansvar 10 fylkeskommunedirektør er i hovedsak ubenyttede midler på posten til fylkeskommunedirektørens disposisjon, samt lavere reisekostnader.

Analyse og plan har et lite merforbruk som i hovedsak skyldes høyere utgifter til lisenser enn forutsatt.

Innsparingen for folkehelse skyldes i hovedsak lavere aktivitet enn forutsatt.

Innovasjon og organisasjonsutvikling har et mindreforbruk på 1 mill. kroner. Mindreforbruket er i hovedsak knyttet til reduserte IKT-kostnader og lavere digitalt utviklingstrykk enn planlagt, samt vakante stillinger som ennå ikke er besatt.

Mindreforbruket på avdeling for kultur, idrett og frivillighet og avdeling for kulturminnevern og kulturturisme skyldes i hovedsak ubrukte lønnsmidler og vakanser i stillinger. Det har også vært noe lavere aktivitet enn planlagt.

Regionplan 2030 har et mindreforbruk på 3,6 mill. kroner. Noe av dette er lavere aktivitet, særlig knyttet til det internasjonale arbeidet og Agder Europakontor. Samtidig er det foretatt en gjennomgang av tidligere bevilgninger der aktiviteten ikke vil bli gjennomført og midlene kan inndras.

Økonomi og styring har en innsparing på i underkant av 2,7 mill. kroner. Det er et mindreforbruk knyttet til politisk virksomhet på 5,5 mill. kroner. Det er avsatt mindreforbruk på inntil fem prosent, noe som utgjør 2,9 mill. kroner.

Samlet har samferdsel og eiendom et mindreforbruk på 7,7 mill. kroner. Av dette er det i tråd med økonomireglementet avsatt 4,2 mill. kroner knyttet til mindreforbruk drift og vedlikehold eiendom.

Utdanning har et merforbruk på 5,8 mill. kroner ved utgangen av 2022. Fag- og yrkesopplæring har et merforbruk på 9,7 mill. kroner, som skyldes økning i antall inngåtte lærekontrakter og avvikling av fag- og svenneprøver.

Tabellen nedenfor viser regnskap, budsjett og budsjettavvik for virksomhetene.

	Regnskap	Regulert budsjett	Avvik	Overført til 2023
Tannhelsetjenesten	152 881	162 068	9 187	8 103
Arendal videregående skole	85 630	94 863	9 233	4 744
Byremo videregående skole	30 640	31 660	1 020	1 020
Dahlske videregående skole	126 246	132 647	6 401	6 401
Eilert Sundt videregående skole	90 499	95 590	5 091	4 780
Flekkefjord Videregående skole	95 222	95 982	760	760
Kristiansand katedralskole Gimle	186 484	191 096	4 612	4 612
Kvadraturen videregående skole	184 543	178 294	-6 249	
Lillesand videregående skole	76 512	78 381	1 869	1 869
Mandal videregående skole	149 198	148 837	-361	
Risør videregående skole	40 885	43 816	2 931	2 191
Sam Eyde videregående skole	264 919	266 669	1 750	1 750
Setesdal videregående skole	53 878	56 624	2 746	2 746
Sirdal videregående skole	13 108	13 494	386	386
Søgne videregående skole	34 924	35 234	310	310
Tangen videregående skole	163 807	160 405	-3 402	
Tvedestrand videregående skole	94 491	96 301	1 810	1 810
Vennesla videregående skole	72 739	74 553	1 814	1 814
Vågsbygd videregående skole	81 362	86 827	5 465	5 465
SMI-skolen i Agder	39 360	47 341	7 981	2 367
Karriere Agder	5 343	5 381	38	38
Fagskolen i Agder	53 152	55 002	1 850	1 850
	2 095 823	2 151 065	55 242	53 016

I henhold til økonomireglementet har fylkeskommunedirektøren fullmakt til å avsette innsparingen til ubundet driftsfond for virksomheter som har mindreforbruk ved avslutningen av regnskapet. Fullmakten gjelder mindreforbruk inntil fem prosent av netto budsjett for hver virksomhet. Det er avsatt 53 mill. kroner i henhold til denne bestemmelsen i økonomireglementet. Dette er 4 mill. kroner høyere enn det som ble avsatt ved regnskapsavslutningen for 2021.

Avsetningen til disposisjon i 2023 for tannhelsetjenesten, Arendal videregående skole, Eilert Sundt videregående skole, Risør videregående skole og SMI-skolen Agder er korrigert til fem prosent av rammen. Differansen mellom 55,2 mill. kroner i tabellen ovenfor og 53 mill. kroner skyldes dette forholdet, samt virksomheter med merforbruk på til sammen 10 mill. kroner.

Tabellen nedenfor viser virksomheter med merforbruk i 2022.

	Regnskap	Regulert budsjett	Avvik	Avvik i prosent
Kvadraturen videregående skole	184 543	178 294	-6 249	-3,50 %
Mandal videregående skole	149 198	148 837	-361	-0,24 %
Tangen videregående skole	163 807	160 405	-3 402	-2,12 %
	497 547	487 536	-10 011	

Det er tre videregående skoler som har et merforbruk i 2022. To av skolene, Kvadraturen og Tangen, hadde merforbruk også ved avslutningen av regnskapet for 2021 og hadde med seg et trekk i rammen for 2022 på hhv 459 000 kroner og 606 000 kroner.

Samlet merforbruk i 2022 utgjør 10 mill. kroner. I 2021 var det fem videregående skoler som hadde merforbruk, og det samlede merforbruket var 2,7 mill. kroner.

I tråd med økonomireglementet vil det gjøres tilsvarende reduksjon i virksomhetens budsjett for 2023. Midlene tilføres sentralt ubundet driftsfond (bufferfond fylkestinget).

7.2 Investeringsregnskap

Flere store investeringsprosjekter har pågått i 2022. Tiltakene er spredt over hele Agder. Det har vært noe etterslep på tiltakspakken knyttet til koronapandemien som ble vedtatt i våren 2020, men i løpet av 2022 er tiltakene i all hovedsak slutført.

Regulert investeringsbudsjett for 2022 er 1 084,6 mill. kroner, og det er foretatt belastning på totalt 1 048 mill. kroner. Finansiering av disse investeringsutgiftene fremkommer av oppstillingen under.

Finansiering av investeringer (tall i 1000 kroner)

Finansieringskilder	Regnskap 2022
Kompensasjon for merverdiavgift	158 354
Tilskudd fra andre (stat, kommune, private)	123 931
Salg av anleggsmidler	12 144
Bruk av lån	524 309
Overføring fra drift	241 344
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	-12 039
Sum investeringer	1 048 043

Ytterligere detaljert finnes i regnskapet for 2022.

I all hovedsak er gjennomførte prosjekter innenfor godkjent investeringsramme og planlagt ferdigstilling. Fylkeskommunedirektøren fremmer i forbindelse med fremlegging av regnskapet, forslag til overføring av mer- og mindreforbruk fra 2022 til 2023 på det enkelte tiltak eller programområde. Det vises til regnskapet og oversikten over samlede budsjettavvik og årsavslutningsdisposisjoner. Komplette oversikt over hele investeringsporteføljen, fremkommer i note nr. 17 i regnskapet. Løpende status

om pågående eiendoms- og vegprosjekter, fremkommer under Agderfk.no.

7.2.1 Utbygging eiendom

Alle tall i 1000 kroner

Prosjekt	Ramme	Regnskap 2022	Regulert budsjett 2022	Avvik 2022
Utdanning				
18 417 - Byggeprosjekt Eilert Sundt vgs. Farsund *)	354 000	7 128	10 178	3 050
18 415 - Byggeprosjekt Søgne vgs. Søgnetunet	75 000	530	456	-74
18 416 - Byggeprosjekt Søgne vgs. Tangvall *)	508 600	208 297	204 082	-4 215
184 110 - Byggeprosjekt Fagskolen i Grimstad *)	308 000	68 050	88 502	20 452
18 411 - Skoleprosjekter Agder fylkeskommune		286	14 718	14 432
18 543 - SMI-skolen Arendal fase 2		4 599	0	-4 599
18 545 - Bygg og anlegg - Vennesla vgs		3 063	0	-3 063
18 547 - Tilrettelagt avdeling - Mandal		1 595	0	-1 595
18 548 - Tilrettelagt avdeling - Flekkefjord		1 898	0	-1 898
18 551 - Dahlske vgs. - Ombygging for automatikerlinje		3 661	0	-3 661
Fordeling: PS 22/22 i HUK				
18 550 - Byremo vgs. – Ny hall	15 000	808	808	0
18 420 - Kvadraturen vgs, bilpleie	6 000	417	417	0
18 546 - Utstyrsanskaffelse Høie	1 000	1 025	1 072	47
19 011 - Utstyr og inventar i skolen	20 000	19 178	20 000	822
Sum utdanning		320 537	340 233	19 696
Administrasjonsbygg				
18 542 - Nytt fylkeshus i Kristiansand	425 000	182 090	209 534	27 444
18 544 - Administrasjonsbygg Arendal **)	16 000	14 323	14 056	-267
184 112 - Solcelle på fylkeskommunale bygg	15 000	468	2 299	1 831
Sum administrasjonsbygg		196 880	225 889	29 009
Tannhelse				
13 302 - Dentalteknisk utstyr - ny klinikk i Grimstad	11 475	11 475	11 476	1

*) Disse prosjektene har iht. kommuneloven med forskrift ført enkelte kostnader i driftsregnskapet, selv om bevilgningen ligger i investering. Mer detaljer om omfang er omtalt nedenfor aktuelle prosjekt.

***) Prosjektrammen er oppgitt eksklusiv mva.

Eilert Sundt videregående skole – Farsund

Byggeprosjektet ble igangsatt i 2019 og ble ferdigstilt til skolens høstferie 2021. På grunn av god økonomi i prosjektet ble rammen redusert med 10 mill. kroner i vedtatt budsjett for 2022 og ytterligere 20 mill. kroner i 2. tertial 2022. Prosjektet har bidradd med 1,4 mill. kroner i et anleggsbidrag til infrastruktur til Farsund kommune. Dette bidraget er ført i driftsregnskapet, selv om finansiering var budsjettert som investering.

Prosjektet har i 2022 vært inne i en 12 måneders prøvedriftsfase, hvor byggherre og entreprenør har gjort opp status en gang per måned. Prøvedriftsfasen er tilnærmet avsluttet, men det gjenstår fortsatt noe. Mindreforbruket foreslås overført til 2023, og prosjektet avsluttes sommeren 2023.

Søgne videregående skole – Søgnetunet

Hovedtyngden av nyoppførte praksisbygg for naturbruk er tatt i bruk. Restarbeider utført i 2022, har vært prosjektering av nytt sauefjøs like ved den gamle stallen, i tråd med vedtatt rom- og funksjonsprogram. Det gjenstår 2,9 mill. kroner av rammen, og det foreslås i årsavslutningssaken å øke denne rammen til 3,9 mill. kroner ved omdisponering av mindreforbruk på andre prosjekter. Sauefjøsset skal være klart til skolestart i høsten 2023.

Søgne videregående skole – Tangvall

Etablering av «Søgne skole- og idrettssenter» på Tangvall er utført i tett samarbeid med Kristiansand kommune. Senteret inneholder både videregående skole, idrettshall og ungdoms- og kulturskole. Skole- og idrettsdel ble overtatt 1.12.2022. Prosjektet har bidradd med 1,1 mill. kroner i et anleggsbidrag til infrastruktur på Tangvall til Kristiansand kommune. Dette bidraget er ført i driftsregnskapet, selv om finansiering var budsjettert som investering. Riving av den tidligere ungdomsskolen og slutføring av garasje- og utendørsanlegg skal være ferdigstilt innen 1.7.2023. Innkjøp av utstyr og tilrettelegging for nye fagtilbud fra skoleåret 2023 blir også fullført våren 2023. Ut fra tilgjengelig informasjon ved årsslutt 2022, anses bevilget prosjektramme som tilstrekkelig for å slutføre tiltaket.

Ny fagskole i Agder og tannklinikk - Grimstad

Byggearbeidene på samlokalisert fagskole og tannklinikk ble igangsatt i 2020 og ferdigstilt i mai 2022. Tannklinikken åpnet i juni og fagskolen til skolestart i august. Det er per 31.12.2022 et mindreforbruk på 20 mill. kroner i forhold til anslag på belastning i 2022. Det er forsinkelser på noen elementer knyttet til solcelle-anlegget og større utstyrsanskaffelser grunnet pandemien mv. Vi har nå en kontraktsfestet prøvedrift på en periode på 12 måneder. Prosjektet har bidradd med 0,9 mill. kroner for å tilbakestille de tidligere leide lokalene på Kjøita i Kristiansand. Disse utgiftene må vi føre i driftsregnskapet, selv om finansiering var budsjettert som investering. Prosjektet avsluttes sommeren 2023, og en kommer ikke til å benytte hele prosjektrammen.

Skoleprosjekter Agder fylkeskommune

I oktober 2022 godkjente fylkestinget rom- og funksjonsprogrammene for utvidelser ved de videregående skolene i Flekkefjord, Mandal og Vennesla. Fylkeskommunedirektøren ble gitt fullmakt til å realisere de tre prosjektene innenfor en samlet ramme på 195 mill. kroner.

- Flekkefjord videregående skole – ny avdeling for hverdagslivstrening
- Mandal videregående skole – ny avdeling for hverdagslivstrening
- Vennesla videregående skole – Bygg og anleggsteknikk

Skisse- og forprosjektene er gjennomført og det er klart til anbudsutlysning av tiltakene i månedsskiftet februar/mars 2023. Det legges opp til å få kontrakter på plass for alle de tre tiltakene før sommeren 2023. I forbindelse med 2. tertial 2023, vil det bli forslått prosjektrammer for hvert tiltak. Målet er ferdigstilling til skolestart 2024.

Avsetningen har i tillegg til planlegging av ovennevnte tiltak, også sikret finansiering av følgende tiltak:

- SMI-skolen - Arendal:* Det er ferdigstilt utbedring og forbedringer både for ansatte og elever. Tiltakene er nå slutført, og har holdt seg innenfor anslagene på 10 mill. kroner.
- Dahlske videregående skole:* Det er gjort enkelte ombyggingsarbeider for å kunne starte opp linje for automatikere fra skolestart skoleåret 2022/23. I tillegg er arealene for elevtjenester flyttet til en mer egnet plassering i bygget. Det er også gjort tilpasninger for å sikre enklere tilgang mellom Dahlske og tidligere teknisk fagskole, hvor skolen har overtatt undervisningslokaler etter at fagskolen har flyttet til nye lokaler.
- Tangen videregående skole:* I Elvegata 2 er det etablert en frisørsalong og et utsalg for blomsterdekorasjoner. Avsetningen har dekket utgiftene til infrastruktur på 2,6 mill. kroner. Tiltaket har vært gjennomført i skolens regi.
- Mulighetsstudium Gimleområdet:* Fylkeskommunen har sammen med en rekke andre grunneiere, deltatt i arbeidet med å et mulighetsstudium for hele Gimleområdet. Med bakgrunn i dette ble det i 2022 igangsatt et reguleringsplanarbeid i tillegg til utarbeidelse av rapporter vedr. biologisk mangfold, overvann, arkeologi, støy, mobilitet og vei. Vår andel på nærmere 0,3 mill. kroner er regnskapsført i driftsregnskapet, selv om vi hadde kun budsjettmidler til investeringstiltak.

Ekstra midler til vedlikehold, utstyr og enkeltinvesteringer

Fylkestingets vedtok i sak 14/22 «Årsregnskap og årsberetning 2021 for Agder fylkeskommune» å sette av 30 mill. kroner til vedlikehold, utstyr og enkeltinvesteringer i bygg, finansiert fra fylkeskommunens disposisjonsfond. Hovedutvalget for utdanning og kompetanse vedtok i sak 22/22 følgende investeringstiltak (samlet 17,5 mill. kroner):

- Byremo videregående skole:* Planlegging og etablering av ny hall for grøft- og ledningsarbeid, samt sikre fasiliteter for vask og vedlikehold av maskinparken i studietilbudet Anleggsteknikk. Planlegging pågår, og tiltaket blir utlyst før sommeren 2023. Det planlegges å ta i bruk hallen til skolestart 2024.
- Kvadraturen videregående skole:* Det er behov for å etablere tak over eksisterende uteareal. Tiltaket vil bidra til at nye læreplanmål innenfor studietilbud for bilfag/bilpleie kan ivaretas på en god måte. Tiltaket må tilpasses eksisterende tekniske anlegg, og tiltaket er planlagt gjennomført ved gjeldende rammeavtaler på ulike bygg- og tekniske fag.

- c) *Høie - Kristiansand: bygg- og anleggsgag*: Skoleeier har leid 1 000 kvm. i Høie næringspark for å sikre praksisarealer for det nye studietilbudet ved Vennesla videregående skole høsten 2022. Arealene skal også sikre et regionalt tilbud for elementproduksjon for skolene som har dette tilbudet i regionen. Tilpasninger av de leide lokalene og utstyrsanskaffelser ble ferdigstilt i 2022.

Utstyr og inventar i skolen

Fylkestinget bevilget 20 mill. kroner til dette tiltaket for 2022. Hovedutvalget for utdanning og kompetanse foretok i sak 8/22 en fordeling av disse. Ved årsslutt 2022 gjenstår 0,8 mill. kroner som overføres til 2023 for å ferdigstille tiltaket.

Nytt fylkeshus i Kristiansand

Det var Baneheia Park AS som vant anbudet for å etablere nytt fylkeshus. Totalentreprisekontrakt ble skrevet sommeren 2021, og avtale om tomtekjøp kom på plass samme høst. Baneheia Park har engasjert Consto AS som totalentreprenør. Det jobbes parallelt med et organisatorisk prosjekt "Reisen til fylkeshuset i Agder", der brukerinnspill beskrives og tas hensyn til i prosjekteringsarbeidet. Beslutningen fra 21. juni 2022 om aktivitetsbasert kontorløsning og 60 prosent dekningsgrad påvirker ikke fremdriften i prosjektet. Byggearbeidene pågår med planlagt ferdigstillelse sommeren 2024.

Administrasjonsbygget i Arendal

Fylkeskommunen har inngått utleieavtale med IKT Agder IKS for deler av dette bygget. Det har i 2022 vært gjennomført ombyggingsarbeider for å tilpasse lokalene til leietaker, og de flyttet inn i september 2022. Leietakeren er godt fornøyd med sluttresultatet. Prosjektrammen på 16 mill. kroner ekskl. mva. ser i hovedsak ut til å være tilstrekkelig, selv om det kan påløpe noen kostnader i 2023 grunnet akustiske utbedringer.

Solcelleanlegg på fylkeskommunale tak

For å stimulere til grønn omstilling og lokal fornybar energiproduksjon, ble de vedtatt en tiltakspakke for å øke andelen solcelleanlegg på fylkeskommunale bygg. Resultatet ble at elleve skoler ble medtatt i tiltakspakken. Det er også anlagt små undervisningsanlegg på skoler hvor dette er relevant i henhold til læreplanen. Det er etablert et nettbasert undervisningstilbud med mulighet for bearbeiding av produksjonsdata fra skolenes egne solenergianlegg. Anleggene vil produsere ca. 1,3 GWh og har en levetid på ca. 30 år. Fylkeskommunen har siden 2018 hatt praksis for å anlegge solcelleanlegg på alle nye bygg. I 2022 ble det satt i drift solcelleanlegg på Fagskolen i Agder, Grimstad tannklinikk og Søgne videregående skole (Tangvall). Fylkes-kommunen har ved utgangen av 2022 til sammen 17 solcelleanlegg i drift med en samlet effekt på 270 kW. Disse produserte ca. 2,2GWh i 2022. Fem nye anlegg vil komme til i 2023.

Dentalteknisk utstyr

Ny tannklinikk i Grimstad har fått bevilget et eget investeringsbudsjett til innkjøp av tannteknisk utstyr til bruk i tannklinikken. Utstyret er montert og tatt i bruk i august 2022. Det var opprinnelig avsatt 10,5 mill. kroner til dette tiltaket. I tillegg har virksomheten selv lagt til 1 mill. kroner fra sitt driftsbudsjett.

7.2.2 Utbygging veg

Året 2022 har vært preget av høy prisvekst, hvor det i enkelte prosjekter har vært nødvendig å tilføre økte rammer. Det er tegn på at prisstigningen vil flate noe ut i 2023. Det er gjort et omfattende arbeid med planlegging og prosjektering på kommende prosjekter og det forventes at byggeaktiviteten opprettholdes fremover.

Fylkeskommunen har tatt inn etterslepet på programområdene og porteføljen med koronatiltak. Det har i 2022 vært utført arbeid på en rekke tiltak, og samtlige fremkommer av oversiktene nedenfor.

7.2.2.1 Programområdene - fellestiltak

Alle tall i 1000 kroner

Programområder	Regnskap 2022	Regulert budsjett 2022	Avvik 2022
18401 - Programområde Planlegging	3 787	6 416	2 629
18402 - Programområde Grunnerverv	807	1 726	919
18403 - Programområde Rekkverk og TS-tiltak	32 489	32 554	65
18404 - Programområde Kollektivtiltak	7 846	9 487	1 641
18405 - Programområde Fast dekke på grusveier	823	243	-580
18406 - Programområde Skredsikring	6 693	20 425	13 732
18407 - Programområde Kritisk forfall	6 579	12 475	5 896
18408 - Programområde Miljø- og støytilltak	792	810	18
18409 - Programområde Oppgradering av tunneler	118 374	112 826	-5 548
184010 - Programområde Sykkelbytiltak	8 981	8 869	-112
184015 - Buss i sentrum	0	-5 000	-5 000
184016 - Programområde Trygg skolevei	20 521	20 000	-521
184017 - Programområde Sykkel i sentrum	2 345	-2 000	-4 345
Sum	210 038	218 831	8 793

Planlegging

På grunn av en omfattende portefølje, og særlig på grunn av krevende planlegging av mange koronatiltak, har aktiviteten vært noe lavere enn ønskelig. Det har likevel blitt arbeidet med en rekke tiltak, som er listet opp under.

- Fv. 410 trafikkmodellering og plan for Langsækrysset
- Fv. 416 Aklandsveien, fortau
- Fv. 450 utvidet GS-løsning på Sinnes, inkludert tiltak
- Fv. 456 med flere, utredning prosjekter Tangvall
- Fv. 460 ny veg til Remesvik, kommunedelplan
- Fv. 460 prosjekter i Lyngdal
- Fv. 465 Ravneheitunnelen
- Fv. 469 utredning Hidra landfast
- Fv. 3564 mulighetsstudie GS Revesandsveien
- Fv. 4234 Rosseland, forprosjekt for GS-krysning

- Ferjefritt Agder

Øvrig planleggingsaktivitet har egen bevilgning på prosjekt, og er derfor ikke nevnt her.

Grunnerverv

De fleste prosjektene det er jobbet med har egen bevilgning, og det har kun vært mindre behov innenfor programområdet i 2022.

Rekkverk og TS-tiltak

Omfanget av gjennomførte tiltak er svært stort, og tiltakene er derfor kun listet opp under.

Generelle TS-tiltak:

- Fv. 3494 Kilsund, 40-sone og humper
- Fv. 3538 Presteveien (Rykene), fartshump
- Fv. 3556 Gjennestadveien, fartshumper
- Fv. 3594 Tangen Allé, fartshump
- Fv. 3487 Moltemyrsvingen, oppstramming av kryss
- Fv. 419 Østre Tromøyvei, Kongshavn ved Ekstra. Nytt krysningspunkt
- Fv. 3796 Dåsnes, fartshumper
- Fv. 3778 Senumsvegen, fartshumper
- Fv. 3612 Kjekstadveien, Homborsund, fartshumper
- Fv. 405 Vatnestrøm, oppstramming av kryss og etablering av trafikkøy
- Fv. 420 Nedenes ved Bunnpris, fartshumper og nedsatt fart
- Fv. 3710 Århuskleiva, Åmli. Justert GS-veg og etablert kantstopp
- Fv. 3604 Vessøyveien, Fevik, breddeutvidelse
- Fv. 3756 Mossfjellveien, Birkeland, etablert belysning på strekning
- Fv. 420 Bergemoen, Grimstad, forsterket belysning i rundkjøring
- Fv. 410 Barbu ved rundkjøring Engekjærbakken, intensivbelysning
- Fv. 4098 Loshavnveien, forkjørsregulering
- Fv. 4098 x 4096 Loshavnveien, strammet opp utflytende kryss
- Fv. 408 Hellevikveien. Etablert to humper, samt vegetasjonsrydding
- Fv. 43 Fyrveien, forlengelse av 40 km/t og to ekstra humper
- Fv. 43 Nordre vei, rydding av vegetasjon rundt og ved undergang
- Fv. 4154 Glennedragveien, etablert 30km/t og humper
- Fv. 42 Eiken skole, oppstramming og opprydding rundt innkjøring til Eiken barneskole
- Fv. 42 Eiken bu og omsorgssenter, oppgradering av krysningspunkt
- Fv. 3966 Eikeveien, forkjørsregulering
- Fv. 479 Sangvikveien, forkjørsregulering
- Fv. 496 Korsvik, utbedring av krysningspunkt
- Fv. 461 Nodeland, etablert én hump
- Fv. 456 Langenes, etablert tre humper
- Fv. 3914 Veråsvegen, etablert én hump
- Fv. 482 Torridalsvegen, justering av skulder og rekkverk
- Fv. 483 Krossen, oppstramming av kryss
- Fv. 3926 Sandripvegen, utbedring av avkjørsel inn til Sandrip

- Fv. 3902 Frikstad, etablert én hump
- Fv. 3977 Trysnesveien, utbedring av rekkverk
- Fv. 455 Øyslebø kirke, etablert én hump
- Fv. 3972 Harkmark, forkjørsregulering
- Fv. 4226 Dalveien v/Støperiveien, utbedring av krysningspunkt og humper
- Fv. 460 Svennevik, etablert to humper
- Fv. 4080 Austad, etablert tre humper
- Fv. 4008 Belland, etablert én hump
- Fv. 42 Tonstad YX, etablert én hump
- Fv. 4222 Sirdal (Store Neset), etablert to humper
- Fv. 468 Sirdal (Fintlandsmonane), envegsregulering og etablert én hump

Belysning - TS midler:

- Fv. 496 Kystveien (Tømmerstø), vegetasjonsrydding og bytting av armaturer
- Fv. 42 x 43 Skeiekrysset, forlenget belysningsanlegget (to punkter)
- Fv. 456 Stausland, forlenget belysningsanlegget (seks punkter)
- Fv. 3746 Erkleivsvegen, etablering av belysningsanlegg
- Fv. 482 Torridalsveien, byttet 22 armaturer

Kollektivtiltak

- Fv. 3487 Nyli platå, etablert tre nye kantstopp. Noe småarbeid gjenstår
- Fv. 420 Vessøyveien, etablert to nye leskur og perrong retning vest
- Fv. 420 Plankemyra, nye leskur for begge retninger
- Fv. 3798 Evejevegen ved Oddeskogen, grovplanert for Park & Ride. Ferdigstilles når omfang er avklart
- Kv Jovannsveien på Nyli. Endepunkt for buss. Kjøpt grunn og etablert sjåførbru
- Fv. 405 Joker Kvarstein, etablering av kantstopp
- Fv. 405 Hageland Kvarstein, universell oppgradering av holdeplass
- Fv. 405 Kvarstein bru, universell oppgradering av to holdeplasser
- Kv Suldalsveien. Endepunkt for buss. Etablert sjåførfasiliteter
- Fv. 42 Eiken bu og omsorgssenter. Universell oppgradering av holdeplass, samt forbedret inn- og utkjøring
- Fv. 3976 Lunde skole, utbedring av snuplass for skolebussen

Skredsikring

Fv. 450 Lauvåsen – Voilen

Samarbeidsprosjekt med Telemark og Vestfold fylkeskommune. Arbeidene startet i mai 2022. Prosjektet ligger i høyfjellsterreng og er vinterstengt. Arbeidsperioden ble forlenget med 1,5 måneder på grunn av en mild høst. Behov for omfattende bergsikring. Forventes ferdig i 2024.

Fv. 450 Hunnedalen, Sirdal

Prosjektering av skredgjerdje og utbedring av eksisterende skredvoll pågår. Bygging forventes i 2023.

Kritisk forfall

Behovet er omfattende, og det er valgt ut tiltak innenfor noen få fag, som er etablert i 2022.

Fornyng av elektro-installasjoner: utskifting av diverse elektro-skap, samt tiltak på signalanlegg i kryss mellom Østre Ringveg og Marviksveien i Kristiansand.

Energieffektivisering: etablert noe aktivitetsstyrt belysning.

Bruforsterkning: planlagt tiltak på fv. 455 Homme bru, fv. 459 Møll bru og fv. 936 Løgane bru.

Murer, konstruksjoner og rekkverk: tiltak for stabilisering og sikring av diverse murer.

Miljø- og støytiltak

Planlagte tiltak på aktuelle hus ble ferdigstilt i 2022.

Oppgradering av tunneler

Fv. 457 Flekkerøytunnelen, oppgradering

Prosjektet omfatter utbedring og sikkerhetsoppgradering av tunnelen for å tilfredsstille tunnelsikkerhetsforskriften (TSFF). Anleggsarbeidene startet tidlig høsten 2022, og bygges som en totalentreprise. Arbeidet var planlagt ferdig årsskiftet 2022/2023, men er forsinket blant annet grunnet leveranseproblemer på teknisk utstyr. Ny frist for ferdigstilling er april 2023. Prosjektet har fått økt kostnadsrammen til 140 mill. kroner i løpet av året.

Fv. 465 Leirviktunnelen

Tunnelen oppgraderes i henhold til tunnelsikkerhetsforskriften (TSFF). Arbeidet startet i august 2022. Ferdigstilling er forsinket blant annet grunnet leveranseproblemer av teknisk utstyr. Ny avtalt frist for ferdigstilling er juni 2023. Prosjektrammen er økt som følge av høyt kostnadsnivå. Tunnelen var i en periode stengt for biltrafikk, men er gjenåpnet som planlagt.

Fv. 465 Ravneheitunnelen

Tunnelen skal oppgraderes i henhold til tunnelsikkerhetsforskriften (TSFF). Arbeidet er satt på vent i påvente av finansiering grunnet kostnadsøkninger på øvrige tunneloppgraderingsprosjekter i fylket. Kun forberedende arbeider og planlegging pågikk i 2022.

Fv. 42 Gåsehøllertunnelen

Det arbeides med prosjektering av ny tunnel. Som følge av at tunnelen ikke lengre skal oppgraderes, men skiftes ut, vil prosjektet bli flyttet til egen linje i Handlingsprogram for fylkesveg.

Sykkelbytiltak

Fv. 404 Opplandsveien, tiltak for myke trafikanter

Oppgradering av eksisterende anlegg for gående og syklende. Prosjektering pågår. Samarbeid med Statens vegvesen for tiltakene på bru over E18. Forventet oppstart våren 2023.

Fv. 42 Strømsbusletta, GS og fortau

Arbeidene ble nær ferdig i desember 2022, med unntak av slitelag av asfalt. Arbeidene ferdigstilles våren 2023.

I tillegg er det gjennomført diverse utbedrings- og trafikksikkerhetstiltak på eksisterende GS-veger. Det er etablert nye sykkelstøttestreker i Farsund og Mandal, og satt i drift støttepunkt i Arendal og Grimstad, og jobbet med mulighetsstudie for nytt sykkelbyprosjekt i Mandal.

Buss i sentrum

Det har ikke vært kapasitet til å planlegge eller gjennomføre tiltak i 2022.

Trygg skoleveg

Omfanget av gjennomførte tiltak er svært stort, og tiltakene er derfor kun listet opp under.

Generelle TS-tiltak:

- Fv. 3506 Myraveien, ny belysning mellom rundkjøring og forbi Myra terrasse
- Fv. 3544 x Østenbuveien, intensivbelysning gangfelt
- Fv. 3802 Jordalsvegen, Bygland. Etablert 180 m belysning
- Fv. 405 Engesland, etablert fartshumper
- Fv. 420 Bringsværmyra - Vik, belyst to underganger
- Fv. 407 Bringsværeveien ved Vik skole. Etablert forsterket belysning, 40 km/t og hump
- Fv. 3598 Holteveien ved Resvig, intensivbelyst gangfelt
- Fv. 410 Tjennaveien, etablert ny belysning fra Grisen og forbi ny skole
- Fv. 3630 Esketveitveien x 420, belyst krysningspunkt og etablert fortau som landingsplass
- Fv. 4106 Omlandsveien, etablert fire humper
- Fv. 43 Biland, koblet sammen fortau og holdeplass
- Fv. 3975 Lunde skole, 40 km/t forbi skolen, samt opphøyd gangfelt
- Fv. 405 Mosby skole, 40 km/t samt oppgradering av krysningspunkt
- Fv. 453 Småslettene (Brattvoll), etablert tilrettelagt skulder
- Fv. 461 Brennåsen, etablert landingsplass ved krysningspunkt
- Fv. 43 Kvås skole, etablert tre humper
- Fv. 42 Tonstad (Politistasjonen), oppgradert krysningspunkt
- Fv. 405 Venneslavegen (Vikeland), oppgradert to krysningspunkt
- Fv. 482 Torridalsvegen, utbedret fortau (samarbeidsprosjekt med Kristiansand kommune)

Belysning, Midler til trygg skoleveg:

- Fv. 3900 Støleveien, vegetasjonsrydding og bytting av armaturer
- Fv. 3902 Kongshavnveien, vegetasjonsrydding og bytting av armaturer
- Fv. 453 Småslettene/Brattvoll, byttet seks armaturer
- Fv. 453 Småslettene/Brattvoll, etablert intensivbelysning
- Fv. 3968 Årosveien ved Grønngjelet, etablert intensivbelysning
- Fv. 3920 x 405 Drivenesveien, etablert intensivbelysning
- Fv. 405 Venneslaveien (Vikeland), etablert intensivbelysning

Sykkel i sentrum

- Fv. 4146 reasfaltering GS, 420 meter
- Fv. 4152 reasfaltering GS 310 meter
- Fv. 418 rekkverk, fjerning av trær og reasfaltering GS 250 meter

- Fv. 4188 sikring av rekkverk på bru
- Fv. 42 reasfaltering GS Eiken
- Fv. 43 rydding av trær for sikt, Lyngdal
- Fv. 403 reasfaltering GS 1100 meter
- Fv. 4078 reasfaltering GS 100 meter
- Fv. 450 asfaltering mellom veg og GS for å hindre sand på GS-veg
- Fv. 42 asfaltering GS 200 meter Tonstad
- Fv. 411 utbedring av GS-veg med nytt rekkverk, vegetasjonsfjerning og fjerning av farlige objekter på Dypvåg
- Fv. 4030 reasfaltering, etablering av kummer, gjerder og murer i Åseral
- Fv. 3668 reasfaltering og kantsteinsutbedring av GS på Turveien

7.2.2.2 Tiltak på fylkesveg

Alle tall i 1 000 kroner

Prosjekt	Ramme	Regnsk ap 2022	Reguler t budsjet t 2022	Avvik 2022
18413 - Damanlegg Kristiansand planlegging	19 500	49	950	901
18541 - Bussanlegg Doneheia *	5 000	826	2 113	1 287
18549 - Bussanlegg Moland park Arendal – Oppgradering	-	49	0	-49
184422 - Fv.421 Fiane-Nygård, NV avtale	35 000	7 031	9 401	2 370
184387 - Fv 460 Valand bru mot Konsmo, utbedring	4 000	20	0	-20
184389 - Kryssutbedring Tangvall Fv.456 x Fv.3975	9 250	132	0	-132
184011 - Handlingsprogram Agder fylke	-	0	-5 981	-5 981
184316 - Fv.3994 Bankebrua		0	3 199	3 199
184333 - ATP tiltak vest	-	3	0	-3
184388 - Kollektivtiltak Tangvall, Søgne (ATP)	10 000	411	0	-411
184317 - Fv.456 Hølleveien, GS-veg	31 000	19 215	19 769	554
184320 - Fv.42 Eiken feriesenter-Tveitosen GS-veg	29 000	763	2 982	2 219
184338 - Adkomstveg Mjåvann, NV	63 000	7 441	6 224	-1 217
18435 - Fv.419 og fv.469 Ferjeleier Hidra og Andabeløy	41 000	8 406	9 252	846
184360 - Fv.460/461 Rundkjøring Konsmo	13 766	1 431	0	-1 431
184370 - Fv.44 Skollabakken	22 000	640	10 000	9 360
184372 - Fv.460 Snik Rødberg, supplerende bergsikring	2 475	102	0	-102
184377 - Fv.42 Strekningsvis utbedring, vest for Rv.9	51 000	156	1 489	1 333
184378 - Fv.460 Njervesanden - Nedre Njerve, GS-veg	4 000	519	1 000	481
18443 - Fv.410 Ny veg til Arendal Havn Eydehavn	180 000	20 581	29 787	9 206
184454 - AFK veg felles avslutningsprosjekt	-	280	1 534	1 254
18446 - Fv.414 Fjellheim - Vegårhei kirke, GS-veg	8 000	11	0	-11
184465 - Fv.3820 Valle kyrkje, GS-veg	4 000	148	2 000	1 852
18447 - Fv.410 Grenstøl - Glastad	-	4 813	6 171	1 358
184474 - Fv.410 Barbu - Krøgenes, TS-tiltak	10 000	7	5 000	4 993

Prosjekt	Ramme	Regnsk ap 2022	Reguler t budsjet t 2022	Avvik 2022
184475 - Fv.3694 Sandåkerbrua til Fv.418, utbedring	3 500	1 281	3 500	2 219
184476 - Fv.3600 Fjæreveien, Kryssen - Egra GS-veg	4 000	34	1 000	966
184477 - Fv. 475 Neskilen – Heftingdalen	-	8 909	10 000	1 091
184478 - Fv. 3766 Frikstadveien Åkle i Iveland	4 200	1 270	0	-1 270
18448 - Fv.415 Simonstad-Selåsvatn	144 000	2 191	10 024	7 833
184350 - Fv.3908 Skudeviga - Kilura - Andåsveien, fortau	8 000	1 090	-64	-1 154
184351 - Fv.42 Skeie GS	4 000	2 661	1 659	-1 002
184410 - Fv.42 Blakstadheia - Blakstad bru, GS-veg	43 000	58 595	49 110	-9 485
184460 - Fv.3608/3610 Homborsund veien, GS-veg	4 000	1	4 000	3 999
184013 - Fv.Korona tiltakspakke 2, TS-tiltak	-	27 166	19 718	-7 448
184321 - Fv.230 Strømsviga GS-veg og utbedring		7	0	-7
Sum Infrastruktur/samferdsel	756 691	176 239	203 837	27 598

* Tallene er oppført ekskl. mva. (utleieobjekt)

Damanlegg - Kristiansand

Agder fylkeskommune er grunneier og ansvarlig for fire gamle steindammer i bymarka bak Sørlandet sykehus i Kristiansand. I 2020 startet planlegging av sikringstiltak som skulle gjøre dammene tryggere mot risiko for dambrudd. Basert på opprinnelige krav om sikring fra Norges Vassdrags og Energidirektorat (NVE), ble det laget en plan for dette og avsatt 19,5 mill. kroner i økonomiplan for 2022-2025. Planen ble lagt ut på høring, men ikke sluttbehandlet i NVE, fordi Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune startet en prosess med tanke på kommunal overtakelse. Bakgrunnen for dette var at kommunen eier tilstøtende areal oppstrøms, med to dammer. Sommeren 2022 fremmet imidlertid NVE nye krav om beredskap og krav om en ny vurdering med spørsmål om flere dammer burde nedlegges. Dette medfører at prosessen tar noe lengre tid.

Bussanlegg på Doneheia - Mandal

Agder fylkesting har tidligere vedtatt å legge til rette for en bred og rettferdig konkurranse blant tilbyderne av kollektivtjenester i Lindesnesregionen. Det ble derfor i fylkestinget i februar 2021 vedtatt å kjøpe tomt på 14,7 dekar på Jåbekk industriområde øst for Mandal. Tomten fremstår per i dag som grovplanert. Etter avtale med AKT og ny bussoperatør er arbeidet med prosjektering av infrastruktur og asfaltering satt på vent inntil ny operatør har besluttet hva de vil etablere av bygg på tomten. Som en mellomløsning benytter den nye operatøren Sørlandsrutas tidligere anlegg på Skinsnes i Mandal.

Vegprosjekter i Handlingsprogram for fylkesveg

Fv. 42 Blakstadheia – Blakstad bru, GS

Prosjektet er forsinket, både med åpning av fylkesveg for biltrafikk og ferdigstilling av prosjektet som helhet. Hovedårsak er utfordringer med fjell. Blant annet medførte en deformasjon i fjellsiden, uttak av ca. 6 000 m³ ekstra fjellmasser i juli, samt betydelig økning i sikringsarbeider. Det har vært betydelige kostnadsøkninger i prosjektet, som ferdigstilles våren 2023. Det er mottatt erstatningskrav fra Bane Nor

og Go-Ahead. Kravet er oversendt KLP forsikring.

Fv. 42 Eiken feriesenter – Tveitosen, GS-veg

Prosjektet ble åpnet juni 2021. Venter på dokumentasjon fra entreprenør.

Fv. 42 strekningsvis utbedring vest for rv. 9

Prosjektet omfatter strekningsvis og punktvis utbedring av fv. 42 mellom rv. 9 og Skeiekrysset, for å oppnå bedre fremkommelighet og trafiksikkerhet. I 2022 ble det utarbeidet en tiltaksliste som danner grunnlag for prosjektering av flere delstrekninger. Utbedring vil starte i 2023.

Fv. 44 Skollabakken

Skollabakken skal utbedres for å bedre trafiksikkerhet og fremkommelighet på strekningen. I 2022 har det pågått planlegging. Største utfordring er trafikkavvikling i anleggsperioden. Oppstart er utsatt til høsten 2023 på grunn av statusen fv. 44 har som beredskapsveg i forbindelse med forsterkningsarbeider på Titanias dam i Sokndal.

Fv. 410 Glastad – Grenstøl

Vegen er ferdig bygget og overtatt. Uenighet med entreprenør om sluttoppgjøret endte med rettsak. Hovedforhandlinger ble gjennomført ved Agder tingrett og avsluttet i desember 2022. Agder fylkeskommune fikk i all hovedsak tilslutning til sine anføringer i første rettsrunde. Entreprenør valgte å benytte sin ankemulighet, og dermed blir det en ny rettsrunde. Det er uklart når denne runden kommer opp. Vi må komme tilbake til når et endelig sluttoppgjør for tiltaket kan foreligge.

Fv. 415 Simonstad – Selåsvatn

Konkurransesgrunnlaget er på det nærmeste klart til utlysning. Grunnervervet er ferdig. Prosjektet lyses ut våren 2023, med mål om oppstart etter ferien 2023.

Fv. 456 Hølleveien, del 4 og 5

Prosjektet har bedret forholdene for gående og syklende, samt for kollektivtrafikken ved Nygård skole. Trafiksikkerheten er også styrket ved sanering av avkjørsler til private boliger. Prosjektet ble åpnet i desember 2022.

Fv. 460 Njervesanden – Nedre Njerne, GS-veg

Prosjektet omfatter prosjektering og bygging av ca. 300 meter GS-veg og fortau på Njerne i Lindesnes kommune. Det har pågått planarbeid og detaljprosjektering i 2022. Bygging planlegges i 2023.

Fv. 460 Rødberg – Snik, supplerende bergsikring

Supplerende bergsikring over GS-veg ble utført i 2021 og avsluttet i 2022.

Fv. 469 og fv. 419 ferjeleier Hidra og Andabeløy

Prosjektet som omfatter prosjektering og bygging av tre dykdalber på Kvellandstrand, Lauvnes og Abernes ble avsluttet og overtatt i desember 2021. I 2022 pågikk kompletterende arbeider, samt detaljprosjektering for oppgradering av alle fire ferjekaiene til det såkalte «fullalternativet». Arbeidet er utført, og klar til bygging dersom det blir bestemt gjennomført.

Fv. 3600 Kryssen – Egra, GS

Samarbeidsprosjekt med Grimstad kommune. Reguleringsplan er vedtatt. Avventer ressurser til prosjektering.

Fv. 3820 Valle kirke, fortau

Prosjektering og grunnnerverv pågår, med mål om byggestart høsten 2023.

Fv. 3994 Hogganvikveien

Heving av fylkesveg over et strekk på ca. 100 meter i flomutsatt område. Planlegging og prosjektering er ferdigstilt. Oppstart bygging er satt i bero i påvente av grunnnerverv, og at annet vegarbeid i området må ferdigstilles.

Fv. 4208 Bakke bru

Prosjektet omfatter restaurering av vernet bru i Flekkefjord kommune. Det skal lages plan for utbedring. Planlegging er så vidt startet opp i 2022. Gjennomføring forutsetter statlig medfinansiering.

Tiltakspakken for koronapandemien

Fv. 42 Skeie GS

Bygging av ca. 200 meter ny gang- og sykkelveg som forlenger eksisterende GS-veg fra nord og frem mot avkjøring til Slurpestøl industriområde ble ferdigstilt i august 2022.

Fv. 43 og fv. 4108 trafiksikkerhet i to krysningspunkt, Farsund

Trafiksikkerhetsutbedringer av to krysningspunkt på Vanse ble ferdigstilt og overtatt oktober 2021. Grøntarbeider ble utført våren 2022.

Fv. 416 Aklandsveien, fortau

Prosjektet ble i hovedsak ferdig vinteren 2022. Kun oppmerking og asfalletting gjenstår. Dette vil bli utført våren 2023.

Fv. 460 vegutbedring og lys i bussbu

Prosjektet omfatter vegutbedring på regulert vegstrekning på Valand i Audnedal, samt etablering av lys i ventebu for buss. Tiltakene ble prosjektert og gjennomført i 2022.

Fv. 465 Lunden, kollektivanlegg

Oppgradering av to busslommer, samt flytting av krysningspunkt for å bedre trafiksikkerheten. Området trafikkeres av elever fra Liknes barne- og ungdomsskole samt videregående skole. Prosjektet ble ferdigstilt sommeren 2022.

Fv. 477 Bryggegata i Mandal

Etablering av opphevet og tilrettelagt krysningspunkt i forlengelsen av Adolph Tidemanns bru i Mandal sentrum. Prosjektet ble ferdigstilt sommeren 2022.

Fv. 3454 Grønningsveien og fv. 351 sss-veien TS-tiltak

Asfaltarbeid ble utført 2021. TS-tiltak ferdigstilt i 2022.

Fv. 3716 Engenes – Åmfoss, GS

Prosjektet ble lyst ut og bygget høsten 2022. Det gjenstår kun mindre grøntarbeider.

Samfinansieres med Åmli kommune. Sluttoppgjør pågår.

Fv. 4204 Sira og fv. 44 Flekkefjord sentrum

Bygging av fortau på Sira og oppgradering av fortau og belysning i Flekkefjord sentrum. Ble gjennomført i 2022. Mindre sluttarbeider gjøres i 2023.

Alle vedtatte prosjekter i tiltakspakken for koronapandemien er nå enten under bygging eller ferdigstilt, med unntak av GS-veg langs fv. 3608 og 3610 Homborsundvegen og fv. 3908 Skudeviga – Kilura, fortau. De gjenstående tiltakene legges fra 2023 inn under rammen for Handlingsprogram for fylkesveg.

Prosjekter med statlig/privat/kommunal finansiering

Fv. 42 Gåseheller tunnelen

Tunnelen skal oppgraderes i henhold til tunnelsikkerhetsforskriften (TSFF). Prosjektet skal utvides til å omfatte rassikring av Valevika ved bygging av lengre tunnel. Det er i 2022 sett på ulike tunnelalternativer og planarbeidet har startet opp. Reguleringsarbeid vil pågå i 2023 med mål om vedtatt reguleringsplan innen utgangen av 2023. Samfinansieres med Sirdal kommune.

Fv. 405 Vennesla rundkjøring

Det er bygget rundkjøring i kryss mellom fv. 405 og Sentrumsvegen nord for Vennesla sentrum. Kommunale veger ble forlenget og koblet til rundkjøringen. Det er også bygget ny gang- og sykkelveg. Prosjektet åpnet i desember 2021, og sluttarbeidende ble ferdigstilt i 2022. Prosjektet er fullfinansiert av Vennesla kommune.

Fv. 410 ny veg til Arendal havn

Omfatter bygging av ny veg, med tilhørende langsført GS-veg og flere kryss, fra Neskilen til Eydehavn. Arbeidene startet i september 2022 og forventes ferdig høsten 2024. Samfinansieres med Arendal kommune.

Fv. 420 Dovre, rundkjøring

Bygging av ny rundkjøring. Prosjektet blir lyst ut vinteren 2023. Det finansieres av Lillesand kommune gjennom finansieringsordningen.

Fv. 421 Fiane – Nygård, GS og rundkjøring

Bygging av ny rundkjøring og GS-veg ble ferdigstilt våren 2022. Vi har mottatt tilskudd fra Nye Veier AS til prosjektet.

Fv. 460 x 461 rundkjøring Konsmo

Bygging av rundkjøring og GS-veger i Konsmo sentrum startet i november 2022 og ferdigstilles våren 2023. Finansieres av Lyngdal kommune gjennom finansieringsordningen, samt 2 mill. kroner fra Agder fylkeskommune.

Fv. 460 Udland – Remesvik

Kommunedelplan for ca. 8 km ny fylkesveg i jomfruelig terreng utarbeides. Vegen skal betjene næringsliv på Lindesneshalvøya. Planforslag med konsekvensutredning leveres Lindesnes kommune for behandling februar 2023. Kostnad for planarbeid er delt mellom kommunen og fylkeskommunen. Arbeid ut over kommunedelplan er ikke

finansiert.

Fv. 475 Neskilen – Heftingsdalen

Det jobbes med reguleringsplan for ca. 4 km ny fylkesveg i jomfruelig terreng, som skal betjene næringstrafikk mellom Eydehavn og planlagt batterifabrikk. Veggen planlegges uten parallelført GS-veg, for å redusere kostnader. Reguleringsplan med konsekvensutredning oversendes Arendal kommune for behandling våren 2023. Det er iverksatt detaljprosjektering for konstruksjoner. Veggen planlegges å stå ferdig tredje kvartal 2026. Arendal kommune har primæransvar for å sikre fullfinansiering av prosjektet.

Fv. 3608 og 3610 Homborsundsveien, GS

Grimstad kommune utarbeider reguleringsplan for GS-veg og kommunalt VA-anlegg. Agder fylkeskommune skal gjennomføre prosjektet, som finansieres av kommunen gjennom finansieringsordningen. Vi bidrar i tillegg med 10 mill. kroner fra tiltakspakken for koronapandemien. Prosjektering planlegges startet våren 2023.

Fv. 3908 Skudeviga – Kilura, fortau

Det skal bygges fortau mellom Skudeviga og Kilura. Reguleringsarbeid pågår for området Skudeviga - Andåsveien. Prosessen ble satt på vent i mars 2022 i påvente av ønske om annen løsning. Arbeidet ble startet opp igjen i desember 2022. Forslag til reguleringsplan legges frem til første gangs politiske behandling i mars 2023. Deler av detaljprosjektering til bygging er ferdigstilt som del av reguleringsplanarbeidet. Agder fylkeskommune har satt krav om 50 prosent medfinansiering fra ATP og kommunen for bygging av prosjektet.

Adkomstveg Mjåvann

Det er bygget ca. 2 kilometer ny fylkesveg, samt gang- og sykkelveg mellom ny E39 ved Grauthelleren og Mjåvann industriområde. Arbeidene utføres i regi av Nye Veier AS på vegne av Agder fylkeskommune, Kristiansand kommune og næringsaktører i Mjåvann industriområde.

Gjennomføringsavtaler, administrering

Gjennomføringsavtaler benyttes der eksterne aktører enten er pålagt utbygging gjennom rekkefølgekrav i reguleringsplaner, eller ønsker å bygge infrastruktur fylkeskommunen ikke har prioritert eller finansiert i eget handlingsprogram. Fylkeskommunen overtar og drifter anleggene etter ferdigstilling. Fylkeskommunen administrerer inngåelse av avtaler, ser til at anleggene blir bygd som avtalt, og overtar disse når de er ferdig. I 2022 har det vært arbeidet med følgende anlegg:

- Fv. 492 adkomstveg Mjåvann, Kristiansand kommune. Overtatt i 2022.
- Fv. 4238 Tronstadveien, fortau, Kristiansand kommune. Overtatt i 2022.
- Fv. 456 Øygårdsheia, GS-veg, Kristiansand kommune. Overtatt i 2022.
- Fv. 456 Kilenesheia, busslomme, Kristiansand kommune. Overtatt i 2022.
- Fv. 490 Østre Ringvei, GS-veg, Kristiansand kommune. Bygging pågår, ferdigstilles 2023.
- Fv. 455 Marnarkrysset, rundkjøring og park & ride, Lindesnes kommune. Bygging pågår, ferdigstilles 2023.
- Fv. 3952 Birkenesveien, fortau, Kristiansand kommune. Bygging pågår, ferdigstilles 2023.

- Fv. 3904 Holteveien, ny veg med GS-veg og rundkjøring, Kristiansand kommune. Bygging pågår, ferdigstilles 2023.
- Fv. 405 GS-veg ved Nor-kirken, Vennesla kommune. Bygging pågår, ferdigstilles 2023.
- Fv. 3922 Støleveien, grovsprengning for fremtidig GS-veg, Kristiansand kommune. Bygging pågår, ferdigstilles 2023.
- Fv. 401 x 494 Høvågveien – Dvergsnesveien, rundkjøring, Kristiansand kommune. Prosjektering pågår, oppstart 2023.
- Fv. 43 Skeime, fortau og busslomme, Farsund kommune. Prosjektering pågår, oppstart 2023.
- Fv. 3994 Hogganvikveien, GS-veg, Lindesnes kommune. Prosjektering pågår, oppstart 2023.
- Fv. 472 GS veg Myrveien, Lyngdal kommune. Overtatt 2022.
- Fv. 43 GS veg Kvås, Lyngdal kommune. Ferdig, overtas i 2023.
- Fv. 3494 Holmen, Kilsund. Avkjørsel til boligkompleks, samt rydde opp i avkjørsler til bensinstasjon.
- Fv. 3542 Agderparken nord – Bråstadlina. Fjernet 400m gammel veg og bygget ny fylkesveg med GS.
- Fv. 3622 Morholtlien, Mollandsveien. Heving av veg på grunn av nytt kryss. Nye kantstopp og 120m fortau.
- Fv. 3640 Tønnevollskogen, Terje Løvaas vei. 250m GS med fortau, midtrekkverk og noe breddeutvidelse.
- Fv. 3730 Eivindstad kraftstasjon. Heving av Eivindstadveien grunnet heving av dam.
- Fv. 409 Shell på Tromøy, justere avkjørsel og etablere 80m fortau.
- Fv. 420 His brygge, justering av fylkesveg, nytt kryss og bussholdeplass, trafikkøy.
- Fv. 401 Indre Årsnes – Opseng. Fortau langs fylkesveg og siktsprengning.
- Fv. 420 Skuggevik gård, GS fra Sangereidåsen til Asko.

Når anleggene har blitt overtatt tilbyr fylkeskommunen utbyggere å inngå justeringsavtaler for tilbakeføring av mva. fra prosjektene.

7.2.2.3 Bompengeprosjekter

Alle tall i 1000 kroner

Prosjekt	Ramme	Regnskap 2022	Regulert budsjett 2022	Avvik 2022
Aust-Agder pakken				
184430 - Fv.420 Ågre bru-Tjore, GS-veg	14 300	617	818	201
Sum Aust-Agder pakken		618	818	200
Samferdselspakke 1 Kr. regionen				
184342 - Fv.456/457 Kjoskrysset		883	0	-883
184373 - Fv.456 Kjoskrysset, riving av hus		12	0	-12
Sum Samferdselspakke 1 Krs. regionen		895	0	-895

Prosjekt	Ramme	Regnskap 2022	Regulert budsjett 2022	Avvik 2022
Listerpakken				
184014 - Listerpakken		33	0	-33
184325 - Fv.480 Agnefestveien	13 000	883	0	-883
184354 - Fv.43 Viksvannet	34 000	851	612	-239
184380 - Støyskjerm Farsund sentrum		1 494	1 290	-204
Sum Listerpakken	47 000	3 261	1 902	-1 359
18434 - Fv.450 Kryss Sinnes samt GS-veg	65 300	17 085	16 270	-815

Aust-Agder pakken

Fv. 420 GS Ågre bru – Tjore

Nødvendige utredninger for ca. 850m ny gang- og sykkelveg er delvis gjennomført i 2022. Det tas sikte på å varsle oppstart på reguleringsarbeidet i 2023. Området har stedvis vanskelige grunnforhold med kvikkleire. Det vil bli gjennomført ny kostnadsberegning før utlysning. Alle prosjektkostnader skal dekkes av restmidler fra bom på E18 i Aust-Agder.

Samferdselspakke 1 for Kristiansandsregionen

Fv. 456 Kjoskrysset

Eksisterende T-kryss skal bygges om til rundkjøring, og det skal etableres fortau og sykkelekspressveg på ei bro over området. I 2022 har det vært arbeidet med utarbeidelse av konkurransegrunnlag for konsulentanskaffelse. Prosjektering forventes startet i første halvdel av 2023. Prosjektet finansieres med bompenger, og er per nå ikke fullfinansiert.

Listerpakken

Fv. 43 Viksvann, utbedring

Prosjektet er ett av to gjenstående prosjekter i «Listerpakken» og omfatter utbedring langs Viksvann på fv. 43 mellom Lyngdal og Farsund. Hovedutvalg for samferdsel vedtok i 2022 at det ikke skal tilrettelegges for fremtidig GS-veg på strekningen, og at det i stedet prioriteres å bedre vegstandarden over en lengre strekning. Reguleringsendring og detaljprosjektering har pågått i 2022. Det planlegges byggestart i 2023.

Fv. 480 Agnefestveien

Prosjektet er ett av to gjenstående prosjekter i «Listerpakken» og omfatter blant annet etablering av GS-veg på strekningen Agnefest - Svennevik. Det er avsatt om lag 13 mill. kroner til prosjektet i Listerpakken, med krav om tilsvarende midler fra kommunen. Øvrige kostnader til prosjektet må dekkes av kommunen. Det ses på alternativer til den regulerte løsningen, som kommunen mener det ikke er realistisk å få finansiert. I 2022 er det gjennomført en mulighetsstudier samt gjennomført kostnadsoverslag i samarbeid med Lyngdal kommune.

Sirdal - Gjesdal

Fv. 450 kryss Sinnes, samt GS-veg

Det er bygget rundkjøring i kryss mellom fv. 450 og 468, samt 920 meter gang- og sykkelveg langs fv. 450 opp mot Tjørhomfjellet, med utbedring av stigningsforhold i bakken opp fra krysset. Prosjektet var finansiert med bompenger, samt midler fra kommunen og fylkeskommunen.

Sluttarbeider er utført i 2022, sammen med en forlengelse av GS-veg ved rundkjøringen. Utvidelsen ble finansiert i samarbeid med Sirdal kommune.

7.3 Analyse av økonomisk status

Driftsregnskapet for Agder fylkeskommune for 2022 viser som tidligere omtalt et regnskapsmessig mindreforbruk på 193,7 mill. kroner, som etter reglene i kommunelov er avsatt til disposisjonsfond. Netto driftsresultat er på 318,7 mill. kroner. Investeringsregnskapet er gjort opp i balanse.

Finansielle nøkkeltall

Ved behandling av økonomiplan for 2022-2025 og budsjett 2022 vedtok fylkestinget finansielle måltall for Agder fylkeskommune. Følgende måltall ble vedtatt:

- netto driftsresultat, 4 prosent
- disposisjonsfond, 5-8 prosent
- gjeldsgrad, 75 prosent

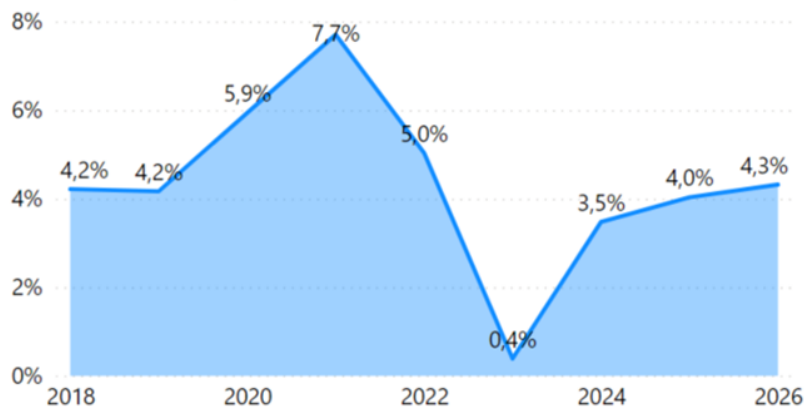
Hovedpoenget med finansielle måltall og økonomisk strategi er å sikre god økonomisk handleevne på lang sikt, samt ivareta de løpende økonomiske forpliktelser. Det er valgt ut tre nøkkeltall som indikatorer for dette.

For nøkkeltallene i dette kapitlet er det brukt regnskapstall fra de to gamle fylkeskommunene for 2018 til 2019. For 2020 til 2022 er det brukt regnskapstall fra Agder fylkeskommune. For 2023-2026 er det vedtatt økonomiplan som brukes.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser driftsoverskuddet etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva fylkeskommunen sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Agder fylkeskommune har et positivt netto driftsresultat på 318,7 mill. kroner, og driftsinntekter på 6,3 mrd. kroner. Netto driftsresultat er fem prosent av driftsinntektene. Dette er litt mindre enn gjennomsnittet for landets fylkeskommuner. Teknisk beregningsutvalg (TBU) anbefaler at netto driftsresultat ligger på minst fire prosent.

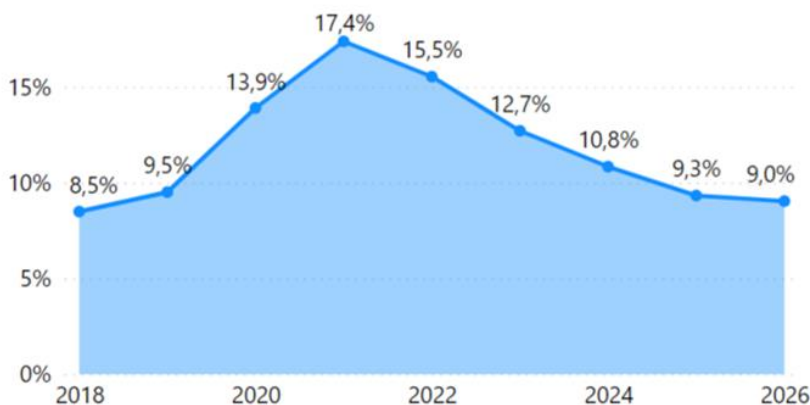
Av netto driftsresultat utgjør 124,2 mill. kroner midler som er avsatt til bundne fond. Korrigerer vi for dette forholdet er netto driftsresultat på 3,1 prosent.

Disposisjonsfond

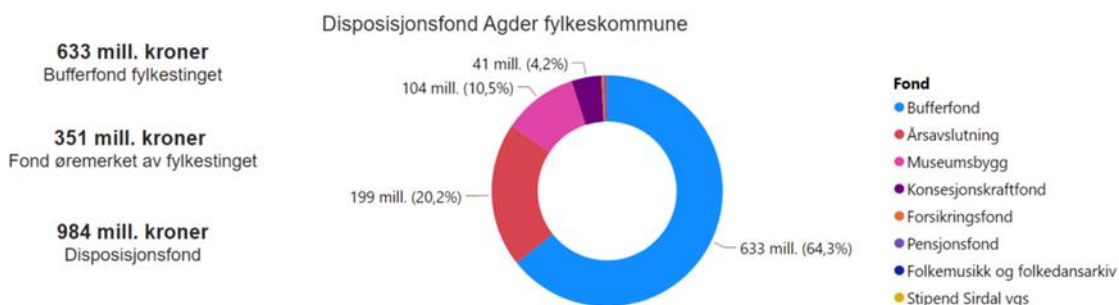
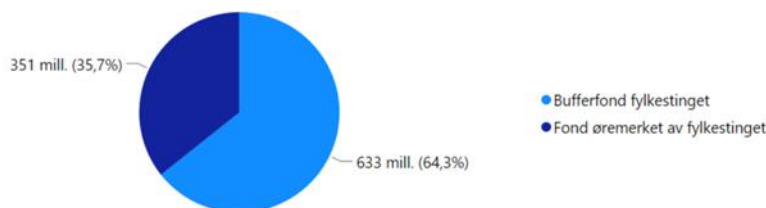
Agder fylkeskommune har flere disposisjonsfond. Noen av disse er å anse som «øremerkede» fond, mens det «frie» disposisjonsfondet fungerer som en bufferkonto for fylkestinget. I «øremerkede fond» inngår midler fylkestinget har disponert til ulike spesifikke formål. Det er lagt til grunn en strategi om at ledige midler til enhver tid skal avsettes til disposisjonsfond. Samlet har disposisjonsfond i løpet av 2022 blitt redusert med 46,9 mill. kroner. Årsavslutningsfond utgjør 198,7 mill. kroner, og vil bli tatt inn igjen i regnskap og budsjett for 2023.

Tabellen viser disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene.

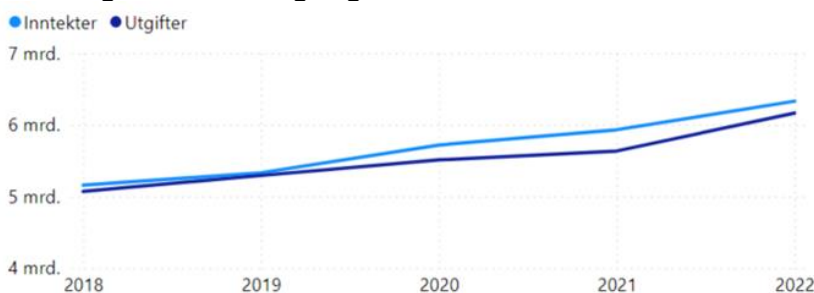
Bufferfond fylkestinget er ved årsavslutningen 632,9 mill. kroner. Det er i gjeldene økonomiplan planlagt å benytte 391,5 mill. kroner av disse midlene.

Fordeling av disposisjonsfond 31.12.2022

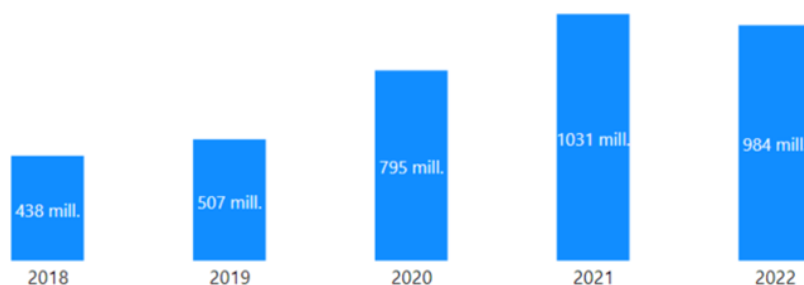

Grafen nedenfor viser utviklingen i inntekter og utgifter for perioden 2018 til 2022. Inntektene har vært høyere enn utgiftene i hele perioden, samtidig som disposisjonsfondet har vokst i same tidsperiode og skaper større handlingsrom.

Utvikling i inntekter og utgifter

Utvikling i disposisjonsfond

I denne oversikten er alle disposisjonsfondene tatt med, jf. omtale tidligere i dette kapittelet.

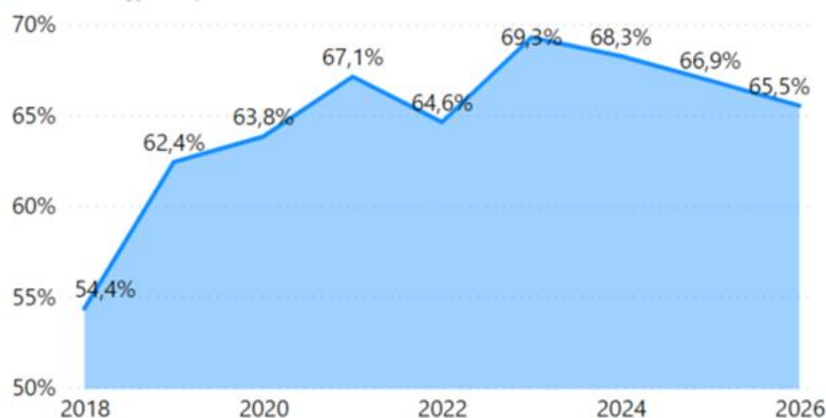
Gjeldsgrad

I 2022 er det brukt 524,3 mill. kroner i lån knyttet til investeringer. Låneopptaket er 94,3 mill. kroner lavere enn regulert budsjett, og skyldes forsinkelser og

periodiseringer i investeringsregnskapet. Det er betalt 194,5 mill. kroner i avdrag i løpet av 2022 ekskl. lån til videreutlån. Per 31.12.2022 er netto lånegjeld, korrigert for lån til videreutlån og finansieringsavtalene til kommuner, 4 090,8 mill. kroner. Ved utarbeidelsen av økonomiplan 2023-2026 var gjeldsgraden beregnet til 67,1 prosent for 2022. Gjennom 2022 har driftsinntektene blitt høyere enn budsjettert. Det påvirker gjeldsgraden slik at den blir lavere. Netto gjeldsgrad i prosent av driftsinntekter er 64,6 prosent ved utgangen av 2022. I grafen under har vi forutsatt at utsatt låneopptak i 2022 blir gjennomført i 2023 og ubrukte lånemidler er hensyntatt.

Gjeldsgraden er under fylkestingets vedtatte måltall på 75 prosent for årene 2022-2025 og vil gradvis reduseres ned til 65,5 prosent i år 2026. Vi vil ha oppmerksomhet rundt den økende gjelden ved utarbeidelse av økonomiplan for 2024- 2027 med tanke på å redusere gjeldsgraden.

Netto lånegjeld i prosent av driftsinntekter

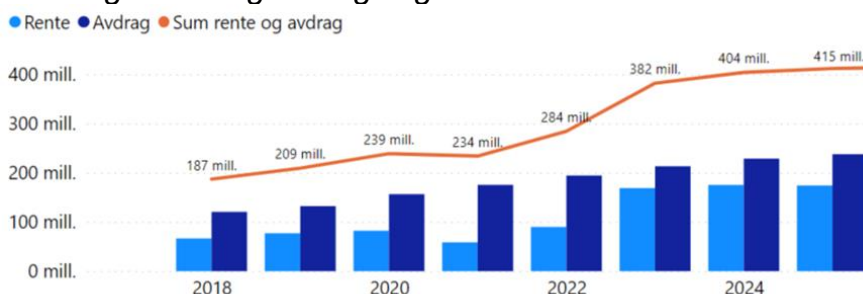

Utvikling i rente og avdragsutgifter

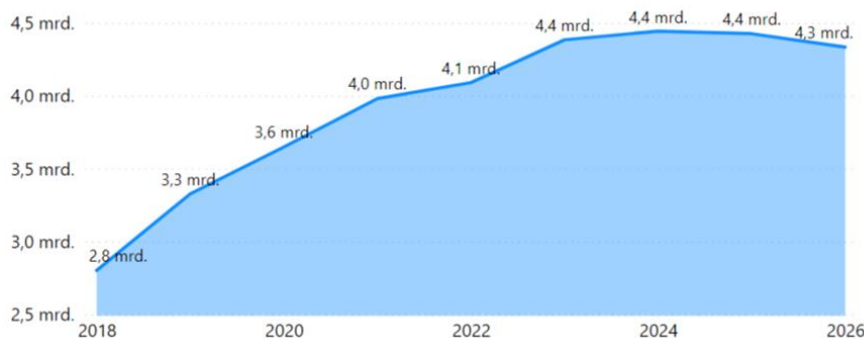
Fylkeskommunens handlefrihet påvirkes av størrelsen på gjelden ved at vi betaler renter og avdrag. Grafen under viser at avdragene og renteutgiftene i perioden fra 2018 til 2022 er økende og vil fortsette å øke frem til 2026. Renteutgiftene viser større svingninger. 4,5 prosent av brutto driftsinntekter går med til å dekke renter og avdrag i 2022. Andelen vil øke til 6,3 prosent i 2026. Tallene fremkommer ved å summer rente og avdragsutgiftene delt på brutto driftsinntekter.

Netto lånegjeld har fra 2018 til 2022 økt med 1 287,6 mill. kroner, som utgjør en prosentvis økning på 45,9 prosent. Basert på økonomiplan 2023-2026 vil utviklingen i netto lånegjeld nå toppen mellom 2024 og 2025. Fra 2025 vil lånegjelden gå ned.

Utvikling i rente og avdragsutgifter

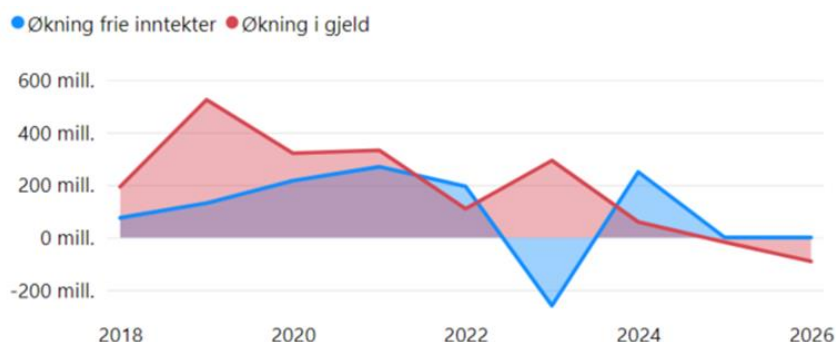

Utvikling i netto lånegjeld

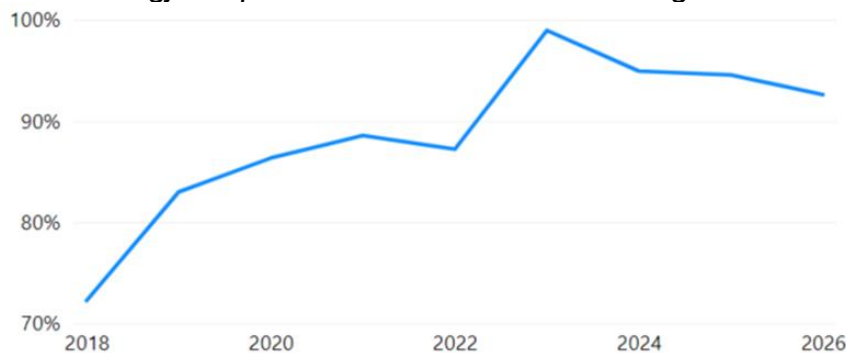
Økning i frie inntekter sammenlignet med økning i gjeld

Lånegjeld bør ikke vokse raskere enn inntektene over tid. Grafen under tar utgangspunkt i frie inntekter fra skatt og rammetilskudd. Det røde arealet er dominerende og skyldes at gjelden øker raskere enn inntektene. Det er først ved skjæringspunktet mellom den røde og blå linjen at gjeldsgraden begynner å flate ut. Fra 2024 til 2025 viser grafen at den blå linjen er større enn den røde, noe som er en positiv utvikling i forhold til det økonomiske handlingsrommet til fylkeskommunen. Det store utslaget i 2023 skyldes trekk i rammetilskudd i forbindelse med konsesjonskraft, samt at gjelden også øker.

Grafen under viser netto lånegjeld i prosent av inntekter fra skatt og rammetilskudd, Grafen viser at gjelden har vært økende over tid, men får ett retnings skift fra 2024.

Netto lånegjeld i prosent av inntekter fra skatt og rammetilskudd

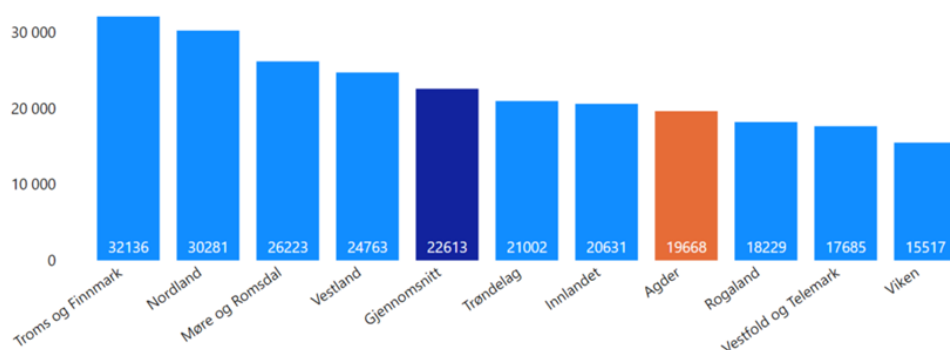

Sammenligninger med andre fylkeskommuner

Nøkkeltallene som er brukt i grafene er samlet inn av Nordland fylkeskommune og

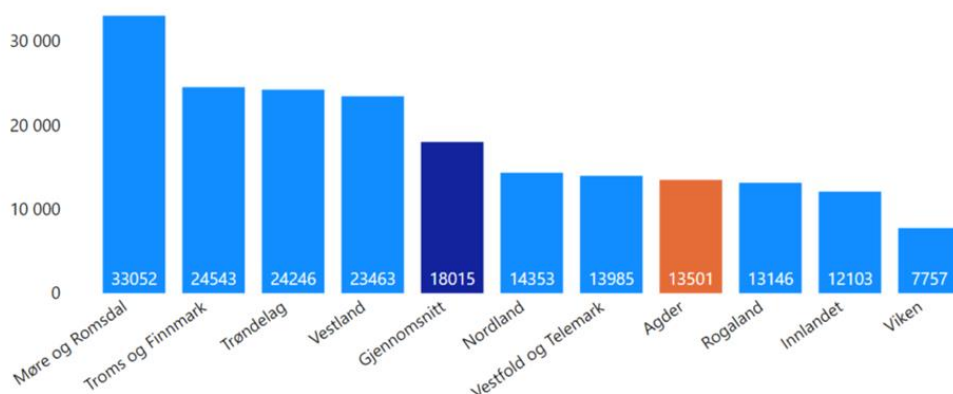
KS sin regnskapsundersøkelse for fylkeskommunene. Dataene kan være beheftet med usikkerhet og feilkilder som følge av ulik regnskapsføring. Tallene er basert på ti fylkeskommuner (ekskl. Oslo).

Driftsutgifter per innbygger

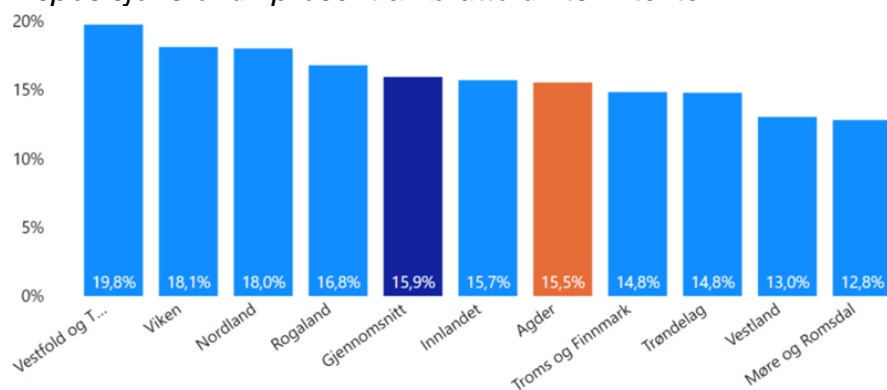
Driftsutgiftene per innbygger for Agder fylkeskommune er på 19 668 kroner i 2022. Landsgjennomsnittet er på 22 613 kroner. Økningen fra 2021 til 2022 er på 1 327 kroner for Agder fylkeskommune mens den er på 1 184 kroner for landsgjennomsnittet.

Netto gjeld per innbygger

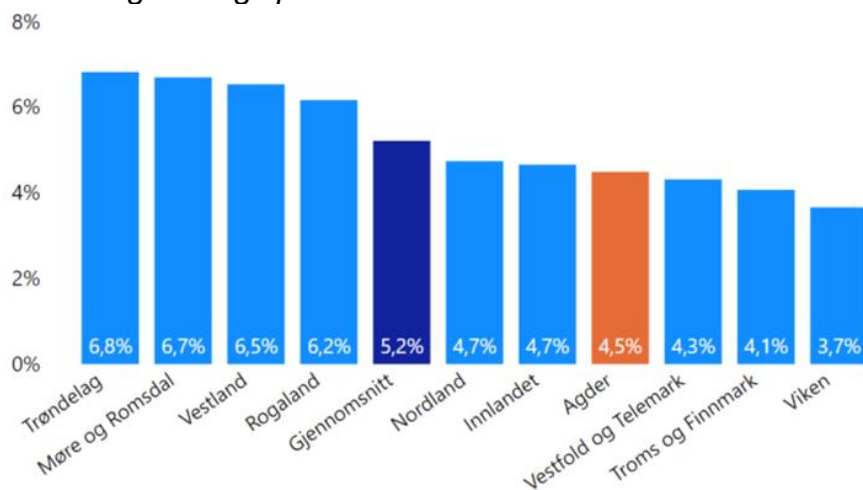
Gjeld per innbygger for Agder fylkeskommune er på 13 501 kroner i 2022. Landsgjennomsnittet er på 18 015 kroner. Økningen fra 2021 til 2022 er på 801 kroner for Agder fylkeskommune, mens den er på 979 kroner for landsgjennomsnittet.

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter

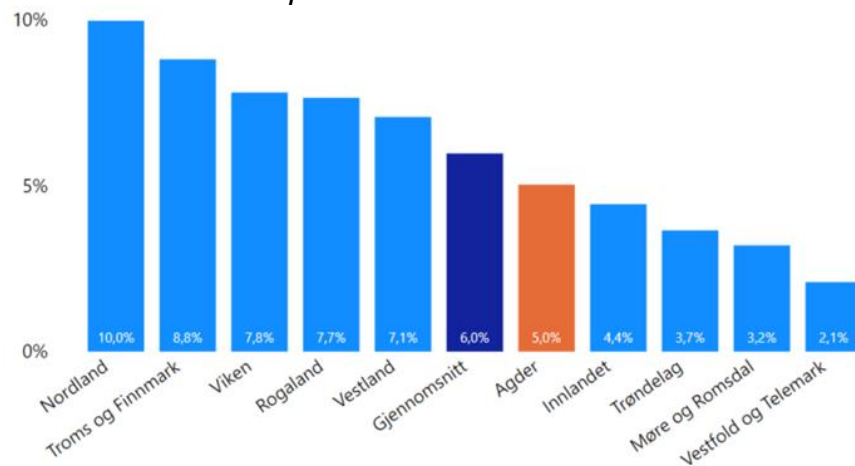
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter for Agder fylkeskommune er på 15,5 prosent i 2022. Landsgjennomsnittet er på 15,9 prosent.

Renter og avdrag i prosent av driftsinntekter

Agder fylkeskommune bruker 4,5 prosent av driftsinntektene til å betale avdrag og renter i 2022. Landsgjennomsnittet er på 5,2 prosent.

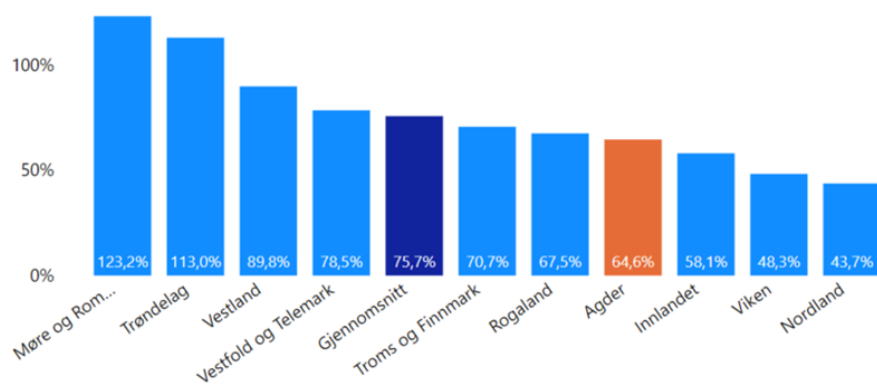
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

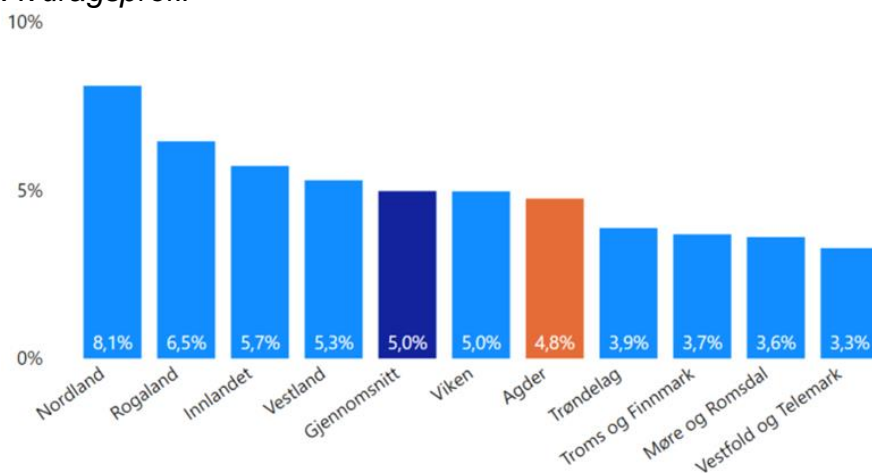
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter for Agder fylkeskommune er på fem prosent. Landsgjennomsnittet er på seks prosent.

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Netto gjeldsgraden for Agder fylkeskommune er på 64,6 prosent i 2022. Landsgjennomsnittet er på 75,7 prosent. Gjeldsgraden er beregnet ved å korrigere for lån til videreutlån og finansieringsavtaler til kommune.

Avdragsprofil

Avdragsprofil er avdrag delt på langsiktig gjeld. Grafen viser at Agder fylkeskommune betaler 4,8 prosent i avdrag av netto gjeld. Landsgjennomsnittet er på fem prosent.

Oppsummering sammenligning med andre fylkeskommuner

Grafene viser at Agder fylkeskommune ligger under eller tett på landsgjennomsnittet for samtlige parametere. Tallene gir et positivt bilde av økonomistyringen i fylkeskommunen. Vi må imidlertid være oppmerksom på at utgiftene til renter og avdrag vil stige i årene som kommer.

For nøkkeltallene i dette kapitlet er det brukt regnskapstall fra de to gamle fylkeskommunene fram til sammenslåingen i 2020. Det er brukt regnskapstall for Agder fylkeskommune perioden 2020-2022, og vedtatt økonomiplan for årene 2023-2026.

7.4 Balansen

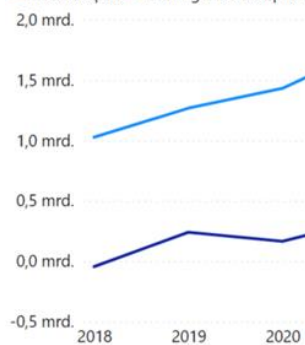
Det er brukt regnskapstall fra de to gamle fylkeskommunene for 2018 til 2019. For 2020 til 2022 er det brukt regnskapstall fra Agder fylkeskommune.

Tabellen som følger, viser hovedstørrelsene i balansen.

Balansen (beløp i mill. kroner)	2018	2019	2020	2021	2022
Anleggsmidler	11 803,0	12 236,3	12 878,7	12 856,4	13 535,8
- derav pensjonsmidler	3 239,9	3 509,9	3 576,1	3 087,0	3 124,8
Omløpsmidler	1 781,3	2 006,5	2 144,2	2 561,9	2 645,2
Sum eiendeler	13 584,3	14 242,8	15 022,9	15 418,3	16 181,0
Egenkapital	5 151,2	5 853,7	6 666,3	7 095,4	7 400,9
Langsiktig gjeld	7 678,6	7 649,6	7 644,2	7 554,7	7 896,4
- derav langsiktig lånegjeld	3 750,5	3 590,4	3 871,3	4 205,8	4 394,1
- derav pensjonsforpl. m/arb.g.avg.	3 928,1	4 059,2	3 772,9	3 348,9	3 502,3
Kortsiktig gjeld	754,5	739,5	712,4	768,2	883,6
Sum egenkapital og gjeld	13 584,3	14 242,8	15 022,9	15 418,3	16 181,0
Memoriakonto - ubrukte lånemidler	1,8	92,7	49,2	136,4	14,9

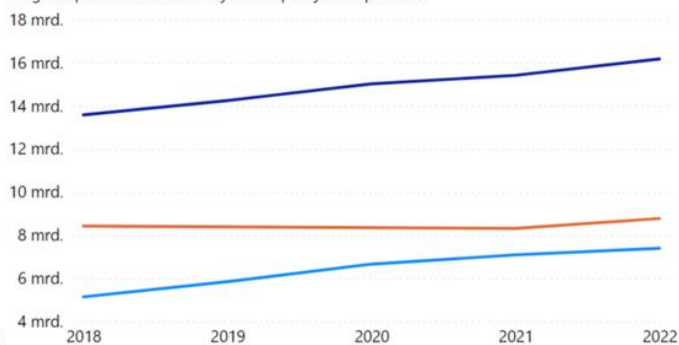
Arbeidskapital og endring arbeidskapital

Arbeidskapital Endring arbeidskapital

Utvikling i egenkapital, eiendeler og gjeld ink. pensjonsforpliktelser

Egenkapital Eiendeler Gjeld ink. pensjonsforpliktelser

Figuren til venstre viser utviklingen i arbeidskapitalen, som sier noe om i hvilken grad fylkeskommunen er i stand til å møte sine kortsiktige forpliktelser. Arbeidskapital er definert som forskjellen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Arbeidskapitalen er bedret i 2022, og var ved årsslutt 1 761,5 mill. kroner.

Figuren til høyre viser en positiv utvikling fra 2018 til 2022 for fylkeskommunens samlede eiendeler og egenkapitalen. Langsiktig gjeld med pensjonsforpliktelse viser en utflating i samme periode.

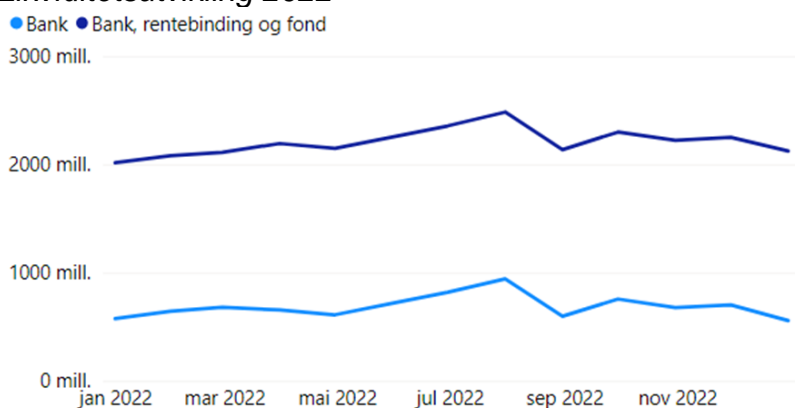
7.5 Finans

Likviditet

Likviditeten har i 2022 vært god. Det er alltid store utbetalinger i april og desember i driftsåret, og i 2022 har det vært god anledning til å håndtere dette. Samlet bankinnskudd var ved slutten av året 1 910,9 mill. kroner (ekskl. bundne bankinnskudd), hvor 1354,8 mill. kroner er plassert i bank med rentebinding på 31 dager.

Ved utgangen av 2022 var markedsverdiene på aksje- og obligasjonsfond på 211,8 mill. kroner.

Likviditetsutvikling 2022

Aktivforvaltning

Ved begynnelsen av 2022 hadde fylkeskommunen 219,4 mill. kroner plassert i rente- og aksjefond. Ved utgangen av 2022 var markedsverdiene på fondene 211,8 mill. kroner. Tabellen viser total markedsverdi fordelt innenfor hver aktiva klasse, og samlet oversikt av fond per område.

Det ble til sammen tapsført 7,6 mill. kroner i urealisert tap for 2022. Samlet ble avkastning på aksje- og rente porteføljen ble på -3,5 prosent for 2022.

Tabellen under viser avkastning per aktivaklasse sammenlignet med referanseindeks.

Fond	Benchmark	Resultat 2022	Resultat i %	Benchmark i %	Avvik
Aksjefond	MSCI ACMI (NOK)	-6 242,0	-11,3 %	-10,8 %	-0,5 %
Rentefond	ST4X/NOGOVD3	-385,3	-0,5 %	-1,9 %	1,4 %
Andre fond	ST4X/NOGOVD3	-976,4	-1,1 %	-1,9 %	0,9 %

Det er her brukt tidsvektet avkastning som gir en avkastning som er uavhengig av midler som er tilført eller trukket ut av porteføljen.

Årlig standardavvik basert på 24 måneders rullerende tidsperiode er 9,6 prosentpoeng for fylkeskommunens aksjefond og 11,2 prosentpoeng for MSCI All

Country Index NOK. Årlig standardavvik basert på 24 måneders rullerende tidsperiode er 1,3 prosentpoeng for fylkeskommunens rente- og andre fond, og 2,5 prosentpoeng for ST4X/NOGOVD3.

Den relative risikoen i forvaltningen av finansielle aktiva er angitt ved å beregne standardavviket til differansen mellom faktisk avkastning og strategiavkastningen over 24 måneder. Den økonomiske fortolkning er at vi med 2/3 sannsynlighet kan forvente at den årlige avkastningen for fylkeskommunens aksjefond vil ligge innenfor +/- 2,66 prosentpoeng i forhold til MSCI ACMI. Når det gjelder rente- og andre fond vil en forvente +/-1,8 prosentpoeng i forhold til ST4X/NOGOVD3 basert på 24 måneders rullerende tidsperiode.

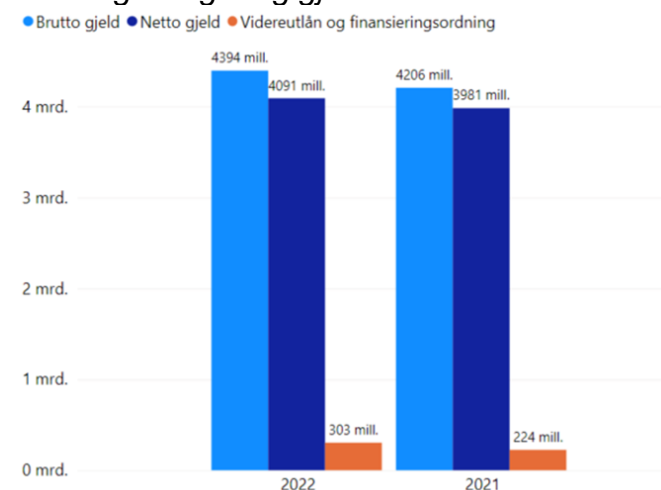
Finansmarkedet er svært urolig på grunn av den russiske invasjonen av Ukraina samt høy inflasjon. Dette har skapt usikkerhet i leveranse av råvarer og spesielt innenfor energi. Energi er jo som kjent innsatsfaktor til de fleste produktene som lages, denne ekstrakostnaden veltes deretter over på forbrukerne.

Det er denne prisøkningen som skaper frykt i finansmarkedet. Frykten for at sentralbankene verden over må heve styringsrenten eller juster opp rentebanen mer enn markedet har forventet. Styringsrenten er per 31.12. på 2,75 prosent og markedet forventer at Norges Bank vil heve styringsrenten til 3,5-3,75 prosent i løpet av 2023.

Gjeldsforvaltning

Gjeldsporteføljen består av 21 lån ekskl. lån til videreutlån og en rentebytteavtaler. Samlet gjeld er per 31.12.2022 på 4 394,1 mill. kroner, hvorav 303,3 mill. kroner gjelder videre utlån og finansieringsordningen for kommuner. Gjennomsnittlig vektet løpetid på lånene var 4,4 år ved årsskiftet og hadde rentebindingstid på 1,27 år. Det er gjennomført seks refinansieringer og to låneopptak i løpet av 2022. Gjennomsnittsrenten på gjeldsporteføljen har økt fra 1,47 prosent per 1.1.2022 til 3,1 prosent per 31.12.2022 for netto gjeld. Markedsrenten er beregnet til 3,95 prosent dersom gjelden ble tatt opp 31.12.2022 med tilnærmet samme fordeling. Differansen mellom markedsrenten og fylkeskommunenes rente på lån, knytter seg til renteterminer som reguleres i januar og at fylkeskommunen har sikret fastrenteavtaler på svært gunstig rente.

Utvikling i langsiktig gjeld

Det er i 2022 tatt opp 400 mill. kroner i nye lån i finansmarkedet. Låneopptaket inkluderer også lån på 100 mill. kroner gjennom finansieringsordningen. Ubrukte lånemidler utgjør 14,9 mill. kroner.

Ved utgangen av året var 34,7 prosent av fylkeskommunens brutto lån bundet opp i fastrenteavtaler med binding over ett år.

I løpet av 2023 vil tre lån tilsvarende 733,3 mill. kroner forfalle hvorav to av disse lånene på til sammen 730 mill. kroner må refinansieres. For å være sikret i forhold til refinansieringsrisiko, søkes det å spre låneporteføljen på ulike finansieringskilder, løpetid, beløp og forfall iht. til finansreglementet. Anbud på lån vil bli foretatt via Bergen Capital Management AS, som sikrer fylkeskommunen de beste markedsrentene. Refinansieringsrisikoen er preget av økning i inflasjonen, men det oppleves likevel ikke som vanskelig å refinansiere lånene. Det vises for øvrig til note seks, åtte og ni i årsregnskapet. Det er i 2022 betalt inn 194,5 mill. kroner i avdrag som er i henhold til budsjett.

Renteutgifter

Agder fylkeskommune hadde renteutgifter på til sammen 89,9 mill. kroner, noe som er 2,7 mill. kroner mer enn revidert budsjett og 12,7 mill. kroner mer enn opprinnelig budsjett.

Renteinntekter

Agder fylkeskommune hadde renteinntekter på til sammen 58,5 mill. kroner som er 1,2 mill. kroner mer enn revidert budsjett og 22,9 mill. kroner mer enn opprinnelig budsjett. Agder fylkeskommune har gjennom 2022 fremforhandlet gode innskuddsavtaler som har bidratt til å øke renteinntektene mer enn hva renteoppgangen skulle tilsi.

Renten på fylkeskommunens bankinnskudd er tilknyttet tre mnd. NIBOR med et fast tillegg som varierer med markedsrenten. Gjennomsnittrenten for fylkeskommunens bankinnskudd var i 2022 på 2,34 prosent og 2,5 prosent for binding med 31 dager.

Når det gjelder netto finansutgiftene så ble det et negativt avvik på 6,1 mill. kroner i forhold til regulert budsjett, og et positivt avvik på 0,6 mill. kroner i forhold til opprinnelig budsjett. Avviket kan knyttes til urealisert tap på aksjer- og rentefond.

Grønne lån

Agder er nå den første fylkeskommune i Norge og første i kommunal sektor siden 2015 som har notert et grønt obligasjonslån i verdipapirmarkedet notert på Oslo Børs. Dette ble markert på Oslo børs med bjelleseremoni.

Grønne obligasjoner bidrar til at kapitalen innrettes mot bærekraftige økonomiske aktiviteter og gir normalt en kostnadsbesparelse sammenlignet med vanlige lån. Grønne lån og obligasjoner gir også en økt og diversifisert tilgang på kapital for fylkeskommunen og kan benyttes for å sikre finansiering av grønne og klimavennlige bygg. Agder fylkeskommune har frem til nå en grønn obligasjon utestående:

Ticker	ISIN	Utestående beløp	Forfall
AGFY08 ESG	NO0012758442	324 000 000	23.02 .2026

Obligasjon	Beskrivelse	Beskrivelse av prosjekt	Utslippsreduksjon
Eilert Sundt vgs	Obligasjonen er i tråd med Green Bond Principles (GBP), ICMA's retningslinjer for grønne obligasjoner og ansees å oppfylle Climate Bond Initiative (CBI) sektorkriterier. Baseres på rammeverk utarbeidet i 2022 av BCM og SPO av Multiconsult.	Klimavennlige bygg ved rehabilitering og nybygg integrert i gammelt bysentrum. Byggene er energieffektivt og består av klimaforbedret materialbruk.	Basert på Multiconsult sin utslippsestimat inkludert i annenparts vurderingen (SPO), er årlig unngått utslipp estimert til 34 tonn CO2. Det er ikke oppstått vesentlige endringer etter ferdigstilt prosjekt, så dette estimatet er fremdeles gjeldende.

Stresstest

I henhold til finansreglementet er det også foretatt en enkel beregning av renterisikoen for likviditet og gjeld sett i sammenheng.

Klasse	Balanse i %	Balanse i mill. kroner	Endrings parameter	Durasjon	Beregnet tap i mill. kroner
Netto gjeld med flytende rente	66,0 %	2 700,8	-2 %		-54,0
Netto gjeld med fast rente	34,0 %	1 390,0			
Sum netto gjeld	100,0 %	4 090,8			
Bankinnskudd		1 910,9	2 %		38,2
Sum bankinnskudd		1 910,9			-15,8
Andre fond	39,8 %	84,3	-2 %	1	-1,7
Obligasjoner	35,6 %	75,4	-2 %	3	-4,5
Aksjefond	24,6 %	52,1	-30 %		-15,6
Sum langsiktige midler	100,0 %	211,8			-21,8
Sum tap					-37,6

Stresstesten tar for seg et scenario, i form av at renten stiger samtidig som aksjekursene faller. Effekten av en renteøkning på to prosent vil utgjøre en merkostnad på 54 mill. kroner for gjeld med flytende rente. En renteøkning på to prosent vil føre til økte inntekter på bankinnskudd med 38,2 mill. kroner. Nettoeffekt av en renteøkning på to prosent vil dermed være en utgift på 15,8 mill. kroner. Dersom scenariet inntreffer vil resultatet på de langsiktige finansielle aktivaene være et tap på 21,8 mill. kroner. Når hele porteføljen ses under ett gir scenarioet et urealisert tap på 37,6 mill. kroner.

Vi har bygget opp et bufferfond som er på 632,9 mill. kroner per 31. desember 2022. Risikoen er beregnet som lav da et urealisert tap kan dekkes av fondet og ikke vil påvirke driften.

8 Analyse og plan

8.1 Innledning

I samarbeid med resten av organisasjonen og eksterne partnere bidrar analyseavdelingen til at Agder har best mulig kunnskapsgrunnlag for beslutninger og planer relatert til samfunnsutviklingen. Hovedaktiviteter i avdelingen handler om bruk av geografiske informasjonssystem, statistikk- og analysearbeid og formidling og tilgjengeliggjøring av kunnskap.

Planavdelingen bidrar i samarbeid med kommuner, stat, næringsliv og organisasjoner til utvikling av regionale planer. Disse er sentrale verktøy for utvikling av regionen. Planene er resultat av brede medvirkningsprosesser, er politisk vedtatt og gir en retning for samfunnsutviklingen. Planavdelingen har også stor aktivitet knyttet til kommunale planer, reguleringsplaner, planfaglig veiledning og mulighetsstudier.

8.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
20 Analyse og plan	21 565	21 973	21 446	-119
200001 Analyse og plan	1 744	1 673	1 717	-27
200100 Analyse	8 009	8 590	8 445	436
200200 Plan	11 812	11 710	11 284	-528

Analyse og plan er totalt sett nesten i balanse i forhold til budsjettet. Det er satt av 1 mill. kroner til stedsutviklingsprosjekter i kommunene i 2022. Prosjektene skal ferdigstilles i 2023 og derfor overføres pengene til 2023. Pengene utbetales etter at prosjektene er ferdigstilt. Planavdelingen har brukt mindre penger til utarbeidelse av regionale planer enn forutsatt. Merforbruket i analyseavdelingen skyldes i hovedsak høyere utgifter til lisenser enn forutsatt.

8.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,5 %	0,4 %	1,6 %
Langtid	0,0 %	1,6 %	1,1 %
Sum fravær	0,5 %	2,0 %	2,7 %

Sykefraværet er noe høyere enn i 2021, men er fortsatt lavt.

8.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Analyseavdelingen er involvert i svært mange ulike initiativ innenfor forskjellige

fagområder. For 2022 gjelder dette blant annet:

Analyseavdelingen leder arbeidet med nettverk for analyse i #vårtagder-paraplyen, og i 2022 besluttet nettverket innretningen av agdertall.no, som vil bli den nye, felles kunnskapsportalen for Agder. Avdelingen gjennomførte i 2022 en undersøkelse av statistikk- og analysebehov blant aktører for å avdekke viktige arbeidsområder i nettverket og for å prioritere innhold til agdertall.no. Ny kunnskapsportal vil bli lansert i 2023.

Agder har utviklet metode for utarbeiding av arealregnskap, og som første fylke i Norge ferdigstilt første generasjons arealregnskap for alle kommuner. Avdelingen deltar i videre nasjonalt samarbeid om areal- og naturregnskap. Arealregnskapet gir en statusoversikt over arealressurser, arealplaner og bebyggd og opparbeidet areal, og vil over tid gi informasjon om utviklingstrekk. Analyse og plan vil gjennom dette også tilby kommunene bistand til bruk av arealregnskap som verktøy i forbindelse med blant annet rullering av kommuneplaner.

Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført i 2022 for 3. gang i Agder. Undersøkelsen er et samarbeid mellom kommuner/fylkeskommuner, KoRus og NOVA ved OsloMet, og finansieres av Helsedirektoratet. Analyseavdelingens videre arbeid med denne, herunder oppfølging overfor videregående skoler, formidling og arbeid med beskyttelsesfaktorer fortsetter inn i 2023.

Fylkeshelseundersøkelse (FHUS) skal gjennomføres i 2023. Dette er en stor undersøkelse i regi av FHI, hvor fylkeskommunen er en sentral samarbeidspart og medfinansierer. Analyseavdelingen har ansvar for arbeid med å forberede undersøkelsen, ved å opprette regional ressursgruppe mv. Arbeidet ble påbegynt i 2022, men vil pågå utover 2023 og 2024.

Avdelingen har deltatt i arbeidet med nasjonal fellesanskaffelse av GIS-system for alle fylkeskommunene. Dette har vært en svært omfattende prosess som ikke ble landet før i desember. Fra og med 2023 vil VIGO være avtalepart for ny GIS-avtale. Øvrige pågående driftsaktiviteter gjelder blant annet:

- avdelingen utvikler og drifter en rekke både interne og eksterne kartløsninger
- løpende gjennomføring av analyser og etablering av kartløsninger og samhandlingsplattformer knyttet til andre avdelingens behov, regionale planer mv..
- utvikling av dataplattform i samarbeid med IKT Agder
- innholdsutvikling kunnskapsportal, og forberedelse av kunnskapsgrunnlag til regional planstrategi
- løpende leveranser og formidling, både internt, til kommuner og for andre samarbeidsparter

Avdelingen deltar ellers i:

- styret for Panda pluss (fylkeskommunenes statistikknettverk)
- styret for ReGis (fylkeskommunenes GIS-nettverk)
- prosjekt kompetansepilot Agder
- prosjektgruppe for tilbudsstruktur
- prosjektgruppe for skolestruktur

- ressursgruppe levekår
- Norge digitalt (temadata)
- grønnstrukturprosjekt (nasjonalt prosjekt ledet av NIBIO)
- helsenettverk
- levekårsteamet
- arbeid med Heiplanen
- prosjektgrupper mm. knyttet til regionale planer under utarbeidelse
- prosjekt kompetanseløft for samfunnsplanlegging
- koordinator for arbeidsgruppe analyse i prosjekt for innføring av Framsikt

Planavdelingen arbeider med revisjon av to regionale planer. Den ene er Regional plan for bolig, areal og transport i kristiansandsregionen 2023–2050 som vil erstatte Regional plan for Kristiansandsregionen og utvides til å også inkludere Lindesnes kommune. Den andre er Regional plan for senterstruktur og handel i Agder. Den vil erstatte Fylkesdelplan for senterstruktur og lokalisering av handel og tjenester i Vest-Agder (2003), og Regional plan for senterstruktur og handel i Aust-Agder (2015). Begge planene ble lagt ut på offentlig høring 16. desember 2022.

Også for 2022 ble det bevilget 1 mill. kroner til mulighetsstudier innen stedsutvikling i kommunene. Det var stor søknad fra kommunene til midler innen stedsutvikling, og åtte kommuner fikk innvilget sine søknader. Prosjektene er i god gang og skal avsluttes i 2023.

Kompetanseløft for samfunnsplanlegging er videreført i 2022. Bakgrunnen for prosjektet er at mindre kommuner ønsker bedre oppfølging og veiledning fra fylkeskommunen ved revidering av kommuneplanens samfunnsdel. Kommunene Iveland, Hægebostad og Bykle deltar i prosjektet. Det har vært relativt stor aktivitet i 2022 med temamøter om arealstrategier og bærekraftsmål, halvdagsseminar om medvirkning og politisk involvering, møter i kommunene, innlegg i formannskap og kommunestyre samt planlegging av samling for kommunestyre sammen med distriktssenteret. Vi får gode tilbakemeldinger om at dette er nyttig.

Det er stor aktivitet i kommunene og planavdelingen svarte ut ca. 450 kommunale plansaker i 2022. Fylkeskommunen gikk til innsigelse i 13 reguleringsplaner i 2022 mot åtte i 2021. Planfaglig veiledning er viktig for mange kommuner og gjennom planfaglig nettverk gjennomførte vi i 2022 tre samlinger sammen med Statsforvalteren: Bo, bomiljø og boligpolitikk, Ny vår for kommuneplanlegging og ROS med søkelys på kvikkleire og klimaforandringer. I tillegg gjennomførte fylkeskommunen et eget seminar for kommunene om arealregnskap.

8.4.1 Status tiltak

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
Byer, tettsteder og bygdesentre i Agder skal utvikles kompakt og ha god kvalitet. Steder skal utvikles med gode og inkluderende bomiljøer og møteplasser	Faglig bistand fra planavdelingen	Planavdelingen bistår med faglige og økonomiske ressurser til utarbeidelse av mulighetsstudier, byromsanalyser, grøntstrukturanalyser,	Dette er et kontinuerlig arbeid og del av både veiledningen og arbeidet med stedutvikling

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
		visualiseringer og faglige samlinger.	
Kommunene skal gjennomføre gode planprosesser, og sikre at kommuneplanen blir et tydelig styringsdokument for kommunen. Videreutvikling av fylkeskommunens arbeid innen planfaglig veiledning.	Pilotprosjekt; Kompetanseløft for samfunnsplanlegging	Fire kommuner deltar: Birkenes, Bykle, Evje og Iveland. I pilotprosjektet vil det bli gjennomført arbeidsverksteder der ulike aktuelle tema blir tatt opp. Tema velges sammen med kommunene.	Pilotprosjektet er godt i gang og vi får gode tilbakemeldinger fra deltakerne
Kvinnespranget	Agder fylkeskommune tilbyr å arrangere Kvinnespranget en gang i året i Lister, Setesdal og Østre Agder, i samarbeid med regionråd og lokale aktører.	Kvinnespranget er en erfaringsbasert, lokalt forankret inspirasjonssamling for å fremme likestilling.	Arbeidet er godt i gang. Flere vellykkede samlinger med mange deltakere er gjennomført
Næringsarealer	Utvikle portal for kartlegging og formidling av næringsarealer i Agder	Alle kommunene som ønsker det, kan være med. Regionrådene er aktive i utviklingen	Portalen er ferdig og i bruk. Vedlikehold foregår kontinuerlig
Kunnskapsportal	Utvikle statistikkbank og kartinnsynsløsninger	Kunnskapsportalen kan brukes av alle som ønsker det. Den inneholder relevant statistikk tilpasset Agder. Dette skal gjøre det lettere for brukere å finne relevant statistikk for eget bruk	Denne er utviklet og tilgjengelig. Analysenettverk er etablert med flere eksterne deltakere. Portalen er i kontinuerlig utvikling. Data blir oppdatert og brukergrensesnittet forenkles

9 Folkehelse

9.1 Innledning

Folkehelse er organisert som et eget område i Agder fylkeskommune. Det jobbes internt for å integrere folkehelseperspektivet i hele fylkeskommunens arbeid og tenke «helse i alt vi gjør». Eksternt samarbeider vi med kommuner og andre aktører om Agders utvikling på folkehelse- og levekårsfeltet. Vårt overordnede mål er å bedre folkehelsen med et særlig søkelys på å snu trenden med økende sosial ulikhet i helse. Det er fem rådgiverstillinger innenfor folkehelse; en av disse jobber i perioden august 2021 - august 2024 med en offentlig PhD ved UiA innenfor temaet kvinnehelse og sykemeldingsproblematikk.

Vårt område er "eier" av Levekårsteamet. Levekårsteamet er et internt, tverrfaglig og autonomt team bestående av seks rådgivere fra fire ulike avdelinger som skal bidra til å lede regionen inn i en ny måte å samarbeide på gjennom strukturene i #vårtagder. Levekårsteamet fungerer som sekretariat for Forum for Levekår, likestilling, inkludering og mangfold. Målet for teamet er å skape en felles forståelse internt og i regionen av hvordan vi kan redusere sosial ulikhet og hvordan levekårene kan bedres gjennom kunnskapsbasert tiltaks- og utviklingsarbeid. Systematisk bruk av

resultatene fra blant annet Ungdataundersøkelsene og Fylkeshelseundersøkelsene i regionen er økt. Teamet har ansvar for å gjennomføre, følge opp og formidle Ungdataundersøkelsen hvert tredje år i samarbeid med regionale aktører og videregående skoler. Ny undersøkelse ble gjennomført våren 2022 og i november var det en stor regional todagers-konferanse der hovedfunn ble presentert. I etterkant samarbeider teamet med alle Agders 25 kommuner og fylkets videregående skoler for å øke bruken av resultatene. Teamet har også bestilt en ny analyse for å se hvilke faktorer som beskytter ungdommene mot psykiske symptomer (beskyttelsesfaktoranalyse). Svarene er forventet i mai 2023.

Den offentlige tannhelsetjenesten ligger også under område for folkehelse og styres som en egen virksomhet. Omtale av tannhelsetjenestens virksomhet i 2022 finnes i kap. 16.

9.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
30 Folkehelse	9 309	10 753	10 262	953
300001 Folkehelse	1 796	1 673	1 717	-79
300100 Folkehelse	7 513	9 080	8 545	1 032

9.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	2,5 %	2,8 %	3,8 %
Langtid	8,5 %	9,2 %	7,8 %
Sum fravær	10,9 %	12,0 %	11,6 %

Oversikten over sykefravær inkluderer tannhelsetjenesten, hvor fraværet fortsatt er høyt. Se nærmere omtale under tannhelsetjenesten.

Som tidligere år er langtidsfraværet det høyeste. Det er en nedgang fra 2021 til 2022. Dette kan tilskrives en pandemi på retur, og vurderingen er slik at det bør være målsetting om ytterligere nedgang i 2023.

9.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Levekårsteamet har, i samarbeid med mange andre, bidratt til to samfunnsfora i 2022, i Arendal i mai og i Mandal i november. Ut fra dette pågår ulike nærmiljøtsatsinger preget av hva som passer inn i de ulike kommunenes pågående arbeid. Her bidrar vi inn i de ulike kommuneavtalene som fylkeskommunen inngår med hver enkelt Agder-kommune. Dette arbeidet slutføres vårhalvåret 2023 og deretter starter folkehelsearbeidet vi skal samarbeide om.

Ungdataundersøkelsen ble gjennomført januar-mars 2022. På ungdomsskoletrinnet deltok alle Agders 25 kommuner og oppnådde en svarprosent på 81, mens 18 kommuner deltok på ungdatabar junior (5.-7. trinn) med en svarprosent på 83. I 16 av Agders kommuner deltok våre videregående skoler og fikk en svarprosent på 68. Dette gir et veldig godt innblikk i barn og ungdoms liv på Agder. Et temaområde som er løftet opp i etterkant er lite søvn og samvariasjonen vi finner mellom lite søvn og psykiske symptomer og samvariasjon mellom fattigdom og lite søvn.

Vi bruker mye tid på å holde foredrag for kommunestyre, ledere, organisasjoner og møtearrangører som inviterer oss inn. Dette bidrar både til å synliggjøre fylkeskommunen og til å øke forståelsen om hva folkehelsearbeid handler om. Det er samfunnsutviklingen totalt sett som i hovedsak styrer hvordan folkehelsen utvikler seg. Målet er at flest mulig skal se og forstå at klimaendringene og tap av naturmangfold er blant vår tids største folkehelsestrusler, samtidig som vi må ha et sterkt fokus på nærmiljø og relasjoners store betydning.

9.4.1 Indikatorer

Mål	Indikator	Status 2021	Mål 2030	Kommentar
Det har skjedd betydelige forbedringer når det gjelder likestilling, inkludering, fysisk og psykisk helse.	Andel kariesfrie 5-åringer 2020	79%	Å være bedre enn landsgjennomsnittet. I 2021 var det 82%	
	Andel kariesfrie 12-åringer 2020	59%	Å være bedre enn landsgjennomsnittet. I 2021 var det 63%	
	Andel unge 20-29 år som mottar ytelse fra NAV	11,3% (fra 2019)	Å være bedre enn landsgjennomsnittet. I 2019 var det 8,1%	
	Bruk av sovemedisin og beroligende midler (antall brukere av legemidler pr 1000 innbyggere)	104	Å være bedre enn landsgjennomsnittet. I 2021 var det 88. Fylkene varierte i 2021 fra 80 til 104.	

10 Innovasjon og organisasjonsutvikling

10.1 Innledning

Vår oppgave er å bygge en organisasjon som løfter landsdelen. Innovasjon og organisasjonsutvikling skal utvikle Agder fylkeskommune i ønsket retning. Formålet er å sikre gode rammer og skape utviklingstrykk i hele organisasjonen, slik at våre medarbeidere kan bidra til å løfte Agder i tråd med ambisjonene for Regionplan Agder 2030.

Innovasjon og organisasjonsutvikling skal blant annet:

- bidra til at Agder fylkeskommune er en fremtidsrettet organisasjon som gir ansatte rom for mestring og utvikling, til det beste for regionen

- utvikle en lærings-, forbedrings- og innovasjonskultur
- sette organisasjonen i stand til å utøve styring, ledelse, kommunikasjon og god forvaltningskultur
- være en drivkraft i å skape og ta i bruk mangfold og samarbeid på tvers av tradisjonelle fagområder, arbeidsformer og samfunnsaktører
- bidra til at digitalisering gir en enklere hverdag for våre innbyggere, næringsliv og frivillig sektor gjennom bedre tjenester, mer effektiv ressursbruk og legge til rette for produktivitetsøkning
- digitalisering, prosess- og tjenesteutvikling der teknologi er en muliggjører, vil skje i tett samarbeid med IKT Agder IKS og VIGO IKS

Innovasjon og organisasjonsutvikling har tre prioriterte områder denne perioden:

- attraktiv arbeidsgiver
- tjenesteforbedring og opplæring
- slik jobber vi i Agder fylkeskommune

10.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
40 Innovasjon og organisasjonsutvikling	115 302	135 049	116 335	1 033
400001 Innovasjon og organisasjonsutvikling	28 559	32 254	32 291	3 732
400200 Dokumentsenter	14 058	14 341	14 367	309
400300 HR	43 330	55 027	39 605	-3 725
400301 Frikjøpte, tillitsvalgte mv.	8 645	10 209	8 564	-81
400400 Jus og informasjonsforvaltning	9 639	11 782	9 935	296
400500 Kommunikasjon	11 071	11 436	11 573	502

Innovasjon og organisasjonsutvikling har et mindreforbruk på i 1 mill. kroner i 2022. Mindreforbruket er i hovedsak knyttet til noe reduserte IKT-kostnader og lavere digitalt utviklingstrykk enn planlagt, samt enkelte vakante stillinger som ennå ikke er besatt.

10.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,6 %	1,1 %	2,7 %
Langtid	2,3 %	5,0 %	2,3 %
Sum fravær	3,0 %	6,1 %	5,0 %

Sykefravær

Gjennom etableringen av Agder fylkeskommune og koronasituasjonen er det rapportert om stort arbeidspress i hele organisasjonen, over en for lang tidsperiode.

Etter en lengre tid med ekstraordinært stort arbeidspress omtalte Agder fylkeskommune sommeren 2022 driften som normal. Til tross for dette var det i hele 2022 en slitasje på organisasjonen og medarbeiderne som preger sykefraværet. Det er derfor gledelig at fraværet i sum i direktørområdet går i riktig retning.

10.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Det pågår flere satsinger og utviklingsprosesser i området for å bygge én organisasjon som løfter landsdelen.

Kort status på noen utvalgte satsinger:

- Agder fylkeskommune er sertifisert i Likestilt arbeidsliv, og det arbeides godt innenfor alle de syv innsatsområdene. Eksempelvis kan universell utforming på nett og i dokumenter trekkes frem. Arbeidet innebar et viktig inkluderingsarbeid mot innbyggerne og har gitt verdifull kompetansebygging hos våre publisister.
- stor aktivitet i organisasjonsprosessene knyttet til Søgne videregående skole, fremtidens tannhelsetjeneste, Fagskolen i Agder og Fylkeshuset i Agder
- Felles kompetanseløft for å skape digital transformasjon. Over 300 toppledere på Agder, samtlige 26 ledergrupper i kommunal sektor, gjennomfører kompetanseprogrammet. Agder fylkeskommune ruller ut programmet til neste ledernivå med nesten 50 deltagere våren 2023.
- fremtidens arbeidsliv og arbeidsmiljø – vår nye arbeidshverdag etter pandemien, særlig fokus på kontormiksen bestående av hjemmearbeid, fjernarbeid og arbeidsstedet
- oppstart av en større opplærings-satsing på det administrative området startet høsten 2022 og vil pågå hele 2023
- arbeidet med å satse på informasjonssikkerhet innenfor skole, i samarbeid med Design og arkitektur Norge (DOGA) er i slutfasen
- flere organisasjonsutviklingsprosjekter har stort utviklingstrykk, eksempelvis nytt biblioteksystem, ny telefoniløsning, pilotprosjekt ombruk og prosjekt Bravo –samarbeidsmodell IKT-tjenesten i Agderskolen
- I slutten av mai 2022 gikk Skolenes Landsforbund, Norsk Lektorlag og Utdanningsforbundet til brudd med Kommunenes sentralforbund (KS). Agder fylkeskommune var i beredskap og avdeling for HR hadde forberedt seg godt i forhold til en mulig streik. Først 22. august ble Agder fylkeskommune rammet av streiken, hvor Utdanningsforbundet hadde uttak av medlemmer ved Arendal videregående skole. 44 lærere var totalt tatt ut i streik, noe som utgjorde 67 prosent av alle lærere ved skolen. 28 av disse var kontaktlærere. Samtlige 818 elever ved skolen var berørt av streiken. Sam Eyde videregående skole fikk streikeuttak fra 29. august og totalt 95 lærere, hvorav 54 kontaktlærere, ble tatt ut. 1 360 av 1 500 elever ble berørt av streiken som ble stoppet med tvungen lønnsnemnd 27. september 2022. Det var god dialog med organisasjonene i perioden streiken varte og det ble innvilget flere dispensasjonssøknader, slik at det ble gitt noe undervisning og sosiale tiltak til elevene.
- etablering av samarbeidsstruktur rundt VIGO IKS og ny deltagerstrategi til IKT Agder IKS
- Kontinuerlig arbeid med klart språk og innføring av den nye språkloven har

vært en viktig del av avdelingens aktivitet i 2022. Med 12 prosent nynorskandel blant nyhetssakene har Agder fylkeskommune hatt en forholdsmessighet mellom skriftspråkene i perioden. Arbeidet er en viktig del av universell utforming og å gjøre våre aktiviteter og prosesser tilgjengelig for ulike målgrupper.

10.4.1 Indikatorer

Gjennom prosessene med miljøfyrtårnsertifisering, prosjekt Likestilt arbeidsliv og klimabudsjett iverksetter Agder fylkeskommune som arbeidsgiver tiltak skal sikre god effekt på samfunnsoppdraget.

Mål	Indikator	Status 2022	Mål 2030	Kommentar
Stoppe klimaendringene	Redusere utslippene av klimagasser knyttet til drift av egen virksomhet med 63 % fra 2020 til 2030	På organisasjonsnivå økte klimagass utslippene i 2022 med 15 prosent i forhold til i 2020. Mens utslippene er redusert med 12 prosent i forhold til 2021	63 %	Arbeidet med å redusere klimagassutslippene i egen organisasjon går for sakte. Vi må iverksette tiltak som har god effekt og tiltak som i sum gir tilstrekkelig effekt
Stoppe klimaendringene	Tjenestereise fly og bil, redusert med 50 % fra 2009 (ref. år) til 1300 km/årsverk/år	1693 i 2022 mot 817 i 2021	1300	Tjenestereiser med fly og bil økt betraktelig i 2022, og vi ligger nå over målsettingen. Vi må vurdere å stramme inn retningslinjene for reise i 2023
Miljømål for helse	Sykefravær i Agder fylkeskommune og per avdeling og virksomhet per år	6,8 %	5,5 %	Sykefraværet er på ca. samme nivå som i 2021. Sykefraværet er for høyt, særlig i enkelte deler av organisasjonen. Sykefraværsoppfølging er høyt prioritert i organisasjonen
Heltidskultur	Andel heltidsansatte i Agder fylkeskommune og per avdeling og virksomhet per år			Agder fylkeskommune har 742 deltidsansatte (per 31.12.22). Dette er faste ansatte, faste ansatte i vikariat, vikarer, lærlinger og midlertidig ansatte, og utgjør 22,5 prosent av alle ansatte. Av disse er 532 kvinner. Det vil si at 71 prosent av ansatte i deltidsstillinger er kvinner. Se likestillingsredegjørelsen for ytterligere informasjon
Likestilling, inkludering og mangfold	Lønnskartlegging, uttak av			Det er 2907 faste ansatte i Agder fylkeskommune der 61% er kvinner.

Mål	Indikator	Status 2022	Mål 2030	Kommentar
	foreldrepermisjon og inkluderingsdugnaden			Kvinnene tjener i snitt 38 672,- mindre enn mennene. Gjennomsnittsalder er 48 år for kvinner og 49 år for menn. Se likestillingsredegjørelsen for ytterligere informasjon
Inn i arbeid	Antall lærlinger, traineer, praksisplasser og sommerjobber i egen organisasjonen per år	74 lærlinger og 12 sommerjobber	120 lærlinger, fem traineer, 10 praksisplasser og 50 sommerjobber	I 2022 etablerte vi en satsing på sosial bærekraft og ansatte en dedikert ressurs på dette arbeidet, effekten er forventet i 2023

10.4.2 Status tiltak

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
Stoppe klimaendringene	Klimavennlige arbeidsreiser, til og fra jobb	Se klimabudsjett tiltak #13	Andelen som reiser til og fra arbeid til fots, sykkel eller kollektivt er gått ned fra 40 % i 2020 til 32 % i 2022. Vi har derfor iverksatt flere tiltak for å endre trenden, blant annet retningslinjer for parkering
Stoppe klimaendringene	Klimavennlige tjenestereiser på veg	Se klimabudsjett tiltak #14	Vi skifter ut flere og flere av fylkeskommunens biler til utslippsfrie kjøretøy, og tilbyr en god flåte av elbiler og elsykler til klimavennlig reise på vei. Retningslinjene for reise er også tydelig på klimavennlig reiser
Stoppe klimaendringene	Færre tjenestereiser med fly	Se klimabudsjett tiltak #26	Klimagassutslippene i tilknytning til tjenestereiser med fly økte fra 2021 til 2022. Det vurderes fortløpende innstramminger i retningslinjene for reise.
Stoppe klimaendringene	Klimavennlig digitale arbeidsprosesser	Se klimabudsjett tiltak #20	Kontinuerlig arbeid med å redusere klimaavtrykket gjennom digitale arbeidsprosesser. Særlig fokus på lagring og sletting, samt behovet for utskrift
Miljømål for helse	Redusere sykefraværet i Agder fylkeskommune	Detaljerer gjennom sertifiseringsprosessen likestilt arbeidsliv	Sykefraværsoppfølging er høyt prioritert i organisasjonen.
Heltidskultur	Redusere andel deltidsansatte	Detaljerer gjennom sertifiseringsprosessen likestilt arbeidsliv	Se utfyllende beskrivelse i likestillingsredegjørelsen

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
Heltidskultur	Systematisk satsing på flere egder i arbeid (Tiltak 2.2.3 fra handlingsprogrammet)	Felles satsing på heltidskultur, blant annet gjennom læringsnettverket "Nytt blikk" og heltid som norm når stillinger utlyses	Se utfyllende beskrivelse i likestillingsredegjørelsen
Likestilling, inkludering og mangfold	Lønnskartlegging, uttak av foreldrepermisjon og inkluderingsdugnaden	Detaljeres gjennom sertifiseringsprosessen likestilt arbeidsliv	Se utfyllende beskrivelse i likestillingsredegjørelsen
Inn i arbeid	Tilgjengeliggjøre organisasjonen	Det er satt av ressurser til en satsing på lærlinger, traineer, praksisplasser og sommerjobber	I 2022 ansatte vi en dedikert ressurs til sosial bærekraft og fokus på å gi flere muligheten til å få arbeidserfaring i Agder fylkeskommune
Likestilling, inkludering og mangfold	Systematisk satsing på flere egder i arbeid (Tiltak 2.2.4 fra handlingsprogrammet)	Følge opp målsetting om at 5 % av ansettelser skal være mennesker med nedsatt arbeidsevne eller hull i CV	I 2022 ansatte vi en dedikert ressurs til sosial bærekraft og fokus på å gi flere muligheten til å få arbeidserfaring i Agder fylkeskommune
Samhandling for å nå målene i Regionplan Agder 2030	Digi Agder	Utrulling av Digi-Agder strukturen	Omfattende satsing pågår som en del av #vårtagder.

11 Næring, kultur og kulturminnevern

11.1 Innledning

Næring, kultur og kulturminnevern

Næring, kultur og kulturminnevern skal være en pådriver for et rikt kulturliv, økt verdiskapning og for at regionens betydelige kulturarv tas vare på og formidles på en fremtidsrettet måte. Agder skal utmerke seg som en region som tar i bruk sine fortrinn til beste for innbyggere og næringsliv slik at alle har mulighet til å delta i samfunnslivet.

Kultur, idrett og frivillighet

Avdeling for kultur, idrett og frivillighet er tilskudds- og samarbeidspart med alle regionale kunst- og kulturinstitusjoner og kompetansesentre i Agder. Det samme gjelder paraplyorganisasjoner i frivillig sektor som arbeider med bl.a. idrett, musikk og barn og unge.

Avdelingens arbeidsområde omfatter også det frie feltet av utøvere i ulike sjangre, festivaler, arrangementer m.m. Kompetanseutvikling, rådgiving og koordinering mot kommuner og aktører ellers innenfor fagfeltet er sentralt. Avdelingen forvalter ulike tilskuddsordninger, den mest omfattende er spillemidler idrettsanlegg og arbeider også med kulturformidling gjennom Den kulturelle skolesekken, Ung kultur møtes og spaserstokken.

I Regionplan Agder 2030, er kultur ett av fem hovedsatsingsområder. Følgende tema har spesielt oppmerksomhet:

- Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo
- Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt
- Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner
- Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet
- Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv

Fylkesbibliotek

Fylkesbiblioteket ivaretar lovpålagte regionale bibliotekoppgaver og er bibliotekfaglig rådgiver for folkebibliotek, bibliotek i videregående skoler og lokale myndigheter. Seksjonen har ansvar for utvikling og drift av felles bibliotektenester og infrastruktur, tilby relevant kompetanseheving, samt legge til rette for samarbeid og bibliotekfaglig utvikling i regionen. Fylkesbiblioteket inngår i en nasjonal bibliotekstruktur og deltar i en rekke faglige nettverk og utviklingsprosjekter.

Kulturminnevern og kulturturisme

Avdelingen skal jobbe for økt interesse, bevaring, og aktiv bruk av regionens kulturmiljø. Agders kulturarv er viktig for identitet og egenforståelse. Samarbeid med offentlige og private aktører skal sikre tilgjengelighet og kunnskap om regionens kulturmiljø, slik at de blir til glede, undring og opplevelse for alle. Vi vil jobbe for en god klima- og miljøforvaltning av regionens kulturmiljø. Gjennom god veiledning av kommuner, håndverkere og private vil vi synliggjøre klimagevinsten og opplevelsesverdien ved å bevare, restaurere og transformere eksisterende bygninger fremfor å rive og bygge nytt.

Virkemidler og entreprenørskap

Avdeling for Virkemidler og entreprenørskap har ansvar for mobilisering og koordinering av det samlede næringspolitiske virkemiddelapparatet og for å legge til rette for økt bærekraftig verdiskaping gjennom et attraktivt, innovativt og bærekraftig næringsliv.

Hovedmål:

“Bidra til økt bærekraftig næringsutvikling gjennom mobilisering, koordinering og forvaltning av regionalpolitiske virkemidler og legge til rette for økt innovasjonskapasitet i eksisterende og nye næringer. Avdelingen skal ivareta prosesser som skal styrke fylkeskommunen som næringspolitisk aktør.”

Avdelingen forvalter ulike avtaler og næringsrettede virkemidler. Satsinger og aktiviteter skal bidra til økt entreprenørskapskunnskap, flere vekstkraftige nyetableringer og økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringer. Avdelingen skal ivareta oppdragsgiveransvaret overfor Innovasjon Norge og Siva og forvalte budsjetttrammen for programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk på oppdrag fra Kommunal- og distriktsdepartementet. I tillegg har avdelingen ansvar for oppfølging av tilskudd til landbruks- og matpolitiske formål.

11.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
50 Næring, kultur og kulturminnevern	293 382	254 184	295 772	2 390
500001 Næring, kultur og kulturminnevern	1 931	1 746	1 792	-139
500100 Kultur, idrett og frivillighet	106 123	92 798	107 269	1 146
500101 Fylkesbibliotek	8 054	8 228	8 056	2
500200 Kulturminnevern og kulturturisme	91 941	98 998	92 821	880
500201 Seksjon for arkeologi	6 164	0	6 874	710
500300 Virkemidler og entreprenørskap	79 169	52 414	78 960	-209

I hovedsak rapporterer avdelingene om aktiviteter i henhold til plan for året og har god budsjettstyring.

Avdeling for kultur, idrett og frivillighet har et mindreforbruk som i hovedsak skyldes ubrukte lønnsmidler. Det er en plan for ansettelse i vakante stillinger i 2023.

Avdeling for kulturminnevern og kulturturisme rapporterer et merforbruk knyttet til reise og administrasjon. Avdelingen er geografisk plassert ulike steder i regionen og har en utstrakt reisevirksomhet knyttet til ulike møter og befaringer. Budsjettet er ikke stort nok til å dekke denne aktiviteten og det er et behov for en justering av budsjett og aktivitet.

Det er også en utfordring for avdelingen at tilskuddene ikke kommer raskt nok i omløp. Det er flere grunner til at det tar tid å kvittere ut tilskuddene; store istandsettingsprosjekter som må fullfinansieres og mangel på tradisjonshåndverkere som ofte gjør at prosjektene kommer i gang først flere år etter at midlene er tildelt. Avdelingen jobber aktivt med å få opp omløpshastigheten for tilskuddene særlig gjennom tett oppfølging av tilskuddsmottakere og oppmerksomhet på kurs og andre tiltak for å sikre enda bedre kompetanse blant tradisjonshåndtverkere.

Avdeling for virkemidler og entreprenørskap har et lite merforbruk etter at ubrukte midler er avsatt til fond.

11.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,9 %	0,7 %	1,7 %
Langtid	2,9 %	4,5 %	4,0 %
Sum fravær	3,9 %	5,2 %	5,7 %

Avdeling for kulturminnevern og kulturturisme melder om noe økt sykefravær som dels skyldes ettervirkninger av pandemien. Det er iverksatt tiltak for å få ned langtidssykefraværet, som i liten grad skyldes arbeidsmiljøet.

11.4 Aktiviteter og måloppnåelse

2022 ble delvis preget av at kulturlivet "vendte tilbake" fra årene med pandemi og det har vært viktig med god oppfølging av alle aktørene på kulturfeltet, idrettslivet og det frivillige Agder. Aktiviteten har tatt seg opp og flere arrangement er gjennomført.

Arbeidet med en gjennomgang av arkiv- og museumsorganisasjonene har fortsatt gjennom 2022 med det endelige mandatet for prosessen vedtatt i samtlige eierkommuner, samt institusjonene. Forankringen har tatt noe mer tid enn planlagt og det forventes at prosessen vil vare inn i 2024.

I 2022 ble strategi for kraftforedlende industri vedtatt i fylkestinget etter en omfattende høringsrunde. Det pågår et stort arbeid i hele Agder for å posisjonere regionen for grønn industriomstilling og flere arbeidsplasser og det er aktiviteter på gang innenfor samtlige innsatsområder nevnt i Grønt industriløft.

Kultur, idrett og frivillighet

Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere

Også i 2022 ble det delt ut flere kunstnerstipend i tillegg til idrettsstipend. Fylkeskulturprisen gikk til Bragdøya kystlag - arbeidet med frivillig arbeid som sosial drivkraft og kulturarvbærer.

Fylkeskommunen er selv arbeidsgiver for kunstnere og kulturarbeidere i Agder gjennom bl.a. DKS. I 2022 har 185 utøvere vært ute i skolen på oppdrag fra Agder DKS. Etter to år der mange av forestillingene i DKS måtte avlyses på grunn av pandemien var det nær normal drift. Av 2 055 planlagte arrangement måtte 173 avlyses. 82 914 elever fra Agder har deltatt på ett eller flere arrangement i regi av DKS, nær 13 000 av disse var elever i videregående skole. To av produksjonene til videregående skole var spesielt tilpasset elevene på tilrettelagt opplæring.

Fylkestinget vedtok i 2022 retningslinjer for innkjøp av kunst i fylkeskommunale nybygg og uterom, samt kunstforvaltning i Agder fylkeskommune. Kunstprosjekt på Fagskolen i Agder og Grimstad tannklinikk er fullført, mens Søgne skole og idrettssenter er et pågående prosjekt. Kunstkomiteer er opprettet for det nye fylkeshuset og tilbyggene til Flekkefjord, Vennesla og Mandal videregående skoler.

Fylkeskommunen har samarbeidet med Norges Husflidslag og Vest-Agder Husflid AS om «Sting», en utstilling om rekonstruksjonen av en bunad og et historisk tilbakeblikk i drakttradisjon og håndverk. Utstillingen åpner mars 2023 og skal vises på biblioteker i Agder. Et «fikselaug» følger vandretstillinga, reparasjonsverksteder i samarbeid med husflidslagene.

Ulike kunst- og kulturprosjekt og arrangement, festivaler, utstillinger o.a. tok seg opp etter oppholdet pga. pandemien. Men, fortsatt merkes behovet for å bygge opp igjen deltakelse, publikum og marked.

Verdiskaping knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene

Agder folkemusikkarkiv bidrar til at de rike folkemusikktradisjonene i Agder blir tatt vare på gjennom aktiv innsamling og formidling. Arkivet har ei omfattende samling tradisjonsmateriale. 34 000 digitaliserte lydutt, 9 300 foto, notemateriale, vise- og

stevbøker, video/film og fagbibliotek. Folkemusikkarkivet er etterspurt for hjelp og kopiering av ulikt arkivmateriale til komponister, musikere, forfattere, forskere og studenter.

2022 er andre året av prosjektet Setesdalsfolk, Unescos listeføring av stev, dans og spel i Setesdal. Med utgangspunkt i denne kulturarven, har fylkeskommunen hatt et omfattende DKS- prosjekt i alle grunnskoler i Bykle, Valle og Bygland gjennom skoleåret. Skolekonsserter, lærerkurs og elevverksteder med besøk av profesjonelle utøvere, som avslutta med ei kveldsforestilling for fulle hus i hver kommune. Alle elever deltok. Etter at fylkeskommunen gjennom oppstartsåret ansatte en timelærer i kulturskolene, har nå kommunene blitt omforent om å lyse ut ei interkommunal kulturskolestilling øremerket folkemusikk. Setesdalsfolk fikk 1 mill. kroner fra spillemiddelordningen til arbeidet. På landsbasis ble det etablert et eget nettverk for elementene som er på de immaterielle listene hos UNESCO.

Mulighet til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner

I 2022 mottok Agder fylkeskommune 3,9 mill. kroner i spillemidler til lokale kulturbygg. Disse ble fordelt til Hylestad soknehus i Valle, Kulturkammeret i Arendal, Grimstad kulturhus og Fjæreheia amfi i Grimstad.

Det ble i 2022 godkjent 216 søknader om spillemidler til bygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet, med en samlet kostnadsramme på omtrent 1,5 milliarder kroner. Totalt var søknadssummen i Agder 322,9 mill. kroner og på bakgrunn av godkjent søknadssum, antall innbyggere og anleggsfordeling mottok Agder fylkeskommune 113 mill. kroner til fordeling i 2022, hele 18 mill. kroner mer enn i 2021.

24 av 25 kommuner i Agder søkte om spillemidler. De største tildelingene ble gitt til lysløyper i Arendal, Vågsbygd turnhall og idrettshallene på Lunde, Tveit, Sukkevann og Gimle i Kristiansand kommune, idrettshaller på Spangereid og Frøyland i Lindesnes kommune, Flekkefjord Sparebank Arena, Torbjørnshall flerbrukshall i Gjerstad kommune, Mjåvann idrettshall i Tvedestrand kommune og Sandripheia skiskytterarena i Vennesla kommune.

God tilgang til et bredt spekter av kultur – og idrettstilbud i nærområdet

I 2022 kunne UKM Agder igjen ta imot ungdommene slik vi ønsker at de skal bli ivaretatt, nemlig ved å lage en møteplass for ung kultur. Nærmere 1 250 ungdommer benyttet seg av et UKM tilbud i kommunene, 380 av disse møttes på to ulike fylkesfestivaler i regi av Agder fylkeskommune i henholdsvis Buen kulturhus i Mandal og Arendal kulturhus. I samarbeid med Bomuldsfabriken kunsthall samlet vi verk fra to fylkesfestivaler til en felles utstilling som inneholdt over 80 verk fra ungdom i alderen 13 til 20 år. I juni reiste 50 ungdommer fra Agder til landsfestivalen i Stjørdal. I oktober ble det årlige møte for kommunekontakter holdt i Samsen kulturhus, hvor det var tid til både ideutveksling, faglig påfyll og gode samtaler. En dyktig ressursgruppe med engasjerte ungdom ble også etablert denne høsten. Disse vil jobbe med innhold og utvikling mot fylkesfestivalene i 2023.

Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv

Fylkeskommunen arbeider med mangfold og integrering bl.a. gjennom «Agder for alle». I 2022 gjennomførte «Agder for alle» kursrekke i samarbeid med

Menneskerettighetsakademiet. Målgruppa var kvinner med ulik etnisk bakgrunn, og tema var sosial kontroll, «Frihet – Ja». Prosjektet har støtte fra IMDI.

Fylkestinget bevilget i mai 2022 10 mill. kroner for å støtte opp om frivillig innsats for flyktninger og integrering. 4 mill. kroner ble øremerket arbeid i regi av Røde Kors og Norske Kvinners Sanitetsforening, de øvrige midlene kunne søkes på i to runder. Av 47 søkere mottok totalt 44 frivillige organisasjoner og frivilligsentraler i hele Agder tilskudd til aktiviteter og tiltak i 2022 og 2023.

Frivillighetsstrategien ble ferdigstilt og vedtatt av fylkestinget i oktober. Sammen med det tilhørende handlingsprogrammet gir strategien mål og retning til fylkeskommunens samhandling med frivillig sektor, og foreskriver en rekke tiltak for å tilrettelegge for en sterk, uavhengig og mangfoldig frivillighet som bidrar til økt deltakelse og bedre levekår i Agder.

Fylkesbibliotek

Fylkesbiblioteket prioriterer å utvikle og tilrettelegge for grunnleggende strukturer som bidrar til å sikre innbyggerne lik tilgang til digitale og fysiske bibliotektenester uavhengig av bosted. Bibliotektransporten er en del av et forpliktende nasjonalt lånesamarbeid. Ordningen er svært ressurskrevende, og fylkesbibliotekene tok initiativ til en grundig analyse av fjernlånet. Denne danner grunnlaget for nye retningslinjer som vil tydeliggjøre ansvarsfordelingen mellom stat, fylke og kommune (forventes våren 2023).

Vi deltar i det nasjonale prosjektet «Digin fra teori til praksis - hovedprosjekt 2022-2023», som har som mål å samle, styrke og effektivisere bibliotekenes digitale innholdstjenester.

Ansvar for programmering og organisering av "Digitalt påfyll" som del av den uformelle kompetansehevingen for bibliotekansatte fra hele landet. Inngår i det nasjonale prosjektet «Formidlingskompetanse i Folkebibliotek».

Initiativtaker og samarbeidspartner for en rekke ulike arrangementer i fylket i 2022 innen temaene litteraturformidling, bibliotekutvikling, digital inkludering og kompetanseheving.

Kulturminnevern og kulturturisme

Agder fylkeskommune jobber aktivt med å ta i bruk kulturmiljø og kulturarven som en ressurs i en bærekraftig og helhetlig samfunnsutvikling. Det er tre overordnede mål for kulturmiljø i den nye nasjonale kulturmiljømeldingen:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Regionplan 2030 sine ambisjoner, målsettinger og tiltak er sammenfallende med, og viktige bidrag til å nå de nasjonale målene.

Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.

Gjennom ulike satsinger og strategisk bruk av virkemidler har avdelingen jobbet for å øke verdiskapingen knyttet til kulturmiljø og kulturarv i regionen.

De tre bygnings- og fartøyvernsentrene hadde i 2022 sitt første år i full drift. Med dette har fylkeskommunen nådd målet om å *etablere og videreutvikle bygningsvernsentre*. De tre sentrene har hver sin profil, men felles hovedoppgaver i å gi råd og veiledning til private og håndverkere, kurs og kompetanseutvikling innenfor byggeskikk, bygningsvern og fartøyvern. Sentrene forvalter store deler av fylkeskommunens virkemiddelapparat i form av ulike tilskuddsordninger til private eiere av freda og verneverdige bygg og anlegg, teknisk-industrielle kulturminner, fartøyvern og brannsikring.

I regionplan 2030 står det at regionen skal jobbe aktivt for at uthavnene kommer på UNESCOs liste over henholdsvis verdensarv. Arbeidet med å oppnå status som europeisk kulturell rute fortsatte i 2022. Som et ledd i dette arbeidet ble det etablert en ny prosjektstøtteordning for kystkultur og uthavner. Bærekraftig reiseliv er et sentralt element i kulturruteprosjektet og også i 2022 ble det gitt tilskudd til kulturhistoriske båtruter for å utvikle et grunnlag for bærekraftige økonomiske driftsmodeller knyttet til publikumstrafikk og kulturturisme.

2022 var Frivillighetens år og dette ble markert på ulikt vis. De frivillige er en viktig ressurs og samarbeidspartner i arbeidet med å ta vare på, sikre, vedlikeholde og legge til rette for bruk av kulturmiljø i fylket. I arbeidet for å *styrke samarbeidet med frivillig sektor i kulturminnevernet* er fylkeskommunens ulike tilskuddsordninger sentrale virkemidler. Hovedformålet med prosjektene er å tilgjengeliggjøre kulturminnenes historie og betydning, men engasjementet og aktiviteten er også positive i et folkehelseperspektiv. Attraktive besøksmål med historisk innhold og opplevelser knyttet til kulturminner gir motivasjon til økt aktivitet og stimulerer til samhold. Fylkeskommunen har i 2022 bidratt med midler til mange spennende prosjekt. Riksantikvaren ga midler til arbeid med historiske ferdselsårer og fylkeskommunen fulgte opp med egne midler slik at alle søkere på Agder fikk midler til sine prosjekt.

Samarbeidet mellom kultursektoren og reiselivet om kulturturisme har oppnådd nasjonal status

Regionplan Agder 2030 sier at vi skal *tilrettelegge kulturelle satsinger og regionens kulturarv for helhetlig attraksjonsutvikling*. Sammen med regionale samarbeidspartnere, både offentlige og private, arbeides det aktivt for at regionens kulturminner skal tas vare på, gjøres tilgjengelige og formidles slik at de kan bidra i bred verdiskapingssammenheng.

Knaben er et av åtte utvalgte kulturhistoriske landskapet av nasjonal interesse (KULA) på Agder. Fylkeskommunen har over flere år bidratt til kommunens arbeid med å utvikle Knaben som reisemål. Målsettingen er å skape en internasjonal gruveattraksjon som kan bidra til en bærekraftig utvikling av Knaben som helårs reisemål. Dette arbeidet tar utgangspunkt i å få til rehabilitering og gjenbruk av den kulturhistoriske bygningsmassen knyttet til selve gruvedriften. I 2021 ble det gjennomført en mulighetsstudie med tilhørende workshop for å kartlegge og

identifisere ideer, muligheter og utfordringer for videre arbeid.

Arbeidet med «Kulturell rute», verdiskapingsprosjektet på Knaben og utviklingen av fylkeskommunens egne kulturhistoriske eiendommer er eksempler på pågående prosjekter der målsettingen er å utvikle verdifulle kulturmiljø som en ressurs i verdiskapning- og stedsutviklingssammenheng. Målet er at kulturmiljøene skal tas i bruk for reiselivsutvikling i kulturturismesammenheng gjennom å ivareta, tilrettelegge og formidle, samtidig som de bidrar til attraktive bomiljøer for lokalbefolkningen.

Seksjon for arkeologi

Seksjon for arkeologi forvalter bestemmelsene i kulturminneloven om fredete kulturminner (arkeologi) på vegne av fylkeskommunen. Dette er seksjonens kjernevirksomhet. Samtidig er det en uttalt målsetting å formidle avdelingens aktivitet og Agders kulturarv, gjennom sosiale medier, arkeologikafé, foredrag og åpne dager for publikum ble invitert med på blant annet arkeologiske vandringer.

Regionplan Agder 2030 er seksjonens overordnede mål. Bærekraftmålene og målene om at Agder skal være et godt sted å bo, er integrert i seksjonens strategier og virksomhetsplan. Målene operasjonaliseres videre til praktisk handling.

Virkemidler og entreprenørskap

Fylkeskommunen har et samordningsansvar for arbeidet med næringsutvikling hvor hovedoppgaven er å være pådriver og tilrettelegger for næringsutvikling i hele fylket, med utgangspunkt i nasjonale og regionale føringer. Tilrettelegging for nyetableringer og videreutvikling av eksisterende næringsliv er viktige satsingsområder for å bidra til bærekraftig utvikling og økt regional konkurransekraft. Avdeling for virkemidler og entreprenørskap har ansvar for fylkeskommunens samlede næringspolitiske virkemiddelapparat.

Regional virkemiddelgjennomgang

I 2022 har avdelingen arbeidet videre med gjennomgangen av det regionale virkemiddelapparatet for å kunne vurdere hvordan ressurser, i form av finansiering, råd og nettverk, som kanaliseres gjennom det regionale næringsrettede virkemiddelapparatet forvaltes optimalt i forhold til målene i Regionplan Agder 2030. Det er spesielt fokusert på helheten i det regionale næringsrettede virkemiddelapparatet, og hvordan virkemidlene fungerer sammen.

I 2022 har avdelingen arbeidet videre med å realisere et felles etablerersenter for Agder og en felles digital portal for de regionale virkemidlene i samarbeid med partnerskapet.

Utvikling av nye tilskuddsordninger og strategisk forvaltning av de næringspolitiske virkemidlene har hatt stort fokus også i 2022.

Måloppnåelse

Næringspolitiske satsinger og tiltak skal bidra til flere vekstkraftige bedriftsetableringer, sysselsettingsvekst og en mer variert næringsstruktur i landsdelen. Tall fra SSB viser en svak økning i antall nyetableringer per 1 000 innbyggere i perioden 2018 til 2021. Tall for 2022 foreligger 5. mai. Sysselsettingsadelen i aldersgruppen 20-66 år viser en svak sysselsettingsvekst i

Agder i samme periode, men veksten er svakere enn landsgjennomsnittet. Andelen lønnstakere innen teknisk og forretningsmessig tjenesteyting viser en oppgang siden 2018. Økt oppmerksomhet på disse effektindikatorene bidrar til en mer strategisk forvaltning av fylkeskommunens næringspolitiske virkemidler basert på målene i Regionplan Agder 2030.

11.4.1 Indikatorer

Mål	Indikator	Status 2022	Mål 2030	Kommentar
Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert	Nyetableringer per 1000 innbyggere	11,8%	13%	
Det er høyere sysselsetningsvekst enn i landet for øvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping	Sysselsetningsandelen, aldersgruppe 20 – 66 år	72,3%	76%	
Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med akademia og offentlig sektor	Andelen lønnstakere innen informasjon og kommunikasjon	1,9%	2,5%	
Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med akademia og offentlig sektor	Andelen lønnstakere innen teknisk og forretningsmessig tjenesteyting.	8,6%	11%	

11.5 Status for verbalforslag budsjett 2022

Her rapporteres status for verbalvedtak fra vedtatt budsjett 2022 som følges opp av direktørområdet. En oversikt over status for alle politiske vedtak finnes på Agder fylkeskommunes nettsider: <https://agderfk.no/politikk/status-for-politiske-vedtak/>.

Vedtaks tekst	Status
Gå i dialog med Ungt Entreprenørskap Agder om hvordan fylkeskommunen kan bidra til ytterligere styrking av satsingen.	Dialog er etablert og det er inngått avtale.
Fremtidig støttenivå til Sørlandets kunstmuseum sees i sammenheng med statlig og kommunalt bidrag i tråd med inngåtte avtaler.	Følges opp løpende i årsbudsjettet.

12 Regionplan 2030

12.1 Innledning

Regionplan 2030 har ansvar for å koordinere flere av fylkeskommunens oppgaver og satsinger knyttet til gjennomføring av Regionplan Agder 2030. Området består av to avdelinger:

- avdeling for bærekraftig utvikling
- avdeling for samskaping og internasjonalisering

De tre gjennomgående perspektiver i regionplanen er utgangspunkt for arbeidet:

- klima og miljø
- levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

Vi skal se disse perspektivene i sammenheng og tilrettelegge for internt og eksternt samarbeid - både regionalt, nasjonalt og internasjonalt - for å ivareta lovpålagte oppgaver, drive regionalt utviklingsarbeid og forsterke måloppnåelsen i Regionplan Agder 2030.

12.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
60 Regionplan 2030	71 232	62 163	74 881	3 649
600001 Regionplan 2030	1 753	1 725	1 769	16
600100 Bærekraftig utvikling	45 876	34 688	48 310	2 434
600200 Samskaping og internasjonalisering	21 537	22 170	21 222	-315
600201 Agder Europakontor	2 065	3 580	3 580	1 515

Bærekraftig utvikling: Statlige øremerkede midler til blant annet friluftsliv er bundet opp i tilsagn til tiltak som skal gjennomføres i løpet av to år fra tilsagnet gis. Midler som trekkes tilbake skal fordeles på nytt gjennom tilskuddsordningen.

Samskaping og internasjonalisering: Innenfor samskaping og internasjonalisering er midlene i hovedsak brukt i henhold til retningslinjene. Det har vært noen omdisponeringer etter politisk vedtak.

Agder Europakontor: Mindreforbruket skyldes i hovedsak reduserte lønnsutgifter etter at kontorets to ansatte sluttet i løpet av 2022. Høsten 2022 og inn i 2023 foregår en prosess sammen med andre regionale aktører for å komme frem til en ny modell for Agder Europakontor. Vi forventer at kontoret er bemannet i løpet av andre halvdel av 2023.

12.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,7 %	1,1 %	2,2 %
Langtid	3,6 %	8,7 %	4,4 %
Sum fravær	4,3 %	9,8 %	6,6 %

Korttidsfraværet skyldes i stor grad Covid-19. Det arbeides systematisk med sykefraværsoppfølging gjennom året, og vi er fornøyde med at langtidsfraværet har gått ned fra 2021 til 2022.

12.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Bærekraftig utvikling

Klima og miljø

Innenfor hovedsatsingsområde klima og miljø har vi bidratt til fylkeskommunens tredje klimabudsjett. Det har vært jobbet med grønn omstilling i samarbeidsnettverket Klimapartnere Agder og med prosjekter som bidrar til å realisere visjonen om et helelektrisk Agder. Vi har blant annet ferdigstilt ny hjemmeside for Electric Region Agder i 2022, og støttet en rekke arrangementer og prosjekter med formål om å kutte utslipp og tilrettelegge for sirkulærøkonomi og industriell symbiose. Vi har hatt sekretariatsansvaret for den regionalpolitiske gruppen for havvind, som i 2022 utvidet sitt mandat til å omhandle alle de syv områdene i regjeringens veikart for grønt industriløft. Strategi for kraftforedlende industri ble vedtatt i fylkestingssak 52/22. Oppfølging av denne strategien vil være viktig fremover.

Akvakultur og blå verdiskaping har vært et prioritert satsingsområde og vi har gjennom Blått kompetansesenter Sør finansiert en rekke prosjekter for å bidra til enda mer kunnskapsbasert næringsutvikling innenfor blå sektor. Blått forum har blitt videreført, og vi har styrket det fylkeskommunale samarbeidet for å bedre dialogen om veien frem mot konsesjoner mellom søkere og forvaltningen. Vi har gitt tre tillatelser til akvakulturvirksomhet i 2022, i Lyngdal og Flekkefjord kommuner.

Vår nye regionale vannforvaltningsplan ble godkjent i Klima- og miljødepartementet i oktober 2022. Planen er sentral for arbeidet med å bedre vannkvalitet og miljø i Agder og berører store deler av fylkeskommunens virksomhet. For å styrke koordineringen av vannforekomstene i vannregion Agder har fire stillinger som vannområdekoordinatorer blitt opprettet i samarbeid mellom fylkeskommunen og berørte kommuner.

Krypsiv er stadig et problem på Agder. Krypsiv på Sørlandet koordinerer rydding av og forskning på krypsiv, i samarbeid med Krypsivfondet i Otra, ledet av Statsforvalteren, samt berørte kommuner, NVE og regulantene. Når det gjelder vannkraft merker fylkeskommunen økende pågang av søknader, både når det gjelder småkraft (som behandles etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag) og oppgradering eller etablering av eksisterende større installasjoner. Det er også økt oppmerksomhet rundt solenergi, med påfølgende behov for utredning.

Fylkeskommunen har et helhetlig ansvar for friluftsliv, som inkluderer oppfølging av de statlige sikrede områdene og tilskudd til skjærgårdstjenesten. Videre har vi forvaltet tre statlige og en fylkeskommunal tilskuddsordning til både aktiviteter og tilrettelegging for friluftsliv i regionen. Fylkeskommunen har også prosjektledelsen i flere store prosjekter som "Friluftslivets ferdselsårer", og "Dagsturhytta Agder", hvor alle fylkets 25 kommuner samarbeider med fylkeskommunen og Sparebankstiftelsen SR-bank om oppføring av 25 dagsturhytter. I 2022 har hytter blitt oppført i Lillesand, Bykle, Åseral, Birkenes, Åmli, Lindesnes og Vennesla. Resterende hytter planlegges oppført i løpet av 2023 og 2024 og skal være lavterskel turmål for befolkningen i Agder.

Fylkeskommunen støtter fylkets tre interkommunale friluftsråd og "Forum for Natur og Friluftsliv Agder" økonomisk. I tillegg har vi samarbeidsavtaler med fylkets tre turistforeninger. Både friluftsrådene og turistforeningene arbeider for å øke befolkningens deltagelse i friluftslivsaktiviteter, og med særlig oppmerksomhet mot dem som i utgangspunktet har en høy terskel for deltagelse.

Fylkeskommunen har et overordnet ansvar for forvaltningen av høstbart vilt og innlandsfisk. Vi forvalter en statlig tilskuddsordning for vilt, og opprettet i 2022 også en egen tilskuddsordning for innlandsfisk. Vi har i 2022 gjennomført en kampanje med tema «Vilt på vei – hva gjør du hvis uhellet er ute?». Fylkeskommunen har, sammen med tre andre fylkeskommuner i Sør-Norge, ansvar for oppfølging av Heiplanen hvis hovedmål er å ivareta villreinsens leveområder. Under Heiplansamling i Hjelmeland i 2022 var det stor deltagelse og god dialog om utfordringer knyttet til villrein fjellet og bygdene.

Fylkeskommunen har gitt 300 000 kroner i tilskudd til Lista fuglestasjon, i tråd med fylkestingets vedtak.

Levekår, likestilling, inkludering og mangfold

Fylkeskommunens arbeid med å bedre levekårene på Agder er organisert som et tverrgående team fra ulike avdelinger i fylkeskommunen. Det er blant annet igangsatt et prosjekt for å forsterke kvaliteten i videregående opplæring for minoriteter, samarbeid om en forsterket elevtjeneste for bedre levekår (med Venneslabrua som pilot), samt et utredningsarbeid for å gjøre det mulig å utarbeide skreddersydde tiltak som treffer den enkelte kommunes levekårsutfordringer basert på Ungdata. Videre har det tverrgående teamet vært sentrale i gjennomføringen av forum for levekår, likestilling, inkludering og mangfold i #vårtagder, regional samhandlingsstruktur.

2022 har vært preget av krigen i Ukraina og den største flyktningestrømmen til Norge og Agder i moderne tid. Svært høye ankomster har også preget flere av fylkeskommunens tjenesteområder, og særlig utdanningsområdet som har jobbet med å tilrettelegge for videregående opplæring for målgruppen. Med ansvar for det regionale integreringsarbeidet har fylkeskommunen arrangert flere digitale og fysiske samlinger for kommunene, i samarbeid med blant annet Statsforvalteren i Agder, KS Agder, RVTS Sør og NAV Agder.

Samskaping og internasjonalisering

Helhetlig ansvar for #vårtagder - regional struktur for samhandling i Agder.

#vårtagder er Agders struktur for regional samhandling og er omtalt i årsberetningens kapittel 5. Fylkeskommunen har et helhetlig ansvar for den regionale samhandlingsstrukturen. Dette innebærer å etablere og tilrettelegge for systematisk og strategisk gjennomføring av vedtatte satsinger for oppfølging av Regionplan Agder 2030. Samhandlingsstrukturen skal styrke gjennomføringskraften regionalt og fremme Agders posisjon nasjonalt. Fylkeskommunens har sekretariatsfunksjonen til forum for samfunnsutvikling.

Men utgangspunkt i det regionale årshjulet, omtalt i kapittel 5, tilrettelegger fylkeskommunen og KS for at ordførere, kommunedirektører og andre toppledere samhandler systematisk og har møteplasser i løpet av året for å definere og forankre viktige regionale satsinger. Sentrale møteplasser er Agdermøtet og Agdertinget, samt andre møteplasser for administrativ og politisk ledelse i Agder. Fylkeskommunen støtter blant annet opp om konferansen Fremtidens kommuner og Arendalsuka.

Samarbeids- og utviklingsavtalene mellom fylkeskommunen og kommunene

Det ble i 2022 gjennomført innledende møte med flere kommuner i Agder om samarbeids- og utviklingsavtalene mellom fylkeskommunen og kommunene. I løpet av 2021-2023 er det gjennomført møter med alle kommunene. Både pandemien og ressursutfordringer har bidratt til at arbeidet er forsinket, men avtalene skal ferdigstilles i 2023.

Medvirkningsråd

Fylkeskommunen har fire medvirkningsorganer. Medvirkningsorganene er nærmere omtalt i kapittel 3. De tre lovpålagte medvirkningsrådene er fylkeseldrerådet, råd for personer med funksjonsnedsettelse, og medvirkningsorganene for ungdom, ungdommens fylkesting og fylkesutvalg. I tillegg har fylkeskommunen et eget råd for likestilling, inkludering og mangfold. Arbeidet med medvirkningsrådene innebærer å koordinere rådsmøtene og sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning i alle saker som angår rådene. Arbeidet innebærer i tillegg forberedelser til rådernes deltagelse og taletid i andre politiske organer, forberedelser og deltagelse på rådernes studieturer og øvrig arbeid. Fra 2022 har medvirkningsrådene inntil en times taletid i fylkestingets møter. Rådene fordeler tiden seg imellom. Rådsmøtene er samordnet, slik at man alltid har en felles del før rådene samles i det enkelte medvirkningsorgan.

LIM-rådet deler hvert år ut LIM-prisen til en regional aktør. I 2022 gikk prisen til Andreas Eikin og Friluftsrådet sør i Arendal for sitt arbeid med alternativ tursti. LIM-prisen deles ut av fylkestinget i desember og består av 25 000 kroner og et bilde verdt 5 000 kroner. Det er LIM-rådet som velger vinneren av LIM-prisen basert på nominasjoner.

Virkemidler for forskning og utvikling

Fylkeskommunen forvalter to tilskuddsordninger for økt forskningsbasert verdiskaping, næringsutvikling og innovasjon i regionen. Forskningsmobilisering Agder skal stimulere små og mellomstore bedrifter med liten forskningserfaring til å bruke mer forskning i sine utviklingsprosesser. Regionale forskningsfond Agder er en tilskuddsordning som styrker regionens forsknings- og innovasjonsevne ved å mobilisere og gi tilskudd til forskning og innovasjon.

Regional kompetansepolitikk

Koordineringsansvaret for Kompetansestrategi Agder 2030 og den regionale kompetansepolitikken ligger i avdeling for samskaping og internasjonalisering. Arbeidet er organisert internt gjennom et tverrfaglig team på tvers av avdelinger.

I 2022 fikk Setesdal IPR 300 000 kroner fra fylkeskommunen for å ansette en egen kompetanserådgiver for Setesdal, i tråd med fylkestingets vedtak av økonomiplanen.

I 2022 ble Studentstrategi Agder vedtatt med målsettingen om at 1) studenter i Agder skal få en best mulig studietid og 2) flere nyutdannede velger å jobbe/bo/bosette seg i Agder etter endt utdanning. Prosjektet Studenttrivsel i samarbeid med Kristiansand kommune er en direkte oppfølging av studentstrategien. I arbeidet med kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet leder og/eller koordinerer avdelingen ulike satsinger internt og eksternt, deltar i nasjonale kompetansenettverk, medvirker til arbeidet med å utvikle kunnskapsgrunnlag regionalt og nasjonalt, samt kobler aktører fra ulike deler av arbeidslivet.

I prosjektet Kompetansepilot Agder har fylkeskommunen inngått samarbeid med næringshagene i regionen. Kompetansepilot Agder er en treårig satsing på mobilisering til kompetanseutvikling i distriktet. Målgruppen er privat næringsliv i distriktsnæringslivet i Agder, og elleve kommuner deltar i prosjektet. Målet er en varig modell for å ivareta kompetansebehovet i distriktsnæringslivet.

Kompetanseforum Agder ble opprettet for å tette kompetansegapet i regionen, koble aktører og tilrettelegge for innovasjon og samskaping, samt synliggjøre og styrke eksisterende tiltak og satsinger og foreslå nye. Arbeidet er fra 2022 videreført i den regionale samhandlingsstrukturen, i forum for næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser.

Internasjonalisering i skole og mulighetene i Erasmus +

Gjennom Erasmus+ har fylkeskommunen utviklet skolenettverk som setter regionen i stand til å videreutvikle og i større grad ta i bruk mobilitetsvirkemidlene innenfor programmet. Agder fylkeskommunes satsing på internasjonalisering har gitt resultater. Fylkeskommunen er akkreditert for skole og fag- og yrkesopplæring i Erasmus+, og er dermed sikret stabil finansiering i hele perioden 2021–2027.

Forsterket Europasatsing

De ble høsten 2022 startet en prosess for hvordan landsdelen samlet sett kan få større utbytte av Agder Europakontor. Fylkeskommunen og Kristiansand kommune gjennomførte samtaler med om lag 20 aktører innenfor det offentlige, academia og næringslivet i Agder for å kartlegge deres interesser, behov, kompetanse, erfaringer og mulige bidrag til en forsterket Europasatsing i landsdelen. En delegasjon fra Agder hadde i november samtaler med andre norske regionskontorer og Region Midtjyllands kontor i Brussel for å lære av deres erfaringer og praksis som et underlag for en forsterket Europasatsing. Kristiansand kommune, Arendal kommune, UiA, NORCE, Sørlandets kompetansefond, Aust-Agder kompetansefond og Cultiva er sentrale aktører i dialogen om Agder Europakontor. Det skal legges frem en sak om det videre arbeidet for fylkestinget i april 2023.

Internasjonalisering og internasjonal deltagelse i prosjektsamarbeid

Det internasjonale arbeidet er et verktøy for å styrke måloppnåelsen i regionplanen. Dette arbeidet har særlig i første halvår av 2022 vært sterkt preget av koronasituasjonen hvor svært mange møteplasser har blitt begrenset i antall og omfang.

Agder fylkeskommune deltar i *ungdomsmedvirkningsprosjektet* NEUEYT om demokrati og deltagelse. Prosjektet er finansiert gjennom Erasmus+ programmet, og har partnere fra Italia, Frankrike, Kypros, Hellas og Nord-Makedonia, og tar utgangspunkt i et sett med felles utfordringer når det gjelder ungdoms demokratiske medvirkning i samfunnet. Prosjektet vil også gi muligheter for ungdom i Agder til å møte og utveksle erfaringer og idéer med europeiske ungdom om ungdommers mulighet til å påvirke samfunnet de lever i.

Agder fylkeskommune er partner i et treårig EØS-prosjekt om entreprenørskap. Prosjektet har en ramme på rundt 16 mill. kroner. Prosjektet fokuserer på utveksling av god praksis mellom Latgale Planning Region og Agder om blant annet entreprenørskap i skolen. Ungt entreprenørskap Agder har hovedansvar for den faglige delen i prosjektet, og leder en ekspertgruppe med lærere fra Arendal og Risør videregående skoler. Det er gjennom prosjektet skapt et godt samarbeid mellom Ungt entreprenørskap Agder og Ungt entreprenørskap Latvia, og sammen med ekspertgruppa har de utviklet undervisningsmateriale for entreprenørskap i skolene. I 2022 var Agder vertskap for tre delegasjoner fra Latgale-regionen. EØS-midler finansierer prosjektet.

Agder fylkeskommune ble i 2022 med i to nye EU-prosjekter som til sammen utløser 8,5 mill. kroner til de norske deltakerne.

- Agder fylkeskommune er norsk prosjekteier for prosjektet *Grønn Jyllandskorridor* finansiert av Interreg Øresund-Kattegat-Skagerrak (ØKS) om *utvikling av bærekraftig og effektiv transport i Jyllandskorridoren* mellom Sør-Norge og Jylland. Partnerskapet består av regioner, kommuner (Kvinesdal, Bykle og Business Region Kristiansand), havner (Kristiansand havn), transportoperatører og energiaktører i Midtjylland, Nordjylland, Agder, Vestfold og Telemark.
- Agder fylkeskommune er norsk prosjekteier for prosjektet *GO: Leif Grön Omställning med Laddning, Elektrifisering och Infrastruktur för Fritidsbåtar* finansiert av Interreg ØKS for *utvikling av infrastruktur for elektrifisering av fritidsbåter*. Prosjektet vil på lengre sikt skape forutsetninger for reduserte utslipp og mindre forurensning fra fritidsbåtsektoren gjennom å legge til rette for bruk av elektrifiserte fritidsbåter fra Gøteborg via Oslo til Kristiansand. Partnerskapet består av regionale og lokale myndigheter, havner, et universitet, en innovasjonsaktør og en sivilsamfunns-organisasjon i Agder, Viken og Västra Götalandsregionen i Sverige.

Deltagelse i internasjonale fora

Fylkeskommunen er representert i Europapolitisk forum for dialog mellom regjeringen v/ Kommunal- og distriktsdepartementet og Utenriksdepartementet og regionale og lokale myndigheter.

Politikere og administrasjon deltar i programstyrene for Interreg Øresund-Kattegat-

Skagerrak og Interreg Europa, og deltok i den egenskap også i arbeidet med å utvikle nye programmer for 2021-2027 som ble godkjent av Europakommisjonen i løpet av året.

Fylkeskommunen er medlem av den europeiske interesseorganisasjonen Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR) og den geografiske kommisjonen for Nordsjøen – North Sea Commission (NSC). Politikere og medarbeidere fra administrasjonen har i løpet av året deltatt på årsmøter og i tematiske arbeidsgrupper. Fylkeskommunen fikk gjennomslag for flere endringsforslag til slutterklæringen fra CPMRs generalforsamling på Kreta i oktober.

Fylkeskommunen er videre medlem i nettverksorganisasjonen European Regions Research and Innovation Network (ERRIN) med administrativ deltagelse i styre og arbeidsgrupper.

Fylkeskommunen koordinerer det regionale EU-netterket Horizon South-Norway som skal bidra til økt deltakelse og uttelling i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa.

12.5 Status for verbalforslag budsjett 2022

Her rapporteres status for verbalvedtak fra vedtatt budsjett 2022 som følges opp av direktørområdet. En oversikt over status for alle politiske vedtak finnes på Agder fylkeskommunes nettsider: <https://agderfk.no/politikk/status-for-politiske-vedtak/>.

Vedtaksstekst	Status
Agders behov for energi kommer til å øke raskt de neste årene, blant annet på grunn av viktige industrietableringer. Administrasjonen bes legge fram en sak for hvordan vi kan styrke produksjonen av solenergi, både for private og næringsdrivende.	Behandlet i hovedutvalg for næring, klima og miljø 29.9.2022.
Fylkestinget ønsker en sak på hva fylkeskommunen kan gjøre for å bedre vilkårene for barn og unge som vokser opp med foreldre som har utfordringer med rus.	Behandlet i hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet 25.5.2022.

13 Økonomi og styring

13.1 Innledning

Økonomi og styring har ansvaret for å sikre kontinuerlig oppmerksomhet på helhetlig styring og god og effektiv drift. Området har søkelys på god regnskapsforvaltning og lønntjenester, strategisk innkjøpsarbeid og funksjonell tilrettelegging av det politiske arbeidet. Økonomi og styring har også et overordnet ansvar og myndighet innenfor økonomisk planlegging, oppfølging og rapportering. Dette ansvaret omfatter også å sikre god økonomisk styring og solidarisk og målrettet økonomioppfølging, i tett samarbeid med fylkeskommunedirektørens lederteam og øvrige ledere i organisasjonen.

Området består av følgende avdelinger:

Budsjett og økonomioppfølging

Avdelingen har ansvar for gode prosesser innenfor økonomisk planlegging og prioriteringer i samspill med hele organisasjonen. Målet er å sikre økonomiske styringsdata av god kvalitet gjennom effektiv bruk av fagsystemene våre, evaluering og kontinuerlig forbedring av økonomiprosessene. Vi yter tjenester til alle fylkeskommunens områder i form av veiledning, opplæring og rådgivning. Vi bidrar også med økonomifaglig kompetanse i prosjekter, utredningsarbeid og lignende.

Avdelingens hovedleveranser er økonomisk rådgivning, utarbeidelse av økonomiplan, klimabudsjett og budsjett, tertialrapportering og årsberetning.

Lønn og regnskap

Avdeling for lønn og regnskap har ansvar for funksjonene regnskap og lønn for hele fylkeskommunen, inn- og utbetalinger og regnskapsrapportering. Avdelingen har ansvar for god opplæring og oppfølging av lønns- og regnskapspersonale ved andre enheter, for eksempel skolene. Avdelingen har også en sentral rolle i å bidra til økt bruk av digitalisering i arbeidsprosessene i våre IKT-løsninger på regnskap- og lønnsområdet.

Hovedtjenestene er fakturamottak, merverdiavgift, Xledger systemoppfølging, finans og likviditetsforvaltning, regnskap, kvalitetssikring og internkontroll, kunder og inkasso og lønn.

Innkjøp og anskaffelser

Avdeling for innkjøp og anskaffelser er ansvarlig for at kontrakter og avtaler inngås og følges, i tråd med lov om offentlig anskaffelse og tilhørende forskrift. Avdelingen har som mål å sikre effektiv ressursutnyttelse, likebehandling, forholdsmessighet, etterprøvnbarhet og forutberegnelighet

Avdelingen inngår avtaler for Agder fylkeskommune og har samtidig ansvaret for å drifte innkjøpssamarbeidet OFA (Offentlige fellesinnkjøp på Agder). OFA består av alle 25 kommuner i tillegg til fylkeskommunen.

Politisk sekretariat

Avdelingen har ansvar for å administrere det politiske systemet i fylkeskommunen og bidra med støttefunksjoner til politisk ledelse og organer. Målsettingen er å tilrettelegge for en god og åpen politisk styring og demokratiske prosesser i fylkeskommunen. Dette innebærer blant annet å sørge for at de formelle strukturene fungerer, og at det legges til rette for aktive politiske prosesser og god koordinering av saksgangen.

Hovedoppgaver er sekretariatsfunksjoner for fylkestinget med underliggende politiske organer og bistand til politisk og administrativ ledelse i det daglige arbeid. I dette arbeidet ligger også møteplanlegging, gjennomføring av offentlige valg, rutineutvikling, vedlikehold av politisk web og mediekontakt, samt kurs og opplæring av saksbehandlere.

Virksomhetsstyring

Avdelingen har ansvaret for at vi har gode systemer for virksomhetsstyring og prosesser som bidrar til at målene i Regionplan Agder 2030 blir nådd. Avdelingen skal legge til rette for at fylkeskommunen har en forsvarlig drift, en tilfredsstillende internkontroll og gjennomfører et kontinuerlig forbedrings- og kvalitetsarbeid.

Virksomhetsstyring koordinerer fylkeskommunens porteføljestyring, tilrettelegger for økonomisk rapportering og rådgivning i investeringsprosjekter og følger opp eierstyring og finansstrategi. Ansatte i avdelingen deltar også i tverrfaglige prosjektgrupper, gjennomfører utredninger og bistår organisasjonen med kompetanse. Avdelingens hovedtjenester er virksomhetsstyring, økonomiplan, internkontroll, investeringsprosjekter, finans, eierstyring samt roller og tilgangsstyring.

13.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
70 Økonomi og styring	93 612	123 635	96 349	2 737
700001 Økonomi og styring	1 011	1 673	1 717	706
700100 Budsjett og økonomioppfølging	18 614	43 480	18 800	186
700200 Innkjøp og anskaffelser	7 692	8 908	8 002	310
700300 Lønn og regnskap	12 782	13 532	13 291	509
700301 Lønn	5 200	5 370	4 692	-508
700400 Politisk sekretariat	3 884	5 236	4 624	740
700401 Politisk ledelse, råd og utvalg	33 230	35 974	35 824	2 594
700500 Virksomhetsstyring	11 200	9 462	9 399	-1 801

Området sett under ett har et mindreforbruk på 2,7 mill. kroner (2,8 prosent).

De fleste avdelingene har tilnærmet budsjettbalanse.

I avdeling for virksomhetsstyring skyldes merforbruket utelukkende anskaffelse og prosjektkostnader i forbindelse med prosjekt Den røde tråden og det nye styringssystemet Framsikt. På grunn av at kostnadene i forbindelse med drift av samtlige avdelinger i området hadde et mindreforbruk, valgte en å ikke budsjettregulere for å dekke merforbruket i forbindelse med prosjektet.

Politisk ledelse, råd og utvalg har i 2022 hatt tilnærmet normal aktivitet etter flere år preget av pandemi. Mindreforbruket i 2022 har årsak i at det ikke har vært noen store kostnadsdrivende reiser, samtidig som ubrukte midler fra tidligere år blitt overført til 2022 uten å bli anvendt. Budsjettet for 2023 er justert i henhold til forventet forbruk.

13.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,6 %	1,2 %	1,3 %
Langtid	3,6 %	4,1 %	6,6 %
Sum fravær	4,1 %	5,3 %	7,9 %

Sykefraværet i 2022 er for området sett under ett, noe høyere enn ønskelig. Dette gjelder spesielt langtidssykefraværet. Korttidsfraværet er på et gjennomgående lavt nivå.

Flere medarbeidere har i 2022 vært langtidssykemeldt. Årsaken til fraværet er i liten grad arbeidsrelatert. For noen avdelinger har fraværet gitt enkelte begrensninger i å få løst oppgavene i avdelingen.

Høsten 2022 var det generelt mye smitte i samfunnet. Flere av medarbeiderne har barn i barnehage- og skolealder, slik at det også har vært fravær med syke barn.

13.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Virksomhetsstyring

Gjennom 2022 har avdeling for virksomhetsstyring fulgt opp fylkeskommunens investeringsportefølje gjennom å bidra til god styring av de enkelte prosjekt på parametere som økonomi, fremdrift og kvalitet. Avdelingen har så også bidratt i prosessjobbing for fremtidig prosessjobbing av fylkeskommunens prosjektrammeverk og porteføljestyling innenfor eiendom og samferdsel, koblet mot fylkeskommunens overordnet planprosess.

Arbeidet med helhetlig styring, målrettet kvalitetsarbeid og internkontroll har også vært en prioritert oppgave, og dette er nærmere beskrevet i et eget kapittel i årsberetningen.

Det ble i mai 2022 vedtatt anskaffelse av et digitalt styringsverktøy - Framsikt. Prosjektet *Den røde tråden - fra plan til handling*, ble etablert og dette har fått stor oppmerksomhet for avdelingen som er tildelt systemansvaret for løsningen. Det er etablert flere tverrfaglige faggrupper som skal sikre en god planlegging, etablere gode prosesser og implementere og godkjenne de ulike modulene som er satt i bestilling. Målsettingen er å utarbeide Handlings- og økonomiplan i for perioden 2024-2027 i den nye løsningen.

Budsjett og økonomioppfølging

2022 har vært preget av høy aktivitet på alle områder, selv om en har hatt noe redusert kapasitet store deler av året.

Ved avslutningen av regnskapet for 2021 og utarbeidelsen av årsberetningen for Agder fylkeskommune for 2021 har avdelingen en sentral rolle. Disse arbeidsoppgavene var sentrale i de første månedene av 2022.

Arbeidet med tertialrapporteringen er videreutviklet i løpet av året, og tertialrapportene omfatter nå hele organisasjonen. I tertialrapportene legges det vekt

på å gi et realistisk og godt bilde av økonomi og aktivitet på rapporteringstidspunktet.

Videreutvikling og bruk av systemene våre på en effektiv og god måte er en prioritert oppgave. Arbeidet med Framsikt er en sentral del av dette og vi vil ha en sentral rolle i forbindelse med at systemet tas i bruk i 2023.

Ansatte i avdelingen har bidratt i en rekke prosjekter og utredningsarbeid, og bistår organisasjonen med kompetanse.

Innkjøp og anskaffelser

Avdeling for innkjøp og anskaffelser arbeider med et særlig fokus på at anskaffelsene skal være billigere, bedre og mer bærekraftige.

For å styrke vår faglige tilhørighet ble det i 2022 inngått to sentrale avtaler. Den ene er med Miljømerking Norge og den andre er med Leverandørutviklingsprogrammet (LUP). Hensikten med disse to samarbeidene er å sikre god tilgang på eksterne samarbeidspartnere som kan bistå oss med oppdatert kompetanse innen klima- og miljørelevante krav og kriterier, innovative anskaffelser og generell bistand med å organisere møter med næringsklynger og nye leverandørmarkeder.

Avdelingen inngår i hovedsak rammeavtaler for varer og tjenester. Disse varene transporteres ut i hele Agder og et av våre viktigste mål har vært å stille krav og kriterier som flytter markedet over på nullutslippsleveranser. To av OFAs viktigste konkurranser ble i 2022 kunngjort med høy vektning på utslippsfrie leveranser.

OFA er også innkjøpsfaglig ressurs i det regionale prosjektet: Innovasjonspartnerskap for velferdsteknologi. Prosjektet tildelte kontrakt til Tellu i juli 2022. Målsetningen er at leverandøren skal utarbeide ett felles digitalt økosystem som skal gi både sykehus, kommune og fastleger tilgang til velferdsteknologiske data.

OFA er i dag organisert som et «§ 27-samarbeid». Denne organisasjonsformen er i henhold til ny kommunelov, ikke lovlig etter det konstituerende fylkesting i oktober 2023. I 2022 er det arbeidet med å reetablere innkjøpssamarbeidet OFA som et IKS med seks ansatte. Dette vil gi eierne fordeler i form av tettere kontraktsoppfølging, det vil bli satt av tid og ressurser for å sørge for god opplæring av OFA-kontakter i deltakerkommunene, og muligheten og kompetansen til å gjennomføre innovative anskaffelser. Det skal i løpet av våren 2023 fattes likelydende vedtak i alle kommunestyre og fylkestinget om opprettelse av OFA IKS.

Lønn og regnskap

Agder fylkeskommune innfører etter planen e-handel i 2023. Avdeling for lønn og regnskap har en helt sentral rolle i gjennomføringen av prosjektet. Herunder testing, opplæring, implementering og utrulling i organisasjonen

Vi har gjennom 2022 brukt betydelige ressurser til testing av systemet, da vi i den valgte løsningen med Merzell har vært pilot i Norge. Det lages en implementeringsplan for opplæring og utrulling i 2023.

Det har vært jobbet mye med rutinekartlegging rundt fraværerefusjonsområdet i

2022. Dette området vil ha høy oppmerksomhet også i 2023, med tanke på opplæring/kurs for lønnsseksjonen og for merkantile og ledere.

Politisk sekretariat

2022 var et normalår uten valg gjennomføring. Politisk møtekalender ble gjennomført som planlagt.

13.4.1 Indikatorer

Mål	Indikator	Status 2022	Mål 2030	Kommentar
God internkontroll	Antall avvik rapportert i vårt avviks- og kvalitetssystem (QM+)	Vedtatt strategi for innføring i organisasjonen er fulgt opp i 2022.	200 avvik (HMS, uønskede hendelser, kvalitetsforbedringer) meldes per måned	Viser til egen årsrapport.
God økonomistyring.	Andel av midler til investeringsprosjekter som overføres til neste budsjettår.	Forbedring fra 2021, men fortsatt grunnlag å jobbe mer med periodisering / betalingsplaner	Lavest mulig	
God finansforvaltning	Referanseindeks	Per 31.12.22 er referanseindeksene: 0,88 % over på rentefond / 1,43 % på andre fond / 0,54 % under på aksjefond	Høyere enn referanseindeks	
God forvaltning av låneporteføljen	Rentenivå - flytende	Per 31.12.22 utgjør gjennomsnittlig marginpåslag 0,33 %	Lavere enn 3 MND NIBOR + 0,6 %	

13.4.2 Status tiltak

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
God økonomistyring	Gjennomgå rutiner og organisering av fylkeskommunens porteføljestyling	For å sikre god portefølje- og virksomhetsstyring er det nødvendig med gode rutiner for planlegging, prioritering, styring og rapportering av investeringsporteføljen. ROS-analyser mv. benyttes for å sikre innsats på prioriterte tjenesteområder og organisering på området.	Prossesser fift. å sikre god struktur og gode årshjul, med leveransekrav og rolledefinering, er pågående og vil bli implementert 1. halvåret 2023.
	Vurdere verktøy for bærekraftig virksomhetsstyring	Agder fylkeskommune har deltatt med en opsjon i en anskaffelsesprosess i regi av Viken fylkeskommune for digitalt verktøy til bruk i	Det har vært høy aktivitet i prosjektet, og det er mange involvert. Det er bevisst for å sikre god forankring og eierskap i alle tjenesteområder. Første test-pilot vil være 1.

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
		virksomhetsstyring. Opsjonen ble tiltrådt i mai 2022 med valgt løsning - Framsikt. Innføringen vil også omfatte en prosessbeskrivelse for de største/mest aktuelle plan-/styringsprosessene.	tertial 2023. Handlings- og økonomiplan vil bli utarbeidet i løsningen.
God internkontroll	Gjennomføre vedtatt strategi for innføring av internkontroll i Agder fylkeskommune	Agder fylkeskommune har vedtatt en strategi for innføring av internkontrollsystem. Arbeidet med å implementeringen vil være et kontinuerlig arbeid.	Det har vært et stort fokus på implementeringen på de videregående skolene i 2022. Årsrapporten for 2022 viser en god utvikling ift. dokumentasjon og kjennskap til dette viktige kvalitetsarbeidet.
Vi realiserer gevinster fra prosjekter	Metodikk for gevinstarbeid integreres med rutiner for virksomhetsstyring	Agder fylkeskommune har utviklet et rammeverk for å realisere gevinster når vi gjennomfører prosjekter. I 2022 var det planlagt å koble rammeverket opp mot fylkeskommunens rutiner og prosedyrer for virksomhetsstyring.	Gevinstrealisering har et stort fokus ved gjennomføring av prosjekter. Arbeidet med å knytte gevinstarbeid opp mot virksomhetsstyring bli nå sett i sammenheng med innføring av nytt virksomhetsstyringsverktøy fra Framsikt.
Godt omdømme, åpenhet og tillit	Innføre web-publisering av styringsdokumenter	Vi ønsker å gå vekk fra at fylkeskommunens styringsdokumenter publiseres som PDF-dokumenter og gå over til publisering som websider. Dette vil gjøre dokumentene mer tilgjengelig for alle brukere og bidra til økt åpenhet.	Handlings- og økonomiplan for 2024-2027 vil kun bli publisert på web.
Optimalisering av innføringen av Visma InSchool	Videreføre arbeidet innenfor lønn for å standardisere prosesser	Vi ønsker å arbeide videre med mulighetene systemet gir, slik at vi sikrer best mulige og standardiserte prosesser sentralt og på virksomhetene.	Det arbeides med å utarbeide rutiner.
Digitalisering av prosesser	Innføre E-handel i Agder fylkeskommune.	Prosjektet skal flytte søkelys på kontroll fra tidspunkt for anvisning til tidspunkt for bestilling. Skal også gi bedre kvalitetssikring av innkjøp som gjøres i fylkeskommunen, og sørge for at maler og avtaleverk benyttes.	Testing er ferdig, og systemet skal ruller ut i løpet av første halvår 2023.
Fylkeskommunal innkjøpsmakt skal brukes som et strategisk verktøy i klima- og miljøpolitikken			Arbeidet er godt i gang.

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
God Helse (3)	Innkjøpsansvarlig i innovasjonspartnerskap for velferdsteknologi	Gjelder hele det kommunale Agder, Sørlandet sykehus HF og fastleger. Nasjonalt prestisjeprosjekt.	Som over.
Ren energi for alle (7)	Felles anskaffelse av strømleveranse til det kommunale Agder	Felles avtale på kraft fra Ishavskraft med opprinnelsesgaranti	Som over.
Innovasjon og infrastruktur (9)	Innovasjonspartnerskap, jf. over		Som over.
Innovasjon og infrastruktur (9)	Innkjøpsansvarlig Det Digitale Agder	Sikre bredbånd til ikke-kommersielle deler av Agder	Som over.
Ansvarlig forbruk og produksjon (12)	Egne krav ved anskaffelser knyttet til seriøst arbeidsliv, etisk handel, kvalitetssikringssystem og oppfølging av kontrakter.		Arbeidet med innkjøpsstrategi er i gang.
Stoppe klimaendringer (13)	Særlig fokus på å redusere CO2 utslipp på Agder	Vurderer egnethet av hhv krav og kriterier ved hver enkelt anskaffelse	Som over
Samarbeid for å nå målene (17)	Vi har etablert Norges største kommunale innkjøpssamarbeid med OFA	25 kommuner pluss fylkeskommunen har Norges største innkjøpssamarbeid. Unikt i Norge med tanke på antall kommuner og at et fylke har samlet samtlige kommuner.	Det ble avgjort i kommunedirektørutvalget i Agder å reetablere OFA som et IKS. Dette skal vedtas av alle kommunene og fylkeskommunen første halvår 2023, og selskapet kan da etableres 1.7.2023.

14 Samferdsel og eiendom

14.1 Innledning

Direktørområdet samferdsel og eiendom har ansvar for å planlegge, bygge, drifte, vedlikeholde og forvalte fylkets infrastruktur knyttet til veg, transport og bygninger. Området består av følgende avdelinger og seksjoner:

Avdeling for forvaltning, drift og vedlikehold veg

- Seksjon for forvaltning
- Seksjon for drift veg
- Seksjon for vedlikehold veg

Avdeling for strategi og mobilitet

Avdeling for utbygging veg

- Seksjon for utbygging ressurs
- Seksjon for utbygging veg, øst
- Seksjon for utbygging veg, vest

Avdeling for bygg og eiendom

- Seksjon for drift og vedlikehold, eiendom øst
- Seksjon for drift og vedlikehold, eiendom vest
- Seksjon for internservice
- Seksjon for utbygging, eiendom

Avdeling for forvaltning, drift og vedlikehold veg

Agder fylkeskommune har ansvaret for totalt 4 008 km fylkesveger, hvorav 326 km er gang- og sykkelveg. 539 km av vegnettet har grusdekke.

Nøkkeltall for vegnettet i Agder:

- 28 tunneler der 19 er over 500 m
- 86 prosent av fylkesvegnettet er tillatt for 10 tonns akseltrykk
- 1 094 bruer på fylkesvegene i Agder
- To ferjesamband (Hidra og Andabeløy)
- 45 482 stikkrenner og 31 482 skiltpunkt
- Fylkesvegene utgjør 51 prosent av det offentlige vegnettet i Agder.

Drift- og vedlikeholdstiltak i Agder har som hovedformål å skape en trafikksikker veg med god fremkommelighet, samt over tid bevare vegkapitalen. Tiltakene som gjøres i driftskontraktene har stor betydning for både trafikksikkerhet og miljø, og det jobbes systematisk for å nå målsetningene i regionplanen. En ekstraordinær prisvekst som følge av generell økonomisk uro i Europa har preget bransjen i 2022.

Drift, vedlikehold og forvaltning ivaretar vegeieransvaret for alle fylkesveger i Agder. Dette omfatter oppgaver som behandling av søknader om graving i veg, etablering av avkjørslar, dispensasjoner for byggegrense, vurdering av støytiltak og ansvar for inngåelse av gjennomføringsavtaler når tiltak utføres av andre utbyggere. Innhenting og drift av vegdata som grunnlag for trafikkanalyser og utviklingsbehov er en løpende oppgave. For alle nye arealplaner som berører fylkesveg skal det påses at planene har tilstrekkelig vegfaglig kvalitet.

Avdeling for strategi og mobilitet

Avdelingen har ansvar for det langsiktige arbeidet knyttet til mer bærekraftig mobilitet på Agder. Det gjelder alle tre dimensjoner av bærekraft; den sosiale, den økonomiske og miljø- og klimamessige. I løpet av 2022 har avdelingen utarbeidet forslag til regional plan for mobilitet. Hensikten med planen er å gi en tydelig bærekraftig retning for mobilitet for Agder.

Strategi og mobilitet skal bidra til forskning og faglig utvikling innenfor mobilitet, utarbeide behovsanalyser og overordnede planer, få fram gode politiske saker, se helhet og bidra til samarbeid på tvers av avdelinger.

Avdeling for utbygging veg

Avdelingen har ansvar for planlegging, prosjektering og bygging av samferdselsanlegg på Agder.

Avdeling for bygg og eiendom

Avdelingens skal sikre at eiendomsmassen understøtter fylkeskommunens strategiske og funksjonelle mål på en best mulig måte. Avdelingen gjennomfører

investeringsprosjekter innen bygg og har overordnet ansvar for forvaltning, drift og vedlikehold av fylkeskommunens bygg og eiendommer og for internservice ved fylkeshuset i Kristiansand og administrasjonsbygget i Arendal.

Avdelingen forvalter ca. 300 000 m² fylkeskommunalt eide lokaler bestående av blant annet bygningsmassen for 18 videregående skoler, SMI-skolen og Fagskolen i Agder. Fylkeskommunen leier i tillegg ca. 150 000 m² fordelt på 25 haller og idrettsanlegg, 28 tannklinikker og 25-35 000 m² skole og kontorer. Leieforholdene forvaltes gjennom om lag 85 avtaler med private og offentlige aktører.

Det ble i juni 2022 politisk vedtatt en overordnet eiendomsstrategi for Agder fylkeskommune, med hovedfokus på de tre bærekraftselementene. Eiendomsstrategien vil være førende for alt arbeid i avdelingen frem mot 2030.

14.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
80 Samferdsel og eiendom	1 562 726	1 445 321	1 570 460	7 734
800001 Samferdsel og eiendom	2 214	3 725	2 769	555
800100 Forvaltning, drift og vedlikehold - veg	-19 480	1 465	-19 723	-243
800102 Drift veg	424 846	370 708	420 250	-4 596
800103 Vedlikehold veg	248 691	204 319	245 246	-3 445
800105 Forvaltning	26 198	28 933	29 285	3 087
800300 Strategi og mobilitet	646 970	604 183	651 331	4 361
800400 Utbygging	3 721	2 994	3 054	-667
800402 Utbygging ressurs	19 369	37 367	17 836	-1 533
800403 Utbygging veg vest	3 756	10 575	3 957	201
800404 Utbygging veg øst	2 308	7 595	2 899	591
800500 Bygg og eiendom	2 035	2 312	1 972	-63
800501 Drift og vedlikehold eiendom øst	113 439	117 131	122 110	8 671
800502 Drift og vedlikehold eiendom vest	46 163	32 854	48 061	1 898
800503 Internservice	15 588	13 986	16 237	649
800504 Utbygging eiendom	26 907	7 174	25 176	-1 731

I 2022 har området totalt sett balansert godt mot budsjett. Det ble et samlet mindreforbruk på 7,7 mill. kroner, det vil si 0,5 prosent.

Mindreforbruket er hovedsakelig ved bygg og eiendom og består av flere poster. Seksjonene for drift og vedlikehold har et mindreforbruk på vedlikeholdsmidlene. Dette skyldes i hovedsak lang bestillingstid, samt generelle ressurs- og leveranseutfordringer i markedet. Forventede økninger i leiekostnader er også blitt lavere enn forventet, samt at leieinntektene er høyere enn forventet. Det er også iverksatt fremleie av enkelte lokaler som ikke benyttes av fylkeskommunen for å få redusert fylkeskommunens leieutgifter.

Det er avsatt 30 mill. kroner til vedlikeholdsetterslep og mindre investeringer i skolebruksplanen. Bevilgningene er fordelt mellom drift og investeringer. I drift ble det avsatt 12,5 mill. kroner. Tiltakene er så vidt påbegynt i 2022 og overføres til 2023. Resterende midler i investering er omtalt i kapittel for investering 7.2.2.

Forvaltning, drift og vedlikehold av veg har et samlet merforbruk på 0,8 prosent, med et mindreforbruk på område for forvaltning. Mindreforbruket er i hovedsak innenfor forebyggende trafikksikkerhetsarbeid. Redusert aktivitet som følge av lærerstreik er årsaken. Våre kostnader til drift og vedlikehold av veg varierer normalt etter hvilke værforhold som preger året.

I første tertial 2022 ble det gjort en budsjettjustering som følge av en vesentlig økning på indeksen som benyttes i drift og vedlikeholdskontraktene på veg. Energi- og materialkrise medførte at det ble anslått en prisindeks på 15 prosent utover budsjettet indeks. Totalt ble indeksen for 2022 på 11 prosent, mens den mellom 2. kvartal 2021 og 2. kvartal 2022 var 15 prosent. Drift og vedlikehold fikk økt budsjetttramme i tråd med prisveksten. Det sikret at vi klarte å opprettholde aktiviteten.

Drift og vedlikehold veg har i 2022 fått tilført 21,2 mill. kroner i statlige midler til generelt vedlikehold av fylkesveg. Midlene har blitt benyttet til ulike tiltak på veg i 2022.

Avdeling for strategi og mobilitet har et lite mindreforbruk i 2022. Det skyldes i hovedsak noen færre turer med tilrettelagt transport enn budsjettet for.

Foto: Tom-Erik Mathisen.

Bilde viser en inspeksjonsbil med Agder fylkeskommunes logo med utsikt over Jordalsbø.

14.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,0 %	0,9 %	1,9 %
Langtid	3,3 %	3,5 %	2,9 %
Sum fravær	4,3 %	4,4 %	4,8 %

Samlet fravær for direktørområdet er noe økende. Det er korttidsfraværet som øker, mens langtidsfraværet går ned. Korttidsfraværet henger i stor grad sammen med influensa og korona.

14.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Forvaltning, drift og vedlikehold veg

Vegforvaltning

Det er i 2022 behandlet 4 500 skriftlige henvendelser som gjelder skilt, TS eller gravetillatelser. Også i år økte restansen fra mai til september på ubehandlede saker. Frem til nyttår har det vært en liten nedgang. Vi ser en variasjon med en topp ved skolestart på henvendelser om TS-tiltak som gjelder skoleveg. Saksbehandlingstiden er fremdeles lengre enn ønsket.

Trafikksikker fylkeskommune

Agder fylkeskommune ble sertifisert i 2021. Dette er en sertifisering som administreres av Trygg Trafikk. I 2022 ble det utarbeidet en felles reisepolicy for alle de videregående skolene i fylket. Fylkesadministrasjon fikk vedtatt en reisepolicy som er tilpasset virksomheten. En månedlig oppdatert informasjon om trafikksikkerhets-tiltak distribueres på alle internskjermer på skoler, tannklinikker og administrasjonsbygg. I tillegg er det gjennomført en «rygg inn – kjør ut aksjon» ved flere av våre større lokasjoner.

ReCyclist - forskningsprosjekt på sykkelskader

Tidlig sommer 2022 startet Transportøkonomisk institutt (TØI) opp et forskningsprosjekt på sykkelulykker i Agder, som støttes av Agder fylkeskommune. Sykkelulykker antas å være svært underrapportert i offisielle statistikker. Med forskningsprosjektet ønsker TØI å finne ut hvordan og hvor sykkelulykker oppstår. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med legevakten og sykehusene i Agder, som registrerer hvem som har vært utsatt for denne typen ulykker. Fra juni til oktober 2022 var det registrert 253 sykkelulykker i Agder, hvorav 158 ulykker i trafikken.

Samarbeidsprosjekter

Nullvisjonen i Agder driver oppsøkende, holdningsskapende trafikksikkerhetsarbeid. Sentrale oppgaver er besøk på skoler, barnehager, bedrifter og andre, hvor de bidrar med informasjon og kursing som har til formål å bedre holdninger i trafikken, særlig blant unge. Det er i dag tre prosjektledere som er ansatt i vertskommuner. Gjennom et stort antall kurs og samlinger har Nullvisjonen Agder møtt om lag 16 000 deltakere i 2022.

Trafoen og 18pluss er helt unike prosjekt. Gjennom ulike rom og filmer får deltakerne i Trafoen følge en trafikkulykke på svært nært hold. 18pluss er et gratis trafikksikkerhetskurs på 4,5 timer for unge mellom 18 og 25 år som har førerkort klasse B og tilhørighet til Agder. Trafoen og 18pluss har hatt 1 747 personer som har deltatt på kurs, sammenlignet med 1 238 i 2021. For 2022 ble noen besøk kansellert på grunn av streik blant lærerne.

Trygg Trafikk er en viktig samarbeidspartner for fylkeskommunen. Myra sykkelgård og Trafikksikkerhets ambassadør i videregående skole er to prosjekter som Trygg Trafikk har ansvaret for på vegne av Agder fylkeskommune. På Myra sykkelgård fikk 1 172 elever opplæring i 2022. 50 elever i videregående skole er engasjert som

ambassadører for trafikksikkerhet. De har ansvar for informasjon og holdningsskapende arbeid for sine medelever.

Drift og vedlikehold av veg

Værforholdene har størst betydning for aktiviteten innen drift av veg. 2022 anses som et gjennomsnittlig år knyttet til værhendelser, men det har vært lange perioder der været har vekslet mellom pluss og minusgrader. Det gir et stort forbruk av sand og salt.

Strekningen på E39 fra Ime til Døle bru ble overført fra staten 1. juni i 2022. Resterende strekning til Grauthelleren i Kristiansand forventes overført våren 2023.

Nye kontrakter på drift

1. september startet det opp ny femårig driftskontrakt på vedlikehold av området mellom Mandal og Lyngdal. Ny avgrensning for kontraktsområdet nordover er nå fv. 42. Dette er en ordinær funksjonsbasert kontrakt, der entreprenøren har vaktberedskap. Det er lagt opp til en noe redusert standard på enkelte lavtrafikkerte vegger. I tillegg er det inngått et samarbeid med Lindesnes kommune for vedlikehold av grøntområder. I åseralområdet startet det opp en ny byggherrestyrt kontrakt. Her vil det være en veksling mellom entreprenør og byggherre på vaktberedskapen.

Luftkvalitet i Kristiansand sentrum

Måling av luftkvalitet er et samarbeidsprosjekt mellom vegeierne i Kristiansand sentrum; Kristiansand kommune, Statens vegvesen og Agder fylkeskommune.

I 2022 er det etablert gode rutiner for varsling mellom offentlige vegeiere. Tiltak ved høye verdier svevestøv vil være ekstra feiing eller salting med magnesiumklorid. Sistnevnte kommer det en del klager på fra publikum ettersom det ser ut som det saltes for ising på en bar veg. Dette er nå løst ved at det vil bli montert et skilt bak bilen som informerer om at dette er tiltak for å begrense luftforurensning og ikke et vinterdriftstiltak. I 2022 ble det registrert 15 dager med overskredet PM10 verdier/svevestøv. Dette er en nedgang fra 2021 da det var 18 dager.

Koronamidler - drift og vedlikehold

Av tildelte midler fra 2020 gjensto heving av et flomutsatt punkt på Hogganvik i Lindesnes kommune. Prosjektet viste seg å kreve regulering. Dette ble utført av kommunen i 2022. I tillegg utførte fylkeskommunen nødvendig grunnerv. Selve tiltaket for å heve vegen blir mer kostbart enn planlagt, og mangler finansiering.

Kritisk forfall - ekstra vedlikeholdsmidler fra Staten

Staten tildelte også i 2022 ekstraordinære vedlikeholdsmidler til generelt vedlikehold av fylkesveg. Agder ble tildelt 21,2 mill. kroner, forutsatt at de ble omsatt i løpet av året. Asfaltering av strekninger med tilhørende oppmerking, oppgradering av gamle veglysskap, utbedring av enkelte bergskjæringer og flere strekninger med vegetasjonsrydding er utført for disse midlene. Heving av flomutsatt punkt på fv. 465 nord for Kvinlog er delfinansiert med disse midlene.

Asfalt, dekkelegging og vegoppmerking

Aktiviteten for asfalt og dekkelegging har vært på et noe lavere nivå enn normalt. Utfordringer med høy prisvekst på bitumen og generell usikkerhet i markedet har

bidratt til dette. Konkurransesituasjonen i Agder er god og førte til normale markedspriser i 2022. Det ble innført betingelser på to av fire kontrakter hvor Co2 vekting var et av kriteriene for tildeling. Dette har gitt et positivt bidrag med reduserte utslipp i produksjon av asfalt. Det ble i 2022 lagt 103 751 tonn asfalt, med et gjennomsnittlig utslipp av 39,0 kg Co2 per tonn asfalt. Dette er en vesentlig reduksjon fra 2020 hvor utslippet var 56,0 kg Co2 per tonn og 2021 hvor utslippet var 51,7 kg Co2 per tonn.

Bruer og fiskerihavner

Årlig utføres det inspeksjoner og reparasjoner av bruer. I forbindelse med brukollaps på Tretten ble det tatt en gjennomgang av alle bruer med trekonstruksjon. Vi har totalt tre gang- og sykkelvegbruer, hvorav to er overtatt fra Nye Veier på Krøgenesveien. På Krøgenes er det to reklamasjoner som nå blir fulgt opp.

I Agder har vi følgende hengebruer: Ose, Risøya, Senumstad, Tromøya, Risnes og Revøysund bru. De må følges godt opp fremover. Den mest kritiske konstruksjonsdelen på hengebruer er kablene. Korrosjon i saltutsatte områder, dårlige fuger og betong er generelt et vedlikeholdsproblem på disse.

Foto: Grunde Dalen.

Bilde viser vedlikehold av en bru over jernbanen ved Gjerstad

Fiskerihavner får øremerkede midler som i tillegg til vedlikehold skal gå til kommunale tilskudd. Det utredes hvordan fylkeskommunen tenker å forvalte dette området fremover. Fem fiskerihavner med næringsaktivitet blir tilbakeført til Kystverket, resterende 11 fiskerihavner avklares om de kan overføres til aktuelle kommuner.

Strøm og veglys langs veg og i tunneler

Elektrokontraktene har hatt aktivitet som planlagt. Hovedfokus er daglig drift og vedlikehold, samt innføring av energibesparende tiltak som bytte av armaturer til LED belysning.

Det samlede strømforbruket er redusert fra 2021 med 490 000 kWh. Dette til tross for at fylkeskommunen i juni overtok gammel E39 fra Døle bru til Ime som er lyssatt. En viktig årsak til redusert strømforbruk er skifte fra konvensjonelle belysningspunkt til LED. I driftskontrakten byttes det om lag 5 000 punkt i løpet av en kontraktsperiode på fem år. Det er om lag 11 000 lyspunkt langs fylkesvegene hvorav cirka 3 000 er LED-armaturer. I 2022 ble cirka 500 lysarmaturer byttet til LED.

Utgiftene til strøm er økt med ca. 50 prosent i forhold til opprinnelig budsjett. Det

forventes en fortsatt økning av utgiftene. Det er generelt stor usikkerhet knyttet til hvordan strømprisene utvikler seg.

Rekkverk

Det er i 2022 montert 15 km med nytt stålrekkverk og 680 m med rekkverk støpt i betong. Mye av rekkverket er finansiert i programområde på investeringsbudsjettet; «Trygg skoleveg» og «Trafikksikkerhetstiltak». I tillegg har det også blitt skiftet ut nedseget eller skadet rekkverk.

Foto: J. Nedrejord.

Bilde viser reparasjon av rekkverk på fv. 450 på Brokke - Suleskardvegen

Strategi og mobilitet

Organisasjonsutvikling

I løpet av året har strategi og mobilitet gjennomført organisasjonsutviklingsprosesser for å avklare oppgaver og ansvar mot andre avdelinger i fylkeskommunen, samt Agder kollektivtrafikk AS (AKT). Etter at ansvar og oppgaver ved avdelingen var landet, ble det lyst ut og ansatt fast avdelingsleder.

Regional plan for mobilitet 2022-2033

Høsten 2022 ble forslag til regional plan for mobilitet (mobilitetsplanen) lagt ut til høring og offentlig ettersyn. Planforslaget viser hvordan vi konkret kan jobbe sammen for å gjøre reisen enklere, tryggere og grønnere. Mobilitetsplanen peker på 33 steg fram mot 2033 som alle bidrar til mer bærekraftig mobilitet. Forslaget omfatter også en egen mobilitetsplan for barn og unge. FN kaller dette tiåret for "handlingens tiår". Mobilitetsplanen legger i tråd med dette til rette for handling.

Byvekstavtalen for kristiansandsregionen

Bompengepakken for fase 3 er vedtatt lokalt av bystyret i Kristiansand og av fylkestinget. Bompakken vil være en viktig del av en framtidig byvekstavtale (BVA). KS2-rapport for bompengepakken er gjennomført, og det ligger til rette for stortingsbehandling våren 2023. Forhandlingen om byvekstavtale vil starte opp etter at bompengepakken er vedtatt i Stortinget og når staten inviterer til dette.

Areal- og transportsamarbeidet i kristiansandsregionen

Vi opplever økt reiseaktivitet i kristiansandsregionen etter pandemien. Flere sykler, men flere kjører også privatbil. Antall reisende på buss er også økt. Samlet sett har vi likevel, for første gang siden nullvekstmålet ble innført, vekst i biltrafikken. Det samme opplever andre byregioner. Utbetaling av belønningsmidler fra staten henger sammen med nullvekst i biltrafikken. Nullvekstmålet ble ikke nådd i 2022. 2023 er siste året i inneværende belønningsperiode.

Areal- og transportsamarbeidet i arendalsregionen

Areal- og transportplan for arendalsregionen ble vedtatt i juni 2019. Nasjonal transportplan 2022-2033 legger opp til et tilskudd for å styrke satsingen på miljøvennlig transport i byområdene Bodø, Ålesund, Haugesund, og arendalsregionen. Det er en forutsetning at byområdene forplikter seg til å følge opp nullvekstmålet for persontransport med bil, og gjennomfører tiltak innenfor egne ansvarsområder som bidrar til måloppnåelsen. I arendalsregionen inngår kommunene Arendal, Grimstad, Froland og Tvedestrand. Politikerne har ikke blitt enige om bomring eller bilrestriktive tiltak, men det er etablert et administrativt samarbeid mellom kommunene. Fylkeskommunen ved avdeling for strategi og mobilitet koordinerer dette arbeidet. Det er oppnevnt politiske representanter til en arbeidsgruppe som skal foreslå mandat for et formalisert samarbeid i regionen.

Det digitale Agder

Agder fylkeskommune, ved strategi og mobilitet, administrerer ordningen med statsstøtte til bredbåndsutbygging. Tilskuddet fra staten, sammen med tilskudd fra fylkeskommunen og kommunene, fordeles ut på aktuelle prosjekter i hele Agder gjennom en dialogbasert anskaffelse. Det har i 2022 blitt arbeidet med 16 prosjekter i ti kommuner. Alle prosjektene vil bli gjennomført som fiberløsninger med en kapasitet på 1 000 Mbit/s for opp- og nedlasting.

Det er 437 husstander som inngår i prosjektporteføljen. I tillegg medfører utbyggingen at 339 fritidsboliger og åtte bedrifter vil få tilbud om fiber, selv om disse ikke er stønadsberettiget.

Parallelt med dette arbeider bransjen med utbygging av 5G i Agder. Dette kan medføre at enkelte adresser på sikt vil kunne få trådløs internettilkobling over 5G-nettet.

Sykkel og gange

Sykkelbyavtalene med Arendal, Farsund, Grimstad og Lindesnes (sykkelbyen Mandal) er inngått for perioden 2021 til 2024. I sykkelbyene har det i løpet av 2022 blitt gjennomført kampanjer, aktiviteter, fysiske tiltak og fagsamlinger.

Sykkelbytiltak fv. 42 GS Strømsbusletta i Arendal var under bygging i 2022, og ferdigstilles i 2023. Fv. 404 og 3624 GS Opplandsveien i Grimstad er klargjort for utlysning våren 2023.

I tillegg gjennomføres mindre tiltak over programområdet «sykkel i sentrum» i byer og tettsteder som ikke har sykkelbyavtale eller tilgang til bompenger.

Det arbeides også med en rekke gang- og sykkeltiltak som ikke er knyttet til sykkelbyavtalene.

Kollektivtransport

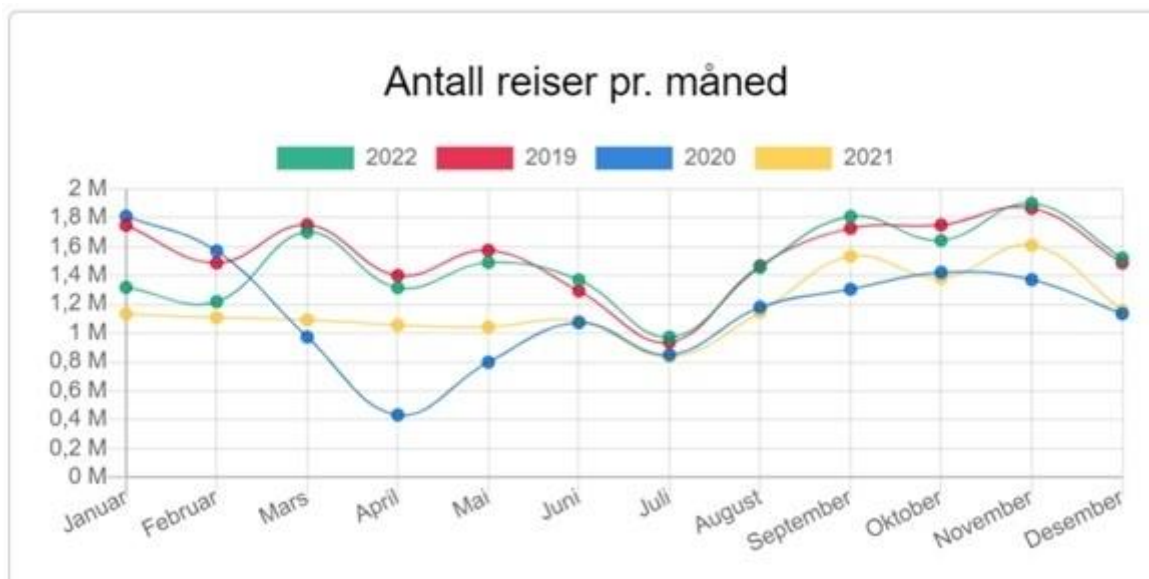
Nøkkeltall for Agder kollektivtrafikk (AKT)

Agder Kollektivtrafikk AS (AKT) mottok i 2022 et samlet tilskudd fra Agder fylkeskommune på 494,8 mill. kroner. I tillegg ble AKT kompensert for ekstraordinære kostnadsøkninger med 18,2 mill. kroner og 9,9 mill. kroner i omstillingsmidler. AKT

fikk overført 15,1 mill. kroner i tilskudd som kompensasjon for tapte billettinntekter på grunn av koronasituasjonen. AKT fikk videre overført 77 mill. kroner i belønningsmidler gjennom ATP-samarbeidet i kristiansandsregionen, i tillegg til 21,1 mill. kroner fra Samferdselsdepartementet til takstreduserende tiltak.

Reisestatistikker for kollektivtrafikken i Agder

Antall passasjerer er fortsatt lavere enn før pandemien. Det er 4,2 prosent lavere enn for 2019, men for 2. halvår ser vi en økning på 0,7 prosent for hele Agder målt mot 2019. Målt mot 2021 er det en vekst for hele året på 24,9 prosent.

Grafen over viser utviklingen i antall reiser per måned i årene 2019 til 2022.

Kundetilfredshet

AKT gjennomførte i 2022 to kundetilfredshetsundersøkelser etter samme mønster som tidligere år. Resultatene fra undersøkelsene viser kun marginale endringer. I Kristiansand ble det målt en total tilfredshet på 3,9 av 5,0 i begge undersøkelsene. Skifte av bussoperatør i Vest-kontrakten, fra Sørlandsruta til Setesdal Bilruter, har heller ikke medført noen store endringer i tilfredshet.

Det er relativt liten forskjell i totalscoren i de ulike områdene, selv om bytrafikken i Kristiansand scorer noe lavere enn i områdene utenfor Kristiansand. Det vises også i enkelte delspørsmål, som blir vurdert noe lavere i kristiansandsområdet enn i de andre områdene. Særlig gjelder dette spørsmålet om opplevelsen av om bussen holder rutetiden og vurderingen av sjåførens yrkesutøvelse. Dette er en naturlig konsekvens av at det er mye mer krevende å være sjåfør i bytrafikk enn i mer distriktorienterte ruteområder.

Nye kontrakter

Kontrakt om busstjenester i Vest 2022 startet opp 1.7.2022. Setesdal Bilruter overtok kjøringen fra Sørlandsruta AS. Dette omfatter busstransporten i kommunene Farsund, Lyngdal, Hægebostad og Lindesnes, samt regionrutene mellom Lista/Farsund og Lyngdal, og mellom Lyngdal og Kristiansand.

Det ble gjennomført anbud om busstjenester i Øst og kontrakt ble i desember 2022

tildelt Boreal Buss AS. Kontrakten omfatter busstransport i kommunene Lillesand, Birkenes, Grimstad, Arendal, Froland, Tvedestrand, Vegårshei, Åmli, Risør og Gjerstad. Oppstart for kontrakten er sommeren 2024.

Kontrakten Åseral utgikk 30.6.2022 og ruteproduksjonen ble fra 1.7.2022 innlemmet i kontrakten Setesdal og Vennesla nord, men uten endringer.

Det ble inngått kontrakt om båtjenester i Tvedestrand med Sørlandet Maritime, med oppstart 1.1.2023.

I Kristiansand kommune var det oppstart av nye drosjekontrakter 1.1.2022. Kommunen er inndelt i tre kjøreområder. I kjøreområde Marnardal og øvre del av Songdalen var det også oppstart av ny kontrakt 1.1.2022. Den 1.8.2022 var det oppstart av nye drosjekontrakter i kommunene Arendal, Grimstad, Lillesand, Tvedestrand, Risør, Vegårshei og Gjerstad. Det ble også inngått nye kontrakter om drosjetjenester i kommunene Lindesnes, Lyngdal, Farsund, Kvinesdal, Flekkefjord, Sirdal, Hægebostad og Åseral med oppstart 1.1.2023.

Det ble inngått avtale om mikromobilitet Kristiansand med selskapene Voi og Bolt, med oppstart i juni 2022.

Utvikling av rutetilbudet

Den største ruteendringen i kristiansandsområdet ble gjort i forbindelse med åpning av ny E39 mellom Grauthelleren og Døle bru i slutten av november.

Infrastrukturtiltak

Tiltakene som ble gjennomført på fylkesveg er listet opp under investeringskapittelet. Tiltakene på Nyli i Arendal henger sammen med ruteomleggingen fra ring- til pendellinjer. I 2023 blir tilsvarende tiltak gjennomført på Stoa, slik at områdene kan kobles sammen som en pendellinje.

Mikromobilitet

AKT inngikk avtale med operatørene Voi og Bolt i juni 2022. For AKTs del har den første sesongen som oppdragsgiver for mikromobilitetsaktører vært preget av et behov for innsamling av data, for å kunne navigere i et helt nytt marked. AKT og Kristiansand kommune har holdt jevnlig møter med operatørene for å sikre god informasjonsflyt.

I løpet av sesongen 2022 har el-sparkecyklene i Kristiansand gjennomført over 1 million turer, fordelt på over 60 000 brukere. Gjennomsnittsdistansen per tur er 1,6 kilometer. Lund Torv, Vågsbygd senter, UiA og Rutebilstasjonen har vært de mest populære utplasseringsstedene for el-sparkecyklene. Det har vært betraktelig høyere bruk på ettermiddag enn om morgenen, og kundemassen er overveiende yngre mennesker. Operatørene melder om god mottagelse i Kristiansand.

Tilrettelagt transport for personer med funksjonsnedsettelse (TT-ordningen)

Fylkeskommunen har ansvaret for transporttilbudet for personer med funksjonsnedsettelse. TT-ordningen bidrar til å legge til rette for bevegelsesfrihet, mobilitet og aktiv deltakelse i lokalsamfunnet. Mennesker med funksjonsnedsettelse opplever ofte større barrierer for å delta i samfunnet, og TT-ordningen bidrar til bedre

likestilling og levekår for disse.

I 2022 har Agder hatt to ulike TT-ordninger, slik det var i tidligere Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner. Fylkestinget vedtok i sak 9/22 å videreføre gjeldende TT-ordninger i de tidligere fylkene, inntil hele Agder kan bli del av utvidet nasjonal TT-ordning.

Kjøreområde	Antall brukere	Antall turer	Antall km	Netto utgift
Totalt i Vest-Agder	2 387	49 380	457 204	16 199 706
Totalt i Aust-Agder	3 115	63 607	560 762	20 745 645

Tabellen ovenfor viser reiseaktivitet i 2022 for transporttjenesten for funksjonshemmede. Netto utgift er oppgitt uten merverdiavgift.

TT-brukerne i Vest-Agder-ordningen gjennomførte 4 prosent færre TT-turer i 2022. Det tilsvarer en reduksjon i kostnader på 5 prosent, sammenlignet med 2021. Dersom vi sammenligner med kostnader for 2019, tilsvarer det en reduksjon på 15 prosent. TT-brukerne i Aust-Agder-ordningen gjennomførte 18 prosent flere TT-turer i 2022. Det tilsvarer en økning i kostnader på 27 prosent, sammenlignet med 2021. Den store kostnadsøkningen henger sammen med ny avtale om persontransport, som har medført økte drosjepriser.

Nullutslipp

Destinasjonslading

Agder fylkeskommune har høsten 2022 utviklet en ordning for tilskudd til destinasjonsladere for reiselivs- og opplevelsesdestinasjoner. Ordningen startet opp i januar 2023, og vil øke tilbudet av ladere som er tilgjengelige for offentligheten, samtidig som det støtter opp under reiselivsdestinasjoner i Agder. Destinasjonsladere er lavkosta elbilladere, og et nyttig supplement til det langt mer kostbare hurtigladenettverket. Destinasjonsladere belaster strømmettet i langt mindre grad enn hurtigladere og gir dermed god samfunnsøkonomi.

Hydrogen til transportformål

Fylkeskommunen har gitt støtte til forprosjektet Agder hydrogenknutepunkt. 23. juni tildelte ENOVA knutepunktet 148 mill. kroner til å bygge hydrogenfabrikk på Fiskå i Kristiansand. Hydrogenet skal i første rekke brukes i maritim sektor. Produksjonsstart er fjerde kvartal 2024. Anlegget vil også ha muligheter for å levere til landtransport.

Agder fylkeskommune ved strategi og mobilitet har tatt en posisjon nasjonalt og leder Norsk Hydrogenforum, fylkesnettverket for hydrogen. I tillegg har vi vært med på etableringen av «Agder hydrogennettverk», som hadde oppstart i november 2022.

Klimatiltak

Strategi og mobilitet har ansvar for mange større klimatiltak i direktørområdet. I 2022 har vi sett på kostnader og potensialet for klimareduksjon ved ulike typer tiltak innen fylkeskommunens ansvarsområde. Norconsult har utarbeidet en rapport for beregning av klimatiltak i Agder. Rapporten gir et godt grunnlag i vurderinger av hvilke tiltak som gir mest effekt. Fylkeskommunen skal videreutvikle dette.

Intermodal transport, havner og jernbane

Fylkeskommunen er medarrangør i den årlige nasjonale havnekonferansen som avholdes i Kristiansand. Konferansen har stor nasjonal anseelse, og betraktes som den største faglige konferanse hvor havnerelaterte spørsmål blir drøftet og belyst.

Sammen med Telemark og Vestfold fylkeskommune og regionene på Jylland ble søknad om hovedprosjekt "Grønn Jyllandskorridor" sendt Interreg-sekretariatet. Prosjektet har 26 interessenter, hvorav 14 er fra Norge. Prosjektet fikk tildelt om lag 2,4 mill. euro med oppstart 1.1.2023. Agder fylkeskommune er nasjonal prosjekteier.

Ferjedrift

2022 er det første hele driftsåret med elektriske ferjer på rutesambandene i Flekkefjord kommune. Fra 1. juli 2022 ble ferjestrekningen Abelnes–Andabeløy gratis. Endringen av billettinntekter ble ikke kompensert fullt ut. Det er signalisert at Hidrasambandet skal bli gratis fra 16. august 2023.

Vi har jobbet med vurderinger av ferjefritt Agder høsten 2022. Saken legges frem for politisk nivå i første kvartal 2023.

Båtruter

I samarbeid med AKT er det foretatt utlysning av kontrakt for båtrutene i Tvedestrand. Oppstart for denne kontrakten var 1. januar 2023. Det gis fylkeskommunalt tilskudd til de øvrige båtrutene i fylket.

Status på statlig infrastruktur

Riksveg

E18 Tvedestrand – Bamble, arbeid med reguleringsplan pågår.

E18 Arendal – Grimstad, verdioptimalisering er ferdig. Reguleringsarbeid er ikke startet.

E39 Kristiansand – Mandal er åpnet for trafikk. Ferdigstilles i 2023.

E39 Mandal – Lyngdal øst er regulert. Mandal øst – Blørstad/Trædal er prioritert for utbygging.

E39 Lyngdal øst – Lyngdal vest, utbygging pågår.

E39 Lyngdal vest – Kvinesdal, planarbeidet har startet opp.

E18 Gartnerløkka, utbygging pågår.

E18 Ytre ringvei, planarbeidet har startet opp.

Rv. 9, fortløpende utbygging.

Rv. 41 Timenes – Hamresanden, bygging startet høsten 2022.

Jernbane

Det er utført noe oppgradering av infrastruktur langs jernbanelinjene. Det har medført en del reiser med «buss for tog». Passasjerstatistikk for 2022 offentliggjøres av Samferdselsdepartementet.

Jernbaneforum Sør arbeider aktivt for å få midler til planlegging av sammenkoblingen mellom Sørlandsbanen og Vestfoldbanen.

Utbygging veg

Avdelingen har ansvar for å gjennomføre investeringsprosjektene på fylkesvegnettet. Det har vært stor aktivitet for å planlegge og gjennomføre vedtatte prosjekter. De

ulike programområdene, samt tiltakspakken for koronapandemien inneholder et stort omfang av prosjekter, som krever mye kapasitet å følge opp. I tillegg har utfordringene på fv. 42 i Blakstadkleiva krevd omfattende innsats å håndtere. Til tross for dette er fremdriften på de fleste prosjekter i tråd med plan.

Aktivitetene innen området utbygging veg er nærmere omtalt under kapittel for investeringer 7.2.3

Bygg og eiendom

Eiendomsstrategi

Arbeidet med å få på etablert en overordnet eiendomsstrategi startet opp på nytt fra juli 2021, etter omorganiseringen innenfor direktørområdet. Det overordnede målet med eiendomsstrategien er å:

- Drive eiendomsarbeidet i fylkeskommunen på en profesjonell måte som i størst mulig grad underbygger arbeidet med å levere på bærekraftsmålene i Regionplan Agder 2030.
- Fungere som et strategiske styringsverktøy for eiendomsutviklingen og -forvaltningen, og gi større grad av systematikk og forutsigbarhet i arbeidet med eiendomsmassen.
- Være en forutsetning for mye av det kommende arbeidet med å implementere en profesjonell eiendomsutvikling og forvaltning etter beste praksis.

Overordnet eiendomsstrategi for Agder fylkeskommune er utledet fra RPA2030, med hovedfokus på de tre bærekraftdimensjonene, og ble vedtatt i juni 2022. Eiendomsstrategien vil være førende for alt arbeid i avdelingen frem mot 2030.

Seksjon for utbygging eiendom har hatt som hovedoppgave å styre pågående investeringsprosjekter, samt å planlegge og starte opp prosjekter frembrakt i forbindelse med skolebruksplanarbeidet. Oversikt over prosjektene finnes under kapittel for investeringer. 7.2.2.

Fossilfri og mest mulig utslippsfri bygge- og anleggsplass

Bygging av ny fagskole og tannklinikk i Grimstad er gjennomført nesten uten bruk av fossil energi, som første store byggeprosjekt på Agder. Fossil energi utgjorde bare 0,5 prosent av energiforbruket, og kom i form av sveisegass til bruk under taktekkingen. Det reduserte klimagassutslippene for byggeperioden med 133 tonn CO₂.

Tangvall skole og idrettssenter, hvor Søgne videregående skole inngår, bygges etter samme lest og ferdigstilles sommeren 2023. Bruk av biodiesel har vært hovedgrep for å redusere klimagassutslippene i disse byggeprosessene.

Nytt fylkeshus bygges også som fossilfri byggeplass, men her er metoden forbedret ved at det benyttes en høy grad av elektriske anleggsmaskiner, og dessuten fjernvarme til byggtørking. I Kristiansand sentrum har det blitt lagt merke til at mye anleggsarbeid skjer uten eksosutslipp og motorstøy.

Drift og vedlikehold eiendom øst og vest

I forbindelse med standardiseringsprosjektet har begge seksjonene hatt ny organisering fra 1. januar 2022. I tillegg til å levere tjenester som forutsatt, har 2022

også gått med til å jobbe med etablering og tilpasning av ny organisering. Erfaringene så langt er at dette fungerer bra og gir en økt oversikt og mer enhetlig leveranse av tjenestene i organisasjonen. Det registres også at grensesnittet mellom byggdrift og ønskede brukertjenester hos virksomhetene skaper noe diskusjon. Enkelte virksomheter kan se ut til å ha behov for å øke egne ressurser knyttet til intern støttetjeneste, da spesielt de største skolene.

Markedet bærer noe preg av senvirkninger fra koronaepidemien, samt krigen i Ukraina. Arbeidsmarkedet har vært presset på kapasitet, og det har vært utfordringer knyttet til forsinkede leveranser av materiell. Til tross for dette har seksjonene gjennom 2022 gjennomført ca. 150 større og mindre vedlikeholdsprosjekter.

14.4.1 Indikatorer

Følgende nøkkeltall gir bakgrunnsinformasjon om vegnettet i Agder:

Nøkkeltall	
Andel av vegnettet som er fylkesveger	50 %
Andel av fylkesvegnettet som har fast dekke	86 %
Andel av fylkesvegnettet som er tillatt for 10 tonns akseltrykk	83 %
Antall bruer/konstruksjoner på fylkesvegnettet	1 518
Antall ferjesamband i Agder	2

Nøkkeltall eiendom:

Nøkkeltall	
Areal eide lokaler (m2)	300 000
Antall leide haller/idrettsanlegg	25
Areal leide haller/idrettsanlegg	150 000
Antall tannklinikker	28
Areal skoler/kontorer (m2)	25 000-35 000
Antall avtaler private og offentlige aktører som forvaltes	85

14.4.2 Status tiltak

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
Å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.	Utarbeide Regional plan for mobilitet 2022-2024	Regional plan for mobilitet skal ta for seg fylkeskommunens samlede ansvar og satsing innenfor mobilitet. Den skal være et nyttig verktøy for å se ulike mobilitetsløsninger og virkemidler i sammenheng, samt prioritere riktige løsninger innenfor begrensede	Høsten 2022 ble forslag til region plan for mobilitet (mobilitetsplanen) lagt ut til høring og offentlig ettersyn. Planforslaget viser hvordan vi konkret kan jobbe sammen for å gjøre reisen enklere, tryggere og grønnere. Mobilitetsplanen peker på 33 steg fram mot

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
		midler. Planen kan også bli et styringsverktøy i fylkeskommunens oppfølging av temaet mobilitet i kommunene. Videre er det i etterkant av fylkessammenslåingen behov for revisjon og opprydding i planer og strategier på området.	2033 som alle bidrar til mer bærekraftig mobilitet. Forslaget omfatter også en egn mobilitetsplan for barn og unge. FN kaller dette tiåret for "handlingens tiår". Mobilitetsplanen legger i tråd med dette til rette for handling.
	Samarbeidsmøter innen samferdsel med kommunene i Agder	Politisk og administrativ deltakelse. Møtene følger opp Handlingsprogram for fylkesveg 2022-2024 og kommunenes behov for dialog.	Vi gjennomførte samarbeidsmøter innen samferdsel med samtlige 25 kommuner i 2021. Nye møter vi bli gjennomført i løpet av 2023. Som følge av valget må noen av møtene utsettes til 2024.
Transportbehovet på Agder er redusert og nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn er bygd ut.	Fylkeskommunen bygger ut digital infrastruktur som bidrar til å redusere transportbehovet og effektivisere leveransen av tjenesten.	Fylkeskommunen, ved avdeling strategi og mobilitet, administrerer dette arbeidet gjennom Det Digitale Agder.	For tildelingen i 2022 er tidsfristen for gjennomføring av prosjektene 4 kvartal 2024. Alle midlene for 2022 er tildelt og det ser foreløpig ikke ut til at det blir forsinkelser med gjennomføringen. For tildelingen i 2023 er vi i helt i starten av prosessen. Det er verdt å merke seg at Departementet i 2023 tildeler 16,2 mill. kroner til Agder, mot 11,3 mill. kroner i 2022.
Nødvendig infrastruktur for et lavutslippssamfunn er bygd ut.	Bidrag til fylkessamarbeidet Jernbaneforum Sør	Fylkeskommunen deltar aktivt i fylkessamarbeidet Jernbaneforum Sør og koordinerer driften av samarbeidet.	Jernbaneforum har startet påvirkningsarbeid opp mot neste NTP. I tillegg arrangeres det møter med partier og komiteer på Stortinget.
	Etablere nye og oppgradere eldre sjåførfasiliteter, ventebuer og holdeplasser lang kollektivaksene. Her inkluderes også opprusting av ventebuene på ferjeleiene i Flekkefjord kommune.	Fylkeskommunen, som kollektivmyndighet, tar ansvar for eierskap til viktig kollektivinfrastruktur.	Fylkeskommunens strategi om å etablere et nøkternt kvalitets-nett av sjåførbuer i forbindelse med den offentlige kollektivtrafikken går sin gang. I 2022 er det etablert en ny sjåførbu på Nyli i Arendal.
	Elektrifisering av ferjer i Flekkefjord kommune.	Ferjeleie på Kvellandstrand ble oppgradert. Hybridferjene hadde sitt første driftsår med stor regularitet.	Operatør har etablert ladetårn på Launes og Abelnas.
	Gang- og sykkelveg 4 km fra alle skoler	Tilrettelegge for at alle barn kan gå og sykle trafikksikkert til skolen	Det er gjennomført en kartlegging av områder uten GS-veg innenfor en radius av 4 km fra

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
			skolene. I Handlingsprogram for fylkesveg er det vedtatt flere prosjekt som skal tilrettelegge for at barn og unge kan gå og sykle til skole. Det gjøres samtidig et omfattende arbeid innenfor programområdene for trafiksikkerhet og "trygg skoleveg", for å etablere mindre tiltak som tilrettelegger for trafiksikker ferdsel for myke trafikanter.
	Gang- og sykkelveg i byer og tettsteder.	Etablere sammenhengende gang- og sykkelveger i alle byer og tettsteder	Tiltakene vedtas gjennom Handlingsprogram for fylkesveg, i tillegg til at det gjennomføres mindre tilretteleggingstiltak over programområdene for trafiksikkerhet og «trygg skoleveg».
	Ladeinfrastruktur	Sammenhengende nettverk av ladeinfrastruktur tilgjengelig langs hovedaksene	Dette tiltaket er stilt i bero i påvente av statlig satsing innenfor området. Fylkeskommunen har i stedet satt i gang en fylkeskommunal destinasjonsladeordning for reise- og opplevelse destinasjoner i Agder.
	Hydrogenanlegg for tungtransport	Utbygging av infrastruktur for hydrogen og ammoniakk for elektrifisering av tungtransport på land og for skipsfart.	Forprosjekt Langemyr teknologi og transportknutepunkt ble avsluttet. Prosjektet fikk 500 000NOK av ENOVA. Agder hydrogenknutepunkt på Fiskå fikk 148 MNOK i støtte fra ENOVA. Oppstart på forberedelser til bygging. Produksjon forventes i Q4/2023.
Agder er forberedt på fremtidens transportløsninger og lavere klimautslipp på Agder	Elektrifisering av kollektivtransporten. Agder kollektivtrafikk AS kan bidra til å gjøre kollektivtransporten utslippsfri ved å stille utslippskrav til innkjøp av transporttjenester med buss, drosje og båt.	Gradvis elektrifisering av bussparken på Agder. Agder fylkeskommune setter mål innen klimareduksjon av egen drift, at i 2030 er 90 % av kollektivtransporten utslippsfri. Agder kollektivtrafikk har en vedtatt strategi om gradvis elektrifisering av bussparken på Agder.	I 2023 blir det startet opp et arbeid med å vurdere anskaffelse av nødvendige bussanlegg med ladestrøm.
	Elektrifisere drosjetransporten	Agder fylkeskommune og AKT stiller krav til	I nye drosjeavtaler blir det satt minimumskrav til

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
		nullutslipp i drosjebud på skolekjøring, spesialskyss, bestillingstransport og transport for mennesker med nedsatte funksjonsevne (TT-ordningen)	antall nullutslippsbiler. I tillegg gjelder bestemmelsene i forskrift om energi- og miljøkrav ved offentlig anskaffelse av kjøretøy til vegtransport.
	Utvikle Sørlandets godsterminal på Langemyr i Kristiansand. Kristiansand Havn jobber mot å være et transport- og logistikkcenter med nullutslipp.	Prosjektet er en utvikling av et transportknutepunkt for fremtidsrettede energiløsninger.	Vi deltar i prosjektet Langemyr transport- og teknologisenter. Det er sendt søknad til Enova om tilskudd.
	Utslippsfri båtuttransport i Arendal indre havn	Prosjektarbeidet pågikk i 2019, 2020 og 2021. Prosjektet følges opp i 2022 etter at formelle avklaringer i tilknytning til det offentlige anbudet for å tilby utslippsfri båtuttransport er gjort	Vi venter på avklaring, ESA.
	Agder fylkeskommune deltar i prosjektet «Fellesbestillingstransport» sammen med Agder kollektivtrafikk, Sørlandet sykehus HF, og Pasientreiser HF. Prosjektets overordnede mål er å samordne offentlig bestillingstransport for å få kvalitet i tjenestene og bedre utnyttelse av teknologi og ressurser.	Bestillingstransporter en offentlig og åpen transportløsning som kan gi et transporttilbud til innbyggerne i områder hvor det ikke er hensiktsmessig å opprettholde et rutebasert busstilbud som følge av lavt passasjergrunnlag, eller i områder hvor denne type transport vil være mer lønnsomt, samtidig som det gir innbyggerne et mer fleksibelt reisetilbud. I distriktene er markedsgrunnlaget for kollektivtransport svakt. En måte å styrkemarkedsgrunnlaget på, er å samordne ulike typer av offentlig betalt transport og planlegge kjøringen samlet. Bestillingstransport på tvers av tjenestene pasientreiser, skoleskyss, bestillingsruter, gir muligheter ved samordning og koordinering og kan dermed bidra til både økt mobilitet og økt fleksibilitet for innbyggerne.	Aktørene er enige om en felles henvendelse til aktuelle departement for å få et større påtrykk i denne saken.
Andelen resier foretatt til fots, med sykkel og kollektiv er økt	Fornytt treparts sykkelbyavtaler med Arendal, Grimstad,	Fylkeskommunen leder arbeidet. Målet er å øke andelen syklende og	Nye sykkelbyavtaler for perioden 2021-2024 ble signert i september

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
	Lindesnes (Mandal) og Farsund kommune samt Statens vegvesen	gående med 25 prosent i perioden fra 2020-2024	2021. Arbeidet pågår som planlagt.
	Deltagelse i nasjonalt nettverk for gåing og sykling	Øke fokus på, og kunnskap om, tilrettelegging for gåing og sykling	Agder fylkeskommune er en aktiv deltaker og bidragsyter i det nasjonale nettverket for gåing og sykling. Det er også jevn aktivitet i det lokale forumet for sykkelbyene på Agder, som fylkeskommunen leder.
	Agder fylkeskommune og Region Midtjylland deltar i et forprosjekt under Interreg-prosjektet for Øresund - Kattegat - Skagerrak (ØKS) med tittel "Hvordan gjøre kollektivtransporten attraktiv etter Covid-19"	Utbruddet av Covid-19 førte til umiddelbar nedgang i antall kollektivreiser på grunn av økt bruk av hjemmekontor og oppfordringer til innbyggerne om å unngå reise med buss og tog av smittevern hensyn. En full gjenåpning av samfunnene er ikke ensbetydende med at passasjerene vender tilbake til kollektivtransporten og på sikt kan vi se for oss en nedgang i antall kollektivreiser. Dette vil bidra til å svekke inntektsgrunnlaget for kollektivtransporten og det er viktig å finne ut hva som skal til for igjen å gjøre det attraktivt for innbyggerne å reise kollektivt.	Forprosjekt er avsluttet. Det søkes nå om et hovedprosjekt knyttet til "grønne" arbeidsreiser.
Bidra til attraktive reiser med toget, og til næringsetableringer og befolkningen i distriktene kan øke.	Videreutvikle stasjonsbyene i Agder som oppfølging av vedtak 93/20 i Agder fylkeskommune og samarbeide med transportørene for å utvikle kollektivtilbudet rundt stasjonsbyene.	Administrasjonen skal se på utredningene av en mulighetsstudie eller lignende som kan fremvise potensielle og fremtidige utbyggingsmuligheter ved og langs jernbanestasjonene i Agder.	Det ble i 2022 levert en kartlegging av stasjonene i Agder. I 2023 skal vi sammen med Bane Nor og kommunene vurdere muligheter for utvikling ved stasjonsbyene.
	Videreutvikle fleksible mobilitetsløsninger (som AKT Svipp)	Agder kollektivtrafikk og fylkeskommunen videreutvikler bestillingstransporten ved å videreutvikle pilotprosjektet AKT Svipp	AKT fortsetter med å teste ut AKT-svipp. Det er snakk om piloter i Sirdal, Bykle og Iveland, i tillegg til allerede etablerte i Vågsbygd og Arendal.
	Videreutvikle kundeinformasjon, sanntid, ruteopplysning og billettinformasjon	Se ulike transportformer i sammenheng uavhengig av operatører.	AKT sammen med Boreal Sjø arbeider med sanntidsinformasjon fra ferjene basert på Shiplog.

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
Fornybar energiproduksjon og utvikling av solenergibransjen.	Montere solcelleanlegg på taket av bygninger i forbindelse med utskiftinger	Tiltaket vil redusere fylkeskommunens langsiktige energiforbruk, gjøre byggene mer energinøytrale og øke kunnskapen om solenergi blant elevene i videregående skole.	Fylkeskommunen har 17 solcelleanlegg i drift. Disse produserte ca. 2,2 GWh i 2022. I løpet av 2022 ble det satt i drift nye anlegg på Fagskolen i Agder og nye Søgne vgs., og det iverksatt bygging av nye anlegg på Lillesand vgs. og Kristiansand katedralskole vgs. Det planlegges for minst 3 nye anlegg i 2023. Det er utarbeidet flere undervisningsopplegg tilpasset læreplanene hvor elevene kan benytte produksjonstall fra 9 av skoleanleggene.

14.5 Status for verbalforslag budsjett 2022

Her rapporteres status for verbalvedtak fra vedtatt budsjett 2022 som følges opp av direktørområdet. En oversikt over status for alle politiske vedtak finnes på Agder fylkeskommunes nettsider: <https://agderfk.no/politikk/status-for-politiske-vedtak/>.

Vedtaksstekst	Status
Fylkestinget ber om en oversikt over fylkeskommunens eiendommer, og en vurdering over hvilke eiendommer som egner seg for salg. Inntekter fra salg skal primært nedbetale gjeld, eventuelt overføres disposisjonsfondet. Saken inkluderer bruk og utnyttelsesgrad for det tidligere fylkeshuset i Arendal, samt det økonomiske mulighetsrommet som ligger i videreutvikling og/eller salg knyttet til pågående utvikling av området.	Arbeidet med implementering av eiendomsstrategien er igangsatt og i rute.
Fylkestinget ber om at det fremlegges en sak der kontraktsform i de ulike samferdselsprosjektene vurderes. Det legges samtidig opp til et pilotprosjekt med en kontraktsform som inkluderer entreprenør i planlegging av prosjekter, eksempelvis at anbudene vektas i større grad på løsninger.	Arbeidet med å innfri det politiske vedtaket er startet opp.
Fv. 3908, Vesterøya på Flekkerøy ønskes planlagt og prosjektert på hele strekningen som mangler G/S med utgangspunkt i dagens vegbredder, og at arbeidet gjennomføres parallelt med reguleringsarbeidet. Det gjennomføres som et pilotprosjekt der entreprenør i større grad ser på løsninger for gjennomføring etter prinsippet.	Det er avholdt møte med berørte parter, inkludert velforeningen. Planleggingsaktiviteten i prosjektet ble gjenopptatt sent i 2022, for å ferdigstille reguleringsplan, som skulle oversendes kommunen i løpet av februar 2023.
Fylkeskommunen skal i større grad planlegge etter godt nok-prinsippet på egne prosjekter. Dette må også gjenspeile gjennomføringsavtalene som inngås. Fylkestinget ber om at alternativer til gang- og sykkelveger vurderes flere steder der dette er egnet, og sees i sammenheng med prosjekt Trygge skoleveger.	Muligheten for enklere løsninger vurderes i alle prosjekter i Handlingsprogram for fylkesveg, og det gjøres fravik fra håndbøkene i de fleste prosjekter. Fokuset på å gjøre fravik har økt ytterligere, som følge av tydelige politiske vedtak. På fv. 460 sør for Valand bru, mot Konsmo, er det gjennomført utbedring av om lag 800 meter veg. Prosjektet er løst

Vedtaksstekst	Status
	på en måte som kan sette standard for "godt nok"-løsninger for fremtidige vegutbedringer. Det ble utarbeidet rapport for alternative løsninger for gang- og sykkelveg på fv. 3564 Revesandveien som viste mulighetsrommet for enklere prosjekter. Rapporten ble tatt til orientering av hovedutvalg for samferdsel 24.mai 2022.
Agder fylkesting forventer at staten følger opp med ekstraordinære midler for å avhjelpe AKT og de andre kollektivselskapene sine utfordringer med lavere billettinntekter som følge av coronapandemien. Agder fylkesting ønsker jevnlig å bli orientert om inntektssituasjon til AKT gjennom 2022.	Det er utarbeidet en rapport fra en arbeidsgruppe bestående av Jernbanedirektoratet, Kollektivtrafikkforeningen, KS, NHO Transport, Spekter og Statens vegvesen, på oppdrag fra Samferdselsdepartementet. Rapporten er levert 8. april 2022. I rapporten blir det blant annet anbefalt: Å videreføre et særskilt tilskudd til kollektivselskapene til ut 2022, men endre det fra en kompensasjonsordning til et tilskudd for omstilling og utvikling, samt legge til rette for en omstillingspakke i 2023. Fylkestinget blir holdt orientert om situasjonen. Reisevanene i samfunnet er endret og det er færre som reiser kollektivt enn før pandemien. Kollektivtransporten står overfor en fase med behov for omstilling og innovasjon. For å hjelpe med denne omstillingsfasen, har staten til sammen utbetalt en omstillingspakke på 500 mill. kroner i 2022. Omstillingsmidlene fordeles mellom fylkeskommunene etter størrelsen på de økonomiske tapene som de fylkeskommunale kollektivselskapene har hatt.
Større vegprosjekter:	
Det er behov for rask oppstart av de større vegprosjektene i Agder, og det settes av nødvendige midler til prosjektering og gjennomføring. Byggestart forutsetter at staten og andre bidrar med midler slik det fremkommer i investeringsbudsjettet.	Det er vedtatt å bruke betydelige midler for å sikre gjennomføring av store vegprosjekter på fylkesvegnettet i Agder. Fylkeskommunen jobber administrativt sammen med kommunene og politisk nivå mot sentrale myndigheter med sikte på å sikre statlig finansieringsbidrag til de større vegutbyggingsprosjektene i Agder.
Fv. 460 Nytt kryss og adkomstveg til Udland med ny E39 er lokalt og regionalt forankret. Prosjektet er i reguleringsfase.	Planforslag er oversendt Lindesnes kommune.
E18 – Eydehavn: Det forventes ferdig reguleringsarbeid. Fylkestinget anser dette for å være en meget viktig investering, og som vil bidra til videre utvikling med flere viktige arbeidsplasser i Arendalsregionen. Fylkestinget avsetter fylkeskommunens bidrag i økonomiplanen, og forventer statlig finansiering	Første del av prosjektet, fv. 475 fra Eydehavn til fv. 410 Neskilen, er under bygging. Arbeid med reguleringsplan for del 2, mellom Neskilen og Eyde energipark har pågått i 2022. Reguleringsplanen forventes fremlagt til politisk behandling i Arendal kommune sommeren 2023.
Fv. 415 Simonstad – Hovdefjell: Strekingen er ferdig regulert med ny veg, og vil bedre stigningsforholdet og fremkommeligheten. Prosjektet er klart til bygging, og det forventes rask oppstart.	Det har vært arbeidet med å gjøre prosjektet klart til utlysning. Utllysning planlegges før påske 2023, med sikte på byggestart høsten 2023. Økonomisk ramme for prosjektet er vedtatt økt til 188 mill. kroner.
Fv. 42 Skredsikring, Tonstad: Forutsigbarhet for videre fremdrift forutsetter felles forståelse med Sirdal kommune om samla finansiering.	Det er inngått avtale med Sirdal kommune om medfinansiering av prosjektet, samt bruk av konsesjonskraftmidler for å sikre gjennomføring. Det pågår fortsatt arbeid mot sentrale myndigheter med sikte på statlig medfinansiering. Konseptfasen for prosjektet er gjennomført i 2022, med sikte på å få ferdigstilt reguleringsplan i løpet av 2023.
I 2022 skal det vedtas en ny strategi for tilskudd og til hurtigladere i ikke-kommersielle områder i hele Agder. Det brukes minimum 1 mill. av de avsatte midler til strategien i 2022.	Hovedutvalg for samferdsel har vedtatt at avsatte midler skal brukes på en fylkeskommunal støtteordning til destinasjonsladere. Disse vil være et viktig supplement til hurtigladenettverket.

Vedtaksstekst	Status
Fv. 42 Skredsikring, Gåsehelleren: Prosjektet ønskes finansiert uten bompenger	Arbeid med sikte på delvis bompengefinansiering av prosjektet er avsluttet og prosjektet planlegges gjennomført i tråd med budsjettvedtak og inngått finansieringsavtale med Sirdal kommune.

15 Utdanning

15.1 Innledning

Utdanning utfører lovpålagte tjenester for befolkningen innenfor hovedområdene:

- videregående opplæring i skole og bedrift
- videregående opplæring for voksne med opplæringsrett
- opplæring av grunnskoleelever i sosiale og medisinske institusjoner
- opplæring for minoritetsspråklige elever med grunnskolevedtak
- pedagogisk psykologisk tjeneste
- fagskoleutdanning
- karriereveiledning og andre pedagogiske støttetjenester
- oppfølgingstjeneste, herunder tilbud til ungdom i målgruppen som er utenfor videregående opplæring
- opplæring innenfor kriminalomsorgen

Agder fylkeskommune har 18 videregående skoler, en fagskole og en SMI-skole (sosial, medisinsk institusjon). I tillegg har utdanning ansvar for Karriere Agder. I fylkesadministrasjonen er utdanning organisert i fire avdelinger.

Avdeling for opplæring og karriereveiledning

Opplæring og karriereveiledning har ansvar for å følge opp skolene, og videreutvikle og styrke skolenes opplæringskvalitet og profesjonsfellesskap. Avdelingen samarbeider med kommunene, næringslivet og universitets- og høgskolesektoren for å sikre kvalitet i hele opplæringstilbudet. Eksamen og dokumentasjon (eksamenskontoret), som administrerer privatisteksamen er en seksjon i denne avdelingen.

Avdeling for fag- og yrkesopplæring

Fag- og yrkesopplæring har ansvar for opplæring av lærlinger og lære kandidater som har fag-/svennebrev eller kompetansebrev som mål. Avdelingens hovedoppgave er å formidle alle søkere til en læreplass. Avdelingen samarbeider med flere interne og eksterne aktører.

Avdeling for inntak og elevtjenester

Avdelingen er delt i to hovedområder, inntak og elevtjenester, og har også ansvar for skoleadministrative systemer. Inntak har ansvaret for utarbeidelsen av tilbudsstrukturen, og for dimensjonering og inntak til videregående opplæring. Elevtjenesten har ansvar for oppfølging og utvikling av elevtjenestene ved skolene, og for oppfølgingstjenesten.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) er en tjeneste for elever, lærlinger og lærekandidater som ikke har et tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen. PPT har også et lovpålagt ansvar for organisasjonsutvikling og forebyggende arbeid overfor elever med lærevansker. PPT utarbeider sakkyndig vurdering og følger opp elever med rett til spesialundervisning.

15.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9000 Utdanning	-9 974	3 177	-9 888	86
9001 Opplæring og karriereveiledning	-98 089	-17 479	-95 680	2 409
9002 Fag- og yrkesopplæring	348 310	367 787	338 561	-9 749
9003 Inntak og elevtjenester	21 620	48 175	22 312	692
9005 Pedagogisk-psykologisk tjeneste	24 131	25 988	24 857	726

15.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,9 %	1,3 %	2,0 %
Langtid	4,9 %	5,2 %	4,6 %
Sum fravær	5,8 %	6,5 %	6,6 %

15.4 Aktiviteter og måloppnåelse

15.4.1 Indikatorer

Agder fylkeskommune har gjennom flere år hatt tre strategiske hovedmål for videregående opplæring. Målene ble revidert i 2020, bl.a. for å favne den økte bevisstheten rundt bærekraft, mangfold og etisk bevissthet som preger Regionplan Agder 2030 og overordnet del av læreplanverket.

- *Læringsmiljø*
Alle elever og lærlinger er del av et inkluderende og mangfoldig fellesskap, opplever mestring og får faglige utfordringer. Læringsmiljøet preges av skaperglede og kritisk tenkning.
- *Læringsutbytte*
Alle elever og lærlinger som går ut av videregående opplæring har fag- og samarbeidskompetanse, som gjør dem i stand til å mestre videre utdanning og arbeidsliv. Livsmestring, innovasjon og bærekraft er sentrale elementer i opplæringen.

- **Gjennomføring**
Alle elever og lærlinger som er i stand til det gjennomfører opplæringen. Skolene og lærebedriftene bruker varierte opplærings- og vurderingsformer, som møter forutsetningene til den enkelte.

Læringsmiljø

Informasjon om elevenes opplevelse av læringsmiljøet hentes i elevundersøkelsen, som gjennomføres i de videregående skolene hvert år i november/desember. Lærlingenes læringsmiljø måles gjennom lærlingundersøkelsen, som gjennomføres for andreårslærlinger annet hvert år.

Elevne og lærlingene svarer, gjennom en skala fra 1 (dårligst) til 5 (best), på en rekke spørsmål. På fylkesnivå og nasjonalt nivå er resultatene stabile over tid, og de vil i hovedsak være konsentrert rundt de tre midterste kategoriene. På skolenivå vil det være større variasjon.

Elevundersøkelsen Vg1	Agder 2021/22	Nasjonalt 2022/23	Agder 2022/23
Trivsel	4,3	4,2	4,3
Motivasjon	3,8	3,6	3,6
Faglig utfordring	4,4	4,4	4,4
Støtte fra lærer	4,2	4,1	4,2
Læringskultur	4,1	4,0	4,0

Elevundersøkelsen og lærlingundersøkelsen har også spørsmål om mobbing. Disse svarene angis som prosentandel av de som har svart på undersøkelsen. Private skoler i Agder er inkludert i tallene. Det er ikke mulig å hente tall bare fra fylkeskommunens skoler.

2,3 prosent av elevene oppgir at de har blitt mobbet av medelever. 1,4 prosent har blitt utsatt for digital mobbing, og 1,5 prosent har blitt mobbet av en voksen på skolen. 2,7 prosent av lærlingene oppgir at de har blitt mobbet på arbeidsplassen, mens 1 prosent oppgir å ha vært utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet.

Agder fylkeskommune har nulltoleranse for alle former for mobbing og trakassering, og arbeider kontinuerlig for å forebygge dette. Alle tilfeller av mobbing og trakassering skal oppdages raskt og håndteres i henhold til opplæringsloven kap. 9 A, og fylkeskommunens retningslinjer for håndtering av saker som gjelder skolemiljø.

Læringsutbytte

Læringsutbytte måles primært gjennom karakterer. Skoleåret 2021/22 ble det ikke gjennomført eksamen. Vi bruker derfor standpunktarakter som indikator.

Målet for læringsutbytte er et gjennomsnitt for fylkeskommunen tilsvarende nasjonalt nivå eller bedre. Det viktige er imidlertid at hver enkelt elev og lærling får mulighet til å nå sitt potensial, uansett hvilket nivå dette ligger på. Utdanningssektoren har derfor i 2022 jobbet for å gi gode rammer både for elever med stort læringspotensial, og elever som har behov for spesialundervisning. Det ble etablert nye rutiner og system for internkontroll, og en ny økonomimodell for spesialundervisning. Statsforvalteren

har varslet tilsyn på feltet i 2023.

Læringsutbytte (Kilde: Udirs statistikkportal)

Karakterer i sentrale fag	Agder 2020/21	Nasjonalt 2021/22	Agder 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,55	3,50	3,52
Standpunkt matematikk 2P	3,78	3,70	3,66
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,72	3,80	3,69
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,09	4,20	4,00

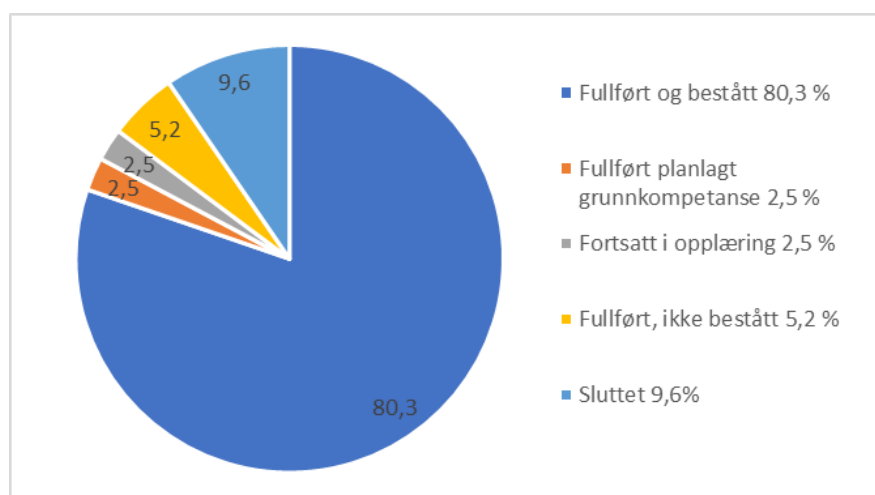
Gjennomføring

Gjennomføring i videregående opplæring måles gjennom to ulike indikatorer, skoleårgjennomføring og årskullgjennomføring. Tall for skoleårgjennomføring viser hvor stor andel av elevene som har fullført og bestått ett enkelt skoleår. Tall for årskullgjennomføring viser hvor stor andel i ett årskull som har fullført og bestått to år etter normert fullføringstid. Måletidspunktet er fem år etter oppstart i videregående opplæring for elever på studieforbereidende utdanningsprogram, og seks år etter for elever på yrkesfaglige utdanningsprogram.

Fullført og bestått skoleår (Kilde: Udirs statistikkportal)

Indikator	2020/21	2021/22
Andel fullført og bestått skoleår Agder	88,9 %	89,4 %
Andel fullført og bestått skoleår nasjonalt	90,1 %	89,3 %

Status for kullet som begynte på yrkesfag i 2015 og studieforbereidende i 2016, og ble målt i 2021 (Kilde SSB)

Fullført årskull 2015/2016 - 2021 fordelt på utdanningsretning (Kilde SSB)

Status	Studieforberedende	Yrkesfag
Fullført og bestått	88,5 %	71,7 %
Fullført planlagt grunnkompetanse	1,9 %	3,2 %
Fortsatt i opplæring	1,6 %	3,4 %
Fullført, ikke bestått	4,7 %	5,8 %
Sluttet	3,3 %	16,0 %

Fullført årskull 2015/2016 - 2021 fordelt på innvandrersstatus (Kilde IMDI)

Status	Nasjonalt	Agder
Første generasjons innvandrere	64,6 %	66,2 %
Norskfødte med innvandrerforeldre	76,8 %	82,7 %
Øvrige befolkning	80,3 %	80,9 %

Elevforutsetninger

(Kilde: Udirs statistikkportal)

Indikator	Agder 2020/21	Nasjonalt 2021/22	Agder 2021/22
Grunnskolepoeng	41,6	43,4	42,2

Grunnskolepoeng er gjennomsnittlig avgangskarakter i 10. klasse ganger 10.

Den røde tråden - helhetlig arbeid og satsinger

Bak resultatene på de tre styringsområdene ligger et systematisk og helhetlig arbeid, i tett kontakt med skoler og opplæringskontor. På grunnlag av nyere forskning på utdanningsfeltet, og sektorens resultater de siste årene, ble det i 2022 etablert fire hovedsatsinger:

- Skolene og skoleeier jobber forskningsbasert for å løfte elevene.
- Konsentrasjon om kjerneoppgavene - eleven og lærlingen i sikte.
- Økt gjennomføring på yrkesfag
- Økt gjennomføring for flerspråklige elever og lærlinger

"En skole for vår tid", sluttrapport fra ekspertgruppen for skolebidrag, nedsatt av Kunnskapsdepartementet, er det sentrale kunnskapsgrunnlaget for den røde tråden. Ekspertgruppens leder, forsker Sølvi Lillejord, presenterte hovedfunnene i rapporten for alle skolelederne i Agder fylkeskommune 2021, og temaet ble fulgt opp i 2022 gjennom rektor- og skoleledersamlinger, og i utviklingsdialogen med hver enkelt skole.

Undervisning er en kjerneoppgave for skolene, og kultur for god undervisning skapes i skolenes profesjonsfaglige fellesskap. På skoler med høy undervisningskvalitet jobber lærere og ledere sammen for å styrke elevenes læring og medvirkning i opplæringen.

Økt gjennomføring på yrkesfag

Gjennomføringen på yrkesfag er hvert år 15-20 prosentpoeng lavere enn på studieforberedende løp. Dette viser at fylkeskommunen ikke har klart å legge godt nok til rette for at ungdom og voksne som velger yrkesfag skal lykkes med å fullføre

opplæringen. Satsingen innebærer at:

- skolene får ansvar for elevenes opplæring og oppfølging frem til fullført sluttkompetanse
- oppgradering av utstyr på yrkesfag prioriteres
- kompetanseheving for lærere og instruktører på yrkesfag prioriteres i samarbeid med UiA
- ny modell for Vg3 i skole implementeres
- PPT prioriterer tiltak som styrker satsingen på yrkesfag
- elevtjenesten iverksetter tiltak for at ungdom kommer tilbake til opplæring
- samarbeid med programmet "flere i arbeid" i regi av Kristiansand kommune
- det er utarbeidet rammeverk for faget yrkesfaglig fordypning, YFF
- en skoleveileder med spisskompetanse innen yrkesfag er ressursperson på feltet

Økt gjennomføring for flerspråklige elever og lærlinger

Flerspråklige med kort botid i Norge har en vesentlig dårligere gjennomføring enn gjennomsnittet. Årsaken er i stor grad at opplæringen ikke er godt nok tilpasset.

Satsingen innebærer at:

- det er behov for økt innsats for norskopplæring gjennom hele opplæringsløpet, og særlig i læretiden
- det er utarbeidet nye rutiner og mal for særskilt språkopplæring basert på nytt kartleggingsverktøy. Implementering av rutinen sikres via utviklingsdialogen med skolene våren 2023
- en skoleveileder med spisskompetanse på flerspråklige elever er ressursperson på feltet

Statsforvalteren gjennomførte i 2022 tilsyn om særskilt språkopplæring ved Vågsbygd vgs. Som følge av dette har fylkeskommunen gjennomgått og justert rutiner for vedtak om særskilt språkopplæring. Rapporten fra tilsynet viser at Agder fylkeskommune fatter vedtak etter behov innen særskilt norskopplæring, men det er ikke fattet vedtak innen morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

15.5 Status for verbalforslag budsjett 2022

Her rapporteres status for verbalvedtak fra vedtatt budsjett 2022 som følges opp av direktørområdet. En oversikt over status for alle politiske vedtak finnes på Agder fylkeskommunes nettsider: <https://agderfk.no/politikk/status-for-politiske-vedtak/>.

Vedtaksstekst	Status
Talentsatsing i skolene: Det settes av 0,25 mill. hvert år de neste fire årene. Posisjonspartiene ønsker å sette søkelys på ungdom som har stort læringspotensialet. Det settes av midler til både kompetanseheving og til priser som skal gå til elever som har oppnådd spesielt gode akademiske resultater. Arbeidsgruppen som har satt ned for å jobbe med dette fagfeltet utarbeider opplegg for temadager eller annen kompetanseheving med sikte på å nå flest mulig lærere og skoleledere i Agder,	To saker er lagt frem i 2022. Oppfølgings sak kommer i april 2023

Vedtaksstekst	Status
Hovedutvalg for utdanning og kompetanse utarbeider forslag til tildelingskriterier for elevprisene.	
Det utvikles en strategi for e-sport og gaming. Strategien skal omfatte både bredde- og toppidrett og en viktig målsetting skal være å motvirke utenforskap. Det opprettes et samarbeid med fagmiljøet på UiA	En orienteringssak er lagt frem for hovedutvalget november 2022. Oppfølgings saker er planlagt i 2023
UFU ønsker å få opp en sak om at det på sikt skal kunne deles ut gratis bind og tamponger på videregående i fylket.	Saken er fulgt opp i oktober 2022
Transportkostnader knyttet til de to ulike forslagen i mulighetsstudie ved Flekkefjord vgs	Mulighetsstudie er behandlet i 2022. Transportkostnader blir vurdert når det foreligger en sak om fremtidig organisering av Flekkefjord vgs.

VIRKSOMHETER

16 Tannhelsetjenesten

16.1 Innledning

Den offentlige tannhelsetjenesten har ansvar for å gi tjenester til fylkets innbyggere som etter lov har krav på disse. Dette omfatter både barn, ungdommer og voksne i alle aldre. For de fleste prioriterte grupper er tjenesten gratis. Aldersgruppen 19-åringer og 20-åringer betaler 25 prosent av offentlige takster. Prioriterte grupper ble i 2022 utvidet til å omfatte 21-åringer og 22-åringer. Den nye gruppen skal betale 50 prosent av fylkeskommunale takster.

Tannhelsetjenesten gir også tjenester til resten av befolkningen som ønsker våre tjenester i stedet for å benytte privat tannhelsetjeneste, så lenge klinikkene har kapasitet. Disse betaler for tjenestene etter fylkeskommunale takster.

Tannhelsetjenesten i Agder består av 28 større og mindre klinikker fordelt i 23 av fylkets 25 kommuner. Klinikkene driftes under ledelse av 18 klinikkledere, som til sammen leder ca. 220 medarbeidere på de ulike klinikker. Medarbeiderne er i hovedsak tannhelsesekretærer, tannpleiere og tannleger. Men virksomheten har også to psykologer, en sykepleier, en renholder og ufaglærte assistenter. De fleste klinikker har drift alle hverdager, mens noen har begrensede åpningstider, justert etter behov som følge av demografi.

Virksomhetens drift består i tillegg til klinikkene, også av tannlegevakt i helgene, tannpleie og -behandling i fylkets fengsler, narkosebehandling i samarbeid med sykehus, tiltak i samarbeid med Statens barnehus samt tjenester rettet mot personer med traumer og andre angstrelaterte problemstillinger.

Tannhelsetjenesten har en administrasjon bestående av fem personer. Ansvarsområdet er blant annet knyttet til overordnet ledelse av virksomheten, faglig rådgivning, økonomirådgivning, it-faglig brukerstøtte, koordinering av forebyggende tannhelsearbeid og ulike sekretærfunksjoner.

Drift og ressursfordeling har naturlige utfordringer knyttet til å sikre godt nok og stabilt nok fagpersonell til mindre klinikker. Erfaringene tilsier at tannhelsepersonell i mindre klinikker med små fagmiljøer søker mot større fagmiljøer på større steder. Dette utfordrer målformuleringer i Regionplan 2030 om å sikre bærekraftige tjenester, og samtidig ta hele Agder i bruk.

Ny tannhelsestrategi 2021-2024 er politisk vedtatt. Oppfølging av vedtaket kombinert med videreføring av kulturbygging og lederutvikling har vært blant virksomhetens viktigste fokusområder i 2022. I arbeidet for å sikre en robust klinikkstruktur har administrasjonen foreslått å redusere antall klinikker. Dette ble ikke vedtatt, og virksomheten fortsetter med 28 klinikker.

I løpet av 2022 er det iverksatt prosess rettet mot virksomhetens lederstruktur. Prosessen er ikke fullført, og fortsetter inn i 2023. Men det er konkludert en

strukturendring som innebærer reduksjon fra 18 klinikklederstillinger til 11. Utgangspunktet har vært lederroller med ulik innretning, ulikt omfang, ulike arbeidsoppgaver og ulike betingelser. Prosessens hensikt er å harmonisere rammebetingelsene knyttet til rollen i tannhelsetjenesten, samt styrke søkelys på lederskap.

Tannhelsetjenesten vil fra 2023 og framover øke fokus og ressursinnsats på forebyggende og helsefremmende arbeid parallelt med tiltak for å sikre at tannhelse i større grad enn tidligere ses i et mer helhetlig helseperspektiv. I den forbindelse ansettes det en folkehelserådgiver i nyetablert stilling. Stillingen besettes i april 2023.

16.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
3100 Tannhelsetjenesten	152 881	153 424	162 068	9 187

Regnskapsmessige sees tannhelsetjenesten under ett og ikke klinikkvis. På tannhelsetjenesten - administrasjon føres alle felles kostnader for tannhelsetjenesten, som lisenser, avgifter, større kostnader som deles på flere klinikker og ansatte. På dette ansvar føres også direkte tilskudd fra Helsedirektoratet.

Tannhelsetjenesten samlet har et mindreforbruk tilsvarende 9,2 mill. krone. Da er det overført 1,5 mill. kroner fra drift til investering. Økning i investering skyldes i hovedsak nødvendig utstyr til den nye tannklinikken i Grimstad.

Tannklinikkene har høyere lønnskostnader enn budsjettet som følge av flere ansatte, og vikarbruk på grunn av sykdom. Tilsvarende er sykepengerefusjon betydelig høyere enn budsjettet. Inntjeningen er 4,3 mill. kroner lavere enn budsjettet. Kjøp av varer og tjenester på tannklinikkene er høyere enn budsjettet.

Tannhelsetjenesten fikk utvidet budsjetttrammer som følge av at 21- og 22 åringer fra 1.1.2022 fikk rett til tannbehandling til 50 prosent av fylkeskommunale takster. Det kan synes som om utvidet rammer for 2022 var noe høy. Dette er en gruppe som ofte ikke er hjemmeboende på folkeregistrert adresse, og fremstår derfor litt uoversiktlig. Gruppen skal få tilbudet der de oppholder seg, uavhengig av folkeregistrert adresse. I 2022 har vi gitt tilbud til 23 prosent av denne gruppen som er folkeregistrert i Agder. Tilsvarende mange har takket nei til tilbudet. Det forventes at antall personer i gruppen som ønsker tilbudet vil øke etter hvert som dette blir mer kjent og etablert i samfunnet generelt.

16.3 Medarbeidere

Ifølge oversikter per 31.12 var tallet på nyansatte utenfra åtte personer, mens 15 personer hadde sluttet i løpet av året. Antall stillinger under rekruttering ved årskiftet er syv.

Det har ikke vært noe stort problem å besette ledige stillinger, men i flere tilfeller

oppleves søkermassen mindre enn ønskelig. Både med hensyn til antall og kvalifikasjoner.

Med utgangspunkt i det kommende utfordringsbildet vurderes det dit hen at de største utfordringene framover blir å rekruttere nok kvalifiserte tannpleiere. Utfordringene knyttet til rekruttering av de øvrige profesjonene ventes også å være utfordrende i varierende grad.

Virksomheten etablerte i juni en velkomstdag for alle nye medarbeidere. Dette vurderes gjennomført ca. to ganger årlig. Ledelse rettet mot arbeidsmiljø, kompetansebygging og trivsel vil være et sentralt fokusområde når virksomheten har satt ny klinikkledergruppe etter gjennomført endringsprosess.

	2020	2021	2022
Korttid	2,5 %	2,8 %	3,8 %
Langtid	8,5 %	9,2 %	7,8 %
Sum fravær	10,9 %	12,0 %	11,6 %

Fraværet er fortsatt høyt ved virksomheten. Som tidligere år er det langtidsfraværet som er høyest, selv om det har en nedgang fra 2021 til 2022. Deler av fraværet kan tilskrives forhold på arbeidsplassen. Vi arbeider aktivt for å redusere fraværet i samarbeid med avdeling for HR og Agder Arbeidsmiljø.

16.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Møtevirksomhet, kurs og opplæring er i stor grad gjennomført som planlagt. De fleste fysisk, men noen via digitale løsninger. Det er gjennomført klinikkledermøter ca. hver annen uke gjennom året. I tillegg fem samlinger med lederutvikling for klinikkledere, et opplegg i samarbeid med HR-avdeling. Lederutviklingsprogrammet ble i august avløst av endringsprosess rettet mot dagens lederstruktur.

Virksomheten arrangerte også en to-dagers fysisk storsamling for alle ansatte (ca. 200 deltagere) i desember.

Ny tannhelsestrategi:

I oktober ble tannhelsestrategi 2021-2024 vedtatt i fylkestinget. 4 av 5 kapitler ble vedtatt, og arbeid med de vedtatte kapitlene og materialisering av tiltak i form av rutiner og prosedyrer har pågått gjennom hele året.

I kjølvannet av vedtatt strategi er det gjennomført en utredning med målsetting om å best mulig beslutningsgrunnlag for politisk behandling av en bærekraftig klinikkstruktur ved å redusere antall klinikker fra 28 til 21. Vedtak ble å opprettholde eksisterende antall klinikker.

Utvidede vernerunder på alle klinikker ble gjennomført i februar/mars. Her ble det avdekket flere og til dels betydelige avvik på flere klinikker. Dette er avvik som i stor grad utfordrer krav om forsvarlig fysisk arbeidsmiljø og pasientsikkerhet. I samarbeid med avdeling for bygg og eiendom vil virksomheten stille krav om nødvendige

oppgraderinger og utbedringer gjennom året. Disse kravene blir stilt til utleierne via individuelle prosesser.

Ny tannklinikk i Grimstad ble tatt i bruk fra juni, og offisielt åpnet i september. Tannklinikken er den første klinikk som fylkeskommunen eier selv. Alle andre klinikker leies i dag. Enten av kommuner eller av private. Årlige utgifter for leie av klinikkene er, basert på dagens leieavtaler, i størrelsesorden totalt ca. 13,5 mill. kroner. Med nødvendige oppgraderinger antas leieutgiftene å øke de fleste steder.

Forebygging:

Tannhelsetjenesten skal jobbe helsefremmende og forebyggende på en måte som bidrar til å styrke folks evne til å ivareta sin egen tannhelse. Dette krever samarbeid med alle kommunene i fylket, på ulike nivåer og på ulike møteplasser og i tillegg til andre naturlige samarbeidspartnere. Folkehelsearbeid innen tannhelse har også innvirkning på folks generelle helse, og tannhelsetjenesten er en viktig bidragsyter innen generell folkehelse. I den forbindelse ble det vedtatt å etablere en helt ny stilling som folkehelserådgiver.

Forskning og fagutvikling:

To tannpleiere tar videreutdanning i forebyggende og helsefremmende tannhelsearbeid. En tannlege begynte høst 2021 på en treårig utdanning i pedodonti, en spesialistutdanning rettet mot barnetannpleie. Det pågår også et formelt samarbeid mellom tannhelsetjenesten og forskningsenheten på Sørlandets sykehus. To tannleger deltar i et forskningsprosjekt rettet mot doktorgrad. Dette prosjektet er delvis finansiert av statlige midler.

17 Arendal vgs.

17.1 Innledning

<https://arendal.vgs.no/>

Skolen tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Studiespesialisering
- Studiespesialisering med miljø og forskning
- Vg1 studiespesialisering med internasjonalisering
- Kunst, design og arkitektur
- IB Diploma Programme

- Påbygging til generell studiekompetanse
- Salg, service og reiseliv
- Fellesfag for lærekandidater
- Studiekompetanse for voksne (voksenopplæring)

Arendal vgs er lokalisert to steder i byen, Barbu og Tyholmen. I skoleåret 2022/23 er det ca. 780 elever, ca. 80 pedagogisk ansatte og 20 merkantilt ansatte.

Skolens visjon er å være en skole som formidler kunnskap og kultur preget av høy faglig kvalitet i et trygt og inspirerende skolemiljø. Elevene kommer hovedsakelig fra arendalsregionen, samt nabokommunen Froland. Gjennom samarbeid med nærliggende kommuner, tilbyr skolen forsering av matematikk for ungdomsskoleelever. Dette ses i sammenheng med fylkeskommunens satsing på tilbud til elever med stort læringspotensial. Arendal vgs. jobber aktivt for at elevene skal ha et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Gjennom nysgjerrighet, innsats, refleksjon og kritisk tenking vil elevenes kompetanse i fagene kunne øke, og gjennomføringsgraden styrkes. Elevene skal «lære å lære».

17.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9101 Arendal vgs.	85 630	88 875	94 863	9 233

Skolens årsregnskap viser et mindreforbruk. Dette inkluderer overført akkumulert mindreforbruk fra 2021 på totalt 4,3 mill. kroner. Mindreforbruket er i all hovedsak et resultat av redusert vikarbruk og elevkursjoner både i koronaperioden januar-februar og under lærerstreiken (seks uker). Det har gjennom året vært vakanser og sykemeldinger i skolens ledelse, og det planlagte personalseminaret høsten 2022 ble avlyst grunnet lærerstreiken.

17.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,6 %	0,8 %	1,9 %
Langtid	4,8 %	5,0 %	3,8 %
Sum fravær	5,4 %	5,8 %	5,7 %

Korttidssykefraværet har økt sammenlignet med 2021, og dette fraværet er i all hovedsak koronarelatert. Samtidig er langtidsfraværet redusert, noe som gjør at det totale sykefraværet viser en svak nedgang sammenlignet med 2021.

Skolen arbeider systematisk med tiltak for å få ned sykefraværet. Orientering om sykefravær er fast sak i AMU møtene, hvor også en representant for Agder Arbeidsmiljø er til stede.

17.4 Aktiviteter og måloppnåelse

17.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	89,8	90,6

Læringsresultat - karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,03	3,37
Standpunkt matematikk 2P	3,78	3,48
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,38	3,26
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,26	4,26

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	44,7	45,2

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,1	4,1
Motivasjon	3,6	3,6
Faglig utfordring	4,5	4,5
Støtte fra lærerne	4,1	4,0
Læringskultur	4,1	4,1

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

17.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Læringsmiljø

Elevene rapporterer om svært lite mobbing ved skolen, og disse tallene viser stabilitet over flere år. Områdene trivsel og trygt miljø er på samme gode nivå som tidligere. Elevene synes i økende grad å være tilfreds med lærernes faglige tilbakemeldinger på læringsarbeidet. Oppmerksomhet på klasseledelse, vurderingskultur og tettere oppfølging av enkeltelever er videreført gjennom klasselærerråd, trekantmøter (trinnleder, rådgiver og kontaktlærer) elevsamtaler og rådgiveroppfølging. Vi ser likevel et forbedringspotensial for området elevdemokrati og medvirkning.

Læringsutbytte

Skolen har lav score på parameteren vurdering for læring. På området egenvurdering og motivasjon scorer skolen spesielt lavt. Det arbeides videre med elevenes innsats, vurdering for læring og området motivasjon. Den delen av skolens utviklingsprosjekt

som omhandler vurdering er også ment å styrke vurdering for læring.

Gjennomføring

Gjennomføringsgraden ved skolen er stigende, og skolen jobber kontinuerlig med å øke denne, blant annet ved å arbeide for å utvikle mer elevaktive lærings- og vurderingsformer.

Skolens profesjonsfelleskap

Skolen arbeider systematisk med å utvikle lærernes profesjonsfelleskap. Det gjennomføres regelmessige møter i skolens fellestid til faglig samarbeid for skolens pedagogiske ansatte. Samarbeidet foregår i fagteams på ulike trinn, mellom lærere i samme fag og mellom fagutviklerne. Skolen er organisert i fagavdelinger. Innenfor hver fagavdeling er det fagseksjoner som ledes av en fagutvikler. Fagutviklerne bidrar til det faglige og pedagogiske utviklingsarbeidet gjennom systematisk arbeid med blant annet skolebasert vurdering, utvikling av tverrfaglige undervisningsopplegg, faglig og pedagogisk bruk av fagdager og innføring av fagfornyelsen. Skolen har avsatt tid til tverrfaglig samarbeid og styrking av profesjonsfelleskapet.

Gjennomføring på yrkesfag

Arendal vgs. har én yrkesfaglig retning; salg, service og reiseliv. Det er et svært godt samarbeid mellom program- og fellesfagslærerne, det jobbes mye tverrfaglig, og faget yrkesfaglig fordypning, YFF, har høy prioritet. Dette sammen med tett samarbeid mellom kontaktlærer og rådgiver, gjør at mange gjennomfører og kommer ut i lære. I tillegg jobber skolen med å iverksette fylkeskommunens satsing på helhetlig yrkesfaglig utdanning, HYFU.

Skolens utviklingsprosjekt

Skolen har initiert et prosjekt som startet høsten 2022. Prosjektet er todelt, og omhandler vurderingspraksis og elevdemokrati. Prosjektet er initiert av skolens ledelse, og er forankret hos de tillitsvalgte og skolens fagutviklere. Kickoff for prosjektet var planleggingsdagene høsten 2022. Grunnet høstens streik er prosjektet satt på vent, og revitaliseres våren 2023.

Satsningsområde	Begrunnelse	Ønsket måloppnåelse
1 Vurderingspraksis	Vurderingspraksis er viktig for elevens læringsutbytte, og skolen scorer lavt på denne parameteren i elevundersøkelsen.	Mer elevaktive lærings- og vurderingsformer i skolen. Økt læringsutbytte
2 Elevdemokrati	Elevdemokrati er viktig for elevens læringsmiljø, og skolen scorer lavt på denne parameteren i elevundersøkelsen.	Elevene opplever at de har reelle muligheter til å påvirke undervisningen og lærings situasjonen sin. Bedret score på parameteren Læringsmiljø

Opplæring av flerspråklige elever

Skolen har en fagutvikler for opplæring av flerspråklige elever. Veiledning av faglærere og kontaktlærere, opplæring av norsklærere i bruk av kartleggingsverktøyet til Utdanningsdirektoratet, og undervisning i særskilt norsk er viktige oppgaver tillagt denne rollen. I tillegg til å gi særskilt norskopplæring til flerspråklige elever, jobber skolen gjennom kontaktlærerne for å bevisstgjøre faglærerne til flerspråklige elever om hvilke utfordringer flerspråkligheten kan medføre i alle fag, ikke bare i norsk.

17.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Skoleåret 2022/23 startet med streik. Dette gjorde at mesteparten av undervisningen ble utsatt. Dette har gjort at mange av elevene og klassene har falt bak pensum, og har mye å ta igjen, spesielt før eksamen. Ikke bare er elever stresset, men også lærerne. Dette gjør at læringsutbytte ikke blir like bra. Likevel har skolen lagt til rette for gode kompenserende tiltak for å fremme både tapt læring, men også det sosiale. Leksehjelpen på onsdager med gratis mat er fin for å hjelpe med å komme i gang med skolearbeidet. Dessverre tar ikke leksehjelpen for seg nye temaer, noe som gjør at elevene blir nødt til å ta initiativ selv. Det er det dessverre ikke alle som gjør.

Ledelsen har gjort det lett for elevrådet og elevrådstyret å ta kontakt angående elevsaker. Blant annet har de hørt på elevrådets forslag og innspill angående de kompenserende tiltakene. Vi er også i gang med elevrådskolering, som ble utsatt på grunn av streik, noe som også førte til en treg oppstart av elevrådet. I tillegg samarbeider skolen og elevrådet med prosjekter utenifra, blant annet arendalsuka ung.

Profesjonens vurdering

Skoleåret 2021/22 var korona-pandemien fortsatt gjeldende, og eksamen ble igjen avlyst våren 2022. De alternative arbeidsmåtene fra foregående skoleår har blitt videreført, forbedret og utviklet. Samtidig med innføring av nye læreplaner med LK20 har både elever og lærere fått nye metoder og flater for opplæring og løsninger for faglig samarbeid. At eksamen ble avlyst ga lærerne frihet til å teste ut nye former for arbeid og vurdering av elevene, noe som bidro til å holde motivasjonen oppe når den ytre motivasjonen av eksamen ble fjernet. Lærerne har gjennom fysisk skole, digital undervisning og andre løsninger gjort sitt ytterste for å gi elevene god opplæring og holde kontakt med elevene.

Rektors vurdering

Skoleåret 2021/22 har, som både elever og tilsatte rapporterer, vært et utfordrende år. Korona, fagfornyelsen og VIS har preget også dette skoleåret.

Skolen ble ved skolestart høsten 2023 hardt rammet av streik. 63 prosent av skolens lærere var ute i streik f.o.m. 22. august, og store deler av undervisningen ble rammet av streiken. Vi ser imidlertid at det nå arbeides godt for å få på plass kompenserende tiltak, og dette arbeidet vil pågå også i 2. semester. Jeg ønsker å berømme elever og tilsatte som har gjort en formidabel innsats gjennom dette krevende skoleåret.

18 Byremo vgs.

18.1 Innledning

<https://byremo.vgs.no/>

Byremo videregående skole har følgende utdanningsprogram:

Vg1-nivå:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Helse- og oppvekstfag
- Elektro og datateknologi
- Teknikk- og Industrifag

Vg2-nivå:

- Anleggsteknikk
- Helsearbeiderfaget
- Barne- og ungdomsarbeiderfaget
- Elenergi og ekom
- Arbeidsmaskiner

Vg3-nivå:

- Påbygging til generell studiekompetanse

Per 31.12.2022 hadde skolen 154 elever fordelt på 12 klasser og 39 ansatte. Antall lærerårsverk er 34.

Byremo videregående skole ligger i nordre del av Lyngdal kommune. Skolen satser stort på yrkesfaglig utdanning i samarbeid med bedrifter/kommuner og opplæringskontor.

18.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9102 Byremo vgs.	30 640	28 370	31 660	1 020

Regnskapet for Byremo vgs. viser et mindreforbruk på ca. tre prosent av regulert budsjett. Mindreforbruket skyldes hovedsakelig et mindreforbruk som ble videreført fra 2021.

18.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,3 %	0,7 %	1,8 %
Langtid	3,7 %	1,4 %	2,5 %
Sum fravær	4,0 %	2,0 %	4,3 %

Byremo videregående skole hadde et samlet sykefravær på 4,3 prosent, noe som er litt opp fra 2021. Likevel vurderer skolen at sykefraværet som tilfredsstillende og lavt.

18.4 Aktiviteter og måloppnåelse

18.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	94,7	98,6

Læringsresultat - karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,67	3,40
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,17	3,56

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	37,7	40,5

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,7	4,5
Motivasjon	4,4	3,9
Faglig utfordring	4,6	4,5
Støtte fra lærerne	4,7	4,4
Læringskultur	4,7	4,0

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

18.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Byremo videregående skole arbeider kontinuerlig med fylkeskommunen sine hovedsatsingsområder på flere plan. Det arbeides om felles forståelse av målsetning og ned til kvalitet i hvert ledd på organisasjonen. Skolens egne satsingsområder er med på å nå målene for Agder fylkeskommune.

Skolen har et felles mål om et godt og inkluderende læringsmiljø for å skape mestring, utvikling og motivasjon. For å nå dette målet har skolen brukt disse virkemidlene

- trivselsplan sammen med elevene/elevrådet
- elevrådskolering i regi av Psykososialt Ressursteam
- gode og tilpassende yrkespraksisplasser
- felles elevsyn der en har forventinger og omsorg for elevene. Her står dialogbasert vurdering sentralt.
- gjøre bruk av nye digitale verktøy og utstyr i opplæringen. Dette har gitt elevene oppdatert opplæring og kompetanse som er realistisk i forhold krav i arbeidslivet.
- felles utviklingsarbeid i vurderingspraksis som skal gi skolen en vurderingspraksis som fremmer læring og lærelyst og bidrar til trygghet og godt læringsmiljø. Utviklingsarbeidet vil bli videreført til neste skoleår.
- felles utviklingsarbeid i temaet klasseledelse

Skolen ønsker å gi elevene et godt og oppdatert læringsutbytte. For å gi et best mulig læringsutbytte har skolen

- videreført arbeidet med elevmedvirkning i vurderingsarbeidet
- felles arbeidet med tverrfaglig vurderingsarbeid og vurderingsformer.
- oppdatert fagkompetanse i det pedagogiske personalet gjennom etter- og videreutdanning og samarbeid med leverandører/bedrifter.
- opplæring/kompetanseheving gjennom planlagt utviklingsarbeid, kollegaveiledning og fagforum.

Profesjonsfelleskapet

Skolen har styrket profesjonsfellesskapet gjennom

- etter- og videreutdanning på flere fagområder
- skolen har et internt utviklingsarbeid der en ønsker å skape en inkluderende praksis i alle ledd. Dette gjennom rett og god vurderingspraksis og klasseledelse
- felles arbeid med helhetlig yrkesfaglig utdanning og yrkesfaglig fordypning.
- profesjonelt, tett og forpliktene samarbeid opp mot opplæringskontor og bedrifter

Gjennomføring på yrkesfag

Det blir gjort et systematisk og målrettet arbeid på skolen gjennom følgende tiltak

- tett oppfølging av sårbare elever som styres av elevtjenesten
- tett samarbeid med opplæringskontor og næringslivet for å passende praksisplasser
- tidlig og god tilrettelegging for elever som trenger dette
- bygge opp under felleskapstanken både hos elever og personalet

Skolens egne satsinger - miljø

Byremo vgs. arbeider aktivt med å få ned klimaavtrykket og er sertifisert Miljøfyrtårn. Energiforbruket bli i 2022 73,24 kW per m². Det er arbeidet målrettet med å få varmesystemet til å fungere optimalt. I dag har vi varmere bygg og bruker mindre energi sammenlignet med tidligere. Likevel er det mer å hente på dette området ved

å investere i fornybar energiproduksjon på byggene og optimalisere/fornye varmeanleggene.

Opplæring av flerspråklige elever

Skoleåret 2022/23 har skolen få flerspråklige elever. Til disse er det gitt særskilt norskopplæring og tett oppfølging og styrking i fellesfag og programfag etter behov.

18.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Til nå har skoleåret vært en berg- og dalbane med følelser, prøver, innleveringer og enda flere innleveringer. Læringskurven har vært ekstremt bratt og det har vært tungt, men det er utrolig moro når en ser at hardt arbeid gir gode resultater. Læreren støtter og pusher oss på en positiv måte i de ulike fagene. Skolemiljøet og klasse miljøet her på Byremo videregående er veldig bra, og vi føler oss alle tatt vare på og trygge i skolehverdagen. Vi på Vg1 og Vg2 er veldig heldige for å kunne ha mye praksis på de ulike linjene. Oppsummert er vi veldig fornøyd med dette skoleåret, og trives veldig på Byremo videregående.

Profesjonens vurdering

Skolen har kommet i gang som normalt etter covid-19 perioden. Det har vært samarbeid for å tilpasse oss fagfornyelsen og holde trykk på at gjennomføringsgraden skal opprettholdes ved å jobbe tverrfaglig i alle fag. I tillegg har det vært søkelys på godt arbeidsmiljø i profesjonsmiljøet. Det er også lagt ned mye tid på opplæring i bruk av nytt undervisningsutstyr internt i de ulike fagmiljøene på skolen.

Rektors vurdering

Byremo videregående skole hadde et stabilt år i 2022. Overgangen fra å gå fra covid-19- pandemien og tilbake til en normal skolehverdag har gått bra. Skolen har vært bevisst på å følge opp elevene som trengt ekstra støtte i denne overgangen. Dette spesielt med tanke på fravær og læringsmiljø.

Et av skolen satsingsområder er gjennomføring for elevene. For 2022 var resultatet svært bra med en gjennomføringsgrad på 98,6 prosent. Siden skolen er liten vil dette resultatet variere fra skoleår til skoleår, men vi arbeider kontinuerlig med å ha en høy gjennomføringsgrad.

Byremo videregående skole har arbeidet mye å formidle læreplass til elevene. Her har skolen en bevisst satsing i yrkesfaglig fordyping (YFF) opp mot ulike læringsarenaer. Dette gir elevene gode muligheter til å oppleve realistiske arbeids situasjoner, et godt grunnlag for å velge lærefag og knytte til seg kontakter til potensielle lærebedrifter.

Skolen har fått oppgradert mye av undervisningsutstyret til de ulike yrkesfagprogrammene. I tillegg har flere lærere oppdatert seg på bruk av nytt utstyr og tatt etter- og videreutdanning.

19 Dahlske vgs.

19.1 Innledning

<https://dahlske.vgs.no/>

Skolens utdanningsprogram

Studieforberedende utdanningsprogram

- Studiespesialisering
- Studieforberedende med musikk, dans og drama
- Påbyggingskurs

Yrkesfaglige utdanningsprogram

- Bygg- og anleggsteknikk
- Elektro og datateknologi
- Teknologi og industrifag
- Helse og oppvekstfag
- Salg, service og reiseliv

Dahlske videregående skole er en kombinert skole sentralt rett ved kollektivaksen i Grimstad by, har nærmere 1000 elever og 160 ansatte, hvorav ca 120 pedagoger. Skolen har over år hatt god innsøking og tilbyr en bredde av utdanningsprogram.

Skolen er dimensjonert for 650 elever, men har for inneværende skoleår ca. 950 elever, inkludert voksne. Skolen har over år hatt flere elever enn det skolen har vært dimensjonert for. Dette har gjort at skolen har leid lokaler i nrområdet. Ved skolestart høsten 2022 ble lokalene etter Fagskolen i Grimstad frigjort. Disse er nå i sin helhet tatt over av Dahlske vgs.

19.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9103 Dahlske vgs.	126 247	113 141	132 647	6 400

Skolen har et mindreforbruk for 2022 på 6,4 mill. kroner.

Vi hadde et lite merforbruk i 2021, 209 000 kroner, og har i 2022 gjort noen

innstramminger og vært forsiktige i den daglige driften av skolen. Det er bl.a. gjort et større arbeid med å redusere antall skrivere. Vi har også i perioder latt stillinger stå vakante. Dette, sammen med endringer i budsjettmodellen for videregående skoler og refusjon for utgifter vi hadde i 2021, men som ved en glipp ikke ble krevd før i 2022, har ført til at vi har et mindreforbruk ved utgangen av 2022.

Mindreforbruket for 2022 er planlagt brukt til kjøp av utstyr for yrkesfag, samt oppgradering og ombygginger av lokaler. Videre vil det bli brukt til personalseminar og kompetanseheving for ansatte.

19.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,8 %	1,0 %	1,7 %
Langtid	3,8 %	6,6 %	5,8 %
Sum fravær	4,6 %	7,7 %	7,6 %

Det totale sykefraværet er relativt likt forårets tall. Det er en økning i korttidsfraværet fra tidligere år, som kan begrunnes i Covid-19 og mer sykdom generelt i samfunnet. Langtidsfraværet har gått noe ned siden i fjor, og dette fraværet er i hovedsak godt avklart. Ledergruppa er tett på og følger opp de sykemeldte.

19.4 Aktiviteter og måloppnåelse

19.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	88,7	89,4

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,43	3,72
Standpunkt matematikk 2P	3,46	3,74
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,60	3,72
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,14	4,15

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	43,10	43,60

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,3	4,1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Motivasjon	3,6	3,3
Faglig utfordring	4,4	4,3
Støtte fra lærerne	4,0	4,0
Læringskultur	3,9	3,8

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

19.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgaver

Skolen har en felles møteplan med fastlagte møter i arbeidsmiljøutvalget, AMU, dialogmøter med tillitsvalgte hver tredje uke, SU/SMU, personalmøter, faste ledermøter to ganger per uke, osv. I tillegg er det en stram plan for klasselærerråd, ressursmøter gjennomføres hver uke. Vi har også organisert egen AR (avdelingsleder og rådgiver) og ARK (avdelingsleder, rådgiver og kontaktlærer) for å sikre tett oppfølging av enkeltelever og klasser, etc. Vi har også tett oppfølging av elevrådet.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

Vi jobber kontinuerlig med videreutvikling av virksomhetens profesjonsfellesskap: Prosessen ble påbegynt med Thomas Nordahl på personalseminar høsten 2021.

Fokus har vært på strukturert og styrt utviklingstid/samarbeid, arbeid med læreplan, vurderingspraksis etter ny forskrift.

Vi har også jobbet mye med etablering av lederteamet og felles plattform for pedagogisk grunnsyn og utvikling, samkjøring av interne og fylkeskommunale rutiner, skjema og retningslinjer (særlig for elevoppfølging). Tiltak for digitalisering og pedagogisk bruk av digitale hjelpemidler for økt metodevariasjon og deling av kunnskap. Fokus internasjonale, nasjonale og lokale utviklingsprosjekter i samarbeid med blant annet både Utdanningsdirektoratet, desentralisert kompetanseutvikling (De-komp-Y, senter for yrkesfag (SYA), UIA, etc. Vi jobber aktivt med å være en sertifisert dysleksivennlig skole.

Økt gjennomføring på yrkesfag

Vi jobber med å se yrkesfaglig fordypning, YFF, og helhetlig yrkesfaglig utdanning, HYFU, i sammenheng. Helhetlig tenking rundt fellesfagene/programfagene på yrkesfag, veiledning til å velge riktig vei (karriereveiledning)

Skolens egne satsinger

1. Læringsverkstedet/ Dysleksivennlig skole

Skolen arbeider etter en modell der den enkelte elev i så stor grad som mulig er tilknyttet sin klasse og elevmiljø og får sitt behov for tilrettelegging og støttetiltak dekket i klassen. Skolen har også enkelte elever som får all sin opplæring særskilt tilpasset gjennom læringsverkstedet, som er en støttefunksjon for elever med behov for spesialpedagogisk kompetanse både i og utenfor klasserommet.

Læringsverkstedet ivaretar også kartlegging og oppfølging av elever med lese- og skrivevansker.

2. Pedagogisk kompetanse- vurdering

Elevundersøkelsen understøtter behovet for større metode- og vurderingsvariasjon. Utvikling av kompetanse innenfor metodevariasjon/metodebevissthet, elevmedvirkning og vurdering for læring skjer gjennom profesjonsfellesskapet.

3. Elevmedvirkning

Skolen prøver ut en alternativ modell med avdelingsvis elevrådsmedvirkning og økt lederstøtte. Det gjennomføres ukentlige basistimer ("klassens time") i alle klasser samtidig.

4. Digitalisering og internasjonalisering

Det ligger klare føringer i ny læreplan og Regionplan Agder 2030 for disse områdene - elevene våre skal rustes til fremtidens arbeidsliv.

Skolen har søkelys på internasjonalisering hjemme og ute og maksimal utnyttelse av digitale muligheter, i tillegg til bevisst bruk av digitale verktøy (digital kompetanse). Skolen (både yrkesfag og studieforbereende) søkte om akkreditering gjennom Erasmus+ høsten 2022. Dette ble innvilget i januar 2023 og gjelder ut 2027.

Disse fire satsningene understøtter på ulik måte de overordna prioriterte satsningsområdene.

Opplæring av flerspråklige

Skolen har ansatte med god kompetanse på området, og skolen prioriterer dette skoleåret videre kompetanseheving på dette området. Skolen har i noen år gjennomført eget tiltak i form av ekstra skoledager før skolestart for minoritetsspråklige (to førskoledager).

19.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Skoleåret 2022 ble i likhet med de to foregående preget av koronapandemien. Ved skolestart i januar opererte skolen på rødt nivå, hvilket innebar at elevene gjennomgikk undervisning digitalt. Dette resulterte i at skolehverdagen for enkelte ble både tyngrer og mer komplisert enn man ideelt sett skulle ha ønsket. Til tross for dette virket de fleste elever og lærere å håndtere situasjonen godt.

Ved begynnelse av høstsemesteret var skoledagen tilnærmet lik det man vil forvente i et normalår. Problemer som oppsto relatert til Covid-19, virker i stor grad å være borte. De fleste elever er svært fornøyde med at de nå får muligheten til å sosialisere uhindret, både i skolen, men også i hverdagen for øvrig. På tross av en turbulent start på skoleåret, preget av nedstenginger og hjemmeskole, er skolen omsider tilbake til normalen.

Elevene gir uttrykk for at de i stor grad blir både sett og hørt i møte med skoleledelse og lærere. Dette virker å ha bedret seg etter hvert som skolen har beveget seg bort fra pandemiltak, og mot en mer normal skolehverdag.

Alt tatt i betraktning virker samtlige elever å være fornøyde med egen skolehverdag.

Profesjonens vurdering

Skolen generelt er stort sett preget av et godt elevmiljø og av engasjerte lærere. Likevel opplever skolen utfordringer med elevenes psykiske helse og høyt fravær, antagelig etterdønninger etter korona. Vi arbeider alle fortsatt med å ta en «normal» skolehverdag tilbake. I denne forbindelse opplever ansatte utfordringer relatert til håndtering og etterfølgelse av skolens trivselsregler, og andelen elever med utfordrende atferd har økt tross tiltak som trivselsvaktordning.

Skolen arbeider videre med å styrke profesjonsfellesskapet, både på skolenivå og avdelingsnivå. Både avdelinger og ledergruppen arbeider fortsatt med å etablere seg, grunnet utskiftninger blant pedagoger og ledelsen. Vi opplever at vi er på rett kurs. Dermed ønsker vi et fortsatt søkelys på tillit til profesjonen, gjennomsiktighet med god informasjonsflyt, og et godt forankret samarbeid mellom alle ledd på skolen.

Rektors vurdering

Rektor vil trekke frem et utrolig solid og dyktig personale, sammen med en flott elevmasse som gjør en formidabel innsats.

Våren 2022 var preget av mye aktivitet på skolen, og en mer normal skolehverdag sammenliknet med de foregående årene. Mange av aktivitetene fra før pandemien var nå mulig å gjennomføre, blant annet skoleturer, ekskursjoner, Groosdagen og klimaseminar. Eksamen ble ikke gjennomført. Skoleavslutninger både for elever og foresatte var igjen mulig å gjennomføre som normalt. Dette var veldig verdsatt, og skolen fikk en høytidelig og flott ramme rundt skoleslutt både til sommeren og til jul .

Skolestart høsten 2022 har vært preget av forutsigbarhet, bedre struktur, og et personale og en ledergruppe som er kjent med skolen og de systemene fylkeskommunen har og bruker. Dahlske vgs. har mange elever, og skolen er igjen godt oppfylt og preget av fulle grupper og klasser. Dette er i hovedsak positivt, men det følger også med utfordringer.

Nytt av året er at Dahlske vgs. tok i bruk fagskolens tidligere lokaler i Grooseveien 36 fra høsten 2022. Dette har ført til at skolen for første gang på mange år har tilstrekkelig plass til elevene våre, fordelt i to bygg. Det har blitt bygget gangvei mellom de to byggene, og justeringer og ombygging er gjort i begge lokasjoner. Ombygging av lokaler for elevtjenestene våre er straks ferdigstilt.

Rektor ser nå muligheten for å i større grad tenke utviklingsorientert, og dette er spennende.

20 Eilert Sundt vgs.

20.1 Innledning

<https://eilertsundt.vgs.no/>

Utdanningsprogram:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Elektro og datateknologi
- Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign
- Helse- og oppvekstfag,
- Informasjonsteknologi og medieproduksjon
- Teknologi- og industrifag
- Studiespesialisering

Antall lærerårsverk: 60

Antall årsverk andre ansatte: 95

Eilert Sundt videregående skole har om lag 550 elever og 95 ansatte. Hovedskolen ligger i Farsund, men skolen har også et studiested i Lyngdal.

Vi ønsker å utvikle skolekulturen ved Eilert Sundt vgs. slik at den legger til rette for et skolefelleskap hvor samarbeid, medvirkning og deltakelse er sentralt. Våre satsingsområder, mål og tiltak er derfor preget av dette.

I tråd med den nye overordnede delen av læreplanen har vi på skolen gjennomført viktige verdidiskusjoner i 2022. Skolen har valgt at formuleringen «Med tilhørighet og mangfold mot fremtiden» skal være med å peke retning videre. Skolen er stolt av mangfoldet ved skolen og legger vekt på at elevene skal lære å respektere forskjellighet og forstå viktigheten av at alle skal ha en plass i fellesskapet.

20.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9104 Eilert Sundt vgs.	90 499	79 340	95 321	4 822

Det akkumulerte mindreforbruket økte med 0,7 mill. kroner fra 4,1 mill. kroner til 4,8 mill. kroner. Vi arbeider fortsatt med å finne et aktivitetsnivå på skolen som er tilpasset de nye rammene i Agder fylkeskommune. Innføringen av HYFU har vært spesielt vanskelig å planlegge i 2022.

20.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,9 %	1,2 %	2,1 %
Langtid	5,5 %	4,6 %	1,8 %
Sum fravær	6,3 %	5,8 %	3,9 %

Skolen har et totalfravær på 3,9 prosent i 2022, og sykefraværet har hatt en nedgang de siste årene. Skolen har et mål om et nærvær på 95 prosent, og sykefraværet blir rutinemessig behandlet i arbeidsmiljøutvalget.

20.4 Aktiviteter og måloppnåelse

20.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	89,6	90,9

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	4,05	4,97
Standpunkt matematikk 2P	4,03	4,00
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,91	4,09
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,37	4,07

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	40,30	40,90

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,2	4,2
Motivasjon	3,8	3,7
Faglig utfordring	4,4	4,3
Støtte fra lærerne	4,3	4,2
Læringskultur	4,1	3,9

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

20.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Vi ønsker å utvikle skolekulturen ved Eilert Sundt vgs. slik at den legger til rette for et skolefelleskap hvor samarbeid, medvirkning og deltakelse er sentralt. Alle våre satsingsområder, mål og tiltak er derfor preget av dette.

Resultater på styringsområdene

Det er krevende å rapportere på rene kvantitative data, og dataene fra elevundersøkelsen gjennomført i 2022 har også gitt mindre informasjon enn tidligere år.

Skolen har imidlertid siden skoleåret 2017/18, hvor fullført og bestått var på 78,3 prosent, hatt en jevn økning i antall elever som fullfører og består skoleåret. Målet fremover blir å øke gjennomføringen uten at nivået på sluttkompetansen blir svekket, og uten at målene, verdiene og prinsippene for opplæringen fra overordnet del blir satt i bakgrunnen.

Vi antar at prosenten for fullført og bestått vil gå ned neste skoleår som en konsekvens av at fraværgrensen er gjeninnført og at eksamen blir gjennomført på vanlig måte.

Vi har over tid hatt en nedgang på indikatoren læringskultur på elevundersøkelsen. Dette må vi ta tak i 2023. Skolen har de siste årene lagt mye vekt på viktigheten av bygge gode relasjoner mellom elev og lærer, men vi må samtidig finne en god balanse mellom relasjonsbygging og det å ha klare rammer, krav og forventninger for elevene.

Kjerneoppgaver

Vi definerer vår kjerneoppgave på denne måten: Elevene skal lære faglig og sosialt slik at de mestrer livet. For å kunne klare det har vi identifisert at vi må jobbe mer med å bygge de gode fellesskapene «hvor alle hører til». Det er i de gode fellesskapene læringen skjer best både faglig og sosialt.

For å nå dette målet, og for å jobbe med fylkeskommunens prioriterte satsninger rundt styring av skolens profesjonsfellesskap og gjennomføring på yrkesfag, har vi gjennomført disse tiltakene i 2022:

- Vi har økt kontaktlærerressursen
- Vi har økt rådgiverressursen
- Vi har fortsatt den dialogbaserte vurderingen av orden og atferd

Styrke skolens profesjonsfellesskap

Vi har gjennomført disse tiltakene for å styrke skolens profesjonsfellesskap:

- Vi har laget klasseteam rundt hver klasse som har felles ansvar for elevene
- Vi gjennomførte en personaltur i oktober 2022.
- Vi har etablert en felles møtetid for alle pedagogene fra 12.00 til 15.30 hver torsdag.

Økt gjennomføring på yrkesfag

Vi har gjennomført disse tiltakene for å øke gjennomføringen på yrkesfag:

- Vi har startet tidligere på Vg1 med å finne relevante praksisplasser for elevene med mål om å sikre fast læreplass for elevene etter Vg2.
- Vi har kontinuerlig arbeidet med en vurderingspraksis som demper skolestresset
- Vi har styrket arbeidet med å skape gode klassefelleskap ved å øke kontaktlærerressursen, lage klasseteam og øke rådgiverressursen. I de gode klassefelleskapene er det mindre fravær, mindre spesialundervisning og mer trivsel.

Opplæring flerspråklige elever

Eilert Sundt vgs. har skoleåret 2022/23 hatt to kombinasjonsklasser. Den ene klassen ble opprettet på kort varsel høsten 2022.

Vi jobber mot å etablere en kultur på skolen hvor alle lærere er språklærere. Det vil si at alle tar ansvar for elevens språkutvikling og arbeider med de grunnleggende ferdighetene lesing og skriving. Vi ser dette har spesielt stor betydning for utviklingen av fagspråket til elevene.

Skolen har rutiner for kartlegging av flerspråklige elever ved oppstarten av skoleåret. Denne kartleggingen brukes for å vurdere elevens kompetanse i norsk og som viktig informasjon for å gi tilpasset opplæring. Skolen opplever det som krevende å gjennomføre kartleggingen på kvalitativ god nok måte og trenger kompetanseheving på området.

20.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Året vi har gått igjennom har vært preget av «slutten» på korona. Flere og flere finner sammen på kryss av utdanningsprogram, noe som skaper bedre samhold. Realiteten av fraværgrensen begynner å gå opp for en god del av de eldre på skolen, men istedenfor å holde elever på skolen brukes den ofte som en måling på hvor mye fravær man kan ha på skolen uten å få problemer. Mange har også uttrykt bekymring for eksamen siden dette er en ny ting for mange av elevene.

Profesjonens vurdering

Den største saken i år har nok vært ny arbeidstidsavtale for pedagoger. Her har vi ved skolen gjennom godt samarbeid kommet frem til en felles tolkning og forståelse av denne.

Vi har også fått til en felles personaltur som virkelig har gitt oss gode resultater målt i samarbeid, samhold, lavere terskel for å spørre om hjelp og råd. Et virkelig godt tiltak etter en tid med lite felleskap på grunn av Covid-19.

I Farsund har vi nå funnet oss godt til rette i nytt bygg, og de fleste barnesykdommer er nå ryddet opp i og både elever og lærere trives.

Året bærer jo selvfølgelig preg av konflikten mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Det har gjort at en del saker ikke har blitt diskutert like godt som vi pleier, men dette kom

fort på plass etter konflikten var avsluttet.

Rektors vurdering

Året 2022 har på Eilert Sundt vgs. vært en periode med store endringer knyttet til innføringen av LK20 og at det har vært et år hvor vi har etablert oss i nye skolebygg.

Kompetansebegrepet i LK20 legger mer vekt på dybdelæring og elevens aktive rolle og evne til refleksjon og kritisk tenking (NOU 2019: 25). I tillegg skal innføringen av LK20 bidra til et verdiløft i skolen med større sammenheng mellom læreplanene i fag og overordnet del.

På Eilert Sundt vgs. har innføringen av LK20 ført til en karakterdempet vurderingspraksis, mer vekt på dialog mellom lærer og elev, og vi jobber nå mer kompetanseorientert enn vi gjorde før.

Av konkrete tiltak har skolen tatt bort bruken av anmerkninger, vi har utvidet kontaktlærerressursen, vi har innført klassteam rundt hver klasse og vi har gitt en teamressurs til lærere som jobber sammen med kontaktlærerne rundt klassene.

Alle tiltakene har hatt som mål å styrke dialogen mellom elev og lærer og styrke profesjonsfellesskapet.

Dette er store endringer som krever tid. Vi strever nå med å finne balansen mellom å bygge relasjoner og sette klare rammer og forventninger for elevene. Vi mangler foreløpig også et språk for å ha en dialog med elevene rundt hva kompetanse er, og hvordan de kan utvikle sin egen kompetanse. Det er en fare for at motivasjonen og mestringen til eleven faller når de opplever at de ikke lenger får like klare instruksjoner for hvordan de kan utvikle kompetanse, slik de i større grad fikk før når vi arbeidet mer kunnskapsorientert og mindre med dybdelæring.

21 Flekkefjord vgs.

21.1 Innledning

<https://flekkefjord.vgs.no/>

Flekkefjord vgs tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Studiespesialiserende/studieforberedende

- Media og kommunikasjon
- Bygg - og anleggsteknikk
- Elektro og datateknologi
- Helse- og oppvekstfag
- Naturbruk
- Restaurant- og matfag
- Salg, service og reiseliv
- Teknologi- og industrifag
- Påbygg til generell studiekompetanse
- Hverdagslivstrening

Skolen har 52,4 lærerårsverk, og 25,6 andre årsverk.

Utdanningsprogrammet for Media og kommunikasjon vil avsluttes skoleåret 2023/24. Programmet er ikke søkbart for elever fra ungdomsskolen og skoleåret 2023/24 er det bare et Vg3 løp.

Med to studiesteder og en pandemi har det vært viktig å videreutvikle det profesjonelle felleskapet. Alle ansatte blir deltakere, lærende og bidragsytere i prosjektet "lærende felleskap". Oppstart var 8.2.2022.

Selv om skolen har høy grad av gjennomført og bestått, er det fortsatt ca. 10 prosent av elevene som av ulike grunner ikke fullfører/består. Våre ambisjoner er å få alle elevene til å fullføre og bestå. Et viktig grep er å delta i "lærende felleskap". Der er fokus er læreplanverket for Kunnskapsløftet, LK20, sine verdier knyttet til vårt profesjonsfelleskap. I den nye arbeidstidsavtalen for lærere er dette tydeliggjort, vi vil ha med alle profesjonsgrupper og bygge videre på de gode grepene i alt gjør. Skolens samfunnsoppdrag er styrende for oss.

21.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9105 Flekkefjord vgs.	95 222	81 976	95 982	760

Skolen har siste året drevet forsvarlig innenfor de økonomiske rammene som er gitt. Det har vært krevende grunnet reduksjonen i budsjettene for 2021 og 2022.

21.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,9 %	1,4 %	2,1 %
Langtid	5,1 %	3,7 %	3,5 %
Sum fravær	6,0 %	5,1 %	5,6 %

Sykefraværet økte etter at smittevernrestriksjonene ble tatt vekk. Det viste igjen i første kvartal med et sykefravær på 8,4 prosent. I fjerde kvartal var sykefraværet på

4,2 prosent. At årsresultatet var høyere i 2022 skyldes Covid-19 og fravær knyttet til dette.

21.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Skolen har siden sammenslåingen av de to fylkene hatt knappe budsjetter å forholde seg til. I hovedsak skyldes reduksjon reduserte rammer knyttet til spesialundervisningen uten at skolen kunne se at det var store endringer i elevenes behov. I årets budsjett er rammene tilbake på et nivå som før sammenslåingen.

21.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	93,1	89,9

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,38	2,97
Standpunkt matematikk 2P	3,51	3,61
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,64	3,49
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	3,87	3,65

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	40,6	40,6

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,3	4,4
Motivasjon	3,7	3,7
Faglig utfordring	4,4	4,5
Støtte fra lærerne	4,3	4,3
Læringskultur	4,2	4,2

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

21.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Kjerneoppgaven til skolen er godt beskrevet i formålsparagrafen i Opplæringslova. Det skjer når vi gir alle elevene tilpasset opplæring. Skolen har søkelys på at alt vi gjør skal ha positiv innvirkning på elevenes læring. Siden vi er en dysleksivennlig skole, tester vi alle Vg1 og påbygg elevene og oppdager hvert år mellom 10 og 20

nye dyslektikere. Verktøyet vi bruker til denne kartleggingen er Dysmate. I samarbeidsmøter med kommunene i vår inntaksregion har vi vist til funnene våre og vi er i en dialog om hvordan vi kan redusere dette tallet.

Styrke skolens profesjonsfelleskap

Prosjektet " et lærende fellesskap for elevens beste" avsluttes våren 2023, og et av poengene har vært at hele laget er med. Vi har alle en rolle i elevenes læring, alle elevene er våre elever.

Det er fra rektor sin side utfordrende å finne nok tid til at å bygge profesjonsfelleskapet på en god nok måte for alle ansatte. Skolen rår over gjennomsnittlig 29 timer i uken i 38 uker for lærer i 100 prosent stilling. Denne tiden skal først og fremst benyttes til undervisningen, annet elevrettet arbeid, for- og etterarbeid og faglig ajourføring både individuelt og i samarbeid med kolleger i team, avdelinger, grupper og lignende, samt kontakt med foresatte og samarbeidsinstanser.

Gjennomføring på yrkesfag

Skolen har svært gode tall på gjennomføring på yrkesfag. Der lykkes vi spesielt sett i en nasjonal sammenheng. To av tre elever velger yrkesfag hos oss, noe som gjør at innsøking til studiespesialiserende varierer i for stor grad til at vi kan gi disse elevene en god vifte av programfag på Vg2 og Vg3. Det er nok behov for flere mastere i vår region.

Skolen har, gjennom sitt systematiske arbeid med elevene, over tid fått flere til å fullføre og bestå. Trenden de siste årene er at vi lykkes med dette samfunnsoppdraget. Ca. 10 prosent av elevene fullfører likevel ikke. Det er en utfordring skolen jobber mer målrettet med, og vi har flere tiltak for å få elevene på skolen og "holde" dem der. Økt satsing på miljøarbeid har hatt en positiv effekt. Vi ser at elevene har andre utfordringer enn før pandemien, og det å bygge fellesskap synes å ha en gunstig effekt.

Skolens satsingsområder

Tar utgangspunkt i de fylkeskommunale satsingene og vi har valgt å fokusere på skolens profesjonsfelleskap gjennom prosjektet "Et lærende fellesskap for elevens beste". Fokus der er profesjonelt læringsfelleskap, relasjonskvalitet, klasseledelse og kognitive prosesser knyttet til hva som er god undervisning. Det siste er kjerneoppgaven for skolen og vi fortsetter med å forankre dette i lærernes faglige og pedagogiske skjønn.

Opplæring av flerspråklige elever

Flekkefjord videregående skole tilbyr særskilt norskopplæring organisert gjennom ressursteam. Særskilt språkopplæring er en overgangsordning til elev har opparbeidet seg gode nok norskkunnskaper til å følge ordinær opplæring.

21.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Vurdering fra elevrådet i Flekkefjord

1. God dialog med kantinen dette året, har fått gjennomslag for innspill.
2. Elevrådet har i år gjennomført mange fine trivselstiltak/ aktiviteter for alle

- elevene på skolen. Mange aktiviteter på skolen, dette er veldig bra.
3. Det er stort behov for flere grupperom og flere klasserom. Elevene må ofte flytte klasserom i løpet av dagen. Og elevsamtaler må ofte gjennomføres på gangen pga lite grupperom.
  4. Dårlig lydisolert mellom klasserom.
  5. Busstilbudet til Moi, Gyland, Hidra og Tonstad er dårlige. Veldig ønskelig at bussen kan kjøre helt opp til skolen.

Vurdering fra elevrådet i Kvinesdal

1. Elevrådet opplever å bli lyttet til og at våre innspill kan bli tatt på alvor og gjennomført.
2. Våre forslag til kantinen har blant annet blitt gjennomført, og innspill på tema.
3. Vi trives med og har behov for miljøarbeider, kunne hatt dette fast flere dager i uken. Betyr mye å bli sagt hei til ved morgenen, og ha ulike aktiviteter.
4. Vi opplever lærere som bryr seg, som er varierte i undervisning og lar oss komme med innspill.
5. Vi ønsker og har behov for mer tid for tilgjengelig helsesykepleier, mange elever som har behov for samtaler.
6. Opplever variasjoner i tid og oppfølging av klassens time, noen klasser melder å ha dette jevnlig ved behov, mens andre opplever det som mer utfordrende å kunne få gjennomført.

Profesjonens vurdering

Vi setter pris på at skolen har kjøpt inn lærebøker i de fleste fag. Men skolen har fortsatt behov for modernisering av maskiner og apparater i yrkesfag. Mangel på grupperom og dårlige arbeidsforhold på arbeidsrom er fortsatt en utfordring. Vi skulle også gjerne sett at skolen bruke mer midler for å gjøre etterutdanning med fullt frikjøp en mulighet for flere lærere. Det er også behov for kompetanseheving særlig innenfor programmering for realfagslærere.

Rektors vurdering

Etter år med pandemi, fylkeskommunesammenslåing, innføring av Visma og stort lokalt søkelys på detaljer er skolen denne høsten kommet på et spor som handler om forutsigbarhet for elever og ansatte, større fokus på profesjonelt felleskap, et samarbeidsfelleskap som handler om større grad av forståelse for å holde fokus på skolens samfunnsoppdrag.

Arbeidet med å planlegge et tilrettelagt og moderne opplæringstilbud for elever som er på hverdagsliv har gått på skinner. Imponerende når alle involverte samarbeidsparter drar i samme retning. Like imponerende kan en ikke si at utviklingen av blått naturbruk har vært. Til sommeren har vi første kull som skal opp til fagprøve og næringen heier på skolens tilbud. Takket være dyktige og kreative medarbeidere som fokuserer på mulighetene har elevene fått en fullverdig praktisk og teoretisk utdanning. De utfordrende fysiske forholdene på Abelnes er vel kjent.

Det samme kan vi si om de fysiske forholdene knyttet til verkstedene i Kvinesdal og Flekkefjord. Uten de kreative og dyktige medarbeidere vi har hadde de vært vanskelig å oppfylle målene i læreplanene.

Skolen har og over tid tatt til orde for en nettskoleløsning for "små" programfag for de

som velger studieforbereidende/studiespesialiserende utdanningsløp. To elever hos oss har tatt programfaget bridge i regi av Norges bridgeforbund via nettet. For utkantsskoler vil det til tider være utfordrende å gi en "bred" vifte av fag. Fysikk2 kan være et eksempel på det.

22 Kristiansand katedralskole Gimle

22.1 Innledning

<https://kkq.vgs.no/>

Informasjon om skolen

KKG har 1 600 elever og 235 ansatte, og tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Studiespesialisering
- Idrettsfag
- International Baccalaureate
- Helse- og oppvekstfag
- Salg, service og reiseliv
- Tilrettelagte grupper

Skolens visjon: Der du vokser som menneske.

Skolens mål: KKG øker læringsutbyttet til alle elever.

KKG skal være en inkluderende skole for alle elever. Uavhengig av bakgrunn og forutsetninger, skal alle kunne ha en aktiv rolle i skolesamfunnet og bidra med noe til fellesskapet. Alle elever skal fullføre planlagt løp med maksimalt utbytte i forhold til sine forutsetninger.

KKG skal ha et godt læringsmiljø og et godt skolemiljø. Dette henger sammen og er viktig for trivsel og utvikling. Gjennom god medvirkning fra elevene, skal vi ha en skole hvor det er godt å lære, og godt å være, for alle.

Våre verdier, *Kunnskap, Kultur og Glede*, ligger til grunn for vårt arbeid.

22.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9106 Kristiansand katedralskole Gimle	186 484	171 075	191 096	4 612

Samlet mindreforbruk er i 2022 redusert med ca. 0,8 mill. kroner til 4,6 mill. kroner. Vi arbeider med å tilpasse oss et noe lavere driftsnivå som følge av ny fordelingsmodell, og har vært forsiktige med å bruke for mye av mindreforbruket.

Lønnskostnader er noe over budsjett og må ses i sammenheng med refusjon for sykkelønn og svangerskapspermisjoner, kantineinntekter og utleie av undervisningspersonale til universitet og kommune. For øvrig et merforbruk på lønn, særlig knyttet til ulike former for støtte- og tilrettelagt undervisning, og et mindreforbruk av lønn på grunn av vakanser i ledelse og støttetjenester siden vårens eksamen ikke ble gjennomført. Det var også et merforbruk på 1,6 mill. kroner på lønn i forbindelse med koronarelatert fravær på våren. Dette ble regulert inn i budsjettet.

Øvrige kostnader er på budsjett. Etterslep etter koronasituasjonen har medført noe lavere aktivitetsnivå. Det har vært lite driftsfinansierte utskiftninger. Det er et vesentlig merforbruk på strøm/ varme og generelt vedlikehold av en skole som begynner å bli gammel. De tre siste årene har denne økt fra 1,14 mill. kroner i 2020 til 2 mill. kroner i 2021 og 2,96 mill. kroner i 2022. Strøm og varme forbruket var med det over 95 prosent av skolens totale drift og energi budsjett, som er på 3,05 mill. kroner.

22.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,8 %	1,4 %	2,1 %
Langtid	3,9 %	3,6 %	3,2 %
Sum fravær	4,7 %	5,0 %	5,3 %

Sykefravær er litt over Agder fylkeskommunes målsetting om maks 5 prosent. Langtidsfraværet har gått ned. Økning av korttidsfravær skyldes særlig våren og henger sammen med koronasituasjonen. Fraværet følges opp i IA-møter, skolens ledergruppe og arbeidsmiljøutvalg.

22.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Skolens innsatsområder

Alle elever på KKG skal oppleve å få utvikle sin kompetanse og sin evne til å lære, uavhengig av forutsetninger og mestringsnivå. Gode og trygge læringsmiljø, sammen med systematisk elevoppfølging, skal bidra til dette. Alle elever på KKG skal oppleve god klasseledelse i et miljø hvor det bygges gode relasjoner og hvor elevenes behov blir sett. Elevaktivitet og vurdering som fremmer læring er også viktige elementer for at elevene skal få ut sitt læringspotensial. Dette skal prege opplæringen på KKG.

Fylkeskommunen har gjennom flere år hatt som hovedmål å øke andelen som gjennomfører og består videregående opplæring. For bedre levekår og folkehelse, og for å bidra til større deltakelse i arbeidslivet. Dette arbeidet skal vi fortsette med, og det ligger til grunn for vår skoleårsplanlegging. Samtidig skal vi jobbe videre med å tilpasse undervisningen også for elever som trenger ekstra utfordringer for å videreutvikle sin kompetanse og læringsevne.

Elevmedvirkning skal prege skolens praksis både i og utenfor klasserommet. Elevrådet, sammen med avdelings- og trinnstyrene, skal ha en sentral plass i skolen. Elevene skal bli lyttet til, og oppleve at de har reell innflytelse på skolehverdagen sin. Dette gjelder i det daglige arbeidet med fagene, og generelt på skolen gjennom elevråd og andre møter og utvalg elevene deltar i. Med hjelp og tilrettelegging av våre ansatte, skal elevene oppmuntres til aktiv deltakelse og medvirkning i aktiviteter på skolen, i og utenfor klasserommet.

For å være godt i stand til å lede og støtte elevene i deres læring, skal vi ha et profesjonsfaglig fellesskap som kjennetegnes av en reflekterende praksis som knyttes til planlegging og gjennomføring av undervisningen.

22.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	93,3	93,8

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,69	3,74
Standpunkt matematikk 2P	4,11	3,61
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,88	3,98
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,13	4,13

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	45,7	46,3

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,3	4,3
Motivasjon	3,7	3,7
Faglig utfordring	4,6	4,6
Støtte fra lærerne	4,2	4,1
Læringskultur	4,2	4,2

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

22.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Trygge gode læringsmiljøer er en forutsetning for best mulig læring, og KKG har derfor et skolestartprogram inkl. makkerskap som bygger opp under det. Hos oss skal elevene bli hørt og tatt på alvor. Vi har et årshjul til hjelp for gjennomføring av

klassens time for hele skolen, og ulike midttimeaktiviteter der elever møtes på tvers av klasser og utdanningsprogram. Elevrådet er sentrale i dette arbeidet, og en viktig ressurs i arbeidet med trivsel, læring og inkludering.

Profesjonsfellesskapet

Profesjonens arbeid med å forbedre undervisningskvaliteten er et kontinuerlig og mangesidig arbeid. I alle avdelinger arbeides det med variasjon i vurderingsformene, og med å øke læringsutbytte av undervisningsvurderingene. Profesjonen samarbeider om å utforske elevenes læring gjennom en undersøkende og reflekterende praksis, ved bruk av Lesson Study metodikken. På våren ble dette forsøkt i to avdelinger, og på høsten for hele skolen.

Gjennomføring på yrkesfag

Generelt har skolen god gjennomføring, og det har vi også på *Helse- og oppvekstfag*. En god del av disse går videre på påbygg, og vi lykkes godt i å hjelpe de resterende ut i lære. Salg, service og reiseliv er den studieretning som varierer mest i gjennomføring fra år til år. Vi er glade for at gjennomføringen her har en positiv økning i forhold til året før. I flere av gruppene/ fagene har vi tolærersystem, og bruk av fagarbeider ut fra behov. Også her lykkes vi godt arbeid med å skaffe praksisplasser og med å formidle til lære.

Skolens egne satsinger

Alle elever på KKG skal oppleve å få utvikle sin kompetanse og sin evne til å lære, uavhengig av forutsetninger og mestringsnivå. Gode og trygge læringsmiljø, sammen med systematisk elevoppfølging, skal bidra til dette. Alle elever på KKG skal oppleve god klasseledelse i et miljø hvor det bygges gode relasjoner og hvor elevenes behov blir sett. Elevaktivitet og vurdering som fremmer læring er også viktige elementer for at elevene skal få ut sitt læringspotensial. Dette skal prege opplæringen på KKG.

Fylkeskommunen har gjennom flere år hatt som hovedmål å øke andelen som gjennomfører og består videregående opplæring. For bedre levekår og folkehelse, og for å bidra til større deltakelse i arbeidslivet. Dette arbeidet skal vi fortsette med, og det ligger til grunn for vår skoleårsplanlegging. Samtidig skal vi jobbe videre med å tilpasse undervisningen også for elever som trenger ekstra utfordringer for å videreutvikle sin kompetanse og læringsevne.

Elevmedvirkning skal prege skolens praksis både i og utenfor klasserommet. Elevrådet, sammen med avdelings- og trinnstyrene, skal ha en sentral plass i skolen. Elevene skal bli lyttet til, og oppleve at de har reell innflytelse på skolehverdagen sin. Dette gjelder i det daglige arbeidet med fagene, og generelt på skolen gjennom elevråd og andre møter og utvalg elevene deltar i. Med hjelp og tilrettelegging av våre ansatte, skal elevene oppmuntres til aktiv deltakelse og medvirkning i aktiviteter på skolen, i og utenfor klasserommet.

For å være godt i stand til å lede og støtte elevene i deres læring, skal vi ha et profesjonsfaglig fellesskap som kjennetegnes av en reflekterende praksis som knyttes til planlegging og gjennomføring av undervisningen.

Opplæring av flerspråklige elever

Høsten 2022 er det 16 elever som har særskilt språkopplæring, i form av særskilt

norskopplæring. De aller fleste har tilpasning innenfor den ordinære læreplanen i faget, mens noen følger læreplan i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge. I tillegg har vi elever på Hverdagslivstrening som bruker tegnspråk og hvor undervisningen foregår på tegnspråk. Inneværende år har vi også en elev som har morsmålsassistent. Vi har tilbud om opplæring organisert for voksne, og i denne gruppen er det et større antall deltakere som har særskilt norskopplæring og som følger læreplan i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge.

22.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Elevene er glade for å være tilbake til normalen etter pandemien. De opplever et godt samarbeid på skolen knyttet til å skape trygge og gode læringsmiljø i klasser og undervisningsgrupper. De forteller at makkerordningen er et viktig bidrag i dette. Elevene trekker fram at et felles engasjement fra elever og ansatte for å skape trivsel og trygghet i klasser og i skolemiljøet, har vært med på å skape en stadig bedre skole. Aktiviteter i form av arrangementer, klubber, aktiviteter og møteplasser er resultat av tett samarbeid mellom elevrådet, elevtjenesten og skolen generelt. Elevene opplever at deres eget bidrag har vært positivt og viktig for skolen.

Profesjonens vurdering

Vårhalvåret var preget av korona, selv med de lettelsene som kom i smitteverntiltak. Det var tidvis mye smitte og høyt fravær hos ansatte og elever, unntak fra fraværsgrensa og avlyst eksamen. Våren ble derfor travel med mer overtid enn vanlig, samtidig som det fortsatt var mye nytt knyttet til VIS og fagfornyelsen. Det ble jobbet godt, og de digitale undervisningsformene gikk mer av seg selv. Vi klarte å holde framdriften i utviklingsarbeidet, og med godt samarbeide om grunnlaget for planleggingen av høsten.

Høsthalvåret var vi tilbake til normal skole, med ordinær fraværsgrense og eksamen i vente. Det har imidlertid vært noen utfordringer knyttet til frammøte og utholdenhet hos elevene, etter årene med korona. Og det merkes at elevene tross høye inntakspoeng, kommer inn med et svakere faglig grunnlag enn tidligere år. VIS går stadig bedre, men det er krevende å bruke tre digitale plattformer. I avdelingene jobbes det godt med å videreutvikle god vurderings- og undervisningspraksis ut fra premissene lagt på våren.

Rektors vurdering

Første del av 2022 ble preget av koronatiltak, avlyst eksamen og høyere fravær både hos ansatte og elever enn i et normalt år. Samtidig var det et høyt trykk på å få flest mulig til å gjennomføre og bestå skoleåret. Vi er fremdeles i innkjøringsfasen av VIS, og med å sette oss godt inn i fagfornyelsen på alle trinn. De gradvise lettelsene i koronatiltak gjorde at vi igjen kunne starte opp med studieturer i inn- og utland, delta i aktiviteter og konkurranser, og ha variert undervisning uten å tenke på koronatiltak. Vi var vertskap for den nasjonale språkfinalesen for landets ungdomsskoler og videregående skoler, en av elevene fikk 3. plass for Unge forskere i regi av Forskningsrådet, en av våre elever deltok i biologiolympiaden i Armenia, og pris for beste ungdomsbedrift i Agder for å nevne noe. IB-elevene var de eneste som gjennomførte eksamen som normalt, og det gjorde de med strålende karakterer tilsvarende 5,1 i snitt.

Vi var glade for at lettelsene i koronatiltak akkurat kom tidsnok til at vi fikk tilstrekkelig med øvelse til å kunne gjennomføre SPOR-forestillingen i vår. Dette er viktig for skolens arbeid med inkludering, og forestillingen og oppdragene vi får i kjølevannet av forestillingen, bidrar til å sette et viktig tema på dagsorden.

Tross et travelt første halvår av 2022, klarte vi å holde tak i våre satsingsområder. Og sammen med fagutviklere og representantene i samarbeidsmøtet jobbet vi fram et godt grunnlag for det arbeidet som skulle i gang høsthalvåret. De store felles satsingene var vurderingsarbeidet, og utviklingen av undervisningskvalitet ved hjelp av Lesson Study. Det jobbes godt i hele skolen, og jeg opplever at vi har et godt samarbeidsklima på skolen, og en vilje til å gi den aller beste undervisningen for våre elever.

23 Kvadraturen vgs.

23.1 Innledning

<https://kvadraturen.vgs.no/>

Informasjon om skolen

Kvadraturen videregående skole er en stor kombinert videregående skole med omlag 1 100 ordinære elever. I tillegg til elever i ordinær videregående skole, har skolen opplæring for voksne og fagopplæring i skole for elever som ikke har fått læreplass.

Skolen tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Yrkesfag
  - Helse- og oppvekstfag
  - Elektrofag
  - Teknologi og industrifag
- Studieforberevende
  - Idrett
  - Studieforberevende med helse
  - Studieforberevende med elektro
  - Påbygning til generell studiekompetanse
- Hverdagslivstrening

Antall lærerårsverk: 180

Antall årsverk andre ansatte: 28

Kvadraturen videregående skole har en historie tilbake til 1812, med stolte tradisjoner fra yrkesfagene. I dag er Kvadraturen videregående skole en virksomhet som kan tilby et mangfold av utdanningstilbud. Vi arbeider aktivt med å videreutvikle et godt samarbeid med lokalt næringsliv, kommuner og universiteter. Vi skal være en inspirerende og inkluderende skole som fremmer likeverd, demokrati og toleranse. Undervisningen skal være virkelighetsnær, forsknings- og kunnskapsbasert. Skolen skal være godt organisert, og ha motiverte og endringsvillige ansatte med høy faglig og pedagogisk kompetanse. Helse og teknologi er skolens uttalte utviklingsområder!

Alle elever og ansatte skal oppleve at de betyr noe og at de blir sett og hørt. Skolens visjon for læring er "**Her er - og blir du noe**". Eleven settes i sentrum for læringsarbeidet, og gjennom tilpasset opplæring skal alle elever bli utfordret til å utvikle sosial og faglig kompetanse og oppleve mestring. Her skal de møte dyktige og engasjerte ansatte, som gjennom sin klasseledelse bygger relasjoner og skaper et trygt og forutsigbart læringsmiljø. Vi har en godt utviklet elevtjeneste som trykker og forbedrer elevenes hverdag på skolen.

Skolen skal være utviklingsorientert og opptatt av læring for alle ansatte. Vi skal ha en etablert kultur for å dele kunnskap, prøve ut nye idéer i klasserommet og utveksle god praksis. Skolens personale skal ha tydelig fokus på faglig og pedagogisk utvikling, nyere forskning og nye læreplaner/styringsdokumenter. Skolens utviklingsarbeid kjennetegnes av systematisk evaluering, med tanke på videreutvikling av gjeldende praksis. Internasjonalisering blir en viktig faktor i skolens utvikling og kompetansebygging.

Vi jobber systematisk med å styrke og videreutvikle de ansattes faglige og pedagogiske kompetanse, gjennom aktiv bruk av lærerspesialister og fagkoordinatorer i de fleste fag slik at all pedagogisk personale involveres i nyeste fagoppdateringer. Utviklingsarbeidet skal være preget av et samarbeid som gir rom for refleksjon over egen praksis og analyse av resultater. Et fastlagt program for kollegabesøk gir personalet muligheter og rom for delingskultur. Nye erfaringer blir gjennom kollektiv bearbeiding i team og faggrupper til kompetanse, som videre får innvirkning på den enkelte lærers undervisningspraksis.

23.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9107 Kvadraturen vgs.	184 543	156 075	178 294	-6 249

Regnskapet til Kvadraturen videregående skole viser ved utgangen av 2022 et merforbruk på 6,2 mill. kroner.

Merforbruket for 2022 skyldes bl.a. høye utgifter til drift og vedlikehold av bygningsmassen inkl. utgifter til strøm og fjernvarme.

Videre har kantinen på skolen et merforbruk, der deler av merforbruket skyldes lavt salg våren 2022 grunnet stort sykdomsfravær blant elever og ansatte i forhold til korona. Høsten var noe bedre, men inntjeningen er ikke på ett nivå som dekker alle kostnadene. Tiltak vurderes fortløpende i forhold til økte innkjøpspriser og endret vareutvalg, samt vurdering av bemanningen. Utfordringen er at tiltakene kan gi ett dårligere tilbud til elevene, noe som igjen da kan gå ut over elevmiljøet.

Fagfornyelsen har betydd at de fleste lærebøker måtte skiftes ut, da de var utdatert og ikke i tråd med nye læreplaner. Skolen har satset både på digitale og fysiske læreverk.

Det har også vært stor prisstigning på mange av de varer og tjenester som skolen har behov for. Skolen har 25 verksteder i full drift hele uken med stort behov for materiell. Prisstigningen merkes derfor godt. Vi har også en eldre bygningsmasse som krever vedlikehold, der skolen har bidratt med egne midler da ikke alt dekkes sentralt.

23.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,7 %	1,1 %	1,7 %
Langtid	6,2 %	5,1 %	5,2 %
Sum fravær	6,9 %	6,1 %	6,9 %

Skolen arbeider systematisk med sykefraværsoppfølging og analyser for å finne årsaker og sette inn tiltak der målet er ett sykefravær ikke over 5 prosent. I første halvår 2022 var det flere ansatte med korona. I siste halvår av 2022 var det også mye sykdom knyttet til ettervirkninger av korona.

23.4 Aktiviteter og måloppnåelse

23.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	86,8	87,3

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,59	3,33
Standpunkt matematikk 2P	3,82	4,06
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,83	3,79
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	3,90	4,03

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	38,8	39,9

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,3	4,3
Motivasjon	3,7	3,7
Faglig utfordring	4,4	4,4
Støtte fra lærerne	4,1	4,2
Læringskultur	4,1	4,1

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

23.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Kvadraturen videregående skole har jobbet med at alle elever og ansatte skal oppleve at de har betydning og blir sett og hørt. Eleven skal være i sentrum for alt læringsarbeid. Det har vært rettet oppmerksomhet på at skolen har et stort mangfold. Det gjelder både innenfor fagdisipliner, kulturell og etnisk bakgrunn, og læreforutsetninger. Det er oppmerksomhet på å utvikle gode relasjoner mellom elev og elev, lærer og elev, og mellom alle ansatte.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

Skolen har jobbet systematisk med å styrke og videreutvikle ansattes faglige og pedagogiske kompetanse. Ved bruk av fagkoordinatorer i fag, dannes det profesjonsfellesskap der det reflekteres, diskuteres og deles erfaringer. I tillegg arbeides det med analyse av praksis og resultater.

Økt gjennomføring på yrkesfag

Det er utviklet en god elevtjeneste som gir eleven en trygg og forbedret skolehverdag. Det arbeides med å ta i bruk plattformer og programvare som skal gjøre opplæringen bedre, tydeligere og mer tilgjengelig for elevene gjennom skoletiden.

Skolens egne satsinger

Organisasjonsutvikling

Skolen bruker det digitale verktøyet VIS for å bygge bedre samarbeid og felles forståelse ved bruk av planer for oppfølging av læringsarbeidet.

Profesjonsutvikling

Skolen har arbeidet med implementering av Kunnskapsløftet 2020 og ny vurderingsforskrift. Det er tatt i bruk nye metoder og nytt utstyr i henhold til læreplanen, og det har vært arbeidet systematisk med ulike vurderingsmetoder i profesjonsfellesskapet.

Elev og læringsmiljø

Elevene involveres systematisk i arbeidet med å analysere kompetansemålene og vurdering av egen læring. Elevdemokratiet er blitt forsterket ved opplæring av tillitsvalgte. Klassens time er blitt timeplanfestet for elevene.

23.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Først og fremst er Kvadraturen videregående skole en utrolig bra skole med lite mobbing, utestenging, etc. Fra alle elever på tvers av linjer er dette med godt miljø, noe som går igjen blant elevene som har uttalt seg. Starten av skoleåret blant førsteklasingene blir beskrevet som «gøy» og «Veldig fornøyd med skolen og skolestarten».

Aktiviteter i kantina gjennom spisefri gjorde at det føltes lettere for elever som ikke hadde en gjeng og komme ned og fortsatt føle seg inkludert.

Godt klassemiljø bidrar til lavere terskel for å spørre eventuelt sidepartner/klassekamerat om hjelp som igjen fører til godt læringsmiljø. Påbygg som går på Reinardtbygget opplever noe urettferdighet som: stengt kantine, ikke kakao i døra på mandags morgen.

Profesjonens vurdering

Kunnskapsløftet 2020 (LK20) har preget nok et år på skolen vår. Nye læreplaner på Vg2 og etter hvert på Vg3, er tatt i bruk. Skolen har lagt opp til flere fagmøter enn tidligere, slik at lærere har fått samarbeidet om nye læreplaner. Det er også kjøpt inn nytt teknologisk utstyr i mange varianter til de ulike avdelingene. Her jobbes det med opplæring i utstyret og hvordan vi kan ta det i bruk på en pedagogisk god måte. Utprøving av nye vurderingsformer knyttet til LK20 og vurdering uten karakterer har også blitt prøvd ut i noen klasser. Elever, kontaktlærere og rådgivere har jobbet sammen for et godt skolemiljø i klassens time.

Rektors vurdering

Kalenderåret 2022 startet med koronarestriksjoner og endrede undervisningsrammer, noe som førte til en vår uten gitt eksamen. Undervisningen og elevenes læring har vært god, og resultatene er oppadgående. Det er flere elever enn noen gang som gjennomfører videregående skole. Nye kompetansemål i læreplanen førte til behov for større investeringer av utstyr i verksteder og klasserom. Undervisningspersonalet har arbeidet på en god måte med å iverksette utstyret inn i undervisningen. Fra høsten 2022 var det vanlig drift. Store endringer i ledelsen på skolen førte til økte arbeidsmengder og ny læring i ledergruppen på skolen.

24 Lillesand vgs.

24.1 Innledning

<https://lillesand.vgs.no/>

Skolen tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Studiespesialiserende
- Påbygg til generell studiekompetanse
- Helse og oppvekst med studiespesialisering
- Helse og oppvekstfag
- Salg, service og reiseliv
- Bygg og anleggsteknikk
- Hverdagslivstrening
- Vg3 fagopplæring i skole, voksne elever

Lillesand videregående skolen er dimensjonert for 550 elever. Inneværende skoleår har skolen ca. 430 elever fordelt på 28 klasser, inkludert fem voksenklasser. Drøyt 100 ansatte jobber sammen for læring og utvikling for elevene. Dette gjør oss i stand til å se og arbeide tett på den enkelte elev, og vi har derfor en god gjennomføring.

Skolen har et pedagogisk grunnsyn med eleven i sentrum. Det er et mål at hver elev skal nå sine potensialer og få læring for livet mens de er på skolen. Vår viktigste målsetting for de kommende årene er at flere ungdommer fullfører og består videregående opplæring.

24.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9108 Lillesand vgs.	76 512	67 038	78 381	1 869

Skolen har hatt lavere utgifter i 2022 enn forutsatt i budsjettet. Planlagte investeringer har blitt utsatt, herunder oppjustering av lærerarbeidsplasser, samt innkjøp av bil til bruk på avdeling for hverdagslivstrening. Utover dette er det kommet refusjoner skolen ikke har tatt høyde for i andre tertialrapportering.

24.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,7 %	1,9 %	2,6 %
Langtid	6,3 %	8,0 %	5,4 %
Sum fravær	7,9 %	9,9 %	8,0 %

Det samlede sykefraværet viser en synkende tendens, men ligger fremdeles høyt. Langtidsfraværet er noe redusert, mens korttidsfraværet har økt i perioden. Dette skyldes i stor grad koronapandemien og økende smitte som varte utover våren, samt høyt korttidsfravær i november-desember.

Skolen jobber for økt nærvær, og har fra høsten 2022 satt i gang en prosess i samarbeid med skolens AMU.

24.4 Aktiviteter og måloppnåelse

24.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	84,4	87,2

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,17	3,52
Standpunkt matematikk 2P	4,03	3,48
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	4,02	3,95
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	3,88	4,06

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	41,1	42,9

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,2	4,1
Motivasjon	3,6	3,4
Faglig utfordring	4,4	4,5
Støtte fra lærerne	4,2	4,1
Læringskultur	4,2	3,9

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

24.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Daglig drift rundt opplæringen, og arbeid med utviklingsområdene utgjør rammen for skolens kjerneoppgaver.

Skolen har etablerte strukturer i form av planer og rutiner som gir god flyt slik at mest mulig tid skjermes til pedagogisk arbeid for lærerne.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

I skolens arbeidstidsavtale for lærerne er det satt av i gjennomsnitt 4,5 timer per uke til faglig og pedagogisk samarbeid og utviklingsarbeid. Det er lagt inn ukentlige møter for hvert fagteam hvor lærerne samarbeider om temaer knyttet til pedagogiske metoder, fag og skolens satsingsområde; vurdering.

Skolens hovedtiltak for utvikling har fra januar 2021 vært et omfattende felles kompetanseløft gjennom studie Veiledningspedagogikk ved UiA, hvor alle lærerne deltar. Vi er nå inne i siste semester med metoden, *Lesson study*, Her samarbeider lærerne i organiserte «profesjonelle læringsfellesskap» om undervisning, observasjon i klasserommet og reflekterer sammen for å utvikle egen praksis.

Vi tror at denne måten å jobbe på bidrar til å styrke det profesjonelle læringsfellesskapet og utvikle god og forskningsinformert praksis hos lærerne, som vil føre til økt læring hos elevene. Skolen vil ta dette arbeidet videre etter at studiet er fullført.

Gjennomføring på yrkesfag

Skolen har høy gjennomføring på bygg- og anleggsteknikk med 100 prosent i 2021/22. Salg, service og reiseliv ligger altfor lavt med 56 prosent. For å styrke den praktiske delen av undervisningen på dette programområdet, ble det i høst rigget et "praksisrom" for elevene med diverse butikkutstyr. Det jobbes for å yrkesrette mer de teoretiske fagene. Parallelllegging av fellesfagene i timeplanen har også gitt bedre mulighet for tilpasset opplæring. Vi håper at dette kan forbedre resultatene i tiden fremover.

Etter første året med helhetlig yrkesfaglig utdanning, HYFU, er skolen er meget godt fornøyd med å ha formidlet samtlige elever til læreplass.

Det gjennomføres ukentlige møter med rådgivere og avdelingslederne for å til enhver tid ha oversikt over elever som har behov for tiltak for å lykkes med opplæringen. Tiltak settes inn fortløpende gjennom hele skoleåret. Karakteroversikt midtveis i hver termin; 1. november og 1. mars, i tillegg til de lovpålagte første- og andre terminkarakterene, gir godt datagrunnlag og helhetlig oversikt.

Skolens egne satsinger

Økt elevdemokrati

For å styrke elevdemokratiet kurses skolens elevråd og elevrådstillitsvalgte i en metode de bruker for å få elevene i sine klasser til å engasjere seg. Et årshjul med tema og faste møter for klassens time og elevrådsmøter, gir forutsigbarhet og fremdrift i elevrådsarbeidet.

Vurdering for læring og vurderingspraksis

For å utvikle vurderingspraksisen i tråd med fagfornyelsen, var vurdering hovedtema på personalseminar i oktober 2022. Arbeidet er videreført og følges opp i fagseksjonene gjennom året. I tillegg har skolen valgt å inkludere vurdering i arbeidet med Lesson study i veiledningspedagogikk-studiet våren 2023.

Læringsmiljø og trygt og godt elevmiljø

Skolens viktigste tiltak for et trygt og godt læringsmiljø er: Trygg skolestart og VIP-makkerskap for alle elever på Vg1 og Vg2, miljøarbeider er tett på i elevmiljøet og bidrar med elevaktiviteter, samt jevnt samarbeid med elevrådet for et trygt og godt læringsmiljø.

Opplæring av flerspråklige elever

I tillegg til undervisning i norsk for minoritetsspråklige, har skolen etablert et eget tilbud for flerspråklige i engelskfaget. Dette er et fag som mange flerspråklige strever med.

24.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Dette skoleåret er første gang vi elever opplever skolen uten koronabegrensninger, noe vi setter stor pris på. Elevrådet har jobbet etter SAMM-metoden og vi opplever at dette begynner å synke inn hos elevene. Metoden har vært krevende å gjennomføre, og det er nok en del forskjeller på hvor godt dette fungerer i klassene til nå. Elevrådet synes at samarbeidet med skolens ledelse er godt, og det er lett å drøfte saker med skolen. Elevrådsrepresentantene har til nå i år jobbet mye med trivsel og vurderingsarbeid i sine klasser sammen med lærere.

Det er et økende engasjement blant elevene også i saker som ikke er direkte skolerelatert. Eksempler på dette er at vi har en elevgruppe som drifter et klesbytterom, hvor hvem som helst kan ta med seg klær og sko. Vi har også en gruppe elever som ønsker å ha flere markeringer på skolen og arrangementer i kantinen.

Rotunden er et naturlig samlingssted på skolen hvor de fleste av elevene samles i lunsjen. Kantinen er god, og de ansatte er lette å snakke med og er åpne for forslag til endring av tilbudet der.

Blant elevene er det en generelt god opplevelse av det faglige innholdet på skolen. Vi merker stor forskjell på de som er lærere og de som er fagnerder. Det gjør at elevene får variert læring, dette oppleves veldig ulikt fra elev til elev.

Vi trives godt som elever ved Lillesand videregående skole!

Profesjonens vurdering

Det var godt å starte et nytt skoleår uten pandemi og smitteverntiltak! Nå fikk vi endelig anledning til å fokusere på fagfornyelsen i større grad. Dette skoleåret har vi fått timeplanlagt ukentlige samarbeidsmøter i fagteam som i stor grad har blitt brukt til samarbeid om undervisningsformer, vurderingsformer og ny eksamensform i LK20.

VIS fungerer bra og timeplanene er mer stabile nå enn det første året. Likevel er det fortsatt en del lærere og elever som er påvirket av at timeplanene endrer seg fra uke til uke. Planer må legges om og dette skaper uforutsigbarhet.

Innføringen av «Ukesnytt» har bedret informasjonsflyten på skolen betraktelig.

Av utviklingsarbeid ved skolen, må vi nevne veiledningspedagogikk. Studiet er interessant og engasjerende, men vel tidkrevende. Vi er glade for tilbudet og ser stor nytte av kompetansen dette gir. Samtidig har arbeidsbelastningen blitt stor siden det kom parallelt med innføringen av nye læreplaner, LK20, og VIS. Høyt sykefravær har i tillegg gjort høsten utfordrende.

Det er fortsatt stor frustrasjon over at det legges opp til for få lærertimer i forhold til elevtimer når elevene er ute i praksis i faget yrkesfaglig fordypning, YFF. YFF-lærerne opplever at de ikke har tid nok til oppfølging av hver enkelt elev når elevene er ute.

Rektors vurdering

Det har vært godt for elever og ansatte å endelig være tilbake til «normalen» uten en pandemi som har påvirket drift og utvikling. Med fire planleggingsdager før skolestart fikk lærerne tid til å forberede en god oppstart for elevene, og til tid utviklingsarbeid og veiledningspedagogikk.

Dette skoleåret opplever vi at både drift og arbeid med satsingene i utviklingsavtalen langt på vei har gått som planlagt. Vi ser at det arbeidet vi har lagt ned i planer og struktur har gitt god flyt i hverdagen slik at mest mulig tid skjermes til kjerneoppgavene.

På personalseminaret i oktober ble det jobbet med temaene i utviklingsavtalen, - med sosial hygge mellom og etter øktene.

Et jevnt og godt samarbeid med organisasjonene med ukentlige medbestemmelsesmøter, må også trekkes frem.

Vi er stolte over de flotte elevene våre, og det er gledelig å se fremgangen med 100 prosent formidling til læreplass, og 87,3 prosent elever som fikk fullført og bestått i 2021/22. Elevene har gjennom skoleåret deltatt og engasjert seg ulike aktiviteter og elevmiljøet fremstår som inkluderende og rolig.

25 Mandal vgs.

25.1 Innledning

<https://mandal.vgs.no/>

Skolen tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Idrettsfag
- Studiespesialisering
- Bygg- og anleggsteknikk
- Elektro og datateknologi
- Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign
- Helse- og oppvekstfag
- Restaurant- og matfag
- Salg, service og reiseliv
- Teknologi- og industrifag

Totalt antall årsverk er 165 per desember 2022, fordelt på 114 lærerårsverk og 51 på øvrige ansatte. Faste årsverk er 149 (tilsettingsprosent) og midlertidige årsverk er 16.

Mandal videregående skole har visjonen **Vi bryr oss, om læring, hverandre og andre**. Det betyr at alle elever skal fullføre planlagt løp med maksimalt utbytte i forhold til sine forutsetninger. Elevene skal bidra til et godt læringsmiljø og utvikle toleranse for fellesskapet. Skolen har stort fokus på gjennomføring, som har resultert i en veldig bra utvikling. Andel elever som fullfører og består skoleår ligger rundt 90 prosent.

25.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9109 Mandal vgs.	149 198	112 660	148 837	-361

Skolen kommer, etter avsetninger til bundet fond tilknyttet fengselsundervisning, ut med et merforbruk på 361 000 kroner per 31.12.2022. Skolen tok i prognosen i rapporten for 2. tertial sikte på å være i økonomisk balanse ved årets slutt. Mindreforbruk per 31.12.2021 var på 4,444 mill. kroner.

For 2022 er det spesielt lønnsutgiftene på ordinær skoledrift, som viser negative

budsjettavvik. Ved innføring av VIS fra høsten 2021 kunne ikke lenger skolen holde tilbake 4 prosent av timer som legges ut på lærerne. I 2. tertialrapport 2021 ble det anslått at dette kunne bety ca. 1,7 mill. kroner i økte lønnsutgifter (for høsten 2021). Skolen har i 2022 drøyt 4,2 mill. kroner i negativt avvik på lønn som delvis skyldes merforbruk på enkeltområder, men som også må kunne sees i sammenheng med de nevnte 4 prosentene. Vi opplever nå å ha en større utfordring enn tidligere med å få saldert kommende års tildelte budsjetttramme.

Øvrige negative avvik i 2022 knytter seg bl.a. til lærebøker med 0,620 mill. kroner og ca. 0,3 mill. kroner på energiutgifter (tross ekstra budsjetttilførsel i 2022 til strøm), der utgiftene har økt til 2,6 mill. kroner (ekskl. mva.) som er 0,8 mill. kroner høyere enn i 2021. Dette skjer samtidig som det totale forbruket har gått ned med 11 prosent i 2022 sammenlignet med i 2021. Skolen gjennomgår nå bruken av deler av bygningsmassen kritisk mht. innsparingsmuligheter, og tenker også at dette må sees i forhold til ny skolebruksplan. En annen utfordring i 2023 blir også de vesentlig høyere priser knyttet til renhold og ny innkjøpsavtale. Positivt i fht. budsjettbalansen for 2022 var det at skolen mottok 2,043 mill. kroner til finansiering utstyrsanskaffelser innen yrkesfaglige utdanningsprogram, spesielt etter ikke å ha fått tilsvarende utstyrsmidler i 2021. Når hovedpost 11 og 12 samlet sett for skolen (ekskl. fengselsundervisning) likevel viser positivt avvik i 2022 på vel 3,8 mill. kroner knytter det seg til Vg3 fagopplæring i skole, som fremover også vil inngå som en del av HYFU.

25.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,1 %	1,4 %	2,3 %
Langtid	5,8 %	4,2 %	2,6 %
Sum fravær	7,0 %	5,6 %	4,9 %

Sykefraværsprosenten viser samlet sett en positiv utvikling, ved at prosenten nå i 2022 er nede på 4,9 prosent.

Korttidsfraværet har, som tabellen over viser, gått noe opp de siste tre årene, mens langtidsfraværet har gått ned fra 5,8 prosent i 2020 til 2,6 prosent i 2022.

Skolen har som mål å ligge under 5 prosent sykefravær og vil fortsette å jobbe for å klare dette.

25.4 Aktiviteter og måloppnåelse

25.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	91,1	91,7

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,55	3,52
Standpunkt matematikk 2P	3,75	3,18
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,93	3,73
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,09	3,73

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	41,2	42,0

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,2	4,3
Motivasjon	3,8	3,6
Faglig utfordring	4,5	4,5
Støtte fra lærerne	4,3	4,3
Læringskultur	4,3	4,2

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

25.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Skolen jobber systematisk for at elevene våre skal lære mest mulig og at undervisningen er i tråd med fagfornyelsen. Skolen har over år hatt en god trivsel på skolen og jobber nå med å ta tilbake dette etter pandemien. Digital skole og hjemmeundervisning har påvirket trivselen og det jobbes med kollektive opplevelser som skal gi økt mestring og læringsutbytte,

Styrke skolens profesjonsfelleskap

Skolen jobber systematisk med resultatene etter 10 faktorundersøkelsen og alle avdelinger har valgt ut et område å jobbe med. Dette styrker det kollektive ved hver avdeling og man utvikler gode kollektive arbeidsmetoder. Skolen har høsten 2022 endret arbeidstidsavtalen til å ikke ha start og sluttidspunkt. Det profesjonsfaglige arbeidet skal styrkes gjennom at hele uken mellom kl. 08.00 og 15.00 kan brukes til faglig og tverrfaglig samarbeid og utvikling av gode profesjonsfaglige møteplasser.

Gjennomføring på yrkesfag

Skolen har lavere gjennomføring på yrkesfaglige enn på studieforbereende utdanningsprogram. Skolen jobber mer med YFF og gjennom satsingen på HYFU (helhetlig yrkesfaglig utdanning) jobbes det med gjennomføring fra starten på Vg1. Målet er at alle elever som begynner på yrkesfag skal gjennomføre sitt mål for utdanningen.

Skolens egne satsinger

Økt motivasjon gjennom mestring betyr at skolen ønsker at elevene skal beholde sin motivasjon gjennom hele skoleløpet. Profesjonen skal jobbe for at elever føler seg inkludert i planleggingsarbeidet og at det er en åpen dialog mellom lærere og elever med hensyn til metodevalg, temaer og vurdering. Vurdering er også en egen satsing ved skolen. Fagfornyelsen med nye læreplaner medfører endret vurderingspraksis og at profesjonen blir samkjørte og at elevene gjenkjenner lik praktisering i vurderingsarbeidet.

Skolen satser på økt elevengasjement. Skolen har i flere år benyttet VIP makkerskap i alle klasser. Denne metoden skal øke fellesskapet i klassene og at alle elever blir kjent med alle. Gjennom å jobbe med godt klassemiljø vil vi utvikle større elevengasjement blant elevene. Skolen vil legge til rette for at flere aktiviteter blir gjennomført i kantine og andre fellesrom.

Opplæring for flerspråklige elever

Mandal vgs og Lindesnes kommune har samarbeidet om kombinasjonsklasser i flere år. Et slikt samarbeid på tvers av forvaltningsområde er veldig fruktbart. Tilbudet retter seg mot ungdommer med kort botid på grunnskolenivå og på videregående skoles nivå. Opplæring forgår på Mandal vgs med lærere fra Lindesnes kommune og Mandal vgs. Dette samarbeidet gir hele skolen et løft med tanke på å lykkes med flerspråklige elever. Det er likevel utfordrende å få integrert flerspråklige elever med norske ungdommer. Dette jobber vi sammen om og vi ser at de elevene som har fritidsaktiviteter i idrett eller andre foreninger lykkes bedre.

Skolen har sertifisert lærer i Floro test, som er en test for flerspråklige elever som strever med å få et godt læringsutbytte. Testen skiller på om utfordringen er av språklig karakter eller læringsmessige utfordringer. Skolen har også flere lærere med utdanning innen norsk som andrespråk. Denne økte kompetansen kommer mange elever til god når det gjelder å bli gode i norsk språk og kultur.

25.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Første del av 2022 var fremdeles preget av pandemi, men elevrådet forsøkte likevel på noen aktiviteter. De gjennomførte tre ERS samlinger, arrangerte påskeegg jakt blant annet. Elevrådet vil i 2022/23 jobbe for et inkluderende miljø som er trygt og godt å komme til hver dag. Skolen hadde søkelys på aktiviteter i midttimen i oppstartsuka som Kahoot, musikkbingo og stollek arrangerte av Vg3 Idrett. Elevrådsstyret deltok på et seminar på Rosfjord fjordhotell, der vi fikk besøk av oppvekstombudet. Det ble så avtalte besøk på skolen våren 2023. Tre elever fra elevrådet er med i et prosjekt om rasisme og har besøkt Utøya i forbindelse med det. De holdt en workshop for alle lærerne og elevrådet og skal ha en til workshop for elevene før de drar til Warsawa. Elevrådsstyret søkte og fikk midler til å arrangere et juleprosjekt. De arrangerte tre kvelder med pepperkakehusbyggings konkurranse, juleverksted og julekino med pizza. Hensikten var å skape et sosialt miljø etter skoletid som lavterskeltilbud og de som deltok opplevde det som en inkluderende arena. Elevrådet har planer om diverse arrangementer utover skoleåret som FIFA turnering, volleyball turnering og diverse andre aktiviteter for å skape et godt sosialt miljø på skolen. Elevrådet skal også jobbe videre med resultatene fra

elevundersøkelsen og ungdataundersøkelsen.

Profesjons vurdering

2022 har vært et år med mye omstillinger, fra en hverdag med trafikklysmodellen til normal drift høsten 2022. Vårsemesteret 2022 var, som 2021, preget av koronasituasjonen. Vår skole ble ikke påvirket i like stor grad som andre skoler, men mange lærere opplevde det som utfordrende med mye fravær blant både elever og kolleger. Mye innsats ble lagt i å følge opp elever som ikke kunne følge ordinær undervisning. Høsten 2022 har vi jobbet mye med å utvikle profesjonsfellesskapet. Det har vært søkelys på tverrfaglig samarbeid og vurdering. Vi har som en av få skoler prøvd ut en alternativ arbeidstidsavtale. Vår erfaring er at de fleste er fornøyd og opplever at økt fleksibilitet medfører økt effektivitet. VIS begynner å bli godt implementert hos de fleste. Det er fremdeles utfordringer med systemet, men vi har god support innad på skolen. Skolen er sertifisert som dysleksivennlig skole. Det rapporteres blant lærere at de er veldig fornøyd med hvordan det jobbes med å avdekke elever som har dysleksi, samt oppfølgingen for de som allerede har fått diagnosen. Alt i alt har året 2022 bydd på ulike utfordringer, men et godt samarbeid mellom profesjonen og ledelsen, samt innad i profesjonen, har medført at vi har kommet igjennom året på en god måte.

Rektors vurdering

Året startet med flere restriksjoner i forhold til Covid-19 og det var til tider vanskelig å gjennomføre ordinær undervisning. Likevel ble det bedre og bedre utover våren. Opphevelsen av fraværsregelen medførte økt fravær blant elever og departementets opphevelse av eksamen ble godt mottatt av elevene. Nytt skoleår ble innledet med at alle restriksjoner er opphevet og vi kunne drive skole etter vanlige rutiner. Skolen merker at elevene ikke har fått ordinær skolegang tidligere år og derfor opplever vi at flere elever trenger en tettere oppfølging fra kontaktlærere og rådgivere. Personalet står på og vi opplever at skolegangen sakte med sikkert kommer inn i vanlige gjenger. Skolen har høy gjennomføring med 92 prosent fullført og bestått skoleår. Dette er vi veldig fornøyd med. Det ekstra satsingen på midler til utstyr er veldig viktig for skolen. Gjennom økt satsing på utstyr, får skolen midler til å følge de nye læreplanene. Dette motiverer elever og de ansatte får muligheten til å utvikle fagene slik at skolen følger industrien i større grad.

26 Risør vgs.

26.1 Innledning

<https://risor.vgs.no/>

Risør vgs. er en kombinert skole øst i Agder med 176 ordinære elever, 28 lærere og 20 andre ansatte. Skolen har følgende utdanningsprogram:

- Studiespesialisering
- Informasjonsteknologi og medieproduksjon
- Teknologi- og industrifag
- Elektro- og datateknologi
- Salg, service og reiseliv
- Medier og kommunikasjon (siste skoleår 2022/23)

Etablering av nytt utdanningsprogram:

- Informasjonsteknologi og medieproduksjon, Vg1

Høsten 2022 var den første høsten siden 2019 skolen hadde en normal oppstart av skoleåret etter pandemien. Generelt har skolen hatt et svært godt skoleår, både pedagogisk og økonomisk.

Risør vgs. deltar i det tverrfaglige prosjektet "Global Challenges" (naturfag og engelsk) m/følgforskning v/Universitetet i Oslo. Hovedprosjekt Smarthus startet i 2022 i samarbeid med Senter for yrkesfag og opplæring i arbeidslivet v/Universitetet i Agder. Skolen er resertifisert som Miljøfyrtårn.

26.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9110 Risør vgs.	40 885	35 724	43 816	2 931

Skolen har hatt lavere utgifter i 2022 enn forutsatt i budsjettet, noe som førte til en innsparing på 1 093 000 kroner og et akkumulert mindreforbruk på 2 931 000 kroner.

26.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,9 %	1,6 %	1,6 %
Langtid	2,7 %	6,7 %	7,5 %
Sum fravær	3,6 %	8,3 %	9,0 %

Virksomheten har det siste året hatt et høyere langtidsfravær enn ønskelig. Sykefraværet er i hovedsak ikke arbeidsplassrelatert. En følger opp dette i henhold til rutinen for oppfølging av sykefravær.

26.4 Aktiviteter og måloppnåelse

26.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	83,7	88,4

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P	4,65	4,53
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	4,00	3,30
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	3,87	3,65

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	40,8	40,7

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,4	4,1
Motivasjon	3,7	3,6
Faglig utfordring	4,3	4,3
Støtte fra lærerne	4,3	4,2
Læringskultur	3,9	3,9

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

26.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgaver

I det pedagogiske utviklingsarbeidet har lærerne utviklet og prøvd ut tiltak for å sikre høyere grad av elevinvolvering og tilstedeværelse (mindre fravær).

Elevundersøkelsen viser at elevene gjennom prinsippene i "vurdering for læring" involveres mer inneværende skoleår enn i foregående skoleår. Elevene får også i større grad være med å bestemme hva det skal legges vekt på når arbeidet deres skal vurderes. Fraværstatistikken viser at skolen hadde 4,5 prosent totalfravær i skoleåret 2018/19, som er det siste "normalåret" før pandemien. For inneværende skoleår har vi hittil et totalfravær på ca. 3 prosent. Selv om det ikke er mulig å si at det er arbeidet med elevenes tilstedeværelse som har ført til dette, er skolen fornøyd med at fraværet ser ut til å gå ned.

Styrke skolens profesjonelle læringsfellesskap

Skolen har brukt forskningsbasert kunnskap til å bygge bedre kapasitet for utvikling. I løpet av høsten 2022 har skolen jobbet med skolens verdier (Tillit, Mestringstro, Raushet, Mot) som fundament for god klasseledelse og høy undervisningskvalitet. Skolens ledelse har kontinuerlig oppmerksomhet på å utvikle egne ledelsesferdigheter i tråd med forskningsbasert kunnskap. Resultater evalueres fortløpende.

Økt gjennomføring på yrkesfag

Fullført og bestått på yrkesfag var 80,3 prosent skoleåret 2020/21, og har økt til 85,2 prosent skoleåret 2021/22. Dette er skolen godt fornøyd med.

Skolens egne satsingsområder

Skolen er godt i gang med utvikling av en praksis som sikrer kontinuitet, progresjon, involvering og fellesskap. Dette gjøres blant annet ved at lærerne prøver ut ulike metoder i forbindelse med intern pedagogisk utvikling, samt prosesser som fasiliteres av eksterne ressurser.

Opplæring av flerspråklige elever

Skolen har en kombinasjonsklasse for minoritetsspråklige elever, som også inkluderer ukrainske flyktninger. Det har vært noen utfordringer med å finne gode nok læreverk for de ordinære minoritetsspråklige elevene. Når det gjelder de ukrainske flyktningene har skolen hentet inn spesialkompetanse i norskopplæring fra voksenopplæringen i Risør kommune. Det har også vært utfordringer med hensyn til å synkronisere opplæringen til de ukrainske flyktningene, fordi de ankommer landet til ulike tidspunkter.

26.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Elevrådet er stort sett veldig fornøyd med skoleåret. De trekker frem at det er et veldig bra miljø på skolen og at elevrådet fungerer godt. Elevrådet sier også at på en liten skole får lærerne bedre tid til hver enkelt elev, og at det er bra. Av forbedringsområder nevner elevrådet at det kunne vært flere valgbare programfag, at elevenes klasserom og sosiale soner burde vært mer samlet på tvers av utdanningsprogram, og at bygningsmassen kunne vært mer attraktiv. Avslutningsvis peker elevrådet på at busstidene er en utfordring for elever som ikke bor sentralt i Risør.

Profesjonens vurdering

Viktige temaer for profesjonen i 2022 har vært: organisering av arbeidsdagen,

utfordringer rundt innføring av det nye skoleadministrative systemet "VIS" (timeplaner, fravær, varsler, vurderinger, osv.), samt arbeid med pedagogisk utvikling. Profesjonen er godt fornøyd med de avklaringer som er gjort med hensyn til organisering av arbeidsdagen knyttet til forståelse av planfestet arbeidstid og håndtering av overtid. Innføringen av VIS skapte i starten en del frustrasjon, men nå er de fleste godt fornøyd med hvordan systemet fungerer. Skoleåret 2022/23 har derfor blitt timeplanlagt med en større grad av regelmessighet fra uke til uke. Fagseksjonene har i større grad enn tidligere blitt involvert i skolens virksomhetsplan og satsingsområder gjennom deltakelse i utviklingsarbeid og seminar. Videre peker profesjonen på at det er viktig å ha kontinuerlig fokus på relevans i det pedagogiske utviklingsarbeidet, og at man har et felles ansvar for å holde den røde tråden og skape entusiasme og eierskap til prosessene. I tillegg til en bekymring for fagmiljøenes robusthet og bredden på tilbudet, er profesjonen opptatt av skolens fremtid. Det vektlegges at skolen må fortsette å være en levedyktig kombinert skole med både studieforberevende og yrkesforberedende utdanningsprogram.

Rektors vurdering

Våren 2022 var det mye oppmerksomhet på tilbudsstrukturen og skolens arbeid med innspill til denne. Dette var krevende både for ledelse og ansatte. En del nyansettelser var ikke ferdigstilt før i midten av juli, noe som preget oppstarten av skoleåret, med noe økt vikarbruk. Den nye ordningen med helhetlig yrkesfaglig utdanning (HYFU) har tatt mye oppmerksomhet siden skolen som følge av den nye modellen må utvikle en annen måte å organisere opplæringen på. Skolen har valgt å trekke elevteamet inn i dette arbeidet. De ansatte har brukt tid på å utvikle skolens verdigrunnlag, og skolen har nå etablert tillit, mestringstro, raushet og mot som skolens verdier. Ellers har oppstart av Vg1 på det nye utdanningsprogrammet Informasjonsteknologi og medieproduksjon vært krevende, men vellykket. Skolen har strukket seg langt for å imøtekomme behovene til de ukrainske flyktingene og har lagt inn ekstra ressurser for å styrke norskopplæringen. De ansatte har gjort en stor jobb, og rektors vurdering er at skoleåret har vært preget av positivitet og god innsats. Ellers støtter rektor uttalelsene fra elevrådet og profesjonen.

27 Sam Eyde vgs.

27.1 Innledning

<https://sameyde.vgs.no/>

Skolen tilbyr følgende opplæring og utdanningsprogram:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Elektro og datateknologi
- Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign
- Helse- og oppvekstfag
- Håndverk, design og produktutvikling
- Idrettsfag
- Informasjonsteknologi og medieproduksjon
- Innføringsklasser
- Medier og kommunikasjon
- Påbygging til generell studiekompetanse
- Restaurant- og matfag
- Teknologi- og industrifag
- Hverdagslivstrening
- Yrkessjåførtilbud
- Voksenopplæring
- Fengselsundervisning

Årsverk 31.12.2022:

Ansattform	Antall årsverk
Faste stillinger	89,0
Faste stillinger undervisning	187,8
Fast ansatt i vikariat	1,0
Fast ansatt i vikariat undervisning	2,3

Listen over er et utdrag av ansattformer ved skolen basert på ansattandel.

Sam Eyde videregående skole har per i dag ca. 1 500 elever fordelt på over 100 grupper/klasser. Skolen har syv programområder, samt hverdagslivstrening, påbygg og voksenklasser. Vi tilbyr en rekke av fagene i «utdanningsviften» på Vg2. Skolen har også ansvar for undervisning i Agder fengsel, avdeling Froland. Fengslet er et moderne høysikkerhetsfengsel med inntil 200 innsatte, vi har der egen skoleavdeling. Til daglig har skolen ca. 350 ansatte i forskjellige funksjoner, som sammen skaper et godt grunnlag for læring og utvikling hos våre elever. I arendsregionen er Sam Eyde og Arendal videregående skoler på mange måter komplimentære med våre fagretninger. Dette har utviklet seg over mange år, og vi har et godt samarbeid om elevene i vår del av Agder.

27.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9111 Sam Eyde vgs.	264 919	232 093	266 669	1 750

Skolen har oppnådde budsjettbalanse i 2022, og tok dermed inn et lite merforbruk fra 2021. Årsakene kan knyttes til mange enkelt elementer, men hovedårsaken er knyttet til fag- og timefordelingen i inneværende skoleår. Vi har også hatt lavere vikarutgifter på høsten enn våren, og dette har i stor grad sammenheng med streiken.

27.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,2 %	1,6 %	2,2 %
Langtid	5,7 %	5,7 %	6,3 %
Sum fravær	6,8 %	7,3 %	8,4 %

Utviklingen i sykefravær har hatt en negativ trend i den refererte treårsperioden. For 2022 er oppgangen fra året før 1,1 prosent. Vi har intensivert arbeidet med å redusere sykefravær og "møteplassen" som et samarbeidsprosjekt mellom skolen, NAV og Agder arbeidsmiljø er nå igangsatt igjen. Nesten tre år med pandemi har gitt store utfordringer for skolen, også på sykefravær. Arbeidsbelastningen over tid har satt sine spor på alle i skoleorganisasjonen. Vi tror vi nå sliter med ettervirkninger av Covid-19.

27.4 Aktiviteter og måloppnåelse

27.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	88,7	87,9

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,59	3,33
Standpunkt matematikk 2P	3,90	3,71
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,63	3,57
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	3,79	4,10

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	38,7	39,0

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,3	4,3
Motivasjon	3,8	3,7
Faglig utfordring	4,4	4,3
Støtte fra lærerne	4,2	4,1
Læringskultur	4,0	3,8

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

27.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Skolens sosiale fundament for læring (Sølvi Lillejord) er et fokusområde for skolen. Ifølge ekspertutvalget er dette et felles trekk for høyt presterende skoler. På Sam Eyde har dette området hatt oppmerksomhet over mange år og vi fortsetter arbeid med å styrke og opprettholde vårt sosiale fundament. Målsettingen fra læringsfundamentet går sammen med fokus på kjerneområder og definering av skolens kjerneområde. Kjerneområder for en skole, ref. professor Peter Hasle, er alltid å skape læring og utvikling for elevene, alt annet blir sekundært. Vi støtter disse synspunktene som er vesentlige for oss i arbeidet med å nå 90 prosent fullført og bestått.

Skolen har høsten 2022 jobbet med å definere kjerneoppgaver inn under kjerneområde for alle ansattgrupper ved skolen.

Skolen har valgt å rulle ut en pedagogisk aktivitet som vi har kalt elevaktiv undervisning. Bakgrunnen er en positiv utvikling i læringsmiljøet på helsefag. Dette ønsker vi at andre programområder og fag skal prøve ut som en effekt av best praksis på det pedagogiske fagfeltet ved vår skole. Gjennom sterkere elevengasjement i undervisningen har vi erfart at motivasjonen for skole øker blant elevene. Aktiviteten er støttet og hentet fra våre mål i utviklingsavtalen som går på å utvikle gode rammer for undervisning. Gjennom en felles satsing og oppmerksomhet på pedagogisk praksis utfordres nå profesjonsfelleskapet på bruk. Styrkingen av vårt profesjonsfelleskap rettes da inn mot vår kjernevirksomhet der eleven står i sentrum.

Skolens profesjonsfelleskap

Skolen jobber med å utvikle profesjonsfelleskapet gjennom å lage et godt rammeverktøy for god undervisning.

Gjennomføring på yrkesfag

Helhetlig yrkesfaglig utdanning, HYFU, er implementert og igangsatt høsten 2022. Hvordan den endelige formen på dette arbeidet skal bli, vil vi først kunne se noen år frem i tid. I dag har vi delt ressurser ut på de enkelte programområdene ut fra tidligere erfaring. Intensjonen er å ta tak i utfordringer fra elevenes begynnelse i videregående skole. Vi håper at dette vil øke vårt bidrag til gjennomføring på yrkesfag.

Skolen jobber kontinuerlig med å profesjonalisere HYFU i yrkesfagene. Dette er ennå et nytt å uprøvd redskap der vi nå spisser vår innsats.

Skolens egne satsingsområder

- Tettere på elevene
- Unngå feilvalg
- Vurdering

Vi har jobbet med å øke oppmerksomheten på relasjoner og derigjennom øke

kvaliteten på fremovermeldinger. Vi har satset på UTV-faget og hatt åpen skole med veiledning for kommende søkere til skolen. Vi samarbeider tett med både kommunene, opplæringskontorene og næringslivet. Vi har oppstartsdager der elever kan bli kjent med skolen før skoleåret begynner. Vi har oppmerksomhet på elevtjenesten og rådgivere både i grunnskolen og videregående skole. Gjennom pedagogisk praksis og endringer i metodikk håper vi å bevisstgjøre den enkelte elev på vurdering som et konstruktivt bidrag til økt læring, kompetansebegrepet blir sentralt i vår vurdering.

Opplæring av flerspråklige elever

Flerspråklige elever får oppfølging på sine programområder. Vi har også sammen med Arendal voksenopplæring gitt et styrket tiltak for opplæring og integrering i vår skole. Skolen har også minoritetsrådgiver fra IMDI som følger elevgrupper ut fra et kulturelt og sosialpedagogisk ståsted.

27.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Høsten var utfordrende for mange elever da et stort antall lærer ble tatt ut i streik. Elevene støttet hverandre gjennom streiken og på den måte kompenserte en litt for bortfallet av den sosiale aktiviteten på skolen. I høst ble det igjen mulighet for at ungdomsskoleelever kunne komme til skolen i forbindelse med utdanningsvalg noe som vi elever på Sam Eyde synes er positivt.

Profesjonens vurdering

Starten av 2022 var fortsatt preget av en usikkerhet i forhold til korona-pandemien. Vi hadde fortsatt en del tiltak, og lærere, elever og øvrige ansatte hadde fortsatt en del usikkerhet hengende over seg. Utover våren og mot sommeren løsnet det i forhold til Corona-pandemien, og det så ut til at vi skulle få en tilnærmet normal høst. Slik ble det ikke. Skolen vår ble hardt rammet av en streik som varte i over fem uker. Både det at mange lærere ble tatt ut i streik og ikke minst resultatet av streiken har påvirket mange. I tillegg har mange yrkesfaglærere følt på en utilstrekkelighet i forhold til YFF-faget, hvor det ble kuttet lærerressurser dette året, slik at lærerne får mindre tid til å undervise elevene. Samarbeidet med ledelsen har bidratt til utvikling og vært godt.

Rektors vurdering

Kalenderåret 2022 har igjen blitt et unntaksår som er preget av pandemi i vårhalvåret og streik i høsthalvåret. I sum gir dette uheldige konsekvenser på læringsmiljøet. Det vil som følge av høstens streik som rammet vår skole forholdsvis hardt få følger videre inn i 2023. Kvalifiseringstiltak er bare i noen grad mulig å sette inn. Dette skoleåret må vi se at eksamen er gjeninnført uten at elevene gjennom høsten har fått ønsket erfaring. De fleste av våre elever har aldri opplevd et "normalt" skoleår. Samtidig har vi måtte se oss nødt for å redusere tilbud som følge av anstrengt økonomi.

28 Setesdal vidaregåande skule

28.1 Innledning

<https://setesdal.vgs.no/>

Skulen tilbyr følgande utdanningsprogram:

- Studiespesialisering
- Bygg- og anleggsteknikk
- Teknologi og industrifag
- Helse og oppvekstfag
- Design og gullsmedhåndverk

Antal lærarårsverk: 38,4

Antal årsverk, andre tilsette: 23,7

Om Setesdal vidaregåande skule (SVGS)

SVGS er ein langstrakt skule med 150 km mellom nordlegaste avdeling som er Hovden og sørlegaste avdeling som er Hornnes. I mellom her er avdelinga i Valle. På Hovden tilbyr skulen studiespesialisering med toppidrett innan langrenn eller snowboard/freeski. Ei ny, søkbar linje for studiespesialisering på Hovden er «Flyt», med fokus på allsidige utandørsaktivitetar som stisykling, toppturar, rappellering, rafting m.m. I Valle har skulen linjene Vg2 Design og gullsmed-håndverk og Vg3 Gullsmedfag. På Hornnes har skulen fleire yrkesfaglinjer (helse- og oppvekstfag, bygg- og anleggsteknikk og teknologi og industrifag) i tillegg til studiespesialisering og hverdagslivstrening. Elevane kan søke om å bu på hybelbygg i tilknytning til skulen på alle tre avdelingane. På Hovden og i Valle er desse eigd og drifta kommunalt, medan på Hornnes er hybelbygget eigd av fylkeskommunen og drifta av skulen. Skulen har gode resultat for gjennomføring og bestått, og har utarbeidd ein visjon som gjeld for alle tre avdelingar: «Vi vil vere ei drivkraft for kunnskap, utvikling og mangfald.»

28.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9112 Setesdal vidaregåande skule	53 878	48 071	56 624	2 746

Det økonomiske resultatet avviker frå det som blei rapportert i tertialrapportane. Vi enda med å ha eit forholdsvis stort mindreforbruk ved utgangen av 2022. Ei forklaring

bak mindreforbruket trur vi heng saman med ny budsjettmodell der bl.a. leige- og drifts- og vedlikehaldsutgifter er trekt ut. I tillegg har vi mangla avdelingsleiar på to avdelingar i over halve perioden, og derfor hatt noko reduserte lønnsutgifter.

28.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,0 %	1,2 %	1,5 %
Langtid	2,4 %	4,5 %	5,8 %
Sum fravær	3,3 %	5,7 %	7,3 %

Gjennom 2022 har vi sett ein auke både i kortids- og langtidsfråværet på Setesdal vgs, samanlikna med åra før. Likevel har det vore ein nedgang i sjukefråværet gjennom året om ein samanliknar første kvartal (Korttid: 2,88 prosent, langtid: 7,69 prosent) med fjerde kvartal (Korttid: 1,54 prosent, langtid: 4,25 prosent). Med tanke på størrelsen til skulen vil alltid få enkelttilfeller gi stort prosentvis utslag.

28.4 Aktiviteter og måloppnåelse

28.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	90,8	88,0

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,47	3,69
Standpunkt matematikk 2P	3,92	3,93
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,80	3,65
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,21	3,80

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	43,1	43,8

Karakterpoeng frå grunnskulen har gått litt opp. Årsaken til dette kan vere fleire, men vi stiller oss spørsmål om fråvær av eksamen er noko av grunnen.

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,2	4,3
Motivasjon	3,6	3,5
Faglig utfordring	4,1	4,2

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Støtte fra lærerne	4,1	4,1
Læringskultur	3,8	3,7

Resultata er henta frå Utdanningsdirektoratet sin statistikkportal.

28.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Resultat

Fullført og bestått er bra, men vi er ikkje fornøgde med ein reduksjon i talet frå året før. Sjølv lite auke i fråfall i antal på ein forholdsvis liten skule kan gje forholdsvis store utslag i prosent. Vi arbeider med å betre dette talet. Dette kan skuldast at koronatida ga enkelte elevar dårlege vanar med å ikkje kome på skulen fysisk. Dette kan henge igjen, og lærarane har då ikkje karaktergrunnlag på enkelte elevar.

Vi registrerer betra resultat i matematikk, og er fornøgde med dei resultata. Nedgangen i snitt på norsk er noko som vi må arbeide for å snu. Årsaka til reduserte karakterar i norsk kan vere som følge av "koronavanar" med å ikkje møte på skulen fysisk. Dette kan vere med på å gje svekka læringsutbytte. Sjølv gjennom periodar med korona har vi omtrent same snittkarakter som tidlegare (ned 0,1). Dette i kontrast til enkelte skular som har ein vesentleg auke i karaktersnitt.

Det er hyggeleg at trivselen blant elevane på skulen er høgare enn i fjor, og ligg over landsgjennomsnittet. Motivasjon og læringskultur er gått ned. Her varierar det ein del mellom klassetrinna, men det er heilt tydeleg at det er dei indikatorane vi må ha mest merksemd på framover. Støtte frå lærarane er uendra. Alle desse indikatorane er viktige og vi må ha merksemd på å bli betre på dei framover. Likevel veit vi at det er naturleg at det svinger litt.

Kjerneoppgåver

Vi arbeider aktivt med et godt miljø på skulen. Det er viktig at elevane trivast for at læring også skal finne stad. Elevrådsopplæring og VIP-makker program blir nytta på skulen, og det er samarbeid mellom trinn og klassar. I tillegg er vi ein skule med forholdsvis små avdelingar som vi meiner gjer at den enkelte elev blir sett, og ikkje kan gøyme seg i mengda. Vi arbeider også vidare med relevans i fellesfaga på yrkesfag, fagdagar og eksterne føredragshaldarar. Digitale hjelpemidlar er blitt tatt i bruk i større grad, og vi må heile tida lære oss å utnytte dei best mogeleg.

Skulens profesjonsfelleskap

Dei tre avdelingane med lang avstand mellom gjer at vi må ta i bruk digitale hjelpemidlar som Teams/Zoom. Vi arbeider på fagnivå med bli betre på dette området, og få fleire treffpunkt. I tillegg legg vi tilrette for at dei som har behov kan ta kurs om vi ser det som eit behov for skulen å styrke kompetanse på eit område. I klasselærerråd er målet å forebygge så ingen mistrives på skulen, og i tillegg planlegge/samordne tverrfaglege undervisningsopplegg.

Gjennomføring på yrkesfag

Vi fekk 100 prosent av elevane formidla til læreplass. Dette skuldast godt samarbeid med næringsliv og offentlege etatar. Eit arbeid som er pågåande.

Skulen sin visjon er "Vi vil vere ei drivkraft for kunnskap, utvikling og mangfald", og med satsingsområda rekruttering, miljø og samhandling. Satsingsområda fell i stor grad saman med fylkeskommunen sine prioriterte satsingsområder.

Opplæring av fleispråkelege elevar

Dei fleispråkelege elevane er med i ordinære klassar, og er stort sett lærevillige og motiverte. Enkelte har behov for meir norskundervisning, og då legg vi til rette for det ved å styrke norskundervisninga i aktuelle klassar. Nokre gongar er det behov for tilrettelegging i andre fag også. Andre gongar set vi inn ekstra ressursar i periodar.

28.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevråda si vurdering

Valle: Elevmiljøet har blitt tydeleg forbetra ilt. kalenderåret etter at avdelinga har hatt større merksemd på elevmiljø. Elevane har fått ei betre oversikt over eksterne aktørar i lokalmiljøet innan psykisk helse og det har vore større merksemd på aktivitetar i samarbeid med Setesdal folkehøgskole. Elevrådet har fått tett oppfølging frå starten av skuleåret og bidreg til å forvalte kommunale midlar tildelt frå Valle kommune til miljøarbeid til felles beste for ei samla ungdomsgruppe i kommunen.

Hornnes: Elevrådet på Hornnes har fungert veldig bra og dei har hatt eit godt fokus på elevmiljø. Heile elevrådet har delteke på elevrådskolering ved psykolog i psykososialt ressursteam. Elevrådet har også søkt og blitt tildelt midlar frå EO-fondet. Dette for å arrangere ein aktivitetsdag for å betre det psykososiale miljøet ved skulen. Elevrådet er aktivt med i beslutningsprosessar som omfattar elevane sin skulekvardag og skulemiljø.

Hovden: Det sit seks elevar i elevrådet på Hovden. Dei har i perioden hatt jamlege møter og tek opp aktuelle saker som elevane er opptekne av. Ei viktig sak har vore dette med arbeidsmengde og lekser i samlingsveker og renn, og viktigheita av at lærarane har lik praksis. Elles beskriv elevane miljøet på Hovden som svært godt, og at ting som dukkar opp i skuleåret blir handtert raskt. Helsesjukepleiar er på plass og har hatt samtalar med alle elevane.

Profesjonen si vurdering

Alle avdelingar: Arbeidssituasjon for dei tilsette har framleis vore prega av pandemien, med mykje oppfølging av elevar med høgt fråvæer og lågt vurderingsgrunnlag. Det har vore krevjande å legge til rette for at elevane skulle få nok vurderingssituasjonar for å setje standpunktkarakter. Profesjonen har i perioden hatt eit godt fokus på å auke samhandlinga på tvers av avdelingane og legge til rette for felles møtetider i faggruppene.

Hornnes: Det har og vore utfordrande for dei tilsette å arbeide under forhold kor avdelingsleiar har vore fysisk fråverande i vårhalvåret. Arbeidsmiljøet har nok blitt prega noko negativt av dette, samt av konflikten under årets lønnsforhandlingar. Ein har også sett utfordringar med å drive undervisning i lokaler som er utdaterte og ikkje lenger tilpassa krava i nye fagplanar.

Valle: Arbeidssituasjonen har vore prega av utfordringar i elevmiljøet. Med god hjelp

frå eksterne tenester og med betre årsplanlegging som omfattar psykososiale tiltak, har elevmiljøet blitt betydeleg betre. Vi har større merksemd på relevante undervisningsaktiviteter med psykisk helse og har lukkast med å få elevrådet tydelegare på bana. Avdelinga har gjenoppteke Erasmus-utveksling og har hatt besøk av kurshaldarar som del av det gjensidige samarbeidet. Det er inngått avtale med Setesdal folkehøgskole om felles fritidsaktivitetar til beste for eit felles elevmiljø. Tiltaka støttast av Valle kommune

Hovden: På deler av året var arbeidsmiljøet noko redusert, men det har betra seg i løpet av året. Samarbeidet med Hovden skigymnas fungerer bra, og vi har gjensidig nytte og glede av kvarandres kompetanse. Det arbeidast også aktivt med kortare periodar med temabasert undervisning. I ein lang periode på slutten av året har avdelinga vore utan avdelingsleiar. Administrative oppgåver og pedagogisk utviklingsarbeid har blitt løyst med å tildele ansatte ressursar.

Rektor si vurdering

Vi har godt resultat på gjennomført og bestått, noko som vi er svært tilfredse med, men vi har som tidlegare nevnt gått litt tilbake, så vi må ha merksemd på å forbetre dette inneverande skuleår. Det er viktig for oss å involvere elevrådet for å skape eit godt læringsmiljø og gode resultat.

Halve klassar kan vere ei utfordring, men eg meiner vi finn gode løysingar for ei forsvarleg utdanning som også er samfunnsøkonomisk fornuftig. Dette er slik det må vere for å ha eit godt skuletilbod "på bygda".

Vi har tre avdelingar med lang avstand mellom kvar destinasjon. Dette gjev utfordringar som at eg til dømes må bruke ein del tid i bil, men digitale hjelpemiddel for møte er også blitt mykje nytta. Dette er også med på å gjere fagsamarbeid på tvers av avdelingane mogeleg. Eit par av avdelingane har vore utan avdelingsleiar deler av året, og dette har blitt opplevd som negativt for delar av kollegiet.

Delar av bygningsmassen er slitt. Sjølv om det på nokre område har blitt ei oppgradering, gjenstår det likevel mykje arbeid før lokale og undervisningstilhøve er tilfredsstillande etter dagens standard. Dette gjeld spesielt på avd. Hornnes.

Elevheim/hybelbygg har vi på alle tre avdelingane. Det er ei utfordring med ungdomar som flyttar heimefrå, ofte for fyrste gong, og skal klare seg aleine i veka. Å sikre eit godt og trygt tilvære har som tidlegare år vore ei utfordring, men i inneverande skuleår har det gått betre enn i åra før. Vi ser likevel behov for miljøarbeidar på elevheim/hybelbygg.

29 Sirdal vgs.

29.1 Innledning

<https://sirdal.vgs.no/>

Skolen tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Idrettsfag - studieforberedende
- Studiespesialisering: Første år ved Sirdal vgs er tilpasset i fagkretsen, slik at elever som ønsker det kan over til Vg2 studiespesialisering på en annen skole som tilbyr dette.
- Vg3 over to år: For satsing innen idretten kan elever etter søknad ta Vg3 over to år, og samtidig få førstegangsvitnemål.

Antall elever 59

Antall ansatte 17

Antall lærerårsverk 10,5 - inkludert ped ledelse

Årsverk andre ansatte ca. 3

For å følge opp toppidrettselevene på trening og konkurranser utenom skoletid er i overkant av to årsverk lønnet av Sirdal Ski.

Sirdal vgs er en skole der idretten står i sentrum. Vi har studieforberedende idrettsfag med toppidrett skiskyting og langrenn, samt breddeidrett med multisport og fotball. Skolen har en klasse på hvert trinn. Skolen ligger på Tonstad i Sirdal, og elevene bor på Øyghedlar elevheim som drives av Sirdal kommune.

Skolens visjon er: **"Et godt sted å være - et godt sted å lære"**.

Elever som flytter hjemmefra for å gå på videregående skole må trives og ha det trygt om de skal kunne gjennomføre skolegangen og utvikle seg godt innen idretten. Skolen har hatt en god utvikling i resultatene de senere årene, både når det gjelder elevundersøkelsen og karakterer i fag. Sirdal vgs skal være best på kombinasjonen skole og idrett, og dette medfører tilpasninger i driften i forhold til treningssamlinger og i forhold til snøforhold for våre skielever.

For å kunne tiltrekke skolen flere lokale elever er fagkombinasjonen i Vg1 og Vg2 endret slik at det er mulig å gå første året på Sirdal vgs, selv om man ønsker å ta studiespesialisering over tre år. Da kan man gå inn på en annen skole som tilbyr dette på Vg2 uten å mangle noen fag.

29.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9113 Sirdal vgs.	13 108	11 587	13 494	386

For 2022 viser regnskapet et mindreforbruk på 386 000 kroner. Det er nesten identisk med mindreforbruket fra 2021. Skolen drives i henhold til budsjett, og vi har valgt å lease en ny minibuss istedenfor kjøp. Dette gir en mer forutsigbar økonomi. Vi hadde i 2022 store utgifter til reparasjon og utstyr etter en vannskade julen 2021. Det meste av dette ble dekket over fylkeskommunens forsikringsfond.

29.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,5 %	0,6 %	1,3 %
Langtid	3,8 %	1,8 %	0,4 %
Sum fravær	4,2 %	2,4 %	1,7 %

Skolen har et svært lavt sykefravær. Korttidsfraværet gikk noe opp under pandemien, men vi har unngått langtidsfravær i særlig grad i 2021. Arbeidsmiljøet er godt.

29.4 Aktiviteter og måloppnåelse

29.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	100	95,8

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P	4,00	3,14
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,45	4,70

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	45,3	46,6

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	*	4,7
Motivasjon	4,0	3,8
Faglig utfordring	*	*

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Støtte fra lærerne	4,7	4,3
Læringskultur	4,6	4,3

* betyr at resultatet ikke kan vises fordi antall respondenter er for lavt.

Resultatene for Vg1 i elevundersøkelsen ligger noe lavere i år enn foregående år, men ligger fortsatt over snittet av idrettsfagklasser både i fylket og på landsbasis. Undersøkelsen ved skolen ble i 2022 er tatt opp i slutten av november mot slutten av oktober tidligere år. Når det nærmer seg slutten på høstsemesteret blir nok utfordringer av ulike slag mer tydelige for elevene enn tidligere på høsten.

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

29.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

I arbeidet med å utvikle undervisningskvaliteten har vi satt "variert, praktisk og relevant undervisning" som overskrift. Bakgrunnen er at vi over tid har skåret lavt på disse spørsmålene i elevundersøkelsen og at det er konkrete tiltak som skal til for å utvikle undervisningen på disse områdene.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

Profesjonsfellesskapet har i sine møter søkelys på tverrfaglig samarbeid, som igjen bidrar til variert og relevant undervisning. Hver lærer gjennomfører undervisningsevaluering i minst ett fag. Denne brukes i dialog med elevene, og læringspunktene fra denne prosessen vil være tema i medarbeidersamtalene.

Skolens egne satsinger

Rekruttering av elever

Viktige tiltak for å sikre rekrutteringen er at skolen inviterer 9. og 10. klassinger til hospiteringssamling en helg i oktober hvert år. Da får de prøve hvordan det er å bo på elevheimen, og treffe både lærere og elever. Tilsvarende inviterer skolen de som har søkt til en samling med overnatting i april eller mai. I tillegg har trenere kontakt med aktuelle klubber og idrettslag, samt at elever sammen med rådgiver besøker skoler.

Kombinasjonen skole og idrett

Sirdal vgs har som målsetning å være best i landet på å kombinere skole og idrett. For å nå dette må vi stadig videreutvikle oss. Det er i hovedsak tre hovedpunkter som er viktige for at vi lykkes bra med dette per i dag:

1. Årsplanen toppidretten styres av terminlister som skolen må forholde seg til. Skolens plan for samlings- og konkurranseaktiviteten til skiskyting og langrenn utarbeides og koordineres i fellesskap i idrettsseksjonen. Årsplanen for multisport tilpasses aktiviteten til toppidretten, slik at også denne gruppen får et helhetlig og motiverende skoleår.
2. Timeplanen er lagt for å optimalisere tidspunkter for trening, og vi er fleksible på forandringer i viktige perioder.

3. Lærerne er positivt innstilte til å periodisere undervisningstrykket, og tilrettelegge for samlingsarbeid.

29.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Vi i elevrådet synes lærerne er gode til å legge til rette for elevene. Vi får med oss arbeid som er passende for lengden vi er borte, dette gjelder for alle elevene både på skiskyting, langrenn og multisport. Arbeidet vi har fått med oss på samling er bra, og vi er glade for at lærerne gjør det mulig for oss å kunne drive med sporten vi liker. Vi synes samholdet mellom de forskjellige linjene er bra, og vi liker at alle idrettene har fått tilbud om klær som nesten er helt like.

Vi føler at vi blir sett av alle lærere og vi får god tilbakemelding på arbeidet vårt. Vi synes det er bra at skolen ikke har lekser, det gjør at vi får mulighet til å fokusere mer på idretten og at vi har god tid til å øve på prøver og levere gode oppgaver. Vi er glade for å ha suppe-lunsj på mandager, men vi kunne hatt det en gang til i uken.

Profesjonens vurdering

Fellesfaglærere ved Sirdal vgs hadde en positiv opplevelse av 2022. Ledelse, drift og samarbeid har fungert godt. Selv om vi er en skole som er avhengig av fleksibilitet grunnet varierende vær og ulik idrettsaktivitet, oppleves likevel hverdagen forutsigbar og oversiktlig. Her kan det pedagogiske møtet for fellesfaglærere og planleggingsmøtet for idrettsfaglære hver tirsdag poengteres. Møtene fører til bedre oversikt i skolehverdagen, samt at alle faglærere samarbeider – både angående planlegging av timer og fagsamarbeid. Vi lærer av hverandres undervisningsopplegg, og leter aktivt etter felles kompetansemål slik at vi kan samarbeide tverrfaglig.

Rektors vurdering

2022 har vært et år med stabil drift og liten utskifting i personalet. Fra høsten 2022 fungerer VIS-programmet svært godt for en skole av vår størrelse. Vi har fått til en arbeidsfordeling mellom de som har administrative oppgaver som fungerer svært godt i hverdagen. At utfordringene knyttet til psykisk helse, øker blant ungdom merker vi også ved Sirdal vgs. Det har derfor vært kjærkomment at rådgiverressursen ved skolen har blitt utvidet, og at Sirdal kommune har styrket skolehelsetjenesten. Skolen har fortsatt gode resultater faglig og sesongen 2021/22 ga flere sportslige oppturer med seire og pallplasser i nasjonale renn. Andreas Aas som går siste år ved skolen, ble også juniorverdensmester i stafett. Han ble i mai tildelt Marte Olsbu Røiseland sitt stipend for fremragende treningsarbeid.

30 Søgne vgs.

30.1 Innledning

<https://sogne.vgs.no/>

Skolens utdanningsprogram:

- Naturbruk
- Vg3 påbygg
- Hverdagslivstrening

Antall lærerårsverk: 19

Antall årsverk andre ansatte: 30

Søgne videregående skoles visjon er "Sammen skaper vi fremtiden", med satsingsområder; bærekraftskolen i Agder, eleven i sentrum og nytenkende læring. Vi er bærekraftskolen - i et lærende fellesskap, mellom ambisiøse elever og faglig sterke lærere, utvikler vi kompetanse for fremtiden. Vi skal tenke bærekraft i alt vi gjør, og det forplikter. Vi har eleven i sentrum - elevene er det aller viktigste vi har. Vi skal motivere for at alle skal få frem sitt beste og kjenne mestring sammen, i et trygt og godt læringsmiljø. Vi er opptatt av nytenkende læring - elever, medarbeidere og ledere er engasjert i læringsarbeidet. Vi tar det digitale løftet gjennom læring i nye former, på digitale flater og teknologi skal understøtte mange viktige prosesser. Skolen ønsker å sette søkelys på læringsmiljø, læringskultur og gjennomføring 2023-2027. Fra desember 2022 har vi to lokasjoner; Søgne skole- og idrettsenter og gården på Søgnetunet 3.

30.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9114 Søgne vgs.	34 924	31 791	35 234	310

Vi har i året 2022 styrt mot balanse. Vi sitter med et mindreforbruk på 0,3 mill. kroner.

Totalt sett er vi tilfredse med årets resultat og egen økonomistyring for 2022. Når man dykker ned i detaljene ser man imidlertid at vi har store utfordringer knyttet til merforbruk på lønnsbudsjettet. Dette gjelder særlig spesialundervisning, hvor vi opplever at tildelt ramme ikke står i forhold til behovene.

Dette store merforbruket får konsekvenser for andre områder av skolens drift, som dermed blir salderingsposter. Når vi samtidig vet at det er behov for store investeringer framover, for å ruste skolen til å kunne oppfylle læreplanmålene, er dette en veldig uheldig situasjon. Et viktig mål for 2023 vil bli å få merforbruket på lønn under kontroll, slik at vi kan frigjøre midler til investeringer.

Vi har også hatt et stort merforbruk knyttet til prosjekt ny skole, som har gått på bekostning av øvrige aktiviteter. Skolen har måttet dekke en rekke kostnader som det ikke ble tatt høyde for i budsjettet som ble tildelt (2,5 mill. kroner). For 2023 er det ikke bevilget midler til dekning av prosjektrelaterte kostnader, og vi forventer derfor dessverre at disse kostnadene vil fortsette å spise av skolens driftsbudsjett i 2023.

30.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,2 %	1,6 %	2,0 %
Langtid	9,6 %	10,1 %	5,6 %
Sum fravær	10,8 %	11,6 %	7,6 %

Høsten 2022 ble det tilsatt ny ledergruppe som hadde som formål å klargjøre oppstart av ny organisasjon. Vi har hatt søkelys på omstilling og klargjøre personalet for flytting til nye Søgne skole- og idrettssenter. Vi har jobbet godt med nærværarbeid og det kan ha gitt positivt resultat i forhold til redusert fravær. Verneombud, plasstillitsvalgte og ledelsen har utarbeidet inkluderende arbeidslivsplan for kommende periode. Skolen har som mål å ligge under 5 prosent sykefravær og vil fortsette å jobbe for å klare dette.

30.4 Aktiviteter og måloppnåelse

30.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	75,0	93,9

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,53	4,00
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,95	4,00

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	38,9	41,1

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,2	4,4
Motivasjon	3,8	3,8
Faglig utfordring	4,4	4,4
Støtte fra lærerne	4,3	4,5
Læringskultur	3,7	4,3

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

30.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Søgne videregående skoles visjon er "Sammen skaper vi fremtiden", med satsingsområder; bærekraftskolen i Agder, eleven i sentrum og nytenkende læring. Vi er bærekraftskolen - i et lærende fellesskap, mellom ambisiøse elever og faglig sterke lærere, utvikler vi kompetanse for fremtiden. Vi skal tenke bærekraft i alt vi gjør, og det forplikter. Vi har eleven i sentrum - elevene er det aller viktigste vi har. Vi skal motivere for at alle skal få frem sitt beste og kjenne mestring sammen, i et trygt og godt læringsmiljø. Vi er opptatt av nytenkende læring - elever, medarbeidere og ledere er engasjert i læringsarbeidet. Vi tar det digitale løftet gjennom læring i nye former, på digitale flater og teknologi skal understøtte mange viktige prosesser. Elevenes resultater både i forhold til trivsel og læring er veldig gode for 2022. Resultatet kommer kanskje av vårt fokus på nærvær. Fagarbeidere, rådgiver, lærere og ledelse er tett på og ikke gir seg. Elevene gir tilbakemelding på at det betyr mye for elevene at de blir sett. Samarbeidet har blitt bedre både innenfor de ulike gruppene og på tvers. Det har vært jobbet mer med medbestemmelse, høyt fokus på vurdering, øve før prøve og tilbakemeldinger på vurderinger i den pedagogiske utviklingstiden. Elevfokus og vurderingsarbeid har blitt holdt oppe av lærerspesialister.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

Vi har jobbet systematisk med rolleavklaring i lederteamet med ansvarsfordeling, og vi skal fortsette prosessen for å avklare profesjonens roller og oppgaver som er delegert de ulike rollene. Det er utarbeidet en oversikt med temaer for de ukentlige lærende profesjonsfaglige møtene.

¼ av arbeidet i møtetiden dette skoleåret har dreiet seg om fagfornyelsen. Halvparten av tiden er brukt på pedagogisk utvikling, der blant annet arbeidet med vurdering og elevmedvirkning har vært fokus. ¼ er rektors tid. Vi har sett at det har gitt god effekt at lærere spesialistene har tatt ansvar for deler av kompetansetiden og gjennomført lærende møter med profesjonsfellesskapet.

Gjennomføring på yrkesfag

Skolen har naturbruk og vi har høyere gjennomføring i år. Andel fullført og bestått var skoleåret 2020/21 75 prosent og dette skoleåret ble andel fullført og bestått 93,9 prosent. Skolen jobber systematisk med YFF og andel formidlet ut i lære var 100 prosent. Vi har gjennom satsingen på helhetlig yrkesfaglig utdanning, HYFU, jobbet med gjennomføring allerede fra elevene starter på Vg1.

Skolens egne satsinger

Vår visjon: «Sammen skaper vi fremtiden»

Søgne vgs skal være en inkluderende og fremtidsrettet skole preget av bærekraft i alt vi gjør. Vi når ambisjonene og målene våre når elevene settes i sentrum, og vi sammen viser hverandre raushet og skaper forutsetninger for nytenkende læring for alle.

Vi vil være en åpen skole preget av samhandlingskultur (vi vil mer enn å samarbeide – samarbeidet hos oss kommer innenfra!).

Utvikling skjer når ansatte, elever og omgivelsene våre utfordrer hverandre og alle parter er nysgjerrige på omgivelsene rundt oss.

Sammen med hele Agder fylkeskommune jobber vi med å hele tiden å ha søkelys på:

- Læringsmiljø
- Læringsutbytte
- Gjennomføring av videregående opplæring

Våre tre strategiske satsingsområder

Eleven i sentrum

Elevene er det aller viktigste vi har. Vi skal motivere for at alle skal få frem sitt beste og kjenne mestring sammen, i et trygt og godt læringsmiljø. Undervisningen skal være forutsigbar og tilpasset elevers styrker og behov. Hos oss vil det alltid være noen som ønsker deg velkommen og viser interesse for akkurat deg. Gjennom et aktivt elevråd og fleksible ansatte, skal alle få oppleve medvirkning og medbestemmelse i sin hverdag. Det å sette eleven i sentrum vil også si at vi utfordrer eleven, snakker med elevene om vanskelig saker, setter grenser sammen og jobber langsiktig slik at elever medvirker til egen og andres utvikling.

Bærekraft

Her går elever som skal lede det grønne skiftet. Samtalene i kantinen former tanker på ulike språk og bygger vennskap på tvers av bakgrunn. I elevrådet diskuterer vi store og små saker. I klasserommet utfordrer vi hverandres ståsted i natur, politikk, filosofi og livet. I et lærende fellesskap, mellom ambisiøse elever og faglig sterke lærere, utvikler vi kompetanse for fremtiden. Vi skal tenke bærekraft i alt vi gjør, og det forplikter. Elevene kan mye om dette og vi ønsker å gjøre bærekraft til noe vi gjør og opplever. Vi ønsker å gå fra ord til handling. Bærekraft er også sosial bærekraft, altså vårt skolemiljø. Vi skal være best på det!

Nytenkende læring

Elever, medarbeidere og ledere er engasjert i læringsarbeidet. Vi stiller åpne

spørsmål, lytter og deltar aktivt. Vi trener utholdenhet og utvikler empatiske evner. Vår stemme blir hørt, i klasserommet, i elevrådene og i engasjerende skoledebatter om lokale, nasjonale og globale utfordringer. Vi slutter opp om demokratiske verdier og ruster oss til å møte morgendagens samfunn som kritisk tenkende, kreative og skapende medborgere. Vi tar det digitale løftet gjennom læring i nye former, på digitale flater og teknologi skal understøtte mange viktige prosesser. Vi skal gjøre entreprenørskap og innovasjon til noe som ligger i vårt DNA. Vi skal bli fremtidens problemløsere.

Opplæring for flerspråklige elever

Søgne videregående skole har for første gang tatt imot 20 elever i kombinasjonsklasse, Vi har startet et samarbeid med de andre skolene i fylket som har hatt dette tilbudet i flere år og det er svært lærerikt og nyttig for oss. Kombinasjonsklasse tilbudet retter seg mot ungdommer med kort botid på grunnskolenivå og på videregående skoles nivå. Opplæring blir gitt på Søgne videregående skole. Vi har satt opp mye aktivitetsspill i de sosiale sonene på skolen, og her samles det mange ungdommer. Det vil da være naturlig søkelys på norskopplæring og integrering med norske ungdommer. Vi må videre prøve å få elevene med på fritidsaktiviteter i idrett eller andre foreninger utenom skoletid, slik at vi kan lykkes enda bedre med økte levekår og integrering.

Vi har avdelingsleder med over 20 års erfaring, kompetanse og sertifisert i nødvendige kartleggingsverktøy for flerspråklige elever som strever med å få et godt læringsutbytte. Vi har videre tilsatt kontaktlærer med utdanning innen norsk som andrespråk. Gjennom vårt nettverkssamarbeid er målet å få til systematisk utvikling av vår profesjon, som jobber med de flerspråklige. Det vil gi økt kompetansen, som igjen vil komme mange elever til god når det gjelder å bli gode i norsk språk og kultur.

30.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Det er et engasjert elevrådsstyre som har fokus på trivsel blant elevene. Elevene trives på skolen, noe elevundersøkelsen også bekrefter 2021 og 2022. De opplever å få variert og relevant undervisning, hvor lærerne gir god støtte som igjen gir mestring og motivasjon blant elevene. Elevrådet har medvirkning i skolens arbeid og er representert i AMU møter og i styringsgruppen som arbeider med den nye videregående skolen i Søgne. Elevrådet har utarbeidet et sosialt årshjul med aktiviteter som er inkluderende alle elever. Elevrådsleder skal delta på elevtinget i mars i Oslo.

Profesjonens vurdering

Hyggelige ansatte og elever, bra miljø å jobbe i. spennende med ny flott skole, men en del tanker om hvordan det skal organiseres med to lokaliteter. Det blir fint med flere kollegaer og at Søgne videregående skole utvider med flere avdelinger. Bra med lærebøker i fellesfagene. Et år med mange nye ansatte inn og en helt ny ledelse. Det har vært en del uro rundt ledelsen, usikkerhet på hvem som gjør hva og brukt mye tid på å få svar på spørsmål man stiller. Forståelse for at de trenger tid på å sette dette, men savner mer tydelighet og noen som tar ansvar og følger opp. Tilbakemelding om at møtestruktur og rullering på fellesmøtene ikke har fungert

optimalt, ofte sen info om hva som skal skje. Systematiske faglærerråd ønskes tilbake, så det blir mer systematisk elevoppfølging. Savner ressursen vi har hatt tidligere hvor en har ansvar for innkjøp, o.l. på hver sin avdeling.

Rektors vurdering

Det har vært et tidkrevende år med etablering og utvikling av ny ledergruppe. Vi har fått god lederstøtte og følger program for effektiv ledergruppe i samarbeid med to rådgivere fra HR. Mye av 2022 har gått til å ivareta elever og ansatte og forberede alle på omstilling, slik at flyttingen til nytt skolesenter skulle gå mest mulig smertefritt. I tillegg har mye av rektors tid vært benyttet til å lede prosjektet nytt skolesenter på Tangvall. Til tross for et krevende år, så har ansatte og elevene levert etter ønsket målsetting, hvor karakterene og gjennomføringen har vist svært godt resultat. Vi har hatt en bærekraftig drift med positivt årsresultat. Vi har fortsatt spennende utviklingsprosjekt i samarbeid med Senter for yrkesfag og opplæring i arbeidslivet, hvor vi jobber for å få økt gjennomføring på Søgne vgs. Den nye videregående skolen i Kristiansand kommer dere til å høre mye om i nærmeste fremtid. Vi har nå flyttet inn med elever fra naturbruk, administrasjonen og HT avdelingen i desember 2022.

31 Tangen vgs.

31.1 Innledning

<https://tangen.vgs.no/>

Skolens utdanningsprogram

Studieforberedende utdanningsprogram

- Studiespesialisering
- Kunst, design og arkitektur
- Medier og kommunikasjon
- Studieforberedende med bygg- og anleggsteknikk
- Påbyggingskurs

Yrkesfaglige utdanningsprogram

- Bygg- og anleggsteknikk
- Restaurant og matfag
- Informasjonsteknologi og medieproduksjon
- Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign

Antall lærerårsverk: 116,45
Antall årsverk andre ansatte: 52,5

Tangen videregående skole er en kombinert skole midt i sentrum av Kristiansand. Skolen har åtte utdanningsprogram med like mye yrkesfag som studieforbereende fag. Den brede sammensetningen skaper et stort mangfold både faglig og sosialt, som er en viktig verdi ved skolen. Kjernen i fagsammensetningen er i all hovedsak den samme som da skolen ble etablert i nytt bygg i 2009. Innføringen av LK20 førte likevel til at noen av utdanningsprogrammene endret navn og innhold. I tillegg ble det nye utdanningsprogrammet Informasjonsteknologi og medieproduksjon etablert ved skolen, og fra høsten 2022 fikk skolen også et studieforbereende tilbud innen byggfagene. I samarbeid med Vennesla vgs. har skolen også etablert et nytt anlegg for elementproduksjon (prefabrikasjon) ved Høietun.

Skolen er dimensjonert for 940 elever, men har for inneværende skoleår ca. 1 250 elever. For å håndtere elevveksten, har skolen supplert med undervisningslokaler i Elvegata 2. Her har også skolen etablert Studio E2, som er en nyskapende opplæringsarena for Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign. I de nye lokalene er det lagt vekt på at elevene skal få praksisrettet undervisning som er mest mulig lik det yrket de utdanner seg til. Lokalene er derfor utformet som butikk/salong med verksteder for opplæring i umiddelbar nærhet.

I tråd med føringene i Regionplan 2030 og utviklingsmålene i fylkeskommunen, har Tangen vgs. utarbeidet en strategisk plan for perioden 2021-2024. Den strategiske planen synliggjør en sterk verdiforankring som grunnlag for all virksomhet ved skolen. Planen skisserer også fire arbeidsområder som er gitt prioritet: Omdømme og rekruttering, trygt skolemiljø, fullføre og bestå samt fagresultater. For å nå målene, gjennomfører vi betydelige strukturelle endringer både i undervisningspraksisen og i vurderingen. Vi ønsker å gjøre teoriundervisningen mer praksisnær, vi organiserer opplæringen i firergrupper, vi har innført fagdager for variasjon og faglig fordypning og vi bygger ned testregimet ved skolen for å skape mer rom for systematisk trening over tid. Vi tror at endringene bidrar til å skape en god skole for elevene.

31.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9115 Tangen vgs.	163 807	135 946	160 405	-3 402

Årsregnskapet viser et merforbruk på 3,4 mill. kroner og inkluderer overført akkumulert merforbruk på 0,6 mill. kroner fra 2021. Merforbruket er noe høyere enn prognosen i rapporten for 2. tertial.

Det er flere årsaker til merforbruket:

- ombygging av Studio E2 ble dyrere enn budsjettet.
- omfattende utskifting av lærebøker som følge av fagfornyelsen
- økte kostnader til drift, vedlikehold og undervisning som følge av stor prisstigning

- merforbruk på lønn, spesielt variabel lønn

Målet for 2023 er å ta inn det akkumulerte merforbruket og være i balanse ved årets slutt. Det skal først og fremst gjøres ved å øke kvaliteten i skoleårsplanleggingen, samt tettere oppfølging av avdelingsbudsjettene.

31.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,7 %	1,0 %	1,5 %
Langtid	2,8 %	4,1 %	5,0 %
Sum fravær	3,6 %	5,1 %	6,5 %

Sykefraværet ved skolen har gått noe opp de siste årene og ligger høyere enn vårt mål på fire prosent. Korttidsfraværet, som er svært lavt nå ved årsslutt, gikk noe opp i slutfasen av pandemien hvor det var mye smitte. Langtidsfraværet er ikke noe skolen rår over, så lenge det ikke er arbeidsrelatert. Fraværet er knyttet til alvorlig sykdom og rehabilitering.

31.4 Aktiviteter og måloppnåelse

31.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	84,7	84,6

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	3,33	2,78
Standpunkt matematikk 2P	3,11	3,54
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,62	3,66
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,09	3,67

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	38,8	39,5

En svak forbedring i grunnskolepoeng, skyldes et bedre inntak i Vg1. Elevene i Vg3 hadde et langt dårligere utgangspunkt.

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,3	4,2
Motivasjon	3,9	3,5

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Faglig utfordring	4,3	4,3
Støtte fra lærerne	4,4	4,1
Læringskultur	4,1	3,8

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

31.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Fylkeskommunens prioriterte satsinger

Fylkeskommunens satsingsområder gjenfinnes i skolens strategiske plan som trygt skolemiljø, fullføre-bestå og fagresultater.

Trygt skolemiljø

Skolen jobber hardt for å sikre et trygt og godt skolemiljø. Vi får elever fra ungdomsskolen med store utfordringer, enten innen rus og/eller alvorlig kriminalitet, eller som har droppet ut av skolen og gått et helt barne- og ungdomsliv uten mestring, eller som har tunge psykiatriske diagnoser. Dette er en stor utfordring når man skal skape et trygt miljø for 1 250 elever og 200 ansatte. Våre virkemidler, kort fortalt:

- Bygge en tillitsbasert kultur som fremmer selvregulering.
- Jobbe bedre forebyggende.
- Innføring av obligatorisk "Tangentimen" annenhver uke med delt årshjul mellom elevtillitsvalgt i klassen, kontaktlærer og rådgiver.
- Forsterke Tangen som en god nabolagsskole.
- Systematisk opplæring av kontaktlærere og rådgivere.

Fullføre - bestå

Våre primære innsatser for bedre fullføring, går gjennom et pedagogisk endringsprosjekt.

- Tiltak for at elevene skal koble seg på i undervisningen.
- Endre vurderingskulturen ved å vurdere bredere og gi mer plass til øving.
- Jobbe mer praktisk, også i teorifagene.
- Øke kompetansen på spes.ped.undervisning.

Skolen har lik gjennomføring som fjoråret, men har likevel en betydelig framgang hvis vi ser to til fire år tilbake i tid. I vår strategiske plan har vi 85 prosent fullføring som målsetting for 2024, så vi er godt i rute. Skolen har mange elever med store utfordringer, både innen psykisk helse og av andre grunner. Mange elever har store hull fra ungdomsskolen, og har dermed svake forutsetninger for å klare skoleløpet. Så mens antallet elever med karakteren 1 og IV har gått ned ved vår skole, så har antallet delkurselever og sluttere økt.

Fagresultater

De samme virkemidlene som er beskrevet under punktet over, gjelder også for å sikre bedre fagresultater. Vi har organisert undervisningen i firergrupper, og vi har innført fagdager for å skape større variasjon og mer motivasjon. Det krever mye av læreren å endre den didaktiske tilnærmingen, og resultatene vil ikke vises

umiddelbart. Dette er derfor en satsing med langsiktige intensjoner.

Skolen har altfor dårlige resultater i matematikk 2P-Y og har derfor dette som et særskilt satsingsområde. Vi har som målsetting å løfte snittkarakteren til 3,8 innen to år.

De øvrige resultatene er som forventet. Resultatene i Vg3 norsk kan knyttes til et svært utfordrende kull i studiespesialisering, så resultatet er egentlig bedre enn forventet. Vi hadde store utfordringer i siste fase av pandemien, hvor svært mange elever meldte seg ut. Robuste elever håndterte pandemien greit, men elever med dårligere forutsetninger for skole, ble hjemme eller koblet seg av, uten å skjønne konsekvensene. Vi håper og tror at de innsatsene vi gjør vil vise seg bedre i et normalår.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

I skolens arbeidstidsavtale er det innført 4,5 timer timeplanlagt samarbeidstid/møter i uka. Vi har etablert "faglag" i hver fagseksjon, og i de største faglagene er det etablert flere faglag. Obligatoriske samarbeidsmøter i faglag er den beste investeringen for å sikre økt profesjonalisering i skolen. Parallelt med dette, foretok vi en omorganisering i ledergruppa for halvannet år siden, som tydeliggjorde hvem som har ansvar for hva. Vi styrket også fagutviklerrollen.

Gjennomføring på yrkesfag

Vi har høy gjennomføring på bygg- og anleggsteknikk, og tradisjonelt noe lavere på de andre yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Vi jobber for å styrke den praktiske delen av undervisningen og for å yrkesrette mer de teoretiske fagene. Etableringen av STUDIO E2 i Elevgate 2 inngår nettopp i en slik satsing. Her har vi bygd lokaler som gir elevene reell arbeidstrening i skoletida.

1. mars starter ny fagleder i HYFU, som har ansvaret for å bygge opp en intern organisering for å imøtekomme krav og forventninger i fullføringsreformen. Dette arbeidet har som fremste målsetting og sikre at flere elever søker yrkesfag på bakgrunn av interesse og motivasjon, og at flere elever klarer seg gjennom utdanningsløpet ut fra egne forutsetninger.

Skolens egne satsinger

Skolen har ingen uttalte satsingsområder, annet enn grunnleggende endringer i hele kjernevirksomheten. Vi har likevel et økt søkelys på internasjonalisering, og har fått godt med midler gjennom Erasmus+. Over tid vil internasjonalisering bli en mer integrert del av hele undervisningen, i tråd med føringene i Regionplan 2030.

31.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevenes vurdering

Året 2022 har elevrådet ved Tangen videregående skole jobbet med skolekultur, byggesaker i nærmiljøet, mangfoldsarbeid og skolens læringsmiljø. Det er et godt samarbeid mellom ledelsen og elevrådet, og vi har felles målsetting om at skolen skal være den beste for de elevene vi til enhver tid har. Tangen er en ja- skole og et sted der vi elever kan være oss selv. Elevrådet takker for året som har vært og jobber for at dette året skal gi nye muligheter for skolen.

Profesjonens vurdering

Etter pandemien var dette det første normale skoleåret på lang tid. Det har vært en lettelse for oss alle. I begynnelsen var det en del problemer med VISMA, men det har heldigvis ordnet seg i stor grad. Vi har et godt miljø på Tangen. Lærere samarbeider meget bra både i samme fag og tverrfaglig. Vi har en veldig bra delingskultur når det gjelder fagstoff og undervisningsopplegg. Vi støtter hverandre og backer hverandre opp. Det er en positiv innstilling som er veldig givende. De nye læreplanene, LK20, har festet seg og vi føler oss trygge på tilnærmingen av kompetansemålene.

Dette er det andre året vi har fagrepresentanter, og det fortsetter å være en positiv opplevelse, både for lærere og elever. Det er tydelig at elevene vokser på å ha medbestemmelsesrett. Fagdage har vært veldig bra. Antallet i hvert fag er litt redusert fra forrige skoleår, da det totalt sett kanskje ble litt for mange. Det har vært en positiv justering.

Forholdet mellom elever og lærere og øvrige ansatte på Tangen oppleves som trygt, godt og bra. Som i resten av landet har prosenten i statistikken på mobbing gått opp, og vi gir klart uttrykk for at det er fullstendig uakseptabelt på vår skole. Vi er opptatt av å skape trygghet blant elevene og at de skal vite at de alltid kan komme til en voksen med noe som er bekymringsfullt. Vi føler at elevene i stor grad gjør det.

Det er et godt forhold mellom ledelsen og de andre ansatte. Døren til administrasjonen er alltid åpen, noe ansatte og elever setter pris på.

Rektors vurdering

Vi visste ikke helt hva som ventet oss da vi gikk inn i det første skoleåret etter en altfor lang pandemi. Vi avsluttet pandemiåret med et svært høyt fravær, og vi følte at elevene ble borte for oss. Det var krevende for alle, men aller mest for elevene. Fraværet dette skoleåret har vært lavere enn vi fryktet, men vi ser likevel en negativ utvikling på elevenes psykiske helse. Det bekymrer oss, og det tvinger oss til å tenke nytt om elevoppfølgingen. Som store deler av landet, har også vi negativ utvikling på mobbetallene. Vi vet ikke helt årsaken, og elevundersøkelsen gir ingen hjelp til å komme nærmere et svar, men vi tar tallene på alvor, og vi har egentlig ganske mange tiltak for å hindre mobbing.

Skolen er midt i en stor omstillingsprosess som omfatter alt fra verdier og holdninger, til metodiske og didaktiske endringer. Vi har også gjennomført store ombyggingsprosjekter internt for å sikre oss gode rammer rundt undervisningen. I november åpnet vi Studio E2 i Elvegata 2, som er et helt nytt konsept for undervisning på yrkesfag, der praksisdelen av faget er betydelig løftet. Studio E2 tiltrekker seg mye oppmerksomhet, og vi får nå henvendelser fra hele landet.

Vi jobber hardt for at alle våre endringsgrep til slutt vil gi en bedre skole for elevene. Vi hadde høyere gjennomføring i 1. termin i år, sammenliknet med i fjor, og vi tror kanskje at vi begynner å se en effekt av alt vi holder på med.

32 Tvedestrand vgs.

32.1 Innledning

<https://tvedestrand.vgs.no/>

Skolen tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Bygg- og anleggsteknikk
- Helse- og oppvekstfag
- Idrettsfag
- Naturbruk
- Påbygging til generell studiekompetanse
- Studiespesialisering
- Spesialpedagogisk avdeling (hverdagslivstrening)
- Vg3 fagopplæring i skole for voksne

Antall lærerårsverk: 68

Årsverk andre ansatte: 44

Skolens hovedsatsningsområde er økt læringsutbytte, økt gjennomføring og økt livsmestring. Gjennom de siste årene har skolen jobbet målrettet med elevens skolemiljø og etableringen av trygge og gode klassemiljø. Arbeidet med tett oppfølging av eleven og kontaktlærers sentrale plass i dette arbeidet er styrket og systematisert. Vi organiserer oss tett på eleven slik at vi raskt kan sette inn tiltak dersom det trengs. Trygghet, trivsel og mestring er viktig for gode skolerresultater, og vi er bevisste på å bruke tid i starten av året på å bli kjent med og etablere et trygt klassemiljø. Skolens "grønne" løsninger brukes i undervisningen for å lære elevene om framtidens måter å produsere energi og mat på. Målet er at elevene skal etterspørre bærekraftige løsninger som lærlinger, i arbeid eller i videre studier.

32.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9116 Tvedestrand vgs.	94 491	82 254	96 301	1 810

Årsresultatet for 2022 viser et mindreforbruk på 1 810 000 kroner. Dette er et resultat av mindre forbruk av forbruksmateriell og strøm, samt at investeringer i bil- og maskinpark har blitt satt på vent da vi så at vi lå an til et overforbruk på skolens spesialpedagogiske avdeling (hverdaglivstrening) per 2. tertial. I november 2022 ble skolen tilført midler for en ekstra klasse på spesialpedagogiske avdeling, samt ekstra ressurser til undervisning av elever med særskilt behov. Dette bidro til budsjettbalanse for spesialpedagogisk avdeling.

32.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,0 %	1,5 %	2,1 %
Langtid	3,6 %	4,0 %	3,5 %
Sum fravær	4,6 %	5,6 %	5,6 %

Etter pandemien har skolens korttidsfravær økt noe mens langtidssykefraværet har avtatt gjennom 2022. Total sykefraværet per 31.12 ligger på 5,6 prosent. Flere av skolens ansatte med langtidsfravær er sykemeldt i deler av sin stilling pga helsemessige årsaker. Kun 1 av skolens ansatte har vært sykemeldt pga arbeidsmiljøet ved en avdeling i 2022. Skolen har et pågående samarbeid med Agder Arbeidsmiljø IKS for å bedre arbeidsmiljøet ved den aktuelle avdelingen.

32.4 Aktiviteter og måloppnåelse

32.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	88,8	88,6

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	4,16	4,20
Standpunkt matematikk 2P	3,54	4,33
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,82	3,89
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	3,73	3,85

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	40,3	41,5

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,2	4,4

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Motivasjon	3,7	3,8
Faglig utfordring	4,3	4,5
Støtte fra lærerne	4,1	4,2
Læringskultur	3,9	4,0

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

Resultatene fra elevundersøkelsen viser at skolen opprettholder gode resultater på faktorene faglig utfordring, støtte fra lærerne og læringskultur. Vi mener det handler mye om skolens kultur og rutiner som har som mål å være tett på eleven.

32.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Skolens rutine for oppfølging av undervisningskvalitet inneholder skolevandring, kollegaveiledning, teamorganisering og undervisningsevaluering.

Skolevandring: Ledergruppen har fra skolestart 2022 vært synlige og aktive ute i opplæringsmiljøet gjennom skolevandring. Vi har besøkt nyansatte og øvrige lærere.

Kollegaveiledning: Skolens lærere er satt opp i makkerpar. Makkeren er den en deler utfordringer og deler god praksis med. Organiseringen blir brukt i møter der en reflekter eller jobber i par. Makkerparene skal besøker hverandres undervisning. Rutinen er at en skal invitere makker inn i undervisning, både til en klasse der en kjenner at en lykkes og i en klasse der ting kunne vært løst bedre. Rutinen ble i stor grad gjennomført.

Undervisningsevaluering: Lærer skal har gjennomført undervisningsevaluering i en av sine undervisningsgrupper. Elevene svarer på en undersøkelse på ITs-learning. Resultatene drøftes med klassen i "fagets time". Målet er å øke elevinvolveringen, og skape bevissthet rundt egen undervisning. Rutinene er tillitsbasert. Det ligger frister i skolens årshjul, og det går ut kalendervarsel til alle lærerne når fristen nærmer seg. Dette er i stor grad gjennomført som planlagt.

Teamorganisering: Undervisningen på YF er organisert i team. Skolen planlegger med grupper på 15 elever i alle fag på yrkesfaglige studieprogrammer. To klasser på 15 elever blir ansett som en gruppe på 30 med to lærere. Lærerne skal planlegge og gjennomføre undervisningen sammen. Målet var å skape et større rom for god tilpasset opplæring, variasjon i gruppestørrelse/gruppesammensetning og derav bedre resultater. Tiltaket har vært krevende og det er variasjon mellom teamene i forhold til om de lykkes med målsettingen, men sammenlignet med 2021 så er det en positiv utvikling. Endring tar tid og en må forvente at det tar litt tid før dette er iverksatt.

Profesjonsfellesskapet

Skolens årshjul inneholder en møteplan som beskriver hvilke møter vi har og hva som er tema for møtene. Temaene handler i stor grad om elevens læring, utvikling og

kjerneoppgavene i skolen og utfordrer profesjonsfelleskapet til samarbeid og refleksjon om felles tema og mål. Fra høsten 2022 ble det gjort endringer i skolens møteplan og møtestruktur. Det er satt opp flere avdelingsmøter og faggruppemøter. Dette har vært en positiv justering som gir en bedre kvalitet på arbeidet i profesjonsfelleskapet.

Det er gjennomført en rydding i strukturer og rutiner knyttet til skolens kjerneoppgaver. I samarbeid med lærerne i alle avdelinger har vi hatt gjennomgang av skolens kvalitetsbeskrivelser og rutiner og oppdatert disse.

Skolens egne satsinger

Skolens utviklingsmål om vurdering er fast tema på faggruppemøtene. Resultatene fra elevundersøkelsen 2022/23 på indikatoren vurdering for læring viser i hovedtrekk de samme resultatene som i 2021/22. Sammenligning av resultatene på nivå (videregående nivå 1, 2 og 3) viser at elevene i videregående nivå 1 svarer mer positivt på alle spørsmål om vurdering for læring enn elevene på videregående nivå 2 og 3. Elevene på videregående nivå 1 ved Tvedestrand videregående skole svarer også mer positivt på spørsmålene om vurdering for læring sammenlignet med elevene i Agder.

Gjennomføring på yrkesfag

Fullført og bestått på yrkesfag har hatt en positiv utvikling de siste tre årene og 85,8 prosent av elevene fullførte og besto. Bygg og anleggsteknikk utmerker seg med en fullført- og bestått prosent på 94,9. Det er også positivt å registrere at forskjellen mellom gutter og jenter i forhold til fullført og bestått er svært liten.

Opplæring av flerspråklige

Skolen kartlegger alle flerspråklige elever for å vurdere om det er behov for enkeltvedtak om særskilt språkopplæring. Ved kartlegging brukes Utdanningsdirektoratets kartleggingsverktøy. De som får vedtak om særskilt språkopplæring, får en kombinasjon av opplæring i egne grupper og tilrettelegging i norsktimene sammen med klassen. Det er lærer med kompetanse i norsk som andrespråk som gjennomfører undervisningen i liten gruppe. Elever med kort botid får tilbud om å følge læreplan i norsk for språklige minoriteter.

32.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Det er tydelig fra alle klasser at vi verdsetter det gode miljøet ved skolen. Miljøet er trygt, hyggelig, og vi opplever at alle har noen å gå sammen med. Lærerne og andre ansatte er flinke til å markere både store og små ting. Gjerne som en samling i kantina for alle, eller en hyggelig liten «happening» om morgenen når vi kommer. Skolen arrangerte blant annet en større markering av verdensdagen for psykisk helse. Dette setter vi stor pris på. At lærerne har fokus på psykisk helse og blander livsmestring godt inn i undervisningen er veldig bra.

Det har også vært godt å ha en lengre periode uten smitteverntiltak og hjemmeskole.

Undervisningen er en god blanding av praktisk og teoretisk i de fleste fag, men vi mener at vurderingsformen kunne vært mer variert. Vi har, etter vår mening, for lite

mundtlig vurderingsform. Dette er en vurderingsform vi setter pris på, den kan gjøres i grupper, og vi får rask tilbakemelding. Mange elever har ikke, pga pandemien, erfaring med muntlig eksamen og trenger derfor denne treningen. Vurderings-situasjonene er også for dårlig koordinert mellom fagene. Vi ønsker bedre spredning.

De fleste lærerne er flinke til å spørre elevene sine hvordan man ønsker at undervisningen legges opp og hvordan man best jobber med læring. Dette er veldig bra. Mange fag og klasser er også jevnlig på ekskursjoner og bedriftsbesøk, noe som er motiverende og en god variasjon i hverdagen. I kroppsøving har vi hatt noen hel og halvdagsopplegg som har vært gøy, og en fin variasjon.

Elevene ved Tvedestrand videregående skole trives godt. Det viser også elevundersøkelsen.

Profesjonens vurdering

Vi opplever at vi jobber på en flott skole, med engasjerte elever, lærere og ledelse. Veldig mye fungerer veldig godt! Flere fra ledelsen startet med å ha kontor i 3. etasje en dag i uken. Dette har gjort til at terskelen for å kontakte ledelsen er blitt lavere og flere føler at ledelsen er en del av kollegiet. Vi synes endringene i møttestrukturen fungerer bra. Det er positivt at alle er tilgjengelig i timeplanlagt møtetid for avdelings- og faggruppemøter.

Tvedestrand videregående skole sendte for første gang anleggsgartnerelever via et Erasmus+ prosjekt til Kiel i Tyskland våren 2022. Denne type prosjekt skal bidra til å styrke den internasjonale dimensjonen i opplæringen og gi opplæringen økt kvalitet. Elevene var utplassert tre uker i anleggsgartnerbedrifter.

Elevene fikk trene sine språklige ferdigheter, de fikk lære om og være en del av kulturen. De ble utfordret på å formidle litt om sin hverdag her i Norge. Etter endt tur fikk elevene evaluert turen sin og formidlet sine erfaringer på skolen. Tilbakemeldingene har vært utelukkende positive. Vi ser frem til flere prosjekter i 2023.

Oppstarten i august var den første tiden uten koronarestriksjoner. Vi har så smått begynt å kunne bruke ulike undervisningsformer og plattformer som vår nye og flotte skole kan by på. Vi gleder oss til fortsettelsen med vår grønne skole i skogen. Lærere strekker seg langt for elevene på Tvedestrand videregående skole. Vi er genuint opptatt av at elevene skal ha det bra psykisk og fysisk. Vi brenner for å hjelpe elevene å nå lengst mulig med sine forutsetninger. Daglig legges det til rette for ulike metoder og vurderingsformer slik at elevene kan lære på best mulig måte. Det er en stor delingskultur på bygget med faglige og didaktiske opplegg og tips, relasjonelle erfaringer og ulike vurderingssituasjoner. Vi opplever at vi er i en god og positiv utvikling på flere områder. Vi har sittet i kontorlandskap med de samme kollegaene i to år. Dette sees på som svært verdifullt i en hektisk hverdag. Vi opplever vekst sosialt og faglig. Dette er et ønske om å kunne fortsette med fremover.

Rektors vurdering

Resultatene fra elevundersøkelsen viser stabilt gode tall. Elevene trives og sier at miljøet er trygt og hyggelig. Vi leverer stabile resultater på nivå med Agder og har gjort det gjennom mange år. På skolens satsingsområde vurdering for læring, leverer

vi også stabile resultater sammenlignet med tidligere år. Resultatene er på nivå med Agder, men elevenes tilbakemeldinger er tydelige på at vi må fortsette å jobbe med vurdering. Vi ser fortsatt at vurdering i for stor grad knyttes opp mot skriftlige prøver, og at det fortsatt må jobbes med kvaliteten på tilbake- og fremovermeldinger.

Elevfravær har vært en utfordring gjennom hele pandemien, også første halvdel av 2022. Vi var bekymret for elever som sto i fare for ikke å fullføre på grunn av fravær. Et avgjørende bidrag til at gjennomføringstallene fortsatt er gode var målrettede tiltak og et pedagogisk personale som jobbet aktivt med dette gjennom ekstra vurderinger, samtaler, og ekstra tiltak satt inn mot enkeltelever og hele klasser. Tallene fra 2022 viser at vi på tross av pandemi og stort fravær, opprettholder andelen elever som fullfører og består på nivå med 2021.

Det var godt å kunne ønske elever og ansatte velkommen til nytt skoleår i august uten beredskapsplaner og koronatiltak. Elevene kunne igjen møtes på kryss og tvers av klasser, og vi kunne samle alle til felles oppstart av et nytt skoleår. Opplæring av elever kan igjen gjennomføres på skolens ulike læringsarenaer, elevene er til stede og skolens kjerneoppgaver er igjen i sentrum for skolens drift etter to år med pandemi.

33 Vennesla vgs.

33.1 Innledning

<https://vennesla.vgs.no/>

Skolen tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Studiespesialiserende
- Teknologi- og industrifag
- Elektro og datateknologi
- Bygg-og anleggsteknikk
- Salg, service og reiseliv
- Hverdagslivstrening
- Helse- og oppvekstfag
- Vg3 påbygging til generell studiekompetanse

Antall elever: 366

Antall årsverk lærere: 54,4

Antall årsverk andre ansatte: 27,4

Vennesla vgs. har over tid hatt gjennomsnittlig grunnskolepoeng for våre elever på

ca. 3,8. Skolen har over tid hatt stabilt høy gjennomføring. Skolen har også høy gjennomføring for elever som scorer under 3 grunnskolepoeng, noe som viser at det jobbes godt for å få lavtpresterende elever igjennom. Skolen scorer høyt på skolebidragsindikatorerne. Faglig dyktige pedagoger sørger for at vi greier å favne hele spekteret av elever. Fremtidig fokus er å øke andelen elever til studiespesialiserende. Vennesla videregående skole ser det som en av sine viktigste oppgaver å være et redskap for å bidra til økte levekår, gjennom økt gjennomføring, og da med ekstra søkelys på å øke elevenes motivasjon for læring, læringstrykk, gjennomføring og trivsel på skolen.

33.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9117 Vennesla vgs.	72 739	57 999	74 553	1 814

Vennesla vgs. endte med et mindreforbruk på ca 1,8 mill. kroner i 2022. Skolen gikk inn i året med et overført mindreforbruk på 7 mill. kroner. Skolen har derfor forbrukt ca. 5,2 mill. kroner mer enn det driftsbudsjettet skulle tilsi. Dette har vært helt etter planen for året: Skolen tok med seg et stort overskudd inn i 2022 fordi en del investeringer og større innkjøp ble forsinket pga. leveranseproblemer i markedet.

Mindreforbruket er som forventet, jf. tertialrapportering.

33.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	1,0 %	0,9 %	1,6 %
Langtid	5,3 %	4,6 %	5,9 %
Sum fravær	6,4 %	5,5 %	7,5 %

Fraværet er noe økt fra i fjor. Noe av dette kan trolig forklares med generell økt sykdom i befolkningen etter lav sykdomsgrad under pandemien. Skolen har god struktur på oppfølging av langtidssykemeldte, med faste IA-samtaler sammen med NAV og bedriftshelsetjenesten. Skolen følger med på utviklingen i fravær og det er også tema på AMU-møtene.

33.4 Aktiviteter og måloppnåelse

33.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	89,9	89,6

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	2,86	3,60
Standpunkt matematikk 2P	3,84	3,81
Standpunkt norsk Vg2 yrkesfag	3,73	3,71
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,02	4,03

Elevforutsetninger

Indikator	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	38,7	38,6

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,4	4,3
Motivasjon	4,0	3,7
Faglig utfordring	4,5	4,4
Støtte fra lærerne	4,3	4,3
Læringskultur	4,2	4,2

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

33.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Kjerneoppgavene

Det er oppmerksomhet på å bygge profesjonelle team rundt eleven. Skolen har blant annet organisert seg med eleven i sentrum ved å timeplanlegge faste klassteam-møter hvor også avdelingsleder og rådgiver deltar for å sikre god og systematisk oppfølging av enkeltelever. Skolen sikrer mål og retning gjennom å involvere medarbeiderne i planverket og målene som settes for skolen. Det er et godt samarbeid med tillitsvalgte og fagutviklere i tillegg til skolens elevtjeneste. Det jobber systematisk med resultatene av elevundersøkelsen. I tillegg brukes gjennomføringstall, inntakspoeng og sluttvurderingene som styringsmål.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

Gjennom skolens satsing på teknologi og bygging av MakerSpace, har skolen jobbet med å utvikle tverrfaglige arbeidsmetoder på tvers av programområder. Vi kaller MakerSpace fremtidens klasserom – dette er vårt teknologiverksted hvor elever fra ulike programområder møtes for å løse problemstillinger i fellesskap. Det er oppmerksomhet på tverrfaglighet, samarbeidslæring og dybdelæring. Den pedagogiske tanken er at den ekspertisen man har med seg fra hvert sitt programområde til sammen er den kunnskapen man trenger for å løse læringsoppdragene. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom UIA, Senter for Yrkesfag og Vennesla videregående skole. Prosjektet har nå fått interne ringvirkninger og flere av våre klasserom er nå designet som "thinking classrooms" for mer bruk av samarbeidslæring og tverrfaglig jobbing. Det er enighet i profesjonsfellesskapet om å ha oppmerksomhet på å videreutvikle "Makerspace-pedagogikken" og at denne

tankegangen skal kjennetegne skolens pedagogiske praksis.

Økt gjennomføring på yrkesfag

Skolen har høy gjennomføring på de yrkesfaglige programområdene. Det er etablert et godt samarbeid med lokalt næringsliv, noe som letter formidling til lære. Tilbakemeldingene fra elevene er at de tverrfaglige prosjektene i MakerSpace gir økt motivasjon og lærelyst. Skolen jobber godt med utplassering i YFF. Ved behov bistår også ungdomsveilederne i Venneslabrua i overgangen mellom skole og utplassering/læretid.

Skolen har følgende satsingsområder:

Gjøre elever med ikke beståtte og ikke vurderte fag klar for lære og studier.

Vi har rutiner som sikrer at vi kontakter avgangselever som ikke har bestått enkelte fag, og vi sørger for at de får meldt seg opp til eksamen, samt at vi i forkant arrangerer relevante eksamenskurs.

Overgang til lære.

Skolen har egne formidlingskoordinatorer som hjelper å få flest mulig elever knyttet til lærebedrifter. Formidling til lære gjennomsyrrer hele utdanningsløpet.

Forsterket elevtjeneste.

Prosjektet «En styrket elevtjeneste for bedre levekår i Agder», med piloten Venneslabrua, er utviklet videre. Prosjektet har begynt å "sette seg", og med mer erfaring jobbes det mer målrettet enn før. Oppdraget er tydeligere forankret i organisasjonen og blant skolens samarbeidspartnere. Venneslabrua er nå inne i sitt fjerde driftsår. Resultatene så langt viser at 85 prosent av de som får tett individuell oppfølging av Brua fortsetter å ha en relasjon til skole eller arbeidsliv. Dette er svært gode tall og er et viktig levekårsprosjekt i kommunen. Skolen ser frem til å inngå i forskningssamarbeid med Norge.

Tverrfaglighet, samarbeidslæring og dybdelæring

Gjennom skolens satsing på teknologi, og bygging av ulike rom som endrer rammebetingelsene, har vi utviklet en pedagogikk som er mer tilpasset overordnet del i de nye læreplanene. Skolen har således kommet et godt stykke på vei i arbeidet med å sikre at elevene jobber mot det nye kompetansebegrepet.

Psykisk helse og "makkerskap".

Vi vet at det faglige og det sosiale henger tett sammen, og at elevene bruker mye energi de første ukene på å finne sin sosiale plass. Vi har derfor startet et strukturert arbeid med å skape et inkluderende nettverk allerede fra første skoledag.

Norsk for minoriteter

Skolen gjennomfører tester samt har en kartleggings samtale med den enkelte elev. Med utgangspunkt i dette lages det en rapport som danner grunnlaget for skolens vedtak om særskilt språkopplæring. Elevene blir fulgt opp av egne lærere med ekstra kompetanse i norskopplæring for minoritetspråklig.

33.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Vennesla elevrådsstyre er fornøyde med lærerne og hvordan undervisningen er og hvordan den blir tilpasset oss elever. Lærerne følger oss opp og ønsker at vi skal lære mest mulig, og de hjelper oss til å få den karakterer vi ønsker ved veiledning og god undervisning. Alt i alt er vi veldig fornøyde, men vi skulle ønske det hadde skjedd litt mer. Når vi har fått pølser i skolegården, eller når det har være påskeeggjakt o.l. har vi syntes at det er veldig gøy, men det skulle gjerne skjedd slike ting litt oftere. Vi følger Tangen vgs på Instagram og tik tok og det ser ut som de finner på mye gøy - noe vi skulle ønsket var tilfellet på Vennesla vgs også. Temperaturen på skolen er grei, men i enkelte klasserom og kantina kunne det gjerne vært varmere.

Profesjonens vurdering

Året 2022 har vært et spennende år ved Vennesla vgs, og av spesielle hendelser kan nevnes:

- Ferdigstillelse av Agora – vårt nye rom for kreativt arbeid
- Personalseminar i Århus – lagbygging etter en lang pandemi
- Oppstart av VG1 bygg- og anleggsteknikk

Skolen kjennetegnes av et fremoverlent personale, som samarbeider godt på tvers av linjer og klassetrinn. Dette har i 2022 både gitt seg utslag i diverse tverrfaglige prosjekter, men også, og kanskje først og fremst, i det uformelle samarbeidet som foregår mellom lærerne i det daglige. Vi mener dette kommer elevene til gode, både rent faglig, men også fordi det bygges et godt lag rundt den enkelte elev.

Personalet, både lærere og øvrige ansatte, har lagt bak oss en krevende tid, med ulike restriksjoner og avvik fra det normale på grunn av pandemien. Heldigvis har hverdagen gradvis normalisert seg i løpet av 2022, og vi vi kan nå se tilbake på et helt semester med ordinær drift. Dette gleder vi oss over.

Blant arbeidstakerorganisasjonene som er representert på skolen er det et godt samarbeid, og vår opplevelse er at det også er et godt samarbeidsklima mellom foreningene og skolens ledelse.

Av utfordringer som ansatte er opptatt av, kan nevnes:

- Tilbudsstruktur og fagtilbud
  - For at Vennesla videregående skole skal være en attraktiv skole i årene fremover, mener vi det er helt essensielt å opprettholde både god kvalitet og stor bredde i fagtilbudet som gis. I den forbindelse er vi særlig opptatt av at ikke tilbudet på studiespesialiserende skal forringes. Slik vi ser det, er det avgjørende å få beholde to parallelle klasser her, og det er nødvendig med ei bred fagvifte. Samtidig gleder vi oss over å ha fått bygg- og anleggsteknikk som nytt opplæringstilbud på skolen.
- Transport
  - Vi mener det er viktig å ta på alvor de utfordringer randskoler i noen tilfeller har, dette gjelder også i forhold til elevers muligheter for å komme seg til og fra skolen på en god måte. Dette innebærer både

gode parkeringsmuligheter for de som må bruke bil, og samtidig et tilpasset busstilbud.

- Informasjonsflyt, gode prosesser og forutsigbarhet
  - Vennesla videregående skole er en veldrevet skole, og vi har et godt samarbeid mellom ledelse og øvrige ansatte. Året som ligger bak oss har likevel vist oss at vi kan bli enda bedre på å gå inn i prosesser på et tidlig tidspunkt, slik at vi i større grad ligger i forkant med både drøftinger og med informasjon til de ansatte. Vi mener økt søkelys på fellesskolering av tillitsvalgte og skoleledere i Agder fylkeskommune vil kunne bidra til en mer enhetlig forståelse av vårt sentrale avtaleverk.

Som ansatte ved skolen, trives vi godt. Vi opplever at det er rom for å utøve profesjonelt skjønn, vi får tillit, og vi får bruke våre evner og vår kreativitet til å utvikle skolen videre. Vi er toppmotivert til å gå inn i 2023 med friskt mot og god driv!

Rektors vurdering

Vi startet 2022 med å drive skole med pandemiske restriksjoner, og avsluttet med å kunne drive helt som normalt fra høsten. Det har vært godt for både elever og personale å komme inn i vanlig rytme igjen. Det var imponerende å se hvordan personalet greide å holde oppmerksomhet på faglig og pedagogisk utvikling gjennom pandemien. Dette er et arbeid som fortsetter, i tillegg til at det er både ønske og behov for å "samle laget" og å gjenskape det gode, robuste arbeidsmiljøet skolen er kjent for å ha. Skolen jobber bevisst med trivsel og utvikling på alle plan for å videreutvikle dette.

Vennesla videregående skole har et faglig dyktig og fremoverlent personale, et trygt elevmiljø med høy grad av gjennomføring og er en naturlig samarbeidspartner for kommunen i utdannings- og levekårsspørsmål. Til sammen tror vi dette er nøkkelen til de gode resultatene skolen har hatt over tid.

34 Vågsbygd vgs.

34.1 Innledning

<https://vagsbygd.vgs.no/>

Vågsbygd videregående skole tilbyr følgende utdanningsprogram:

- Studiespesialisering
- Studiespesialisering med forskerlinje
- Musikk, dans og drama
- Påbygg til generell studiekompetanse

- Kombinasjonsklasser for minoritetselever i aldersgruppen 16 til 20 år

Skolen har ca. 600 elever, 62,5 lærerårsverk og 16,5 andre årsverk.

Vågsbygd videregående skole ligger sentralt til i Vågsbygd i Kristiansand. Skolen har gode resultater over tid, både i forhold til gjennomføring og resultatene elevene oppnår. Kombinasjonsklassene gir skolen et større mangfold av elever, og vår satsing framover er å utvikle en skole for alle. I framtiden vil det derfor være naturlig å tilføre yrkesfag ved skolen.

Skolen jobber etter visjonen "kunnskap gir glede" hvor faglig kunnskap og venner for livet er gode holdepunkter. Elevmedvirkning, fagsamarbeid og tilpasset opplæring en motiverende drivkraft for at alle våre elever skal nå sitt fulle potensial. Vi har et stort mangfold og et inkluderende miljø. Elevene deltar aktivt i forskerprogrammer og konkurranser og setter opp mange konserter, drama- og danseforestillinger.

34.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9118 Vågsbygd vgs.	81 362	76 044	86 827	5 465

Akkumulert mindreforbruk er 5,5 mill. kroner ved utgangen av 2022. Dette er i tråd med prognose ved 2. tertial. Koronasituasjonen har også i første halvdel av 2022 medført et lavt aktivitetsnivå. I tillegg har vi videreført et mindreforbruk fra 2021. Vårens eksamen ble ikke gjennomført og antall eleveneskursjoner, seksjonsturer og kurs har vært redusert.

Lønnskostnader over budsjett må ses i sammenheng med inntekter for kombinasjonsklassene, refusjon for sykelønn og svangerskapspermisjoner, videreutdanning og utleie av undervisningspersonale til universitet. Vi har merforbruk på lønn knyttet til tilrettelagt undervisning og vikar.

Redusert aktivitetsnivå har gjort det mulig for oss å driftsfinansiere oppussing av flere klasserom og arbeidsrom til lærere. Vi har også prioritert nødvendig utskifting og innkjøp av digitalt utstyr. Vi har ønske om en ombygging av resepsjon og kontorer til elevtjenester for å gjøre det mer tilgjengelig for elevene våre.

34.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,8 %	1,1 %	2,2 %
Langtid	6,3 %	4,2 %	4,5 %
Sum fravær	7,1 %	5,3 %	6,6 %

Sykefravær er dessverre ikke innenfor Agder fylkeskommunes målsetting om et sykefravær på maks 5 prosent. Både langtidsfraværet og korttidsfravær har gått opp i

forhold til 2021. Korttidsfraværet kan være en ettervirkning av koronasituasjonen. Når det gjelder langtidsfraværet, handler det i liten grad om sykdom som er arbeidsrelatert.

34.4 Aktiviteter og måloppnåelse

34.4.1 Virksomhetsdata, resultater

Fullføring

Fullføring og elevforutsetninger	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Andel fullført og bestått skoleår	93,7	89,3

Læringsresultater – karakterer i sentrale fag

Karakter i sentrale fag	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Standpunkt matematikk 2P-Y	-	3,19
Standpunkt matematikk 2P	3,74	3,24
Standpunkt norsk hovedmål Vg3 studieforb. skriftlig	4,28	3,95

Elevforutsetninger

Fullføring og elevforutsetninger	Resultat 2020/21	Resultat 2021/22
Grunnskolepoeng	47,3	46,4

Elevundersøkelsen Vg1

Indikator	Resultat 2021/2022	Resultat 2022/23
Trivsel	4,2	4,2
Motivasjon	3,8	3,6
Faglig utfordring	4,4	4,3
Støtte fra lærerne	4,3	4,2
Læringskultur	4,3	3,8

Resultatene er hentet fra Utdanningsdirektoratet statistikkportal.

34.4.2 Undervisningskvalitet, pedagogisk arbeid

Resultater

Det store flertallet av elevene fullfører og består skoleåret på Vågsbygd. Det er allikevel en negativ trend både i antall gjennomført og bestått, og i karakterutviklingen i sentrale fag fra 2019/2020/2021/2022. Tallene korrelerer med den utviklingen vi ser på inntak i samme periode med en nedgang i elevenes grunnskolepoeng. Det er samtidig en stor gruppe elever som får høy måloppnåelse.

Kjerneoppgaver

Elevene skal møte et trygt og inkluderende skolemiljø. På Vågsbygd ser vi viktigheten av å involvere elevene i utviklingen av skolen og læringsmiljøet. Elevrådet og skoleutvalget er bidragsyttere inn mot ledelsen og lærere for å sikre et godt

psykososialt miljø. Det er en kultur for å gjøre elevene til selvstendige og ansvarlige *medborgere* av Vågsbygd vgs. De har tilgang til skolen på ettermiddager og kveldstid, slik at de kan drive med skoleaktiviteter også etter ordinær skoletid.

VIP er en viktig del av skolens arbeid med det psykososiale miljøet. Lærerne vil neste år få opplæring i VIP-makkerskap for å kunne jobbe enda mer dedikert med elevenes psykososiale miljø.

Skolen har egne faddere som jobber med å gi elevene en trygg og god skolestart. Det er et sterkt fokus på å skape gode relasjoner, trygghet og vennskap de første ukene.

Skolens elevtjeneste vil gjennom den nye standardiseringen få en tydeligere organisering på skolen. Dette året brukes til å etablere elevtjenesten som et eget begrep på skolen.

Styrke skolens profesjonsfellesskap

Gjennom å lage planer og rammer for utviklingsarbeid både når det gjelder pedagogikk, vurderingspraksis, tilpasset opplæring og metodikk vil vi styrke profesjonsfellesskapet. Skolen har en virksomhetsplan med tydelige utviklingsmål for profesjonsutvikling og læringsmiljø, og arbeider for å systematisere kompetanseheving.

Kompetansetiltak

- Lærerkollegiet arbeider sammen for å få en felles forståelse for vurderingsforskriften og en likere vurderingspraksis.
- Lærerne bytter på å dele best praksis på pedagogisk forum hvor alle lærere er samlet.
- Utvikling av lærernes «teknologiske verktøykasse» i fellesskap.
- Involvere fagkontaktene for å desentralisere ledelse av utviklingsarbeid i seksjonene. Ledelsen administrerer og støtter gjennom faste møter og samarbeid.
- Måltrettet arbeid med overordnet del av læreplanen i temauker: bærekraftsuka, internasjonal uke og helseuka

Vågsbygd vgs. har også mål om å utvikle kollegabasert veiledning. Elevtjenesten bidrar med å øke lærernes kompetanse på tilpasset opplæring.

Skolens egne satsinger

Våre pedagogiske satsningsområder er spisset mot økt elevmedvirkning og en vurderingspraksis som har større oppmerksomhet på å vurdere elevens læring og kompetanse enn elevenes prestasjoner. Elevmedvirkning skal være synlig både i klasserom og i skolens elevdemokrati. Elevene er en viktig ressurs når vi som skole jobber for et godt læringsmiljø og deltar blant annet på personalmøter, lager undersøkelser om læringsmiljø og i planlegging av felles aktiviteter for alle skolens elever.

På Vågsbygd jobber vi med å forbedre vår vurderingskultur. Endringer i vurderingsforskriften fordrer en endring i lærerens praksis når det kommer til å måle elevenes kompetanse. Heldagsprøver er byttet ut med fagdager for å skape en

ramme som i større grad ivaretar faglig fordypning og læring. Vurdering er det overordnede temaet i utviklingsarbeidet i profesjonsfellesskapet.

Våren 2023 starter skolen med å bygge opp en tydeligere elevtjeneste. Ny standardisering av elevtjenesten tilsier at Vågsbygd vgs. i større grad må definere denne ressursen på skolen. Elevtjenester vil bli en egen avdeling og få en dedikert avdelingsleder. Vi må bruke ressurser på å bygge et enda bedre lag rundt eleven ved å ha tydelige samarbeidslinjer, oppgavefordeling og roller.

En endring i vårt elevgrunnlag de siste årene, hvor vi har en økning i elever med lave grunnskolepoeng gjør også at det er et større behov for en større bredde i elevtjenester.

34.4.3 Helhetlig vurdering av skoleåret

Elevrådets vurdering

Årets elevråd har vært med på å både se og skape forandringer. Blant annet så fikk vi et oppgradert kontor som brukes til all slags elevrelaterte møter: styre- og komitemøter til møter med Elevorganisasjonen. Vi fikk også konstituert et elevrådsstyre der alle medlemmene har ulike (og viktige) verv, slik at vi kan samarbeide bedre på tvers av de ulike feltene vi har på skolen. I samarbeid med psykososialt ressursteam har vi arrangert elevrådsskoleringer med alle 52 medlemmer i elevrådet, der hvor vi setter et stort fokus på dette med et godt klassemiljø og trivsel på skolen. På elevrådsskoleringene så gjør vi også ulike aktiviteter og spiser god lunsj sammen, slik at alle tillitsvalgte og varaer kan bli bedre kjent med hverandre på tvers av linjene.

Vi har også vært med på å designe skolegenserne, og vi fikk kjøpt inn fotballspillet som ligger i vrimehallen. Elevene virker meget fornøyde med det. Komiteene på skolen, OD, kosegruppa og miljøkomiteen, har vært aktive og gjort en super jobb! Blant annet så deltok vi i OD-dagen, elevene ble møtt med candy canes på skapene på første skoledag i desember og vi hadde en vellykket gjennomføring av bærekraftsuka.

I dette skoleåret har elevrådet vært opptatt av å fremme skolen som et sted som er mer enn bare et sted for læring, men også et sted for trivsel og tilhørighet: der hvor elevene kan føle seg hørt, trygge, og godt ivaretatt.

Profesjonens vurdering

For skoleåret 2021/22 var vårsemesteret fortsatt påvirket av pandemi og innføring av nytt timeplansystem (VIS). Samtidig brukte vi våren til evaluering av fagdagsmodellen, timeplanen og møtестruktur for inneværende skoleår. I arbeidet kom det innspill fra alle fagseksjoner og organisasjoner. Før skoleåret var avsluttet, var det enighet om hvilke endringer som skulle gjøres for neste skoleår. Dette førte til en forutsigbarhet i oppstarten av skoleåret 2022/23 og vi erfarer en jevnere belastning for både lærere og elever dette skoleåret.

Faglig-pedagogiske satsningsområder skoleåret 2022/23 er/har vært implementering av fagfornyelsen på alle trinn og vurdering for læring. I dette arbeidet har det blant annet blitt testet ut mange nye former for vurdering. Det er god delingskultur blant

lærerne, slik at erfaringene som blir gjort, kommer hele det pedagogiske kollegiet til gode.

Etter flere år med pandemi og innføring av nye systemer har også skoleutviklingsarbeidet fått mer oppmerksomhet i 2022, blant annet ved at fagkontaktene er blitt mer involvert i faglig-pedagogisk planlegging.

Rektors vurdering

Skoleåret 2022/23 bød på en del endringer for personalet. Rektor gikk sommeren 2022 inn i et toårig engasjement som rådgiver i utdanningsavdelingen. Ny vikar var først på plass i starten av september. Høsthalvåret har derfor vært en periode hvor det har vært viktig for både personalet og ledelse å bli kjent, finne et godt samarbeid og peke en felles retning for skolen.

Ledergruppen hadde en svært travel oppstart av skoleåret. Våren 2023 vil vi arbeide med å omorganisere ledergruppen og få på plass en ny leder. Det er behov for endring for å kunne bygge opp elevtjenester som egen avdeling, og for å få en bedre organisering av skolens drift.

Det har vært et særlig fokus på utfordringen med en nedadgående kurve på søkertall. Det har vært en negativ utvikling i søkertallene de siste årene. Inntak av elever med lave grunnskolepoeng gjør at lærerne må jobbe enda mer aktivt med tilpasset opplæring og relasjonsbygging enn tidligere. Vi har særlig fokus på Vg1. «Tidlig innsats» kan gi økt læringsutbytte i Vg2 og Vg3.

Vi har jobbet med omdømmebygging denne høsten: Vågsbygd skal være en skole elever ønsker å gå på, og hvor lærere ønsker å jobbe. Det er opprettet en egen gruppe som jobber dedikert med strategi for at skolen skal bli et mer aktuelt 1. valg for en større elevgruppe. Særlig for elever fra ungdomsskolene i nærmiljøet. Vågsbygd vgs bør være et naturlig valg for elever som bor i Vågsbygd og på Flekkerøya. Derfor vil det være viktig for Vågsbygd vgs. å kunne tilby et yrkesfaglig utdanningsprogram i fremtiden.

35 SMI-skolen Agder

35.1 Innledning

- Antall lærerårsverk: 45
- Antall årsverk andre ansatte: 17

SMI-skolen i Agder består av ni ulike avdelinger. I hovedsak skal SMI-skolen sørge for at elever som er innlagt på institusjon har et opplæringstilbud både på grunnskole og videregående nivå. SMI-skolen er en alternativ opplæringsarena for elever som ikke klarer å nyttiggjøre seg et vanlig utdanningsprogram i den ordinære skolen.

SMI-skolen i Agder ble slått sammen av SMI-skolen i Arendal og SMI-skolen i Kristiansand den 1.1.2022. SMI-skolen har et tett samarbeid med de videregående skolene i fylket, og har som oppgave å gi elever som er innlagt på helseinstitusjon og barnevernsinstitusjon et opplæringstilbud. Dette er en lovpålagt oppgave.

Skolen har også noen elever fra kommunal grunnskole, som kjøper skoleplass av fylkeskommunen.

35.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9121 SMI-skolen Agder	39 360	43 246	47 341	7 981

SMI-skolen har totalt sett et mindreforbruk på rundt 8 mill. kroner. Det skyldes i hovedsak at SMI-skolen har kjøpt en del mindre tjenester av andre fylkeskommuner i 2022, og solgt flere plasser på grunnskole. Disse tallene vil variere fra år til år, og avhenger av hvor mange elever som blir plassert på barnevernsinstitusjon hvert år.

35.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid			2,6 %
Langtid			7,6 %
Sum fravær			10,2 %

SMI-skolen har relativt lavt korttidsfravær, og noe høyere langtidsfravær. Langtidsfraværet skyldes i hovedsak arbeidstakere som nærmer pensjonsalder, og som har et langvarig sykdomsbilde. Vi har ikke kjennskap til at noe av fraværet er arbeidsrelatert.

35.4 Aktiviteter og måloppnåelse

35.4.1 Indikatorer

Tema og begrunnelse:	Beskrivelse av situasjonen:	Ønsket måloppnåelse:	Status
Smi-skolen fra to skoler til en skole. Ny organisasjon og ny struktur skal bygges.	Vi må legge til rette for felles møteplasser og felles møteplan	Felles forståelse og felles kultur for hva SMI-skolen er. En prosess som er preget av åpenhet og raushet.	SMI-skolen arbeider fortsatt med å bygge ny organisasjon og ny struktur. SMI-skolen har faste ledermøter, ressursteam, pedagogisk utviklingsarbeid på tvers av avdelingene, der både Arendal og Kristiansand er med. Vi arbeider med å lage felles rutiner for hele SMI-skolen.
SMI-skolen blir en ressurs i hele Agder. Videreutvikle SMI-skolen til å bli en regional aktør, et kompetansesenter og naturlig samarbeidspartner	Undervisning av elever på videregående- og grunnskole. Herunder salg av grunnskoletilbud. Det gis undervisning til	Levere gode tjenester til kommuner og fylkeskommune. Herunder undervisning, veiledning og koordinerende	SMI-skolen arbeider mye med å få en felles forståelse av rutiner, systemer og lovverk. Det har vært to ulike kulturer i Arendal og Kristiansand, og vi arbeider mye med å finne en felles plattform. Vi

Tema og begrunnelse:	Beskrivelse av situasjonen:	Ønsket måloppnåelse:	Status
for videregående skoler og grunnskoler.	elever på barnevernsinstitusjoner.	tjenester knyttet til §§ 13.2 og 13.3a.	samarbeider også en del med HR og Jus om disse problemstillingene.
Kvalitetssikre inntak. God informasjonsflyt er nødvendig for å gi et godt tilbud til elevene.	Mangelfull infoflyt mellom PPT, ABup, Bufetat og hjemmeskole. Relevant dokumentasjon fra ovennevnte mangler. Manglende tilganger i P360.	Skolepapirer og annen relevant dokumentasjon er tilgjengelig. SV er klar på et tidlig tidspunkt.	SMI-skolen innførte i høst at alle ansatte skal bruke Public 360. Det har ført til en bedre og mer profesjonell informasjonsflyt. Det ble også lagt nye rutiner for inntak for vgs i fylket, som har vært med på å kvalitetssikre inntak. Vi samarbeider med mange ulike aktører, og at ulike institusjoner og fagmiljøer har ulike fagsystemer gjør at informasjonsflyten kan være krevende enkelte ganger. Vi får god hjelp av dokumentsenteret til å rydde i dette, slik at SMI-skolen følger lovverk og retningslinjer med tanke på arkivloven og forvaltningsloven.

35.4.2 Status tiltak

Vi har i løpet av 2022 arbeidet opp mot målsetningene i økonomiplan 2022-2025 og budsjett 2022.

Vi har arbeidet mye med å finne felles rutiner, og lagt til rette for ulike møteplasser med tanke på å forbedre informasjonsflyten i organisasjonen både internt, men også med andre samarbeidsparter som PPT og ABUP.

Vi holder på å lage skriftlige rutiner som skal sikre felles praksis, og god informasjonsflyt mellom de ulike aktørene.

36 Karriere Agder

36.1 Innledning

Fylkeskommunens tre karrieresentre er organisert som en virksomhet - Karriere Agder. Det er karrieresenter lokalisert i Arendal, Kristiansand og Lyngdal. Hvert karrieresenter har ansvar for sitt geografiske område.

Karriere Agder tilbyr karriereveiledningstjenester, har ansvar for realkompetansevurdering og administrerer inntak og organiserer videregående opplæring for voksne, samt gjennomfører prosjekter og satsinger på kompetanse, integrerings- og levekårsfeltet.

36.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9130 Karriere Agder	5 343	33 584	5 381	38

Midler gitt i budsjett skal dekke drift av fylkeskommunens tre karrieresentre. Regnskapet viser ikke alle utgiftene knyttet til opplæring for voksne. En del av midlene overføres til de videregående skolene som gjennomfører opplæringen for voksne. Agder fylkeskommune har også fått statlige økonomiske tildelinger for å kvalifisere voksne utdanningssøkere uten rett til videregående opplæring. Dette er en satsing med bakgrunn i pandemien.

36.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid		1,1 %	2,3 %
Langtid		10,8 %	6,2 %
Sum fravær		11,9 %	8,5 %

Karriere Agder har i 2022 hatt et lavt korttidsfravær. Det er en nedgang i langtidsfraværet i 2022 sammenlignet med 2021, noe som gir et lavere fravær totalt sett ved virksomheten. Langtidssykefravær følges opp i henhold til gjeldende rutiner og retningslinjer i Agder fylkeskommune.

Karriere Agder sikrer medbestemmelse og ivaretar HMS-arbeidet gjennom faste møter i arbeidsmiljøutvalg og samarbeidsutvalg ved virksomheten. Utvalgene består av tillitsvalgt, verneombud, Agder Arbeidsmiljø og arbeidsgiver.

36.4 Aktiviteter og måloppnåelse

Karriere Agders arbeid på utdannings-, kompetanse- og levekårsfeltet understøtter målene i Regionplan Agder 2030. Andelen voksne som fullfører og består videregående opplæring på Agder skal øke og gjennom dette bidra til økt sysselsetting i regionen.

Det var 3 384 unike personer i 2022 som benyttet karrieresenterets tjenester. Det ble gjennomført til sammen 9 596 individuelle samtaler og et betydelig antall gruppeveiledninger fordelt på fylkeskommunens tre karrieresentre. Dette er veisøkere som befinner seg i en eller annen karriereovergang. Antall veisøkere som ikke er i arbeid eller utdanning utgjør den største gruppen med 1 744 veisøkere. Mange av disse har behov for flere karriereveiledningssamtaler. Kvinner og aldersgruppen 30-49 år utgjør største andelen av de som har vært i kontakt med Karriere Agder i 2022. Det har også vært gjennomført til sammen 192 karriereveiledninger for nyankomne flyktninger. Karriere Agder Kristiansand tilbyr karriereveiledningstjenester (individuell og i gruppe) for personer i Integreringsmottak.

For skoleåret 2022/23 er det om lag 920 voksne i ordinær videregående opplæring. Både voksne med og uten rett gis tilbud om videregående opplæring. Om lag 600 voksne tar yrkesfag og om lag 320 voksne tar studiekompetansefag. Karriere Agder er aktive i flere prosjekter, satsinger og forsøk. Vi trekker særlig frem Utdanningsløftet der målgruppen er voksne uten rett til videregående opplæring. I denne gruppen er det i overkant av 300 som får ordinær videregående opplæring. I tillegg er det mange som deltar på ulike kurs og tilbud som skal bidra til at flere på sikt skal fullføre og bestå videregående opplæring.

Videre deltar Agder som ett av fem fylker i forsøket modulstrukturert fag- og yrkesopplæring (MFY). Med modulstrukturert opplæring får voksne et bedre tilbud gjennom fleksible, hensiktsmessige og tilpassede opplæringsløp. Det er til sammen 13 sluttkompetanser som er tilgjengelige i forsøket. I denne modellen legger vi opp til at opplæringen i all vesentlighet foregår i bedrift. Fra og med skoleåret 2024/25 innføres MFY som hovedmodell for voksne utdanningssøkere. Det er til sammen 80 deltakere i opplæringsmodellen per i dag.

36.4.1 Indikatorer

Karriere Agder tilbyr tjenester som er med på å understøtte målene under. Virksomhetens mål og indikatorer blir spisset for 2023.

Mål	Indikator	Mål 2025	Kommentar	Status
Flere fullfører videregående opplæring	Andelen som fullfører videregående opplæring	90%	Handlingsprogrammet 2021-2024, pkt 2.5	
Karriereveiledning	Voksne over 19 år som ikke er i videregående opplæring får tilbud om karriereveiledning	100%	Bidra til at veisøker tar informerte yrkes- og utdanningsvalg	
Realkompetansevurdering	Andelen som fullfører videregående opplæring	100%	Bidra til å kunne tilby tilpassede og fleksible opplæringsløp	

36.4.2 Status tiltak

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
Tidlig karriereveiledning	Gjennomføre karriereveiledning for deltakere i introduksjonsprogrammet	I samarbeid med kommunene på Agder	192 individuelle veiledningssamtaler, samt gruppeveiledninger og informasjonsmøter
Kvalifisering av voksne	Utdanningsløftet	Tilbud om opplæring og kvalifisering av voksne uten rett til videregående opplæring	Om lag 300 voksne (uten rett) i ordinær videregående opplæring

Mål	Tiltak	Beskrivelse	Status
Kvalifisering av voksne	Modulstrukturert fag- og yrkesopplæring	Fleksibel vei frem til fag- eller svennebrev gjennom modulstrukturerte læreplaner	80 deltakere

37 Fagskolen i Agder

37.1 Innledning

Fagskolen i Agder - Høyere yrkesfaglig utdanning

Fagskolen i Agder eies av Agder fylkeskommune. Styret for Fagskolen i Agder er skolens øverste organ og har åtte medlemmer med personlige varamedlemmer.

Det nye fagskolebygget i Grimstad sto klart til studiestart høsten 2022. Bygget er svært klima- og miljøvennlig, ved ustrakt bruk av tre og lavkarbonbetong. Bygget er en variant av plusshus hvor det skal produseres mer energi enn det brukes. Taket er fylt med solceller med en tilhørende batteribank med smartstyring.

Strategisk plan for Fagskolen i Agder (2021-2025) er i tråd med perspektivene i Regionplan Agder 2030. Satsningsområdene i fagskolens strategi henger spesielt sammen med hovedsatsingsområdene verdiskaping, bærekraft, utdanning og kompetanse i Regionplan Agder 2030. Kompetansestrategi Agder 2030 gir også føringer for satsingsområder i fagskolens strategiske plan.

Bærekraft er den del av fagskolens overordnede strategi og skal reflekteres i all aktivitet. Vi vil bidra til å nå FNs bærekraftsmål gjennom inkluderende og rettferdig utdanning av høy kvalitet og legge til rette for livslang læring.

Hovedmål i strategien 2021 – 2025

- Fagskolen i Agder er utviklingsorientert og skal tilby utdanninger arbeidslivet etterspør
- Fagskolen i Agder skal ha et attraktivt og inkluderende lærings- og arbeidsmiljø
- Fagskolen i Agder skal ha søkelys på pedagogisk utvikling – spesielt digitalisering

Samfunnsoppdrag

Fagskolen i Agder har et klart samfunnsoppdrag som sier vi skal utvikle og tilby fagskoleutdanning av høy kvalitet i samsvar med behovet for kompetanse lokalt, regionalt og nasjonalt, og sikre studentenes evne til å møte endringer i arbeidslivet. Fagskoleutdanning skal gi kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæringstiltak. FiA er og ønsker å være en viktig aktør innen regional utvikling. Fagskolen har med sine tette bånd til arbeidslivet mulighet til raskt å fange opp behovet for endringer i arbeids- og samfunnsnivå og målrettet endre og utvikle nye utdanninger i takt med dette. FiA samarbeider tett med lokalt arbeidsliv, bransjeorganisasjoner og fagnettverk for å sikre at utdanningstilbudene er relevante, oppdaterte og i samsvar med arbeidslivets behov.

Fagskolen med sine korte yrkesrettede utdanninger og fleksible måter å tilby utdanninger på (heltid, deltid, nett, i bedrift, desentralisert) vil møte både arbeidslivets og den enkelte students behov for kompetanseheving. FiA vil også være en pådriver for å heve statusen til høyere yrkesfaglig utdanning.

37.2 Økonomi

Beskrivelse	Regnskap 2022	Budsjett 2022	Reg budsjett 2022	Avvik 2022
9140 Fagskolen i Agder	53 152	51 682	55 002	1 850

Fagskolen i Agder har et mindreforbruk som i hovedsak skyldes et mindreforbruk vi fikk med oss fra 2021, på ca. 2,2 mill. kroner.

37.3 Medarbeidere

	2020	2021	2022
Korttid	0,4 %	0,4 %	1,2 %
Langtid	3,7 %	4,2 %	2,9 %
Sum fravær	4,1 %	4,6 %	4,2 %

Verken korttidsfravær eller langtidsfravær kan knyttes til arbeidssituasjonen.

37.4 Aktiviteter og måloppnåelse

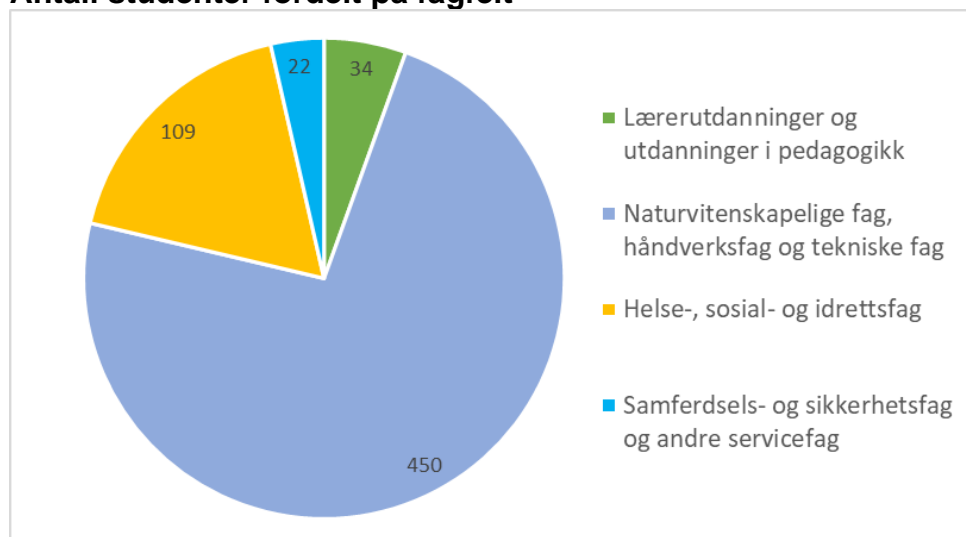
37.4.1 Indikatorer

FiA har hatt et spennende, men utfordrende år preget av forberedelse og flytting til ny skole, sammenslåingsprosesser, implementering av nytt skoleadministrativt system (VIS), implementering av nytt KS - system og utvikling av flere nye studier/bransjeprogram. I tillegg har FiA utviklet og implementert en egen pedagogiske modell, FiA - modellen.

Aktivitet

	2020	2021	2022
Antall studenter høstsemesteret	495	610	615
Antall produserte studiepoeng	18 100	17 900	19 500

Antall studenter fordelt på fagfelt

Studietilbud ved FiA - 2022

Helse og oppvekstfag

- Barsel og barnepass (60 stp.)
- Psykisk helsearbeid- og rusarbeid (60 stp.)
- Tverrfaglig miljøarbeid (60 stp.)
- Velferdsteknologi (30stp)

Tekniske fag

- Elkraft (120 stp.)
- Automatisering (120 stp.)
- Bygg (120 stp.)
- BIM (60 stp.)
- KEM (120 stp.)
- Prosessteknikk (120 stp.)
- Prosessindustri+ (60 stp.)
- Maskinteknikk (120 stp.)
- Mekatronikk (120 stp.)

Maritimt fag

- Dekksoffiser (120 stp.)
- Maskinoffiser (120 stp.)

Ledelsesfag

- Veiledning av lærlinger (30 stp.)

FiA ønsker å videreutvikle et allerede godt og bredt stedbasert studietilbud, både på heltid og deltid. FiA tilbyr fleksible utdanninger, bransjeprogram og kurs som gjør det mulig for studenter å tilpasse studiet til eget arbeids- og hverdagsliv. Fagskolen tilbyr fra høsten 2022 fire nettutdanninger, dette er et tilbud vi ønsker å utvide neste studieår. I samarbeid med Lister kompetanse har vi startet to studier i Lyngdal.

Viser	Hovedmål	Satsningsområder	Status
Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.	Fagskolen i Agder er utviklingsorientert og skal tilby utdanninger arbeidslivet etterspør	Være en pådriver for ny kompetanse - Legge til rette for Livslang læring - Økt samarbeide med arbeidslivet og utdanninginstitusjoner - Oppnå fagområdeakkreditering for alle fagområder	Utviklet korte moduler innen batteri i samarbeid med Morrow. Utviklet og startet utdanning i BIM. Opprettet fagråd (representanter fra arbeidslivet, faglig ansvarlig og studenter) for alle utdanninger. FiA har et økende og godt samarbeid med UiA. FiA skal søke NOKUT om fagområdeakkreditering for alle tre fagområder ved søknadsfrist 1. november, 2023.
Barnehager, skoler, høyere utdanning og bedrifter fremmer kultur for læring, helse og trivsel.	Fagskolen i Agder skal ha et attraktivt og inkluderende lærings- og arbeidsmiljø	Forbedre rutiner for internkontroll og systemer - Videreutvikle et godt studentsamarbeid - Tilrettelegge for en god sammenslåingsprosess.	Tatt i bruk nytt skoleadministrativt system. Utviklet nytt KS, som ble godkjent av DNV. Har fokus på studentmedvirkning. Flytting til ny felles skole har gått etter planen.
FNs bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle - rett til gode lærere og kvalitet i undervisningen.	Fagskolen i Agder skal ha fokus på pedagogisk utvikling – spesielt digitalisering	Pedagogisk og faglig utviklingsarbeid - Videreutvikle den digitale kompetansen - Pedagogisk bruk av laboratoriene - Faglig og pedagogisk samarbeid	FiA har utviklet sin egen pedagogiske modell, FiA-modellen. Alle pedagoger har gjennomført opplæring i modellen. Det jobbes målrettet for å øke bruken av laboratoriene og ha et samarbeid på tvers.

37.4.2 Status tiltak

Mål fra regionplan, FNs bærekraftsmål eller annen føring	Satsningsområde fagskolen	Tiltak fagskolen 2021/22	Status desember 2022
Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.	Være en pådriver for utvikling av nye utdanninger.	Stille seg tilgjengelig som en kompetanseleverandør for batteribedrifter.	Bransjeprogram- Batteri. Utviklet 8 moduler - søkt NOKUT om akkreditering
Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.	Legge til rette for livslang læring.	Igangsette desentraliserte tilbud.	Startet desentralisert utdanning i Bygg og Elkraft deltid (120 stp.) høsten 2022 i Lyngdal
Barnehager, skoler, høyere utdanning og bedrifter fremmer kultur for læring, helse og trivsel.	Forbedre rutiner og systemer - internkontroll.	Utvikle og implementere nytt KS-system - internkontroll.	KS- systemet er utviklet og godkjent av DNV våren 2022. Implementering er godt i gang.

Mål fra regionplan, FNs bærekraftsmål eller annen føring	Satsningsområde fagskolen	Tiltak fagskolen 2021/22	Status desember 2022
FNs bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle - rett til gode lærere og kvalitet i undervisningen.	Videreutvikle den digitale kompetansen - FiA-modellen.	Utarbeide kurs i FiA-modellen. Alle nettpedagoger gjennomfører kurs i FiA-modellen.	Kurset er utviklet og gjennomført, først for alle nettlærere så for alle pedagoger på skolen. (utviklingsmidler)
FNs bærekraftsmål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle - rett til gode lærere og kvalitet i undervisningen.	Pedagogisk bruk av laboratoriene.	Utarbeide en plan for hvordan vi skal benytte laboratoriene i utdanningene.	Har ansatte labansvarlig. Har utarbeidet en plan for bruk av laboratoriene